

Eugen Kumičić:

Olga i Lina

I.

Mjeseca kolovoza 1851. bilo je neobično mnogo ljudi u glasovitom kupalištu N. Lijepo mjestance, gdje je kupalište, leži da ne može u dražesnijoj okolici. Šumoviti brežuljci zaokružuju veliku ravnicu, pretvorenu u krasan park. Oko parka bijele se velike gostionice. Po brežuljcima razapela se cijela mreža krivudastih puteljaka.

Jednog dana bila su dva gospodina na okruglom vrhuncu brežuljka, nedaleko od kupališta. Bilo je po prilici šest sati poslije podne. Sunce se približilo visokim bregovima daleko na zapadu. Ujutro je malko kišilo, zrak se rashladio, a na nebu ne vidiš nego male pozlaćene pahuljice koje se, gibajući se lagano prema sjeveru, dostizavaju, rastavljaju i gube u neizmjernom nebeskom prostoru. Bijaše blago predvečerje.

Na vrhu brežuljka prostrla se malena ravnica, a u njezinoj sredini bio je kamenit stol i oko njega dvije klupe na kojima su sjedila spomenuta dva gospodina. Bili su po prilici istih godina, najviše trideset. Jedan je bio čovjek visoka, jaka i lijepa stasa. Ponešto tamna brada bila mu je dugačka i gusta. Kosu je imao kratku, istom ostriženu. Pod oniskim čelom buljile su mu u krasnu prirodu malene i mrtve oči. Pod debelim i nešto crvenim nosom narasli su mu jaki brkovi i sakrivali nadutu gornju usnicu što se rijetko dotiče donje, jako prevrnutu. Cijelo mu lice bilo kao mrtvo i bešćutno. Vidjelo se samo da je sit i da nije žedan, i da se veseli što je živ. Uostalom, ne bi se bilo moglo reći da je taj čovjek ružan. Gledajući ga kako je velik i kršan, ipak si opazio da je trom i bez ikakve čvrste volje.

Lice mu bilo još svježije, ali neke crte oko usana i oko očiju jasno su svjedočile da to nije ona prava jedrina nego da je nešto više naduta i suzdržana neprestanim i uvijek istim neurednim načinom življenja. Bio je više nego ukusno odjeven. Crn kaput, bijel prsluk i nekakve sive hlače. Na stolu do njega ležao je bijeli slamnati šešir širokih krila. Na prstima imao je više prstena, a oko vrata debeo zlatni lanac. Bio je to bogati hrvatski barun Alfred N. N.

Drugi gospodin bio je barun Artur Steiner, rodom iz Beča. Barun bijaše visoka stasa, lica široka i malko mršava. Malene sive oči nemaju nikakva izraza, do nekakve proste lukavosti. Nos tanak, dugačak i blijed na kraju. Imao je dugačke, ali ne guste brkove, žučkaste boje. Dao se je svaki dan brijati, te mu koža bila više modrasta negoli bijela kud bi britva prolazila. Usnice bile su blijede i mršave, a uši neobično velike. Odijelo mu je bilo pretjerano ukusno, onako *à la souteneur des femmes*. Cijelo to odijelo bilo je od finoga modrog engleskog sukna. Mali crni klobuk, uskih krila, pokrivaše mu četverokutnu glavu. Male i uske noge bile su obuvane u jako otvorene cipelice koje je vezao širokim i crvenim vrpčama od svile. Držeći u ruci crnu batinu što je imala na kraju koji se drži u ruci veliki gumb od slonove kosti, a na njemu barunski grb, pritisne tom batinom nekakva nesretnog kukca u zemlju i zapita baruna Alfreda:

- Molim vas, gospodine, već imam čast poznavati vas tri dana; htio sam vas još jučer zapitati, vaše mi je lice tako poznato, molim vas, niste li možda u Beču dulje boravili kao đak na sveučilištu, možda?...

- Jesam, barune - odvrati Alfred. - Bio sam godinu dana u Beču slušač prava na sveučilištu. Najprije sam učio, to jest, trebalo bi da se kako drukčije izrazim, najprije sam bio u Požunu pet godina, a onda sam došao u Beč.

- I ja sam bio upisan nekoliko godina na sveučilištu - reče Artur.

- Ja bih bio valjda i ispite položio da mi nije otac umro - nastavi barun Alfred. - Ostao sam bez rodbine, trebalo je da primim gospodarstvo u ruke.

Malko umuknuše.

Barun Artur metnuo šešir na batinu i vrtio ga je u zraku, a Alfred gledao preda se ne misleći na ništa.

- Ne bi li dobro bilo, gospodine barune, da sidemo u park? Već je kasno, a gospodica Olga i gospođa Klara, majka joj, bez sumnje me čekaju na terasi pred kavanom - reče barun Alfred.

- Pa dobro, hajdemo. I ja treba da se žurim. Već od jučer očekujem strica i sestričnu; sada dolaze diližanse te idem vidjeti, jer bi danas mogli doći. A vi idite k vašem zlatu. Sretna li čovjeka!

To rekavši, ustanu i lagano krenu s brežuljka pušeci i pripovijedajući kojekakve trice iz bečkog života. Krasni spol bio im je središte razgovora, a ni jedan ni drugi nisu vjerovali u kreposti tog spola. Barun Artur pripovijedao je mnogo o kavalirstvu svoga strica i o izvanrednoj ljepoti svoje sestrične. Napokon zamoli Alfreda da mu dopusti da im ga predstavi čim prispiju u kupalište. Došavši u park, stisnu desnice i razidu se. Artur otiđe da čeka diližanse, a Alfred prođe ravno preko parka na terasu gdje su sjedile gospođa Klara Milić i kćerka joj gospodica Olga.

Olga Milić bijaše uistinu krasno djevojčce. Navršila joj se petnaesta. Sjedila je kod stola držeći tankim prstićima nekakve novine i tražeći u njima slike. Na vitkom i nježnom stasu lijepo joj je pristajalo bijelo i lagano ljetno odijelo. Ispod jednostavna slamnata šešira, koji joj je svojim širokim i malko spuštenim krilom zasjenjivao lice sve do gornje usnice, spuštala se na gospodska ramena zlatna i mekana kosa u debelim pletenicama. Sunce je upravo zapadalo za brežuljak. Olgino lice obično bijaše nešto blijedo. Naišavši na ljepšu sliku otvorila bi nešto više lijepe oči i ne posve rumene usne, pa se vide zubići, bijeli poput bisera. U njenim modrim očima zrcalio se neki sjetni mir, njezino čisto i bezazleno srce. Kad bi tko Olgi štogod kazivao, ona bi ga mirno gledala, a njemu bi sve ispred očiju iščeznulo, i usta i njeno čelo i cijelo divno lišce izgubilo bi se pred njenim otvorenim, milim i bezazlenim okom. Pogled toga sjajnog oka počivao bi isprva mirno na tebi, onda bi te sa svih strana zaokupio te, odijeljenu od cijelog svijeta, utopljenu u dubokom moru blaženosti njene zjenice, srce bi ti jače zakucalo.

Olga je bila dobra i vrlo čedna djevojčica. Mrziti nije znala, a o ljubavi čitala je malko; to čuvstvo nije joj bilo dosta poznato. Često je osjetila u svojim grudima neki nemir, neku želju i nepoznato čeznuće za nečim što nije mogla pojmiti ni razumjeti. Misleći na neku osobu, sladak uzdah bi joj se vinuo iz srca koje bi jače zakucalo.

Gospođa Klara, Olgina majka, bila je udova. Muž joj, pokojni Gavro Milić, rodnom iz Zagreba, pošten i vrlo bogat trgovac, bio je kao mladić nekoliko godina u trgovini u Beču gdje se s Klarom upoznao i vjenčao. Gospođa Klara bijaše činovnička kći i sasvim "moderno" odgojena. Olga je bila jedinica ne odviše sretnoga braka. Bilo joj je već šest godina, a hrvatski još nije znala govoriti. Starog je to Milića srdilo, te odluči da potraži Olgi odgojiteljicu, i to ne Njemicu ili Francuskinju, nego Hrvaticu. Sreća mu posluži, te nađe poštenu i dobro naobraženu Karlovčanku. Bila je to vatrena Hrvatica. Gospođa Klara nije je mogla trpjeti, no u kući je, srećom, Milić zapovijedao. Olga je voljela svoju odgojiteljicu kao rođenu majku. Kad je Milić umro, bilo je Olgi upravo dvanaest godina. Malo kasnije udade se njezina odgojiteljica za nekoga umirovljenoga graničarskog pukovnika. Godinu dana poslije smrti Milićeve počela udova Klara polaziti plesove i upoznala se tako s barunom Alfredom. Svijet je koješta brbljao, no ludo bi bilo paziti i obazirati se na sve što zlobni i besposleni jezici čavrljaju. Gospođa je Klara željela da Olga na svaki način pođe za bogatoga baruna Alfreda. Olgi bilo već blizu petnaest godina kad ju je majka počela nagovarati da bude što ljubaznija s barunom. Ona ne bi prigovarala, šutjela bi i nasamu suze ronila. Da nije toga, Olga bi bila posve sretna. Alfred nije imao ništa protiv Klarinih osnova, no njene kćerke nije ljubio. Glavna stvar bijahu mu njezine hiljade. Nisu još bili zaručeni... to je zavisilo o volji Alfredovoj, jer mu je Olgina majka nekako odviše ugadala.

Gospođa Klara bila je još lijepa žena; nije joj moglo biti više od trideset i pet godina. Sjedeći na terasi, čitala je novine ili, bolje rekavši, očijukala s nekim časnikom, velikih zavnutih brkova koji je sjedio kod drugoga stola, za leđima gospođice Olge. Udova je bila oniska stasa, punana tijela. Stisnuta nad bokovima u crnoj svilenoj haljini, sjedila je držeći jednom rukom novine, a drugom

suncobran. Krasne, no odviše smjele njene oči najradije su žmirile. Glatko i puno lice bilo je mnogo rumenije od Olgina. Bila je ta žena puna života, ali nekako nezadovoljna, nemirna. Posmijeh, pogled i svaki njezin kret, sve je odavalo nešto požudno. Haljina, krojena po najnovijem ukusu, lijepo joj je pristajala uz puno i jako tijelo. Dolazila je u to kupalište svake godine. Tu je bila veselija nego u Zagrebu gdje ju je neprestano, možda i uistinu, glavobolja strašno, grozno mučila.

- Olga, što to znači da Alfreda još nema? - upita udova svoju kćerku.

- Ne znam, majko - odvrati mirno Olga podigavši oči s novina.

Prođe pogledom po parku ispod terase, opazi baruna i doda zlovoljno:

- Eno ga tamo - pa se zagleda opet u nekakvu sliku.

Domala pristupi Alfred gospođama, pozdravi ih hladno i sjedne do njih.

- A kud se ti, Alfrede, klatariš? - ukori ga gospođa Klara koja mu je već dvije godine govorila "ti" kao budućem zetu.

- Bio sam na šetnji s barunom Steinerom - odvrati barun Alfred.

- Je li mu već došao stric? - upita mirno udova.

- Nije još. Možda će danas - odvrati Alfred, pa upita Olgu:

- A što ste se vi, Olga, zadubili u te novine?

- Ja?... - otegne riječ Olga kao začuđeno, gledajući uvijek u novine.

- Jest, vi.

- Ja, ja gledam slike - odvrati na isti način.

- Jesi li, Klara, gdje vidjela kapetana Smidta? - upita Alfred koji joj je također već dvije godine govorio "ti" kao budućoj punici.

- To je onaj s velikim brkovima. Želiš li s njime govoriti? - progovori i žmirne očima, jače mašući lepezom.

- Jest, imam da mu nešto naručim, jer prekosutra odlazi u Zagreb. Možete, Klara, zajedno putovati. To ti je vrlo zabavan čovjek.

- Ti, dakle, odlaziš sigurno prekosutra? - upita Alfred pogledav je malo pozornije.

- Molim, pst, pst, slušajte! Glazba svira lijep komad - reče naglo Olga.

- Vi ste vrlo poetični - primijeti Alfred.

- Ja... Možda... - odvrati Olga slušajući glazbu.

- Da, vi. Ja sigurno ne!

Udova nastavi prekinuti razgovor:

- Jest, treba da otputujem prekosutra. Kuća mi je sama već dva mjeseca. Znaš i sam koliko posla ima ženska glava. Toliko stvari valja urediti!

- Ta i ti ćeš, Alfrede, brzo u Zagreb. Za petnaest dana vidimo se. Je li tako?

- Da, tako je. Liječnik mi je rekao da mogu otići tek za petnaest dana. A zbilja, danas je četvrtak, danas je ples. Mi idemo, naravno!

- Ja ne mogu. Zaboravila sam ti reći da me glava boli. Ići će s tobom Olgica. Je li, dušice, da ćeš ići? - upita Klara kćerku, pogledavši je ozbiljno.

- Kako ti želiš... hoću, majko - odvrati Olga, naučena na posluš, i počne opet pregledavati slike.

- Već je kasno, hajdemo, da se uredimo za večeru i za ples. Sprovest ću vas kući, a oko devet sati doći ću po Olgu - obeća Alfred.

Ustanu sve troje i odu preko parka gdje su stanovale gospođe. Bila je to lijepa dvokatna kuća. U prvom katu, svaka u posebnoj sobi, stanovahu majka i kći. S prozora se vidio park. U sobu Olginu ulazilo se kroz sobu njezine majke. Alfred ih doprati u stan. Olga odmah uniđe u svoju sobu, sjedne,

sakrije lice u ruke i suze joj briznu na oči. Alfred ostane nekoliko vremena kod udove koja pritiskaše čelo rukama, veleći mu da je silno glava boli. Pozdravi je hladno i otide pogledavši je nešto sumnjivo.

Tačno u devet sati vrati se barun k udovi koja je ležala u bijeloj kućnoj haljini na divanu. Soba bijaše rasvijetljena sjajnom mjesecinom. Klara pozove glasno kćerku da je Alfred čeka. Olga otare još jednom oči i dođe u majčinu sobu.

- Pazi, dijete, da se ne prehladiš, a ti, Alfrede, da mi je prije pola noći kući dovedeš - zapovjedi zabrinuto Klara.

- Dobro, Klara, nemoj se bojati - utješi je Alfred.

- Poljubi me, dušice - reče majka Olgi koja to odmah učini.

- No, hajdemo već jednom! - opomene barun.

- Jest, hajte zbogom. Da mi se lijepo zabavite! - preporučí udova.

Alfred i Olga otiđu šuteći u veliku gostionicu gdje je bila i plesaonica. Kod večere nisu sami sjedili. Olga, nevesela, sjela je do neke vesele Talijanke, a Alfred do starije gospođe, majke te gospođice. Olga bijaše iz početka sjetna, no razveseli se napokon razgovarajući se sa svojom susjedom. Poslije večere uđu u plesaonicu. Olga, hoćeš-nećeš, plesala je mnogo, ta bila je možda najkrasnija od svih ljepotica. Alfred je malo s njom plesao, radije je biljario. Poslije deset sati dva puta došla ga je moliti da bi kući išla, no on bi se uvijek ispričao da mu treba svršiti partiju. Olgu je obuzeo neki neobičan nemir, pa je željela da dođe što prije u svoju sobu. I Alfred je došao nekoliko puta u plesaonicu, te se vidjelo da mu oko nekoga traži. Onaj koga je tražio, bio je strastven plesač, ni na jednom plesu nije izostao. I toga se dana s njim razgovarao, te mu je čudno bilo što ga tu nema.

Oko jedanaestoga sata dođe Alfred Olgi da je otprati kući. Išli su šuteći kroz tišinu u parku. Sve što ju je zapitao, bilo je:

- Jeste li se, Olga, dobro zabavljali?

- Hvala, tako, tako... - odvrati mu.

Alfred ju je htio sprovesti sve do vrata sobe u kojoj je spavala udovica, no susrevši na stubama mladu sobaricu, stisne Olginu ruku, zaželi joj laku noć i reče:

- Berto, posvijetlite gospođici!

- Bit ćete posluženi - odvrati sobarica, pogleda ga i zlobno se nasmiješi.

Alfred nije opazio tog posmijeha, ali se ipak sakrio u gustom drvoredu kad je došao u park, i to nedaleko od kuće gdje je stanovala gospođa Klara. Sakriven za deblom staroga kestena, u sjeni mjesecine, upre svoje male oči u glavna vrata gostionice i u cijelo joj pročelje. U prvom katu otvori se prozor i blijedo se Olgino lišće pomoli. Alfred, zadubljen u svakojake misli, motrio je tu lijepu glavicu, obasjanu sjajnom mjesecinom. Olgine krasne oči bile su se orosile, no to nije mogao Alfred opaziti. Uzdahne i zašaputa: nesretna Olgo!

Dugo je vremena stajao nepomično, a onda pomisli: Ta što ja radim? Jesam li ja uhoda ili kavalir? Neka radi svaki što ga je volja. Zar ne radim i ja tako? Pa tko mi onda veli da se ne varam? Zašto da o njoj zlo mislim?

Bila je već odbila ponoć. Olge je nestalo s prozora. Noć bijaše divna i tiha. Alfred htjede otići kad začuje kako je ključ zaškripao u ključanici glavnih vrata gostionice. Vrata se otvore, a Alfred upozna glas Bertin: *Ich danke schön, danke schön!* Čovjek u građanskom odijelu ispane iz gostionice. Alfred pomisli: prevario sam se!

Neznanac, omotavši vrat i pol brade svilenim šalom i nategnuvši širok šešir nisko na čelo, unide u drvoredu i prođe brzim korakom mimo Alfreda kojega nije opazio. Alfred je gledao za njim i opazio da ide laganije i da je zapalio cigaru. Nakani odmah ići ravno preko parka da ga susretne na drugoj

strani, blizu terase. To i učini. Neznamac, idući drvoredom po parku, nabasa na Alfreda koji mu reče:

- Dobar večer, gospodine. Smijem li vas zamoliti malko vatre?

Zamoljeni mu pruži zapaljenu cigaru:

- Izvolite!

Napaljujući cigaru, Alfred pogleda u lice neznanca. Upoznav u njemu kapetana Smidta, spusti ruke prema zemlji, držeći u svakoj po jednu goruću cigaru i zapenta sav začuđen:

- A, to ste vi! Ipak vi?...

- Jest, ja sam, barune, jest, upravo ja! - potvrdi mirno kapetan.

- Vi ste sretan ljubavnik, vrlo sretan! - reče ujedljivo Alfred i odmah nastavi: - Pa tko da vas prepozna tako odjevena! Vidi vraga! Mislio sam da ste kod nje. No sada kad znam sve, briga me! Bila je u meni samo neka luda radoznalost i ništa više. Ali sramim se, sramim se! Biti uhoda! A nisam li ja kavalir? Pa što najposlije? Nije li to moda? Lijepa gospođa, a? Jest, lijepa, jest, krasna!

- Molim vas, gospodine, da mi date moju cigaru. Vrlo sam žedan, a kod kuće imam izvrsna vina. Mogu li vas zamoliti na čašicu?

- Jest, pravo imate! Piti je dobro, čovjek u vinu na sve jade zaboravlja! Hvala vam na pozivu, idem s vama. Ha, kapetane, nije li to možda pravi kavalirski život?

Došavši u svoj stan, kapetan odmah otvori dvije butilje najizvrsnijega tokajca.

Smidt je bio lijep čovjek, visoka i jaka stasa.

Namjestivši se udobno, počeli su piti i prazniti jednu čašu za drugom. Živahno se razgovarajući o svojim pustolovinama, bivali su sve iskreniji. Kad su ispraznili četvrtu butilju, lica im se zažare, oči im počnu sijevati. Alfred je pripovijedao kapetanu svašta iz svog života.

Pripovijedao kako je polazio gimnaziju, kako je kasnije došao na sveučilište i kako nije razumio smisao svih riječi što ih je čuo od onih starih sveučilišnih profesora. Pripovijedao je o svom imanju, veleći da nema rodbine i da mora sam njim upravljati. Nije zaboravio ni na svoje volove, ni na svoje kuharice, ni na skoro vjenčanje s gospodicom Olgom.

Međutim se uvijek pilo. Ispraznili su i petu butilju.

Lice kapetanovo oblilo se živim rumenilom. Nakon duge šutnje reče:

- Znete li, gospodine, što ja mislim? Evo ja mislim da je prva kasta na svijetu vojnička kasta. Svi ostali ljudi su kramari; kavaliri su samo vojnici. Naš je život najljepši, sav nas svijet štuje i samo mi znamo što je poštenje, jedini mi!

- Ali molim vas, gospodine - upade mu u riječ Alfred - molim vas, ne držite li vi ništa do plemstva?

- Molim lijepo, molim lijepo! Ja sam također plemić, pa kad govorim o ostalom svijetu, ne mislim na plemiće. Ti ne spadaju u prostaćinu, u kramare.

Kapetan otvori opet butilju, no ne zna se koju po broju. Obojica su već bili blijedi. Lice im bilo razrovano, oči upale. Alfred s cigarom u zubima ostane nepomičan. Kapetan ispije naglo čašu vina i reče:

- A što vi mislite? Pijte, trista vam vragova!

- Što?... A da, pravo imate! Gle vraga... e, e, znao sam ja, nisam luda, vidi vraga!... Pa što? Briga me, nek radi što je volja!...

Alfred nije mogao više govoriti.

- Pijte! - reče kapetan natočivši iznova čašu.

- Ta kakav ste vi junak! Izvrsno vino! Barune, ispraznite, živjele žene, živjele udove, a smrt kreposnima, ako ih ima!

Kucnu se i do kaplje istruse.

Alfred nasloni glavu na stol i malo da se s divana ne smota na pod.

- Vragometno je to vino, prava mađarska krv! Vri i kipi u žilama. Ta pijte, barune, što vruga šutite! Vino je izvrsno, stric mi ga poslao - izgovori kapetan, i ispivši opet čašu na dušak, rastegne se na divanu.

Već je bilo u zoru.

Alfred digno naglo glavu, napuni čašu i reče:

- Pijmo! Živjela Klara! Živjela Klara!

Isprazne. Barun se zavalio u naslonjaču i promuća:

- Nije me više briga, neka radi što je volja. Sve su žene takve!... Rekla mi je da je glava boli! Ha... ha... ha! - nasmiješi se Alfred. - Jest, rekla je da je glava boli. Klara me prevarila... a ovaj lopov, jest, lopov, nije pošteno... nije pošteno... Smidt je lopov, jest, lopov!

- Što? Ja lopov! Čekaj, trista ti vragova! Što si reko? Što?... Ja lopov! Čekaj, huljo - zatavri pijani kapetan vukući se k Alfredu između stola i divana.

- Jest, jest, Smidt lopov! Nije, nije kavalirski!

Kapetan se dovuče do njega, uhvati ga za grlo, fotelj na kojem je Alfred sjedio pomaknu se natrag, a obojica se sruše na pod i domala tu zahrču.

Probudivši se oko devetog sata, uhvati kapetan baruna za ruku, trgne ga nekoliko puta, tako da se napokon prenuo iz duboka sna. Kad ustanu, počne zahvaljivati kapetanu na divnoj zabavi, a kapetan njemu na prijateljskom društvu. Alfred se uredi i rastane sa svojim prijateljem na kavalirski način. Jedan je drugome obećao da će o cijeloj stvari šutjeti.

Sutradan ujutro otići će Klara sa svojom kćerkom i gospodinom Smidtom u Zagreb. Malo prije odlaska reče udova Alfredu:

- Ne znam zašto, ali vidim da se na me nešto srdiš. Ja te, Alfrede, ne razumijem. Nemoj nas zaboraviti, piši i trsi se da što prije dođeš u Zagreb.

- Ja nisam, Klaro, na te ni najmanje srdit; a zašto da se i srdim? - upita Alfred.

Tako su se razgovarali nasamu.

- Olga! - zovne udova kćerku, a kad ova uđe u sobu, reče joj:

- Pozdravi se s Alfredom.

- Gospodine barune, ostajte zdravo - reče uljudno Olga.

- Draga Olgiče, nadam se da me nećete zaboraviti. Vi znate kako vas moje srce ljubi! Pisat ću vam svakih nekoliko dana, a sada dopustite da vam poljubim ručicu. Vi me nećete zaboraviti?... a... Vi ćete mi pisati? - prisili se Alfred da to što ljubaznije izgovori.

Olga pustivši da joj ruku poljubi, reče gledajući nice:

- Jest, gospodine, ja ću vam pisati uvijek kada mi bude majka rekla da to činim.

Kočija je čekala pred vratima gostionice gdje je bio i kapetan Smidt. Udova, Olga i barun siđu. Sobarica Berta držala se ozbiljno noseći svakojake stvari što "otmjeni" putnici trebaju. Još se jednom pozdrave te sjednu u kola koja naglo odjuri.

Alfred otiđe zamišljen u drvored parka, a vragolasta sobarica Berta, poglednuvši malko za njim, otrči u gostionicu, smijući se iz svega grla. Bila je prisutna kad je Alfred zamolio kapetana Smidta da pazi na gospođe.

II.

Zagreb nije onda imao krasnih ulica i sjajnih zgrada, kao što ih ima danas. A ni Zrinjevca, toga najljepšeg ureda hrvatske prijestolnice, nije onda bilo. Ljudi su valjda bili slični onima koji danas žive, samo što je posljednji naraštaj čudno prepametan.

U Ilici, u lijepoj i velikoj kući, u prvom katu stanovala je udova Klara Milić sa svojom jedinicom Olgom. Stan im bijaše gospodski uređen, a sastojao se od šest velikih soba. Udova je bila bogata.

U drugom katu iste kuće stanovao je imućni trgovac Radić s kćerkom Milkom i sa sinom Dragutinom.

Milka bijaše krasna crnooka djevojka, vesele ćudi, dobra i plemenita srca. Bila je jednu godinu starija od Olge.

Dragutin bio mladić od kojih dvadeset godina. Mnogo mladih gospodica govorilo je o krasoti toga ozbiljnog pravnika. Čedno i plemenito mu ponašanje i otmjeni razgovor svakog su začudili.

Milka očekivaše željno svoju dobru Olgu, jedinu prijateljicu. Uvijek su pisale jedna drugoj i pripočivale najnježnija čuvstva i one drage malenkosti iz svagdanjeg života koje muškarci ni opaziti ne mogu. Olga je u svakom listu slala najsrdačnije pozdrave bratu svoje prijateljice.

Jednog je dana pomno čitao Dragutin kad ga, tako rekavši, sestra uplaši, srnuvši mu naglo u sobu, skakutajući i radosno vičući:

- Dragutine, Dragutine, sutra će doći Olga! Jest, jest, moja Olgica! Sutra ujutro, znaš, ujutro!

Dragutinu zakuca srce, on porumeni, posmijeh mu zatitra na usnama.

Bijaše on uistinu prekrasan mladić. Ozbiljno mu blijedo lice, crne sjajne oči, izrazite usne, misaono čelo, pa i kretanje mu i sve odavalo čvrstu volju, postojanost i radinost. Bio je veoma ozbiljan, a domovinu, svoj narod i jezik ljubio je strastveno.

Saznavši da Olga dolazi u Zagreb osjeti u svojoj duši neizmjernu slast. Cijelo mu se lice preobrazi, oko mu radosno zasja. Ustavši sa stolice i poljubivši sestru, reče:

- Dobro, dobro! Umiri se, Milko! Ona će doći, nagrlit ćeš je se i nacjelivati! Jest, sutra, sutra, dakle, no, Milko, ja ne mogu da ostanem sada u sobi, zbogom, zbogom, idem van, na šetnju, na slobodu...

Dragutin bijaše silno, neobično uzrujan. Uzme klobuk i naglo ode iz kuće.

Olga se često igrala s Dragutinom kad je još bila malo dijete. Dolazila je svaki dan k Milki i tu bi ostala cijelo popodne. Sve se troje ljubilo kao rođena braća. Dragutin bijaše već u sedamnaestoj godini opazio da su čuvstva koja je u srcu gajio za sestru i Olgu posve različna. Misleći na Milku, ostao bi miran, a ime Olgino milo bi ga uzrujalo, neki tajanstveni nemir obuzeo bi mu cijelo biće. Pa onda ovo: o sestri je rijetko sanjao, a o dobroj Olgici svake božje noći. Dragutinovo srce dugo vremena nije poznavalo slatke boli. Kad navršio osamnaestu godinu, stvari se sasvim promijene, a svemu je bio kriv barun Alfred. Radeći u svojoj sobi, začuo bi često srebrni i mili Olgin glasić, krv bi mu za časak u srcu stinula, te je ustavši sa stolice, morao šetati da utiša gorku bol u svojim grudima. San ga počne izbjegavati, znao je dobro da nigdje mira i utjehe ne može naći. Crne slutnje zaokupe mu dušu i srce. Posveti se sasvim knjizi i nije htio izlaziti, nego odluči da neumorno radi. No uzalud sav napor, njemu je nešto neotkidljivo i teško u grudima ležalo i srce pritiskivalo.

Olga nije znala da je Dragutin ljubi, ona nije o tom nikad ni mislila. Nije bila opazila da ne ljubi Dragutina kao što Milku onim istim, mirnim i slatkim čuvstvom prijateljstva. Milki je bilo žao što joj brat nije veseo kao i drugi pravnici. Slutila je iz početka, a kasnije se i uvjerila da je Olga tomu kriva. Što se tiče njezina srca, ona je već poznavala slatke jade, jer se zaljubila u bogatoga trgovca Marka Marinića koji ju je ljubio.

Dučani Marinićev i Radićev ticali su se, trgovci su bili dobri znanci, te je već Marinić i odlučio bio da zamoli Milkinu ruku.

Na dan Olgina dolaska Milka je ustala ranije, jer nije mogla dočekati da milu prijateljicu zagri. Naslonjena na prozor, gledala je neprestano u Ilicu da opazi kočiju i da to javi Dragutinu koji je u istoj sobi kod stola tobože čitao. Ne prođe pola sata, a Milka pljesne rukama klikćući:

- Evo je, evo Olgice! Dragutine, dođi amo! Evo je, evo je!

Dragutin pristupi k prozoru i opazi kočiju koja se već bila zaustavila pred kućnim vratima. Olga pogleda uvis, opazi Dragutina i sestru mu, nasmjehne im se radosno, mahne im rukom.

Iz kočije siđe i nepoznat časnik s velikim brkovima.

Milka bijaše već iz sobe izletjela da na stubama izgrli prijateljicu. Dragutin je gledao putnike, pogled mu se susretne s pogledom Olginim koja je još prije negoli je unišla u kuću podignula svoje sjajno oko prema prozoru u drugom katu. Dragutin se povuče u sobu. Srce mu silno kucalo.

Istog dana poslije podne dođe Olga k svojoj prijateljici.

Dragutin začuvši njezin glas, ude u sobu da je pozdravi.

- Zdravo, Olgice! Kako si mi? Jesi li zdrava? Ta ti si nešto blijeda! - govorio joj Dragutin držeći joj desnicu objeručke.

- Hvala ti, dobri Dragutine! Ne, ne, ja nisam blijeda, vesela sam, vesela da vas vidim, da sam s vama! Ah, kako mi je lijepo u Zagrebu. U kupalištima tako vam je dosadno i dugočasno! Pa kakvi su tamo ljudi! Na plesovima, svuda ti uvijek lažu, uvijek ti se kunu da te obožavaju. Zar me ti ne ljubiš, zar me Dragutin ne ljubi? Pa mi to ipak nikad ne velite, nikad se ne kunete! - pripovijedala je živahno Olga.

- Ja nisam nikad bila u kupalištima, pa to i ne želim - uvjeravala je Milka.

- No zašto? To su predrasude, Milko. Zašto da čovjek ne ide u kupalište kad je bolestan? - pouči je brat.

- Jest kad je bolestan. To je nešto drugo. - I majka mi je bolesna, no ona je tamo mnogo veselija, a glava je jako rijetko boli - odvrati tiho i zlovoljno Olgica.

- No, to nije lijepo od baruna, to nije lijepo da je tamo ostao - usudi se malko ujedljivo Milka.

Olga porumeni, priskoči naglo Milki, zagri je i tiho joj u uho reče:

- Milko, nemojmo o njem pred tvojim bratom govoriti.

- Neću, dušice, neću više - umiri i poljubi je Milka.

- Olga, ti nisi sama s majkom došla? - upita Dragutin.

- Nisam; došao je s nama kapetan Smidt. Tako ti je dosadan! Uvijek govori o kasarnama, o puškama, o vojništvu. Majka se rado s njim zabavlja i uvijek mu veli: alaj ste mi komični! A on se na to smije i smije.

- A kakvi su ljudi tamo u kupalištu? - upita Dragutin.

- Nijemci, Mađari, Talijani. Iz Zagreba bilo je nekoliko osoba. Čula sam pripovijedati da većina tih ljudi prave dugove, da zalažu svoja imanja i svoje dragocjenosti, jer da ne bi drukčije mogli u kupališta. Ti ne znaš, Dragutine, kako sam sretna što se danas opet mogu hrvatski s vama razgovarati! Ta dva mjeseca bila su za mene cijela vječnost! Uvijek njemački i samo njemački! Ta i oni Zagrepčani govorili su uvijek tim tuđim jezikom. Zbilja, imaš li koju novu knjigu? - zamoli Olga.

- Imam, dat ću ti - odvrati Dragutin.

Olga je bila sve veselija. Šalila se, smijala i grlila prijateljicu. U nekim trenucima zrcalila se potpuna sreća, rajska blaženost u njezinu divnom oku.

Nakon duga razgovora ustane da ide kući i obeća da će sutra doći. Pruži ljubazno ruku Dragutinu, poljubi Milku, pa iziđe iz sobe.

Dragutin je osjećao neizrecivo blaženstvo kad bi se Olga smijala onako zvonko, srdačno i bezazleno, kao da je osamgodišnje djevojče.

Kasno u noći zatvori knjigu i ostane sjedeći na svojem mjestu. Nasloni čelo na knjigu i zamisli se. Srce mu počelo kucati sve silnije, grudi mu se nadimale, no svaki mu je uzdah u grlu zapeo. Crna bol svijetle mu se oko srca koje neka kobna slutnja zalijeva i truje. Ustane, prošee se sobom, pogleda zdvojno u nebo, svuče se i legne. Strastvena, ljudska bol pretvori se u veliku tugu i u neopisive nade. Srce mu se umiri, trepavice mu se orose i slatko usne. Pred zaljubljenim mu duhom lebdi uzor-slika krasne djevojke: Olga mu se predstavi obasjana čudnovatom, otajstvenom svjetlosti. Zaogrnutu je bijelim plaštem, kosa se prosula po snježnim ramenima, a na usnama titra joj rajski osmijeh. Ona ga gleda neprestano, a on ne može da svrne oka s njezina obasjanog lica. Vitak i zrakovit njezin stas, cijelo to nadzemno biće bliješti svojom bjelinom i pretvara se lagano kao u zlatnu, prozračnu sjenu pa onda u modru, a najposlije u tamnu, dok sve ne ispline, dok sve ne iščezne. Nad njim lebdi samo Olgino sjajno oko koje se sve više i više širi, koje postaje veliko, neizmerno. Najednom otvori se to oko po sredini, u njem divno pukne cijeli svemir, a on zapanjen gleda daleko unutra anđele zlatokrile gdje lebde nad bisernim valovljem i pod modrim zvjezdovitim nebom. Još dalje u neizmornoj daljini, na cvjetnoj livadi bajnog otočića uhvatiše se u veliko kolo maljušni zlatokosi anđelići da čuvaju Olgino srce koje slatko sniva u sredini ravnice, okruženo krasnim cvijećem. Dragutin opazi nekakvu bijelu tačku što se ziblje i njiše na srebrnoj pjeni modrog valovlja, a u toj tački, u toj lađici vidi sam sebe, vidi kako sretno jedri prema obali malog otočića, te već motri kamo da sjekne hitrim čamcem. Anđeli ga gledaju i veselo zapjevaju slavospjev ljubavi. Srce se Olgino iz sna prene. Bijelo jedro primaklo se već cvjetnoj obali, još malo i anđeli će predati Dragutinu čarobni otok i sve što se na njem nalazi. Već pazi kako da skoči iz čamca, kad najednom svemir zadrhta. Nebo se otvori, a biser-kaplja sve svjetlija i svjetlija, padajući na cvjetnu livadu i krijeseći se poput žarke munje, probi Olgino srce koje se grčevito stisne, zakrvari i raspadne se; more silovito uzavri, otoka i lađice nestane, crni oblaci zastru zvijezde, grozna strašna tama napuni svemir...

Dragutin teško uzdahne, probudi se. U srcu ga je strašno peklo, vrelo čelo oblio mu znoj. Krv mu se napokon lagano stiša, te misleći opet na Olgu i na svoj san, slatko usne.

*

Udova Klara malo je izlazila jer ju je opet strašno mučila glavobolja. Drago joj je bilo što se Olga cijele dane kod prijateljice zabavlja, a tomu da je bio razlog što, tobože, nije mogla podnositi brbljanje. Čudne li žene! Milozvučni glasić njezine jedinice bijaše joj nesnosan, a glas kapetana Smidta, glas hrapav i oštar, glas pijanice, taj je čudotvorno djelovao na njenu glavobolju! Pa kako da se ona, rođena u velikom gradu, i zabavi sa svojom kćerkom, s mladim djevojčetom ili s takvim "bakfišem" kako ju je sama bila okrstila!

Prošlo je deset dana otkako su u Zagrebu, a od Alfreda nikakve vijesti. Olga se radovala, no majku joj bijaše to uzrujalo. Klara napiše pismo Alfredu, ali ne dobi odgovora. Prođe nekoliko dana kad pozove k sebi kćerku.

U sobi bio u taj par i kapetan Smidt. Razvaljen na divanu, s virđinkom u zubima, promatrao je slike u njezinu albumu.

Olga ude ne sluteći ništa dobra. Kapetan je pozdravi dosta učtivo.

- Sjedni k pisaćem stolu - zapovjedi joj majka - pisat ćeš Alfredu.

Olga poslušna, sjedne. Uzevši hartiju, umoči pero, no bijela se ručica odviše tresla, a velika kaplja crnila padne na fini list.

- Kako si nespreatna! - ukori je srdito majka.

- Oprosti, mamice - zamoli bojažljivo i uzme drugi list.
- Govorit ću lagano. Pazi i piši lijepo! - opomene udova.

Klara počne diktirati ljubavno pismo, naravno, na njemačkom jeziku. Cijelo pismo bile su tri izreke; svaka je imala na svršetku nekoliko glagola u obliku neodređenog načina. Bilo je puno dušom i srcem potresnih prizora. Kad ne bi Klara znala nastaviti ili svezati izreke, obratila bi se na gospodina Smidta moleći ga za pomoć. Kapetan bi dostojanstveno izgovorio svoju misao, ali bi sve ispalo u slogu raporta što ga daje stražmeštar o straži zapovjedniku satnije. Klara mu se smijala:

- Alaj ste komični!

U pismu mole Alfreda da razjasni svoju šutnju i da odgovori što prije, da su i majka i kći veoma nemirne i uzrujane zbog njegove visokorođene osobe.

- A hoće li to barun vjerovati? - upita bezobzirno kapetan.

- Alaj ste mi pametni! Ta on će znati da sam ja pismo diktirala. To je samo *pro forma!* - Znam sigurno da će mu Olga biti supruga.

Olgici se neprestano ruka tresla, no pismo je bilo napokon svršeno. Potpiše se, a suza joj kradomice kane na papir.

- Mogu li sad otići? - zamoli majku.

- Možeš. Idi k tvojoj Milki.

Olga otiđe k prijateljici, zagrlji je i stane jecati. Milka je napokon utješi. Dragutin je zatvorio knjigu i ustavši naglo, šetao je po sobi.

Očividno je bilo da se Alfredu nešto dogodilo. Nije moguće da se kavalir, barun, može tako zaboraviti! Bila bi to velika neuljudnost, a nije teško napisati nekoliko riječi, pa da su i sve lažne. Nakon pet dana dođe zbilja odgovor na Olgino pismo. Alfred se ispričavao da je bolestan, da leži, ali da je Olga uvijek jedina koju on ljubi i obožava.

Između ostaloga pozdravio je srdačno kapetana Smidta.

III.

Poslije Klarina odlaska kartao se Alfred i biljario cijele dane i cijele noći. Upravo drugi dan nakon odlaska udovice, oko sedam sati navečer, svirala je glazba kao obično. U parku se šetalo mnoštvo vesela svijeta. Alfred ispio crnu, lošu, kiselu i skupu kavu, zapalio cigaru i sišao s terase u park. Ne misleći baš ni o čemu, lagano je šetao i namjerio se na baruna Artura Steinera u društvu dražesne gospođice i visoka, ukusno odjevena i već pristara kavalira.

Artur stupi korak na stranu i reče:

- Lino, striče, dopustite da vam predstavim vrijednoga prijatelja baruna Alfreda N. N. - i odmah doda govoreći Alfredu:

- Barunica Steiner, barun Steiner, njezin otac i moj stric.

Lagano zatim pođu drvoredom. Razgovarali su se o putovanju Steinera i kćerke mu koja se odmah sprijatelji s Alfredom.

- Gle, dosta dobra glazba! - opazi Lina, obrne se Alfredu i zapita ga:

- Plešete li vi, barune, rado?

- Tako, tako, barunice. Plešem dosta rado - odgovori malo zbunjeno.

- A ima li ovdje dobrih plesača? - upita dalje Lina.

- Lino, kako možeš to i pitati? Gospodin barun nije kakva gospođica da to može znati! - ukori je otac i pogleda je odviše oštro.

- A kada je ples? Danas? Sutra? - upita barunica.
- Prekosutra, barunice, prekosutra - odvrati Alfred.
- Vi ćete sa mnom plesati prvu četvorku. Je l' da je tako? Ali nemojte zaboraviti - reče smiješeći se dražesna gospođica Lina.
- Barunice, bit ću presretan!... - izjavi Alfred.
- A ima li ovdje lijepih gospođa? - upita ga Lina.

To čudnovato pitanje smete malo Alfreda, no brzo mu se lice razveseli, te smjelo odvrati:

- Barunice, otkada ste vi došli... nema!
- Hvala, hvala vam! - nasmije se Lina i potapša ga lagano lepezom po ramenu. *Pfui Teufel* - nastavi šaleći se - nije li vas sram laskati djevojkama i to zaručenim?
- Sretna li zaručnika! Barunice, čestitam! Vi ste dakle zaručeni?...

Lina uzdahne, obori oči i tiho i stidljivo izusti:

- Jest, zaručena! Evo vidite ovaj prsten.

Alfred pogleda na ruku koju mu je pred oči ispružila i opazi lijepu vjericu na bijelom prstu.

Baruni Steineri bili su zaostali nekoliko koraka. Stric se nešto srdio: ne mogu, ne dam, nemoj mi zanovijetati, ostavi me, Arture, na miru!

Došavši do najbolje gostionice otac i kći oprostose se s Alfredom i Arturom i otiđu kući. Stanovali su u prvom katu.

Ostavši nasamu, reče Artur barunu:

- Kako vam se sviđa moja kuzina? A! Nisam li vam rekao da je divna djevojka?
- Jest, divna, divna! U mom životu, mislim da nisam tako krasne, tako dražesne djevojke vidio.

Malo zatim rastanu se. Alfred otiđe ravno kući gdje se baci na divan i počne misliti o punim i jakim bokovima dražesne Line...

Barunici Steiner moglo je biti devetnaest godina. Tako lijepih žena malo se na svijetu viđa. Dr. Hutmann, opazivši je, reče:

- Evo već teče deseta godina otkako sam liječnik u ovom kupalištu, ali, tako mi Eskulapa, ovako divotna tijela nisam još vidio!

Lina je bila uistinu krasota koja je mogla u prvi mah zanijeti, uzbuniti. Stas joj bio visok, a bokovi puni, obli. Ovelike, uzdignute grudi počinjale se uzdizati visoko na prsima u divnoj crti kojoj se ne zna imena. Mnogo bi oko zapelo najprije o njezino vitko i krasno tijelo, o onu razbludnu gibljivost, o onu raskošnu crtu što joj nad bokovima pliva, što se svija i gubi u cvatućoj puti. Vrat, bijel kao snijeg, bio je pun i urešen skupim nizom bisera. Na prekrasnom licu vidjelo se nešto nemirno, požudno, a kadgod i divlje. Njezin rijetko iskreni posmijeh stvorio bi joj na svježim obrazima široke i neduboke jamice koje bi se naglo rasplinule prema kutovima usnica. Oko joj bilo crno i veliko, no odviše je sijevalo. Trepavice dugačke, obrve veoma guste i divno svedene, pokrivalo su sasvim onaj luk nad okom i spuštale se preko njega, kao da žele zasjeniti sjaj njene vatrene zjenice. Da joj se miliš, uprla bi u te svoje plamsajuće oči, no ti bi osjećao da taj pogled ne želi zaviriti u tvoje srce, da ti sazna otajstvena čuvstva; osjećao bi da taj pogled istražuje samo osjetljivost tvojih živaca i ustrajnost tvojih požuda i tvojih želja. Kad bi tako gledala, rumene i pune usne bi joj podrhtavale i nešto se otvarale kao i nozdrve lijepog i pravilnog nosa. U crnu i svijetlu kosu najradije bi zadjenula crvenu kameliju, i to otraga, po strani. Pune i bijele ruke bile su joj obično tople, a iznutra, na dlanu, uvijek malko vlažne.

Motreći njeno cvatuće; bujno i svuda oblo tijelo, njeno blistavo i neustrašivo oko, njezin čudan i zamamljiv hod, nikad ti na um ne bi mogla doći misao: sretna li mene što me ljubi! Da se u tvom srcu kakva želja probudila, to bez sumnje nije mogla takva biti. Lina je bila odviše dražesna. Cijelo

njezino biće sjećalo je na dobra jela, na izvrsna vina, na kočije, na brze i hitre konje i na polutamne sobe. Ona nije bila mila, nije bila nježna, no bila je vrlo, vrlo dražesna; bila je rođena da "živi", ali ne da bude supruga, da bude majka.

U sobi Alfredovoj bilo je već sasvim tamno. Ležeći na divanu, uvijek je mislio o toploj i vlažnoj Lininoj ruci. Napokon pomisli na onu ćelavu lubanju njena oca, baruna Josipa Steinera. - Vidiš, Alfrede - reče sam sebi - to ti je svakako pravi kavalir!

Staromu Steineru moglo je biti do šezdeset godina. Po svojoj prilici bio je jednom lijep čovjek. Držao se i sad ravno i koračao je sigurno i odvažno. Lice mu bilo blijedo, mršavo, bez brade i brkova, kao da je glumac. Bio je odjeven jednostavno, nešto na englesku. S klobukom na glavi činio se mnogo mladi, jer je bio vrlo ćelav, sve do vrha čela pa do tjemena i još malo dalje. Stari barun bio je okretan, ali ne dosta "otmjn". Riječ mu je tekla slobodno. Izraz glatka mu lica bio je kao u onih ljudi koji rado putuju poradi same zabave i kojima je dobro u moždane upiljena istina da će im mnogo, mnogo vremena prije smrti usahnuti sva vrela iz kojih crpu sredstva za uzdržavanje i produljenje svog života.

Alfreda sjeti želudac da nije večerao. Ustane i ode ravno u gostionicu gdje nade mladoga Steinera.

U tri sata ujutro vodili su konobari pijana Alfreda u njegov stan.

Svukavši ga i olakšavši mu džepove, polože ga na postelju kao nevino djeteta.

Napio se bio skupoga šampanjca s prijateljem Arturom u zdravlje dražesne Line. Obojica su bila pijana, a sve na račun Alfredov.

Već je deset sati odbilo kad je netko kucnuo na vrata Alfredove sobe. Probudivši se, reče zlovoljno:

- Naprijed, unutra!

U sobu stupi Artur.

- Dobro jutro, barune! Oprostite, nisam znao da ću vas naći još u postelji. Kako ste spavali? E, e, dobro! Je li, dobro?

- Izvolite sjesti, barune, izvolite sjesti. Evo, molim, zapušite. Divno vino! Boli me malko glava, popili smo, barune, čašicu preveć...

Alfredovo je oko bilo mamurno i tupo...

- Vrijeme je divno! Ni oblačića! - reče Artur i doda: - Govorio sam već danas s Linom: mi ćemo poslije podne van iz kupališta, znate, onako mali izlet u krasnu okolicu. Idete li s nama?

- Hvala, barune! Izvrsno, izvrsno! Idem, idem, hvala na časnom pozivu.

Nakon kratke stanke izbací Artur veliki oblak dima i progovori:

- Molim vas, gospodine barune, nemojte mi zamjeriti, došao sam k vama i u malom poslu i nadam se da vam neće biti teško...

- Izvolite reći, govorite - kimne Alfred i podigne se malko na postelji.

- Kako znate, barune, stric mi je došao tek jučer; on je ozbiljan čovjek, a takav vam je bio uvijek. Ne bih htio odmah uznemiravati ga, a kako sam potrošio malko odviše, bih li smio možda vas... za nekoliko dana?...

- Izvolite samo reći, koliko želite - ponudi Alfred.

- Hvala vam iskrena! Molio bih sto forinti.

- Ta drage volje, dragi barune. Molim vas moj kaput. No, gdje je, gdje? A, eno ga tamo pod stolicom.

Artur podigne i donese kaput, a prijatelj izvadi iz džepa lisnicu i uruči mu zamoljenu svotu veleći:

- Izvolite, barune, možda više?

- Ne, ne, hvala vam! Molim, ne zamjerite! Danas ste, dakle, s nama! Bit će to Lini vrlo, vrlo drago. Vi joj se veoma sviđate, govorio sam s njom dugo vremena o vama, dugo...

- A, vraga! - veselo će Alfred i odmah produlji:
- A kad se udaje barunica? Ona je zaručena.
- Za nekoliko mjeseci, barune. Ona vam je vrlo zabavna i bezazlena i nedužna, ma kao kakav anđeo! To reče i ustane, pa da će ravno k Lini, da joj javi veselu i radosnu vijest.
- Smijem li upitati kakva je to vesela vijest? - zamoli barun Alfred.
- Da ćete i vi s nama na izlet!
- A tako?... Hvala vam! Hvala vam! Molim da izručite moj najsmjerniji naklon divnoj barunici.
- Bit ćete posluženi - nakloni se Artur, stisne mu desnicu, pa veselo izađe iz sobe.
- Naglim korakom otiđe barun Steiner u stan svoga strica. Pokuca i odmah uniđe. Lina se malo prestraši i grakne:
- Al si bezobrazan i neotesan!
- Oprosti, Lino - prigne se Artur.
- Dražesna barunica bila tek ustala te stajala pred velikim ogledalom promatrajući zabrinuto maleni prišt na čelu. Bila je upravo u onom trenutku izmiljila s postelje. Artur joj se približi, naglo je ogrli i na usne poljubi. Lina ga gurne od sebe.
- Što si poludio? Daj mi mira da se odjenem.
- A gdje je stric?
- Šeće valjda u parku - odvrati Lina kiselo.
- Lino, dopusti da te još jednom poljubim.
- Ta nemoj ludovati... Što ti je da si tako veseo?
- Bio sam kod onog baruna...
- Koga baruna?
- S kojim sam te jučer upoznao.
- A! Razumijem!... To je valjda bluna!
- Ni najmanje! - reče Artur. - To ti je bogat i... rasipan čovjek!
- Bogat čovjek?... Bogat?...
- Jest, bogat hrvatski barun. Čovjek vrlo naobražen; zar nisi jučer čula kako lijepo njemački govori?
- Briga mene da li on dobro ili zlo njemački govori. Ti si rekao da je bogat?...
- Jučer smo bili ružno pijani; pilo se mnogo u tvoje zdravlje! Barun Alfred pije, velim ti, grozno, strašno loče!
- No, no, a ti!
- Alfred troši vrlo mnogo, a možda i previše za svoj imetak; ta gle, danas mi je posudio sto forinti.
- Lina se naglo okrene od ogledala i začuđeno zapita:
- Koliko ti je posudio?
- Sto forinti, no da sam htio, dao bi mi i više.
- Slušaj, Arture, ti ćeš ga već opet namazati, molim te da mi pedeset posudi, hoćeš li? - zamoli Lina slatko.
- Hoću, no valja da razmijenim stotinjaču.
- Daj da te poljubim, izvrsni Arture! - reče Lina i objesi mu se o vrat te gotovo da ga ne sruši na pod.
- Znaš, Lino, barun ide s nama na izlet. Rekao sam mu da će ti biti mila njegova prisutnost.
- Zašto si mu to rekao?

- Ta od ludorije!

Lina, podignuvši obje ruke nad bijeli zatiljak zarašten kratkom kosom, uređivala je kosu svijajući debele vitice i zabadajući u njih da ih pričvrsti, crne ukosnice od kojih bi jednu ili dvije držala među zubima. Prsa joj se tako nadigla da su se mogle opaziti one modraste žile koje joj dizahu bijelu i prozirnu put te iščezavahu prema labudem vratu.

Artur, s cigarom u zubima i udaljen za tri koraka od Line, raširi noge, prekriži ruke otraga, promjeri je dva puta od pete do glave, zaustavi pogled pod njezinim vratom i polaska:

- Lino, divna li si! U cijelom Beču nema ti para!

Barunica se pogleda u zrcalo... zadovoljan posmijeh gane joj usne.

- Lino, ja te neizmjerljivo ljubim! - uvjeravao je Artur.

- Molim te opet da ne luduješ!

No Lina ne izgovori, a u sobu stupi stari barun, njezin otac. Opazivši Artura pred Linom, reče mu srdito:

- Huljo, skitnice! Jučer si me tražio novaca, a danas sam doznao da si bio noćas pijan. Nosi mi se ispred očiju, odmah!

- A molim vas od koga ste to saznali, striče? Možda od moje sobarice?... - upita ujedljivo Artur i pobjegne naglo iz sobe.

Lina se nasmije glasno, a stari se barun još više razljuti.

Artur je stanovao u istoj kući gdje i stric mu, ali na drugom katu, a tu je bila vrlo krasna sobarica.

Istoga dana, oko tri sata poslije podne, zaustavila se lijepa i prostrana kočija pred vratima gostionice u kojoj je stanovala barunica Steiner. Otac joj, i ona sidu iz svojih soba, a Artur i Alfred dođu s terase. Lina i otac sjednu u kočiju otraga, a prema njima mladi prijatelji. Bič zapucketa, kočija škripne, zaljulja se i zađe nadesno za gostionicu. Vozili su se lijepom cestom, uvijek u hladu topola. Lina je bila izvanredno vesela, smijala se i neprestance šalila. Nasuprot sjedio je Alfred te bi im se, kako se kočija zibala, često koljena dotakla. Taj je izlet bila želja Linina, koja nije nikad mogla mirovati i kojoj su uvijek trebale nagle promjene.

Otac joj se rijetko protivio.

Društvanice se razgovaralo o ljepoti zelene okolice, o vremenu i o cijeloj prirodi, ali sve nekako suhoparno, bez pravog čuvstva, s jakim i pretjeranim izrazima kako govore obično ljudi koji ne mogu pojmiti naravi njezine krasote.

Konji su bili vatreni, kočija je letjela, njišući se kao lađica. Zrak se igrao svilenim vrpčama Linina slamnata šešira i sijedim vlasima staroga baruna koji su mu virili kod uha ispod crna, visoka klobuka.

Vozeći se tako, dostignu natporučnika Kabelmanna, Arturova prijatelja. Artur ga pozdravi i upozna s drugima. Časnik jašući uz kočiju, sad lijevo, sad desno, sa svakim se ponešto razgovara, a najviše je pripovijedao o vrlinama i velikom razumu svoje mile kobile na kojoj je tada jahao.

Nekoliko časaka zatim stane kočija pred lijepom gostionicom na samoj cesti, u krasnoj dolinici, a na podnožju visoka, šumovita brežuljka. Ispiju svaki po čašu vina, naruče dobru večeru, pa upitaju gostioničara, kud valja da se popnu na brežuljak, pa se zapute širokom stazom u hladovitu šumu.

Gospodin Kabelman im se sada pridružio, te koračajući uz staroga baruna, uvijek mu je još govorio o svojoj umnoj kobili. Artur je bio vodič. O vratu mu visio dalekozor. Otraga je hodala Lina, naslonjena o ruku bogatog Alfreda. Šalila se sa svojim kavalikom i hodala sve laganije i laganije. Više ju je već puta Alfred upitao da li je umorna.

Ostali članovi društva bili su za sto i više koraka odmakli po stazi koja se vijugala šumom.

- Sjednimo malko, barunice - posavjetuje Alfred. - I ja sam se umorio.

- Pa da, sjednimo, ali kamo, gdje da sjednemo? Ne vidite li da je trava vlažna? Neću da haljinu zamažem - reče i, udarivši prstima po čelu, nastavi: - Znete što: Izvadite svoj rubac iz džepa. Dobro, sad ga rastegnite, evo ovdje, sjedit ćete kao na stolici. Tako, dobro. Izvrsno!

Alfred sve učini kako mu Lina naloži, sjedne na rubac i upita je:

- A vi, barunice, kamo ćete vi sjesti?

No nije ni izgovorio, a Lina mu je već sjela na koljena smijući se poput djeteta.

Alfred kao da se preplašio.

- Jesam li vam teška? - upita ga.

- O molim, ni najmanje! - zapenta Alfred sav u čudu.

- Neću, ne, da vas umorim? Dosta je, dosta; ja sam teška - reče i skoči mu s koljena i odmah šaljivim glasom nastavi: - Molim vas, ustanite. Ta šta me tako zapanjeno gledate? Hajdemo brzo, brzo, čekat će nas otac i drugi.

Alfred ustane i ne zna što bi mislio o barunici. Lina mu se opet nasloni na ruku. Išli su šuteći. Alfred se umiri i pomisli: Ja sam luda! Kako bih ja znao što je pravi, otmjeni velegradski svijet! Ja u tom svijetu nisam mnogo živio, pa me malko bilo smelo njezino nedužno, bezazleno i velegradsko ponašanje.

Kako da se drugačije i protumači čudnovato ponašanje bečke barunice, kćerke toga otmjenog, tako finoga kavalira kao što je njezin otac, barun Steiner? Jest, Lina je bezazlena i nepokvarena djevojka! Ta drukčije i ne može biti! Živi samo u "visokom društvu", odijeljena od gadnog i prostog svijeta, ne znajući za zlo, morala je ostati nedužna i čista djevojka.

Pogleda Linu koja je stupala lagano i zasramljeno, kao da žali što je bila nestašno dijete, dođe mu na um zaručnica Olga i pomisli: kakve li razlike između njih! Više vrijedi jedan jedini Linin pogled negoli cijela ona dosadna, mrtva Zagrepčanka!

Pol sata kasnije sastanu se svi na vrhu brežuljka. Vidik je bio divan. Cijelo more zelenih brežuljaka zaokružuje gledaoce. Vide se gradići i sela, i bijele ceste koje se vijugaju uskim dolinama. Vrijeme je bilo krasno, a cijelo se društvo razveselilo opazivši na podnožju brežuljka kako lijepo suklja dim iz gostionice gdje su naručili večeru. Njihovim nosnicama bilo kao da osjećaju ugodan miris različitih pečenki što su se vrtjele na ražnjevima.

Alfred je dobro poznao cijelu krasnu okolicu.

Baruni Steiner i gospodin Kabelmann gledali su prema sjeveru u daleke modre gore, a Lina i Alfred, na drugoj strani ledine, motrili su južni dio okolice. Alfred joj je htio pokazati neki gradić daleko na jugu, no ona nije mogla pogoditi mjesto dalekozorom. Da joj pomogne, stupi za Linina leđa, ispruži svoje ruke preko njezinih ramena, obuhvati dalekozor i ravnajući njime, govorio joj je: molim, sad gledajte. Lina klikne: a, a, sad vidim! Stojeći tako, usne su mu bile sasvim blizu njezina vrata. On pomisli: pa zašto ne? Ta ona je tako bezazlena! - i poljubi je u vrat. Lina se okrene, nasmiješi mu se, oko joj sijevne, no mirno i hladno reče: - Molim vas da ne ljuljate dalekozorom. - Alfred je opet poljubi, ona se nasmiješi i ljubazno mu pogleda u oči.

Malo zatim spuste se s brežuljka. Lina je bila putem vrlo šutljiva, samo katkad pogledala bi Alfreda i odmah oborila oči.

Barun se kajao što je bio odviše smion...

Umorni dođu u gostionicu. Večera nije još bila gotova, a sva ta vesela gospoda uđu u kuhinju da razvide kako stvari stoje. Debela ih kuharica tješila da će brzo biti sve na stolu.

Napokon počnu veselo jesti i piti. Alfred u svom životu nije bio tako dobre volje. Večera je išla svima u slast. Lina se šalila i pripovijedala svakojake ludorije, a da se sasvim ne zaboravi, otac ju je strogo pogledavao. Svako malo bacila bi oko na Alfreda. Kad bi im se pogledi susreli, nasmiješila bi se i donju usnicu stisla među zube.

Natporučnik Kabelmann bio je zdrav, visok čovjek. Šutio je većim dijelom i bučno i naglo jeo, ne gledajući nikoga. Otro bi usnice i brkove, ispraznio najedanput tri dijela čaše, četvrtim dijelom isprao bi usta, zamljaskao a onda progutao, uzdahnuo, i opet počeo jesti, s nosom u tanjuru.

Bilo je već kasno. Lina počne moliti oca da idu kući, no barun bio nabasao na dobru kapljicu. Bio je crven kao rak.

Artur kradomice pogledavao Alfreda, pazio na svaki njegov mig i kretanju. Kod stola se naklapalo o svaćem, a najposlije i o budućem Lininu vjenčanju. Počeše napijati jedan drugomu. Kabelmannu je već vino udarilo u glavu, i to dosta jako. Ustane držeći punu čašu te nazdravi: - Milostiva barunice, visokorođena gospodo! Jašuci danas na mojoj divnoj i veleumnoj kobili kojoj nema u cijeloj mojoj pukovnji para, ja nisam ni sanjao, gladeći po grivi svoju bedeviju, da bih mogao visoku čast imati i doći u tako visokorođeno i velecijenjeno društvo. Gospodo, dižem čašu i pijem u zdravlje odsutnog i visokorođenog i presretnog zaručnika božanstvene barunice kojoj bih ja dao za jedan jedini slatki poljubac svoju divnu bedeviju.

To izreče i htjede se kucnuti s Linom, no zla mu sreća posluži, čaša mu iz prstiju ispadne, a crno se vino razlije po poprsju Alfredove košulje.

- Gospodine natporučniče, vi ste vrlo nespretni - reče mu srdito i osorno barun.

- Gospodine, vi ste luda, vi ste bezobraznik, vi ne znate što brbljate, više razumije kopito moje kobile negoli cijela vaša tikva! - vikao je ljutito natporučnik.

- Mir, mir, mir! - molili su svi.

- Ja tražim zadovoljštinu od ovog bezobraznika! - zakriješti pijani Kabelmann.

- Dobro, dobro, imat ćete je, kad god budete htjeli. Govorit ćemo sutra. Pošaljite k meni svoje svjedoke, a sad pijte.

- Razumijem - reče Kabelmann i ispije na dušak.

Za nekoliko trenutaka problijedi sasvim i promuca:

- Prokleta vino!

Izađe teturajući iz kuće u šumu, legne u travu i tvrdo zaspi.

Ostala su gospoda čekala na nj dulje vremena, no misleći da je otišao kući, plate račun i ustanu od stola. Noć je bila tamna. Crni tmasti oblaci zastrli su nebo, a daleko za gorama čuo se mukli tutanj groma. Debele kaplje počnu padati i šumjeti u lišću. Društvo sjedne u kočiju koja naglo othrla u kupalište. Alfred je sjedio ovaj put uz Linu. Glava mu je bila teška, sav se ljuljao. Napokon počne drijemati, san ga sasvim predobi, a Lina mu položi glavu na svoje rame i metne mu svoje prste u punu bradu. Kiša stane lijevati praskajući po krovu kočije i po staklu vratašca. Silan vjetar udaraše u kočiju koja se jako trzala. Grom se za gromom orio, Linine oči plamsale. Munje žarko sijevnu. Videći čelavu i rasvijetljenu lubanju svog oca, stisne se Lina k Alfredu koji je u nastaloj tmini poljubi.

Malo kasnije zaustavi se kočija pred gostionicom u parku. Pozdrave se i rastanu, mamurni i zlovoljni.

*

Bilo je, po prilici, podne kad netko pokuca na vrata Alfredove sobe. Barun se probudi i ljutito viknu: - Naprijed!

- Dobro jutro, barune! - zaželi Kabelmann unišavši smeteno i zbunjeno.

- Dobro jutro, a gle! Vi ste to, gospodine natporučniče?

- Jest, barune, ja sam. Došao sam zbog jučerašnjega malog, neznatnog nesporazumka. Nadam se da ste na sve zaboravili. Žalim, barune, vrlo žalim što sam vas uvrijedio. Bio sam pijan.

- Ta ludorija! Dajte mi vašu desnicu, gospodine natporučniče, i nemojmo više o tom govoriti; vjerujte, nije vrijedno. No recite mi kako ste noć proveli kad ste otišli iz one gostionice? - upita Alfred.

- Ja sam tamo spavao. Prokleta vino! Legao sam u travu za kućom, no nije valjda dugo potrajalo kad se strašna oluja zavrгла nada mnom. Vražje li noći! Ustanem, lupnem šakom nekoliko puta po prozorima gostionice, te mi napokon otvoriše. Spavao sam na drvenoj klupi, no mi vojnici, mi smo na sve navikli.

- Izvolite li čašicu šljivovice? - ponudi Alfred.

- Hvala lijepa, primam, no treba da idem, jer me čeka kobila pred vratima.

- A zbilja, gdje je noćas bila vaša divna kobila? Čekajući na vas i ne videći vas, pomislimo da ste otišli jer je u štali nije bilo.

- Bila je između drugih konja, no vi je niste opazili. Ali ostavimo kobilu, te dopustite mi da vas upitam kako vam se sviđa barunica Lina Steiner?

- Divna djevojka, izvanredno lijepa! - odvrati Alfred.

- No čudnovato! Lina je Njemica, prava Bečkinja, kosa joj crna kao da je rođena na otoku Siciliji - opazi Kabelmann.

- Pravo imate! To se uistinu rijetko vidi - potvrdi mu Alfred i odmah upita: - A kako se to može protumačiti?

- Jednostavno, vrlo jednostavno! - osmjehne se Kabelmann.

- Ne razumijem vas. Njezin je otac Nijemac, a i pokojna joj je majka bila valjda Njemica - primijeti Alfred.

- Možda je tako kako vi velite. No treba znati da ljudi putuju, i da u Beču živi mnogo svijeta iz južnih krajeva Evrope, a tko vam jamči da je pokojna barunica Steiner bila kreposna žena? - upita Kabelmann.

- Žalim, gospodine natporučniče da tako zlo mislite o visokom društvu; uostalom, možete imati pravo - reče barun Alfred.

Razgovor zapne. Kabelmann ustane, pruži desnicu barunu, pa izađe duboko se klanjajući.

*

Istoga dana naveče čekala je velika i lijepo rasvijetljena plesaonica na otmjeni svijet koji se spremao da u njoj proboravi veselu noć. Došlo je mnogo svijeta iz okolice, sve plemići, baruni i grofovi. Ostavivši svoje dražesne zakutke, svoje mirne palače, dohrliše u kupalište mnogi s pomoću domobranskih kobila.

Dvorana se počne puniti. Kad je već dosta svijeta u njoj vrvjelo, uniđe Lina, dostojanstveno, s barunom Alfredom. Već oko jedanaest sati živo se plesalo. Djevojkama i gospođama silno i naglo uzdizale se grudi. Lepeza je malo koristila jer je bilo odviše vruće. Gospoda su trla neprestano znoj s čela. Lina je bila te večeri dražesnija negoli obično. Svijetla, svilena, ljubičasta haljina krasno se priljubila uz njen vitki stas. Divotni njezini udovi, vrana kosa, razbludan joj i sjajan pogled, njena obla ramena, nabujale grudi i bijela put - sve te divote bile su nišan lakomih pogleda. Lice joj se žarilo kao da po njem plamen liže, a neprestano je plesala. Alfred, držeći je oko pasa, bio je kao mahnit, kao da je drugi čovjek. Sve je u njemu gorjelo, krv mu uzavrela, oko mu bilo omamljeno.

Pa kako da ga ne opije i ne omami onaj topli i vlažni zrak, pun i zasićen onih do moždana prodornih i živim mirisom bujnih grudi i snježnih i rosnatih ramena što su se caklila u nemirnoj, titravoj

svjetlosti? U takvu zraku ima nešto živo, nešto žensko, kano da su u njem sitne čestice ženske puti uzvitlane i pomiješane s mirisom raznolika cvijeća, s vrućim i umirućim uzdasima i sa strelovitim i požudnim pogledima.

U tom zapaljenom uzduhu sve šumi, sve šušti, vri i bruji; osjećaš da sve oko tebe živi, da svuda ključa krv. Sve je Alfreda sjećalo silno i neodoljivo na sretnu mladost, na zlato, na ljubav i vruće cjelove, na neizrecive slasti i na uzburkane snježne grudi, na slatki pokoj.

Alfred se smatrao najsretnijim čovjekom uz tu čarobnu i bezazlenu djevojku...

Bio je u dvorani neki znameniti talijanski slikar koji se u malo vremena obogatio svojim kistom. Živio je dulje vremena u Njemačkoj, no jezika nije naučio. Bio je vrlo zanimljiv čovjek: mlad, visoka i krasna uzrasta. Kosa mu bila crna i valovita, a lice veselo i prijazno. Bio je vičan pobjedi i u najtežim erotičkim pothvatima.

Živahan i zamamljiv Linin hod, sva njena dražest silno ga uzbudi. Prošavši uza nju, čuo je da govori njemački. Barunica ga nije još bila opazila.

Dugo vremena nije skidao svoje crne i pronicave oči s njezina divotnog tijela motreći sve one prekrasne crte ramena i vitka pasa.

Činilo mu se da je već slika u naravnoj veličini.

Aranžer pljesne rukama, a glazba dade znak za drugu četvorku. Slikar pođe k Lini koja je bila s Alfredom, potrči malko da ga drugi ne prestignu. Prestativši se sam, zamoli je njemački:

- *Bite sen, darf ik biten, volen frailain mit mir tansen?*

Lina se živahno razgovarala sa svojim kavalikom.

Ne osvrnuvši se na slikara, odrešito odgovori:

- *Tanke, pin angasirt!*

Slikar, koga taj odgovor nije ni najmanje smeo, reče:

- *Bite, pardon, frailain!*

Odalečiv se pomisli: dobro, *per dio!* Dobro počinje. I Margareta je odbila Fausta... u prvi mah...

Poslije četvorke izađu ljudi iz plesaonice u blagovaonicu. Bio je odmor. Lina nije htjela onako uznojena izaći, već zaželi da se malko prošeće. Baruni Steineri bili su cijelo to vrijeme kod "zelenoga" stola. Artur je izgubio sve svoje novce, pa je gledao kako drugi igraju.

- Vi ste mi rekli da ste zaručeni, a i Artur mi je govorio da se domala ženite. A je li vam zaručnica krasna? - upita Lina Alfreda šecući lagano i hladeći se velikom lepezom.

- Molim, barunice, ja, ja nisam baš rekao da sam... zaručen. Barunice, vi ste me zlo, vrlo zlo razumjeli... Htjeli bi mi o vrat objesiti djevojku niskoga građanskog roda, ali do vjenčanja ima još mnogo, mnogo vremena... - branio se Alfred.

- No, vi ste uistinu čudak! Ta zašto mi ne odgovarate na pitanje? Pitala sam da li vam je ta zaručnica krasna? Molim vas da mi na ovo moje pitanje odgovorite - upre mu oči u lice.

- Tako, tako; ne može se baš reći da je lijepa...

- A, a, a, onda je sigurno bogata!

- Ljudi govore...

- A sad da vas nešto drugo pitam, no da mi ne lažete! Recite mi golu, pravu istinu: Je li ona već vaša prijateljica?

Alfred ne može da se načudi. Otvori mrtve oči, zapne:

- Molim, barunice, kako vi to mislite?...

Lina, ljuljajući tijelom i vrteći svojim ramenima, nasmije se glasno i donese svoj fini rubac pred usta.

Alfred se dosjeti, mahne rukom i reče nehajno:

- Ne, ne, ona je poštena. No, molim vas, *so eine dumme Kroatin!*

- Zašto tako govorite o svojoj zaručnici? *Warum eine dumme Kroatin?* Ta niste li i vi Hrvat?

- Jesam, no to je puki slučaj. Čovjek se može svagdje roditi. *Nur ein Zufall, Baronin* - reče kao ogradajući se protiv takva napadaja. - Da nisam Hrvat, najbolji vam je, barunice, dokaz što hrvatski ne znam, a i ne želim znati.

- Barune, vi imate krivo! Zašto? Ja bih rado znala sve jezike. No sad hajdmo štogod založiti.

U blagovaonici nađu Linina oca kod večere.

- Čekam vas. Artur vas traži, ta gdje ste, vraga, bili?

- Šetali smo u plesaonici - odgovori Lina.

Kod dugog i širokog stola bilo je već više od dvadeset osoba. Nasuprot Lini, poprijeko, sjedio je lijep čovjek. Onaj talijanski slikar. Crno je svoje oko često upirao u njeno lice. Ona ga bila nakon nekoliko vremena opazila. Taj prekrasni čovjek odmah joj omili. Više im se puta susretnu pogledi i Lina nije mogla a da mu se ljubazno ne nasmiješi.

Linin je otac bio šutljiv, zamišljen, zlovoljan. Izgubio je, bez sumnje, veću svotu na igri.

Dražesna barunica, gledajući krasnoga čovjeka, bila se nešto uzrujala. Oči joj stanu sijevati, i napokon žmiriti. Zamisli se malko, pogleda preko stola, nasmiješi se i reče ocu:

- Ostaješ još dulje vremena ovdje?

- Jest, ostajem. Igrat ću još malko.

- No, ja želim kući - reče glasno.

Lice joj bilo žarko, usne crvene i suhe.

- Dobro, Lino. Nek te Artur sprovede - dozvoli otac.

- Tako sam umorna! Pa nije mi ni dobro, Arture, ići ćemo odmah - doda Lina nemirno.

Kad opet zaszvira glazba, Lina ustane da ide kući.

- Dozvolite da vas i ja sprovedem? - umoli Alfred.

- Hvala! Dođite - odvrati Lina.

Kad već svi ustanu, potegne Lina Artura za kaput i šapne mu u uho:

- Jesi li opazio onoga lijepog gospodina, crne kose i crna oka koji mi je malo prije nasuprot sjedio?

- Nisam - odvrati šapćući.

- Eno ga, pogledaj... - reče Lina tiho i pokaže mu ga očima.

- Vidim, poznam ga dobro.

- Dobro! Sad hajdemo! - Barune! - zovne Lina Alfreda koji se, međutim, sa starim Steinerom razgovarao.

- Laku noć, tatiće! Želim ti dobru zabavu kod makaoa.

Lina strastveno pogleda onoga krasnog čovjeka komu se pričinilo kao da mu je malko kimnula.

Barunica naglo ode, a on je gledao za njom dubokim i sjajnim okom.

Kad dođu pred gostionicu, Lina zahvali Alfredu na pratnji:

- Hvala lijepa, barune, no vi možete sada otići, otpratit će me Artur do gostionice. Imam nešto da mu kažem. Idite, idite, mogli biste se prehladiti. Zbogom barune!

Alfred joj poljubi ruku i otiđe.

Ušavši u svoju sobu, Lina zapali svijeću, potraži papira, napiše listić, svije ga, zapečati i preda Arturu:

- Idi brzo na ples, daj ovaj list, da nitko ne vidi, jednom konobaru da ga odmah preda onom gospodinu koga ti poznaš. Hajde, brzo, što čekaš?...

- Ne idem, Lino! - zavrti glavom Artur.

- Dat ću ti dvadeset forinti. Hoćeš li?

- Odmah? Sada?

- Jest, odmah!

- Daj amo list i novce. Idem.

Artur ispuni Lininu želju, zatim nađe kod makaoa Alfreda i strica. Počne igrati, no sad bi dobivao, sad gubio. Napokon izgubi sve i ostane bez pare. Sune mu neka misao u glavu i otrči u gostionicu. Bila su tri sata. Pokuca na vrata Linine sobe.

- Tko je? - odazva se tiho Lina.

- Artur... - odvrati on.

- Što ćeš? Idi do vraga!

- Lino, molim te, ustani. Posudi mi trideset forinti. Izgubio sam sve.

Lina ustane, nađe novac i otvorivši samo malko vrata, ispruži dražesnu i uznajenu glavu i dade mu zatraženu svotu. Razvezana vrana kosa bijaše joj sakupljena u bijeloj mrežici. Na ramenima, nad njedrima i oko vrata dizala se kao topla maglica s njene snježne, uznajene puti, titrajući na svjetlu svjetiljke koja je bila na hodniku.

Artur je živo pogleda u oči i zakašljuca tiho, kao da je želi nešto upitati... Lina je razumjela taj kašalj, pritisne donju usnu zubima, gornju uzdigne malko, a na svakoj strani pokaže se jamica. Zažmiri i kimnu mu dva-tri puta naglo jedan za drugim, kao da mu hoće reći: da, da, i zatvori lagano vrata.

Artur, brojeći novce pod svjetiljkom na hodniku, začu iz sobe Linin prigušen smijeh, pa naglo otiđe.

U gostionici, u maloj sobici, sjedilo je oko zelenoga stola nekoliko plemića. Došavši od Line, Artur počne igrati, no sretnije negoli prije. U pola sata dobije do dvije stotine. I stric mu bio sretan. Alfred je izgubio nekoliko stotina. Kad dan zabijeli, društvo prestane igrati i dade donijeti nekoliko butilja šampanjca. Ples je bio prestao. Sva gospoda, tko više, tko manje, bila su nakresana.

Artur izađe iz sobe gdje je društvo pilo i uđe u druge prostorije da vidi ima li još svijeta. Bilo je pet sati. Plesaonica je bila prazna, ali u onoj sobi gdje su bile novine, u onom dijelu gostionice koji se zvao kavanom, bilo je još nekoliko osoba kod jednog stola. Pijući čaj i punč, razgovarali se jedni o politici, drugi spavali naslonjeni na stol, poliven vodom, čajem i kavom. Kroz dva mala prozorčića vidio se već u kuhinji kuhar s bijelom kapom od papira kako baca ugljen pod žute, bakrene posude u kojima se varilo navodnjeno mlijeko i kava već nekoliko puta prekuhana.

Artur zamoli konobara, koji je drijemao, cigaru, zapali je i htjede da ode k svojem društvu, kad opazi slikara Marija. Slikar, *signor Mario*, pušio je čitajući neke talijanske novine.

- A što vi tu radite? *Perche non foler tormir a casa?* - upita Artur.

- Kako vidite, pušim, čitam i pijem kavu.

- *Lei non prefer, fenir con me*, e pa da, pa zašto vi nećete piti? Dodite sa mnom. A, a vi ste sretan ljubavnik!... - šalio se Artur.

- Varate se, gospodine! Spavao sam tri sata, a to mi je dosta. Spavat ću poslije podne.

- *Ma ateso fenir con me*, molim, dodite, dodite u naše društvo. *Noi tutti esser amici Italia*.

- Hvala vam srdačna, ne mogu sad piti. Idem šetati.

- *Allora mi bel salutar signor Mario*. Zbogom, žao mi je, gospodine, da nećete sa mnom.

Za četvrt sata otiđe Mario kući i legne u postelju. Snivajući o crnokosoj Margareti, slatko je snivao do objeda.

*

Istoga dana poslije podne dođe Artur k Lini. Bila je velika sparina. Dražesna je barunica ležala na velikom crvenom divanu. U sobi je bilo polutamno.

- Dodi, ništarijo, amo! Ustupit ću ti mjesta. No, je li ono način uznemiravati poštene ljude kad mirno spavaju? - ukori ga Lina šaleći se i povuče se potrbuške nešto natrag, pa ispruži lijepe noge preko divana.

Artur je zamoli da mu oprost, jer da je silno trebao novaca, pa sjedne na divan do njene glave. Lina se upre laktima na njegovo mršavo stegno i nasloni na svoje ruke bradu. Ležeći tako gledala mu radosno, vragoljasto u blijedo lice.

- Ti si noćas odviše pio! - ukori ga Lina.

- Vino je bilo izvrsno!

- A... a Alfred? - upita barunica.

- Pijan kao čep!

Artur joj ispriповjedi da su sve do sedam ujutro pili, da je Steiner bio vrlo sretan u igri i da je vidio slikara Marija kad je već dan nastao, u kavani, gdje je čitao novine i pio kavu.

- U koliko si ga sati vidio? - upita Lina zamišljeno, podigne noge i udari lagano petom o petu.

- Nije još bilo šest.

- Šest, veliš?... Jest, tako... jest... jest... šest.

- No reci, Arture, nije li Mario krasan čovjek?

Artur ne odgovori.

Lina ugrize Artura za stegno i okrene se na leđa. Prekriži noge i povuče preko čela i preko cijela lica, sve do grudi, pram crne svoje kose, omota njome prste, te ostane mirno ležeći, naslonjena glavom na stegno svoga dragog kuzena.

Artur je, međutim, peti put brojio novce što ih je dobio prošle noći na igri.

Nakon duge stanke progovori Lina tiho:

- Arture!

- Lino?...

- Što radiš?

- Najzabavniji posao na ovom svijetu: brojim novce.

- Jesi li mnogo dobio?

- Dvije stotine, Lino.

- Možeš li mi vratiti svotu koju sam ti noćas dala?

- Ne mogu, Lino! Ne mogu, žalim, ne mogu!

Opet malko umuknu.

- Arture!

- Lino?...

- Je li noćas Alfred mnogo izgubio?

- Do osam stotina! Bilo bi i više da je imao.

- Žao mi je, vrlo žao...

- Zašto ti je žao?

- Osam stotina! Pa što je to napokon za bogata čovjeka? Kako to da je toliko izgubio?

- Beno!
- Zašto: beno?
- Mora izgubiti kad s nama igra.
- Tako! - Oprosti, nisam se odmah sjetila! No čekaj da te nešto pitam. Jesi li ti bio u bazaru, tamo gdje su dućani.
- Jesam više puta.
- A nisi li vidio kod onog zlatara gdje su tako lijepe stvari?...
- Što?...
- Vidjela sam vrlo lijep niz bisera, kolajnu, ljepšu od moje.
- A što stoji taj biser?
- Sedam stotina forinti.
- Nije skup. Govori!
- Savjetuj me kako da dođem do tog novca.
- Koliko imam provizije?
- Sto forinti.
- A imaš li sto forinti?
- Čim dobijem biser, dat ću ti novac. Arture, ti znaš da sam poštena!
- Artur se zamisli. Nakon nekoliko trenutaka reče:
- Dobro! Ići ću k Alfredu, reći ću mu da ti želim kupiti biser. Zamolit ću ga samo za nekoliko dana. Reći ću mu... no što, što da mu rečem?...
- Reci mu, čekaj... ja sam rođena u mjesecu... ne znam, ne znam u kojem, reci mu, reci mu da mi je za nekoliko dana devetnaesti rođendan - pomogne mu Lina.
- Bravo, Lina! On će mi bez... tu malu ljubav. Lino, Alfred gine za tobom, ali ti si s njim odviše stroga!
- Dosadan glupan!... No vidjet ćemo, vidjet ćemo... Sad možeš otići. Doći će stric kući...
- Sutradan poslije podne posjeti Artur prijatelja Alfreda. Sobarica donese za Artura piva, a za Alfreda butilju vina. Barun Alfred bio je samo u takvim prilikama Hrvat.
- Zapale cigare i počnu razgovarati o plesu, o Lini i o igri.
- Vi ste, barune, vrlo sretni u igri - nasmiješi se Alfred.
- Kako to, barune?
- Ta jučer i prekjučer ste dobili...
- A, molim vas, barune, molim vas! Prokleti novci! Da znate, kako sam nesretan! - uzdahne Artur.
- Vi, vi nesretni?...
- Da, da, nesretan - potvrdi Artur.
- A može li se znati zbog čega?
- Što se ne bi moglo znati?
- Govorite, barune! Znae da sam vam iskren prijatelj - reče ozbiljno Alfred.
- Nesretan sam zbog Line. Jeste, zbog Line! - reče tronutim glasom.
- Zbog Line?... Ta govorite! Kakva nesreća možda? - progovori naglo i zabrinuto Alfred.
- Barune, vi nemate pojma, koliko ljubim Linu! Kao da mi je rođena sestra. Njen mi okrutni udes srce para. Da vi znate koliko trpi taj nevini anđeo. Otac hoće da je uda za čovjeka koga ona mrzi. Vidite, to vam je prvi uzrok moje žalosti. Lina je utuvala u glavu da je sav svijet mrzi, da sam joj i ja neprijatelj. Međutim, valja reći istinu: ona me ljubi kao rođenoga brata. Već vam imam od nje

stotinu malih uspomena. Ona vam se uvijek sjeća svog kuzena Artura, te mi ne prođe ni imendan, ni rođendan, a da me ne iznenadi kakvim darkom...

- Divne li djevojke! - uzdahne Alfred.

- Evo, vidite nesreće! - nastavi Artur. - Za nekoliko dana svanut će Linin devetnaesti rođendan. Želio bih joj ugoditi, želio bih da je čim ugodno iznenadim, a to bi je sjetilo da je ipak cijeli svijet ne mrzi, to bi bolno njezino srce razblažilo, no ja sam slučajno, znate, onako baš slučajno, ostao bez novaca, a to me srđi, to me...

- Ali, molim vas - upane mu u riječ Alfred - molim vas, ne bih li se ja smio usuditi da vam?...

- Hvala, hvala! Neću podnipošto, neću da vas uznemirujem.

- Ali, molim vas, barune!... Drage volje, vjerujte, drage volje - usudi se Alfred.

- Hvala, hvala! Neću. No srđim se, silno se srđim to više, što sam od nje slučajno, znate, baš slučajno saznao da joj se neizmjereno dopada jedan biserni niz kod zlatara, u ovdašnjem bazaru. Pa što, malenkost, ako se ne varam, najviše tri tisuće forinti...

- Kako rekoh, barune, moja vam je lisnica na raspolaganju.

- Podnipošto - brani se Artur - podnipošto! Sve me srđi, pa i na vas sam srđit! Ne, nije lijepo, oprostite, barune, teško mi je da vam to moram kazati, no iskren sam vam prijatelj, ne, nije lijepo od vas, nije kavalirski.

Artur je to izgovorio sasvim ozbiljno. Alfred izbulji oči i upita prestrašeno:

- Molim vas, barune, što mislite s tim reći?

- Vi ste znali da je Lina zaručena, a ako niste znali s kime, to vam ja velim da je zaručena s čovjekom milijunašem. I Lina nije siromašna, jedinica je, te će i ona baštiniti više od pol milijuna od svojega oca. No što je to pol milijuna za tako divnu barunicu?

- Gospodine barune, ja vas još ne razumijem! - pogleda ga Alfred malo zlovoljno.

- Ne razumijete me? Gospodine, prijatelj sam vam, te valja da vam iskreno kažem sve što mi na srcu leži. Povjerit ću vam tajnu, no zakunite mi se svojim barunstvom da ćete šutjeti, zakunite se!

- Kunem vam se, barune, svojim poštenjem i svojim barunstvom da ću šutjeti.

- Evo znajte: Lina ne ljubi svoga zaručnika, no to ne zna nitko, nego Bog, vi, Lina i ja. Lininu ćud poznajem dobro: znam da je nagla i naprasita u svačemu, u mržnji i u ljubavi. Da vam dadem primjer. Poznate li slikara Marija? Dobro! Danas sam je strašno korio zbog toga Talijana. Ona veli da joj je oduran, da se neće ni šetati u parku kad bude on tamo. Recite mi, barune, nisu li to ludorije?

- Jest, zbilja, i meni je to u oči palo, i ja sam opazio njeno čudnovato ponašanje - nasmiješi se Alfred.

- A, a, i vi ste opazili njezino čudnovato ponašanje? To me i srđi! Jest, jest, i ja sam opazio, barune, da ste joj se u srce ušuljali svojim slatkim... Jest, jest, opazio sam i ja da ste joj moždane zavrtjeli!

- Ja,... Ja... U Linino, u Linino srce ušuljao? Ja zavrtio njenim moždanim? - pita zučudeno Alfred.

- Jest, vi, gospodine, jest, vi! Pa znate što? Najposlije, ne bi me to ni srđilo kad bih znao da biste mogli Linu ljubiti i štovati - izusti Artur i klone glavom, kao da ga je najjača bol srvala.

- Ja bih je, barune, ja bih je obožavao! - klikne barun Alfred.

- Vi... obožavali? - upita ga Artur gledajući mu živo u oči.

- Jest, barune, ja bih je obožavao!

Artur se zamisli. Uzdahne, ustane i reče:

- Barune, oprostite, što sam vam iskren. Ja vas poznajem kao poštena čovjeka, no znate, naše ime... čast obitelji! - Zbogom! Treba da idem. Pisat ću još danas u Beč, možda će biti na vrijeme da dobijem nekoliko tisuća prije Linina rođendana. Barune, zbogom!

- Molim samo časak, izvolite sjesti - reče Alfred i zamisli se. Lice mu se razvedri i nastavi: - Dopustite da vas upitam za savjet. Recite mi iskreno, gospodine barune, recite iskreno, bi li se mogla moja malenkost usuditi da iznenadi barunicu Linu na njezin rođendan kakvom uspomenom... onim biserom? Recite mi iskreno, bih li s tim možda barunicu uvrijedio?

- Mislim da... da ne bi bilo ništa protiv načela dobrog uzgoja... Jednom riječi smatram da se možete usuditi. Uostalom, vi ste moj najbolji prijatelj, a budući da to Lina zna, uzet će tu uspomenu kao znak vašega štovanja.

- Dobro, barune. Dobro. Presretan sam! Ali, molim vas kad je rođendan barunice Line?

- Za šest dana, barune - odvrati Artur.

- Stvar je, dakle, gotova? - reče veselo Alfred.

- A da vam za sve to zaručnica sazna?

- Kakva zaručnica? Koja zaručnica?

- Ta ona u Zagrebu.

- Ha, ha, ha! - nasmije se Alfred. - Ja nemam zaručnice, pa da ih i deset imam, na sve bih sad zaboravio. Barune, vi mislite onu gusku u Zagrebu? Ha, ha, ha!

- Vi biste, dakle, uistinu mogli Linu ljubiti?

- Ta koji čovjek da ne zaboravi na sve žene kad nju vidi?

- Barune, pazite da se ne prenaglite! Srce nas često vara, no sad idem. Barune, zbogom! Nadam se sad da ne sumnjate u moje iskreno prijateljstvo...

- Barune!...

Iskreno, toplo, stisnu si desnice i rastanu se.

Ostavši sam, Alfred je naglim koracima šetao po sobi. Bio je silno uzrujan. Srce mu naglo od radosti kucalo. Sjedne i napiše pismo svome provizoru koji je bio stekao u pet godina velik imutak, "pošteno" služeći svoga gospodara, da mu odmah pošalje pet tisuća forinti, te ako nema gotova novca da proda nekoliko volova ili da posudi od kakva Židova.

Istoga dana oko devet sati navečer šetao je Alfred s barunicom u parku. Steineri su bili u kavani. Pun mjesec bio se već visoko uzdigao nad bijele gostionice. Lina nije bila nikad tako mila, nikad se nije s njim tako ljubazno šalila i razgovarala. Umuknu najednom te, lagano šecujući, dođu do velikog basena. Lina stane i zagleda se u mjesec koji se sjajio u vodi. No domala sakri ga sivi oblak i on nestade. Lina pritisne srce rukom, pogleda u nebo, oko joj se ugasne, duboko uzdahne, naglo skine s prsta zlatnu vjericu, pruži je Alfredu, sjetno mu se smiješeći.

- Što da s njom učinim? - šane Alfred motreći Linu sav u čudu.

- Što vas volja... Bacite je u vodu.

Alfred posluhne. Oboje umuknu.

- Alfrede, meni je tako dosadno u ovom kupalištu; zašto nećete da me pohodite kadgod? - upita Lina kao razmaženo dijete.

- A kad bih smio, dražesna barunice?

- Kad vas volja. - Sutra popodne u četiri sata - odvrati mu ona milo se smiješeći.

*

Lina je stajala pred ogledalom u tamnoj, jednostavnoj haljini. Crna kosa, spletena u dvije debele pletenice, spuštala se niz vitki i punani stas. Haljina joj bila zakopčana sve do bijeloga vrata gdje joj visio lijepi zlatni križić, naveden na širokoj, crnoj baršunastoj vrpci. Bijelu je ružu zadjenula na oble i pune grudi. Ona je stajala pred ogledalom trseći se da pronade, da otkrije što stidljiviji pogled, što

neviniji posmijeh i da što umiljatiji izraz poda svome licu. Prošetala bi se po sobi kao kakva pjevačica koja predstavlja Margaretu kad ide u crkvu, stupila bi opet pred zrcalo da se još vježba za buduću predstavu.

Ura na hodniku zazvrnda, a Lina se odaleči naglo od ogledala, sjedne k stolu, uzme neku ozbiljnu knjigu u ruke i upre u nju lijepe oči, kao da pomnjivo čita. Sjedila je zamišljeno i zabrinuto, kao kakva djevojčica u strogom penzionatu kad mora da uči lekciju.

Bila su četiri sata. Lina začuje korake na hodniku i postane sad još ozbiljnija.

Netko pokuca, no ona kao da ne čuje. Pokuca opet i jače.

- Naprijed! - odazove se Lina jednako čitajući.

Alfred otvori, uniđe, nakloni se jedanput, dva puta, te malko zbunjen zapenta:

- Barunice, imam čast... imam čast pozdraviti vas...

Lina kao smetena u čitanju podigne glavu, nasmiješi se i oborivši oči, zamoli ga da sjedne na divan:

- Dobar dan, barune, dobar dan! To je lijepo od vas, da ste došli... Oprostite, zadubila sam se bila u povijest dinastije...

- A molim, molim, barunice, oprostite što sam vas uznemirio u čitanju.

- Ta molim vas, barune, čitat ću večeras. Imam dosta vremena - reče i pogleda ga stidljivo.

Umuknu.

Lina gledajući u zatvorenu knjigu igrala se s križićem što joj je o vratu visio, a Alfred mišljaše: Kako se te djevojke promijene kad se prvi put zaljube!

Lina ga opet ljubazno pogleda, kao da moli da što god progovori.

- Gdje je gospodin barun, vaš otac? - usudi se Alfred.

- Na šetnji... Možda u kavani.

- Danas je, barunice, vrlo lijepo vrijeme.

- Jest, barune, vrlo lijepo.

- A hoćete li vi danas na šetnju?

- Hoću, barune, danas podvečer.

- Ah, da, sada je vruće, vrlo vruće, barunice.

- Jest, barune, vrlo vruće.

Umukoše opet. Lina pogleda stidljivo Alfreda, a on je upita:

- Kako ste noćas spavali, barunice?

- Dobro, hvala - odvrati i obori oči.

- I ja sam, barunice, dobro spavao - reče Alfred, gledajući kao začaran dražesnu djevojku. - Ostajete li, barunice - nastavi nakon kratke stanke Alfred - ostajete li još mnogo vremena u kupalištu?

- Ne znam, barune. A vi? - odvrati i upita Lina.

- Ne znam, barunice, to ne... ne zavisi o mojoj... o mojoj volji - rastegne Alfred.

Lina ga pogleda i opet obori stidljivo oči.

- A bi li vi, barunice, pogodili o čijoj to volji zavisi? - usudi se Alfred tronutim glasom.

- Ne bih - osmjehne se Lina.

- O... o vašoj volji, o vašoj, milostiva barunice - nastavi Alfred. - Vi nemate pojma, koliko vas...

Lina zažmiri i upita:

- Žive li vam, barune, roditelji?

- Ne, barunice. Deset je već godina otkako su umrli.

- Vi ste, dakle, poznavali svoju majku?
- Ta naravno, barunice, bio sam kod njezine postelje kad je izdahnula.
- I moja je majka umrla, no ja je nisam poznavala. Oh, kako su sretni oni ljudi koji mogu svaki čas grliti i cjelivati svoju majku.
- Preko Linina lica preleti u tom trenu turoban izraz tuge i boli.
- Vi nemate braće, barunice?
- Nemam! - uzdahne Lina.
- Ni ja nemam nikoga na svijetu.
- Molim vas, barune, živi li majka vaše zaručnice? - upita Lina kao slučajno.
- Moje zaručnice? Kakve zaručnice?
- No, vaše zaručnice u Zagrebu. Artur mi je pripovijedao da je vrlo krasna.
- Tko je vrlo krasan?
- Vaša zaručnica!
- Ali ja nemam nikakve zaručnice...
- Ta nemojte se šaliti. To su ozbiljne stvari!
- Ja se, barunice, ne šalim.
- Recite mi iskreno da li je zbilja ljubite?
- Koga da ljubim?...
- Nemojte se šaliti, recite mi iskreno...
- Pa dobro, barunice, ja je ne ljubim, i mogu vam dati poštenu riječ da je nikad nisam ljubio - ustvrdi postojanim glasom Alfred.
- Oprostite, barune... Kakva sam luda! Pitam za stvari o kojima nemam ni pojma. Vi je, dakle, niste nikad ljubili?
- Nisam, barunice, nikad!... Ali od malo dana moje srce...
- Ja nikad srcu ne vjerujem... - Srce... srce, što je to? Kakva je to stvar? Komad mesa, pun krvi! Pa mislite li da se ljubav u srcu rada? Ja to ne vjerujem, barune.
- Lina nije vješto glumila svoju ulogu, no odviše je bila dražesna da to Alfred opazi.
- Barunice, vi ste mnogo filozofije čitali - čudio se Alfred iskreno i ozbiljno.
- Ja?! Ja filozofije čitala? O varate se, gospodine! - začudi se Lina i nasmiješi tako da su joj se na licu pokazale jamice.
- Jest, vi barunice - potvrdi Alfred. - Barunice, vi ste odviše čedni, vi ste odviše nevini kako sam imao čast i sreću opaziti.
- Lina umukne, pomisli na svoju ulogu, pa obori oči kao čedan đaćić kad ga odviše hvale.
- Lina je sjedila na stolcu, a Alfred na divanu. U sobu je dopirao žamor svijeta u parku. Na stolu pred barunicom zvrndalo je nekoliko muha i jedna pčela okolo zrela voća što je bilo u lijepoj košarici.
- Alfred položi slučajno na stol ruku, a na nju mu sjedne pčela. Lina mahnuvši protjera pčelu i reče kao prestrašeno:
- Pazite se, ubost će vas!
- Uzme mu ruku koja bijaše u pogibelji u svoju desnicu.
- Ne bojte se, barunice, neće me ubosti.
- Vaša je ruka mnogo veća od moje, a i crnija, no vi ste muškarac - opazi barunica bezazleno.
- Alfred podigne njezinu ruku k svojim usnama, te čvrsto je držeći, vatreno je cjelivaše, veleći:
- Barunice, sjednite na divan.

Nakon malog i nježnog otezanja i oklijevanja Lina zadovolji toj nedužnoj želji. Barun joj se zagleda u krasno lice. Tek šta je disala. Lina podigne glavu i pogleda ga milo i stidljivo, a on je privine na prsa.

- Ne, ne, molim vas! Ostavite me! - šane izvinuvši mu se iz naručja sva drhtava.

- Barunice, Lino! Oprostite, ja vas ljubim! Strastveno ljubim !...

Lina se nasloni na divan, sakrije lice u ruke i počne gorko jecati.

- Lino, dražesna Lino, oprostite, vi znate moje boli! Barunice, oprostite! - moljaše Alfred.

- Ne, ne, vi me ne ljubite, vi me ne štujete - jecaše barunica...

- Kako, barunice! Ja da vas ne štujem?

- Da, da, vi me ne štujete, barune, vi me ne ljubite!

- Ali, barunice, kako to možete misliti? Ja da vas ne štujem? Evo me pred vama na koljenima, vidim da sam se previše usudio, barunice, oprostite!

Netko pokuca. Lina odmah glasno reče: - Unutra!

Artur stupi veselo u sobu. Alfred naglo ustane, a barunica sjedne i sakrije lice rukama.

Artur kao začuden:

- Lino, što to znači? Lino, što plačeš? - A, i vi ste tu, gospodine barune! Gle, gle, nisam li pogodio kad sam vam rekao da ste joj moždanima zavrtjeli? Pa tako naglo, u nekoliko dana! Lino, ne plači, ja sam ti iskren saveznik, a barun je Alfred pošten čovjek. Otac te ljubi, te mislim da će pristati...

Lina počne jače jecati.

- Lino, imam nešto da ti kažem, no vi, gospodine, možete tu ostati - nakloni se Artur Alfredu koji je šutio i preda se gledao.

Bilo mu je mučno pri srcu, htio je u svoj stan, pa reče:

- Barune, hvala, valja da idem kući. Barunice, oprostite... zbogom zbogom...

Hoće da stisne Lininu ruku, no ona slegnu ramenima kao da se srdi.

Artur namigne Alfredu i mahne lagano dva puta desnicom po zraku, kao da mu svjetuje: Možete mirno otići, ja ću je već umiriti.

Još je Alfred bio na stubama kad Lina naglo skoči s divana. Stupiv pred ogledalo, sama se sebi nakloni te pljeskajući i glasno se smijući, govoraše:

- Bravo, Lina! Bravo, Lina! Izvrsno! Izvrsno!

Artur, šećući sobom, reče ozbiljno:

- Bože moj, kako ima glupih ljudi na ovom svijetu!

- Zašto glupih? - upita Lina. - Ja sam izvrsno glumila. A tko tebi veli da i tebe ne varam?

- Lina, ja nisam mislio na Alfreda...

- A na koga, dakle? - upita Lina pjevajući i nagnuvši glavu nad desno rame.

- Mislio sam na moga strica - odvrati Artur i pogleda je važno.

Lina reče sasvim hladnokrvno:

- Da si zdrav kao ja, da ti je dvadeset godina kao meni, ne bi me osuđivao...

Artur je ostao kod Line cijela dva sata.

*

Lina je svaki dan naveče s Alfredom u parku šetala. Bile su to blage, lagodne večeri. Dražesna barunica bila je vesela uz čovjeka u kom je krv naglo uzavrila. Znala je da je barun za njom

pobenavio, a to joj je silno godilo. Alfred je nije ljubio: bila je to samo požuda, strast. On bijaše razuzdan čovjek, u svom životu vidio je dosta žena, ali Linino ubavo tijelo, njezin razbludan hod, ona bajna i zamamljiva gipkost njezina stasa, sve ga to začaralo. Za Alfreda je žena bio stvor koji jede i pije, koji spava, koji se šeće, koji djecu rađa i - ništa više.

Lina je bila s njim izvanredno mila i ljubazna, njene riječi bile su preslatke. Alfred, sve više uvjeren da će polučiti svoj cilj, osjećao se presretnim, znajući da je Lina jedinica neizmjereno bogatoga baruna Steinera. A nije li mu možda iskreni Artur povjerio tajnu za koju nije nitko znao? A kad se tek pomisli da je djevojka možda najdivnije dijete velike prijestolnice i da će barun Steiner dati svomu sretnom budućem zetu pol milijuna forinti! Nije li to krasno? Pa tko da zamjeri Alfredu što je pisao svomu provizoru da proda nekoliko volova i da ga malo zaduži? Nije li možda i sam Alfred svaki dan mogao opaziti da će Linin otac najposlije privoljeti na sretne zaruke? Zašto je, dakle, otac: često ostavljao jedinicu s njim nasamu, nego da se s njom može porazgovoriti? Barun je Steiner bio pošten i odličan čovjek, te ne bi sigurno htio uništiti sreću i budućnost svoje predražesne Line...

Alfred je bio blažen. Svi su mu zavidali, sve mu se u kupalištu divilo. Većina ga susretala s nekim dubokim poštovanjem, a mnogi od njih bijahu sretni što mogu s njim govoriti o prekrasnoj barunici. Kamo god bi došao, svuda su mu čestitali. Slikar *signor Mario* pazio je na sve to svojim crnim i dubokim okom smiješeći se ispod brka...

Alfred je, međutim, sto puta blagoslovio zvijezdu pod kojom se rodio. Bijaše jednom imućan, no zle godine i druge prilike dovele su ga na sklisku stazu nagla propadanja. Pa mlad čovjek valja da živi! Nije ni najmanje žalio što nije ništa izučio što je ludo potratio svoju mladost. Za sve te trice nije ga srce peklo, savjest grizla, ta znao je i vidio sada da će do malo vremena biti u Zagrebu "prva osoba". Nije šala, nisu to ludorije: pet stotina tisuća forinti! To se svakom ne podrzne!

A Olga?... Briga ga za tu gusku! - A barunska riječ? Ha, ha, ha, ma u Hrvatskoj nisu ipak svi ljudi lude! Ako se i dozna da sam udovici Klari zadao riječ, ti će ljudi bez sumnje razabrati da sam radio pametno i za svoj probitak! - A što će tek reći Zagrepčanke kad budu vidjele moju suprugu Linu, rođenu barunicu Steiner? Neće li Lina smesti taj Zagreb? Neće li možda sve one blijede gizdeline i svu onu grdnu vojsku gladnih plaćenika očarati svojom krasotom? A koterije? A plesovi? Neće li možda Lina biti svuda prva, svuda kraljica, sunce?... Jest, pa i dobro je da Lina dođe u Zagreb! Ona će više učiniti za civilizaciju od svih takozvanih patriota. Tri Line, i Zagreb je odličan, naobražen grad, velegradskoga značaja!!!

Barun je u to bio duboko uvjeren.

*

Alfred je svaki dan posjećivao Linu koja je vješto igrala ulogu bojažljive i stidljive djevojke. Sjedeći do nje na mekom divanu, činilo mu se da je u devetom nebu.

Nekog dana, bilo popodne, rekne mu Lina iznenada:

- A! Zbilja, vi ne znate što je sutra...

- Ne znam, božanstvena barunice.

- Sutra mi je devetnaesti rođendan. Barune ja se nadam lijepoj kiti cvijeća.

- Barunice! - nasmiješi se Alfred i nakloni se duboko.

- Jeste li vi pjesnik? - upita Lina ozbiljno.

- Nisam, barunice. No zašto me to pitate?

- Zašto vas to pitam?... Čudnovato!... Ljubim pjesme te bih vas bila zamolila da mi štogod ispjevate - reče Lina nježno, djetinjski.

- Žao mi je, barunice! Ja bih dao sve za jedan jedini vaš nebeski pogled, ali pjesnik nisam.
- Vi niste pjesnik? - začudila se Lina.
- Nisam, barunice.
- A ipak vam je lice i pogled kao u pjesnika.
- Barunice, vi ste uvijek divni kad se šalite i kad ste ozbiljni.
- Ja se ne šalim. - Kad nema pjesme, nadam se lijepoj kiti cvijeća. Barune, nemojte zaboraviti! - zaprijeti mu prstom.
- Malo zatim poljubi Alfred barunicu, no ona ne sakri lice, već mu strastveno odvrati cjelov, veleći:
- Sad idite, barune, idite, Alfrede, sutra se vidimo, sutra se vidimo...
- Još se jednom poljube, pa se rastanu...
- Iste večeri bio je Artur Steiner kod zlatara u bazaru. Artur uđe u dućan, a čovjek žučkaste kose, zavinuta nosa, velikih usta i malenih sivih očiju zanjiše se na kratkim i debelim nogama, pritrči k njemu, nakloni mu se i zatvori za njim vrata.
- Barun skine šešir, a trgovac ga zamoli da se pokrije.
- Čim mogu služiti vaše gospodstvo, gospodine barune? Izvolite samo zapovijedati - reče trgovac slatko.
- Imate li, gospodine, u svojem dućanu bisernih ogrlica?... Ja bih samo jednu trebao.
- Molim, vaše gospodstvo, molim, na službu, imam upravo jednu, ali krasnu, divnu. Dajem je ispod cijene, badava!
- Nemate ih, dakle, na izbor?
- Nemam, gospodine barune, nemam, sve sam rasprodao.
- Ded pokažite što imate - zapovjedi Artur.
- Evo odmah, odmah! Izložena je, evo! - reče draguljar i donese niz bisera što se nosi oko vrata.
- Što stoji? Recite posljednju cijenu.
- Trgovac počne promatrati broj, napisan na malom papiriću, prilijepljenu u kutiji.
- Vrlo malo! Ispod cijene, samo da što prodam! Vjerujte, ispod cijene, kao na poklon! *Spottpreis, ein Spottpreis, Herr Baron!*
- No, izvolite reći, što stoji! - razljuti se malo barun.
- Ispod cijene, badava, samo tisuću forinti.
- Artur pogleda po dućanu i zapita trgovca: - Jeste li sami? - nasloni se na klupu i nastavi pod glas:
- Slušajte! Biste li vi htjeli dobiti za ovaj niz hiljadu i dvije stotine?
- Draguljar otvori male sive oči, pohlepan osmijeh prođe mu gmižući po debelim usnama i zapenta:
- Kako to, gospodine? Zašto ne, ako se dade? Govorite, govorite, nema nikoga...
- Posao je vrlo lagan. Sutra već možete dobiti za taj biser tisuću i dvije stotine. Evo: doći ću amo s jednim gospodinom koji je nakanio kupiti taj biser. Pitajte ga tri tisuće i petsto, a onda popustite na tri tisuće. Razumijete li?...
- Razumijem, razumijem - reče draguljar i poče opet pomnjivo ogledavati papirić na kojemu je bila napisana cijena.
- Ta što, vraga, gledate? Govorite! - sili nestrpljivo barun Steiner...
- Oprostite, milostivi barune! - odvrne nakon duga promatranja trgovac. Pogleda u veliku knjigu i slatko nastavi: - Barune, oprostite!... Zabunio sam se... činilo mi se... biser stoji mnogo više. Takve vam se pogreške često zbivaju.
- Gospodine, recite jednom što stoji? - hoće ljutito barun Artur Steiner.

- Barune, oprostite što sam se zabunio. Biser je mnogo više vrijedan. Stoji - stoji tisuću i pet stotina. Kako vidite, ispod cijene...

- Ništa manje?

- Ni krajcare.

- A sve skupa?

- Barune, težak posao, pogibeljan posao! No znam da imam posla s kavalikom... Sve skupa... tisuću i osam stotina...

- I ja vidim da imam posla s poštenim čovjekom. Dobro, dakle, biser je kupljen - reče Artur i htjede otići.

Trgovac dotrči vratima, otvori, pruži barunu šešir i nekoliko puta stane govoriti:

- Preporučujem se najljepše i najsmjernije vašoj milosti, gospodine barune. Izvolite samo doći, biser je za vas, odmah ću ga spremi.

- *Servus!* - reče Artur i izide iz dućana veseo i ne pogledavši trgovca.

Noć koja je zatim slijedila sprovedoše Artur, stric mu, Alfred i još nekoliko visokorođene gospode igrajući makao.

Odlazeći iz gostionice oko pet sati ujutro, pozdravi Artur signora Marija koji je, čitajući novine, mirno pušio i crnu kavu pio u "kavani" iste gostionice...

IV.

Gospodin kapetan Smidt razvalio se u nekoj zagrebačkoj kavani, pa pije šljivovicu. Po njegovu mišljenju bila je to najbolja stvar u barbarskoj domovini još posve divljih Hrvata. Uzevši "stručne" novine u ruke, čitao je pomnivo o iznašašću nekakve tajne puške. Dosadi mu napokon čitanje, jer nije mogao da shvati taj novi stroj u koji su se polagale najveće nade. Tako mu je bilo dosadno u Zagrebu, da se osjećao nesretnim u tom gnijezdu! Poslije vježbe nikad nije znao što da radi. Čitati štogod ozbiljno, ludo mu se činilo. Šetao je lupajući sabljom o ploče sokaka, zureći za ženama i pušeci svoju virdinku. Cijele se božje dane protezao u kavani, a noću je pio i kartao.

Ispivši nekoliko čašica šljivovice, ustade kapetan Smidt i pođe dva puta Ilicom, no ne znajući kako da prikrati vrijeme, otiđe gospođi Klari koju je svaki dan posjećivao. Udovice nije bilo doma. Moglo je biti deset sati ujutro. Olga je bila sama u svojoj sobi. Zabavljala se prevodeći neke stihove iz Gundulićeva *Osmana* na njemački jezik. Prijašnjeg dana našla ju je majka gdje čita *Osmana*, te je strogo ukorila, pitajući je kako može čitati takve stvari kad ima dosta njemačkih knjiga u ormaru. Olga joj umiljato rekla da su i hrvatske pjesme lijepe, no ona joj se nasmijala da ne razumije ništa, da je prava guska. Olga odluči na to da prevede nekoliko krasnih kitica iz *Osmana*, da ih dade Dragutinu na popravak, a onda da ih pokaže majci. Nadala se da će joj se majka začuditi kad bude vidjela te krasne misli, i na taj se način htjela nećužno osvetiti.

Smidt stupi u njezinu sobu, a ona htjede naglo sakriti što je već bila napisala.

- A, a! - reče kapetan - zatekoh vas! Ljubavno pismo, je li? A tko je taj sretnik?

Olga pocrveni i odvrati:

- Varate se, gospodine. Ja pišem takva pisma samo onda kad mi ih majka diktira.

- Pa što bi bilo da ih i potajno pišete? Ta vi niste više dijete. Vi ste krasna djevojka, jest, prekrasna djevojka! - reče kapetan i uzme je za ruku.

- Molim vas, gospodine! - htjede umiljato Olga i pokuša izvuci ruku iz kapetanove desnice, no on ju je čvrsto držao.

- Zašto ste, Olga, uvijek tako sjetni, tako žalosni? Vidi vam se na licu da nekoga ljubite. Jest, jest, nemojte mi tajiti, vi ste zaljubljeni.

- Molim vas, gospodine - šane Olga i porumeni jače.

- Recite mi, dakle, zbog čega ste uvijek tako turobni?

- Ja nisam, gospodine, turobna.

Olga silno problijedi. Htjela se osloboditi, ali joj kapetan još čvršće stisne ruku.

- Božanstvena Olgo, ja vas neizmjerljivo ljubim! Sretan sam što mi se sad pružila prilika da vam to mogu kazati. Jest, mila Olgo, ja vas obožavam.

Izgovorivši to, približi se njezinu licu i htjede je poljubiti. Olga istrže naglo ruku, skoči za dva koraka natrag, blijednu, osovi se, oko joj sijevnu.

- Vi ste bezobrazan čovjek! - istisne djevojka.

Kapetan se začudi neobičnoj smjelosti te mirne djevojke...

Olga ode Milki, baci joj se u zagrljaj i zajeca. Prijateljica je napokon utješi. Dragutin nije bio kod kuće.

Smidt ostavši sam, pogleda Olginu postelju i glasno, bezobzirno i hladnokrvno reče: - *Dumme Gans!*

Čekao je još neko vrijeme udovicu, pa otiđe u kavanu, videći da nitko ne dolazi. Uze u neke stručne vojničke novine, pa stane opet čitati o novoj vojničkoj puški...

Istog je dana navečer bio *jour fixe* kod gospođe Klare. Sastalo se tu malo, odlično društvo, otmjeno, sve bližnji znanci bogate udovice.

Najprije dođe krasna udova Irena Ostalinski, najbolja prijateljica domaćice. Irena je bila još mlada, a vidjela je mnogo svijeta, upoznala mnogo predrasuda i mnogo ljudi, putujući sa svojim mužem koji je već nekoliko godina počivao u hladnoj zemlji. Bila je to fina dama, kazivala je da govori više jezika. Kao nehotice miješala je francuske riječi s njemačkima, a hvalila se da je jednom izvrsno glasovirala.

Živjela je dosta udobno, te ne imajući u Zagrebu nikakva posla, najviše je bila u Ilici da se naužije svježega zraka. Bila je veoma krasna plavka, a malo je svijeta bilo koji je nije dobro, naravno samo od viđenja poznao. O njezinim sjajnim krepostima nije valjda nitko sumnjao, osim nekoliko zlobnih usidjelica. Njena jedina strast bila je da je rado putovala, promjene je u životu voljela...

Gospodica Elvira Majer, rodnom iz Pešte, i mila joj tetka gđa Matilda Staraner, dođu odmah za udovom Irenom. Gospođa Staraner bijaše jaka, krupna tijela. Moglo joj je biti pedeset godina. Znala bi se opiti kao kakav kanonir, te joj je i odviše crveno bilo veliko i okruglo lice. Imala je i male sijede brkove, a i pod donjom usnom, po strani, izraslo joj na jednoj bradavici nekoliko sijedih, dugačkih dlačica.

Ne imajući nikoga na ovom širokom svijetu, dozvala je nećakinju iz Pešte. Stanovale su same. Elviri je već bila svanula dvadeset i petnaeset godina, no uza sve to bila je vrlo "živahno dijete". Bila je lijepa i dražesna Mađarica, puna i jaka stasa. Elviru su poznavali svi gizdelini, a i cijeli časnički zbor neke pukovnije koja je bila u Zagrebu, i to s toga što je znala vrlo vješto plesati i vrlo zamamno govoriti. Elvira je imala nesretnu ćud: bila je neizmjerljivo nagla, naprasita. Već u petnaestoj godini bila se strastveno zaljubila u mladog i vatrenoga domaćeg kočijaša, a to da je i smrt zadalo njezinu ocu koji je bio dao izbatinati Pištu, a kćerku u manastir zatvoriti. U dvadesetoj godini počini Elvira grozan zločin, umorivši plod nedopuštene ljubavi. Poslije dvogodišnje tamnice bila je otišla u svijet gdje se za tu njezinu malenu nesmotrenost valjda nije znalo.

Za gospođama dođu muškarci, kućni prijatelji. Kapetan Smidt prvi. Silan, brkat.

Mirko Grabić unide u sobu nešto nespretno. Bio je bogat, posjednik više kuća, a stoga i vrlo uvažen u štovanoj obitelji Staraner. Za svoje godine, po prilici dvadeset i pet, odviše debeo. Kosa mu bila žućkasta, čelo nisko, usne nadute, oko mutno, ni najmanje pogibeljno. Najradije je šutio.

Gospodin poručnik pl. Schleifer bio je mlad, od kojih dvadeset godina. Irena Ostalinski, ona krasna udovica, uvijek mu je riječ prekimala govoreći: šuti, ti si još dijete! No on se nije ni najmanje srdio. Bio je sin bogate obitelji. Kao ljubljen, sretan ljubavnik, bio je uvijek za petama svoje obožavane Irene.

Neki gospodin Ferdinand bio je, bez sumnje, najvažnija muška glava u cijelom društvu. Visoka stasa, uvijek se dostojanstveno držao. Bilo mu to u krvi. Po svjetskom zanimanju bio je mali činovnik kod gruntovnice. Dugo je vremena kandidirao za to mjesto, a bio bi sigurno propao, da se nije za nj zauzeo neki ugledni i moćni obiteljski prijatelj.

Ferdinand je bio dosta lijep čovjek. Blijedo mu lice bilo urešeno žutom bradom, no samo po strani, blizu ušiju. Izraz toga lica nije bio baš zanimljiv, ako je i nosio na svojem tankom nosu "cviker", s lećama kojima je bila jakost označena brojem četrdeset. Imao je na sebi lijepi crni kaput i prsluk, no hlače su bile malo izlizane oko peta, ali to nije mogao nitko opaziti, jer se Ferdinand odviše vješto znao okretati. Bio je uvijek u svim odborima za plesove i prvi aranžer četvorki. Jednom riječi, došao je na svijet sa svima jokey-klubskim sposobnostima.

Još prije nego što je Klara otišla u toplice šetao se Ferdinand pod njezinim prozorima, bacajući joj strelovite poglede. Udovica je bila čula o njemu mnogo govoriti, a sama je vidjela da je krasan mladić. Ferdinand je imao izvrstan, silno razvijen njuh, a oko peta izlizane hlače! Upoznao se bio kao slučajno s lijepom i bogatom udovicom, te je već po treći put došao u njezin salon. Smidt ga je prezirao, no sa svim tim vladali su se jedan prema drugomu kavalirski. Ferdinandova "svestrana" naobrazba srdila je kapetana koji mu ni u kakvoj raspravi nije bio "dorastao". U posljednjoj svjedodžbi koju je Ferdinand u svom životu dobio kad je svršio treći gimnazijalni razred, bilo je pet trećih redova. Kasnije je upotpunio te raširio svoju naobrazbu i učenost čitanjem njemačkih romana.

Društvo je bilo izvanredno veselo. Najviše su govorili Elvira i Ferdinand. Gospodin je Smidt najvolio piti. Isto tako i gospođa Staraner. Gospodin je Grabić neprestano brisao znoj sa čela. Irena Ostalinski, razvaljena u naslonjaču, koketno prignu glavu prema g. Schleiferu, te je pušeci mirno svoju cigaru, slušala slatke njegove jade.

Ferdinand je sjedio do Klare i pušio cigare kapetana Smidta, jer je zaboravio da ih nekoliko kupi. Tako se bar ispričao kapetanu. Klara sa razgovarala s njim i gledala mu neprestano u oči, žmireći.

- Vi ste, dakle, milostiva gospođo, izvoljeli reći da je još mnogo svijeta u kupkama bilo kad ste vi odanle otišli? - upita Ferdinand.

- Jest, veoma mnogo - odgovori Klara.

- Uvjeren sam da su mnogi žalosno osjetili vašu odsutnost, milostiva gospođo!

- Vi ste veliki laskavac! Ah!

- Ja, milostiva gospođo? Ja velik laskavac? Nije li i to laskanje možda laž? Pa vi možete pomisliti milostiva, da bih se ja mogao samo i usuditi?...

- Ali molim vas, Ferdinande! Kako da svijet žalosno osjeti moju odsutnost gdje je onoliko mladih ljepotica?

- Milostiva izvoljeva da se šali - reče Ferdinand, naklonivši se učtivo.

- Klaro, gospodin Schleifer sve mi nešto o svojoj vjernosti govori; reci, molim te, da li ti do toga što držiš? - upita udova Irena Ostalinski.

- Do čega?

- Do vjernosti muškaraca - ponovi krasna Irena.

- Ni najmanje! - odvrati Klara nehajno.
- A, a do vjernosti žena? - upane ujedljivo Smidt.
- Još manje! - odsiječe Klara, smijući se.
- Cijelo se društvo grohotom nasmije. Grabić otkopča dva gumba na prsluku.
- Milostiva se gospođa samo šali - primijeti Ferdinand.
- Što vi, gospodo, uistinu mislite da mogu žene vjerno ljubiti? - upita Elvira Mayer, ona iz Pešte.
- Gospođice, dopustite mi da budem o tom duboko uvjeren - odvrati odlučno Ferdinand.
- Sretna li čovjeka! - začudi mu se Elvira samo iz šale.
- Zbilja, gdje je draga Olgica? - upita gospođa Staraner, isпивši pol čaše vina i oblizujući gornju usnicu donjom.
- Pa što da tu radi taj "bakfiš"? - Poslala sam je spavati - odvrati gospođa Klara.
- A kad se udaje gospođična Olga? - usudi se bojažljivo gospodin Grabić.
- Elvira ga strogo pogleda.
- Ne znam, no nadam se da će još ove zime.
- Tako, tako! Oprostite, milostiva gospodo, oprostite - promuca gospodin Grabić.
- Sretnih li mladenaca! - uzdahne gospođa Staraner i ispije drugu polovicu čaše.
- A i ja sam presretna bila u svojem braku! - uzdahne duboko udova Irena Ostalinski.
- Staraner natoči i reče:
- Klaro, tvoje je vino izvrsno!
- Izvrsno! - potvrdi Smidt, pa ispije čašu.
- Elviro, ti ostaješ još dulje vremena u Zagrebu? - upita Irena, taj "uzor" naobražene žene.
- Ta da! Jest, naravno! - odvrata Staraner i nećakinja joj istodobno.
- Grabić bolno uzdahne.
- Zašto bih otišla? Meni se sviđa u Zagrebu - reče Elvira.
- Gdje vam se sviđa? U Zagrebu vam se sviđa? - hoće opet Irena.
- Naravno, u Zagrebu. Ta ne da li se možda ovdje lijepo živjeti? - upita Elvira zirnuvši u Grabića, obožavatelja Irenina.
- Jest, jest, lijepo se daje ovdje živjeti - odvrati Grabić, pogledavši je po strani s kiselim posmijehom na debelim usnama.
- Gospođice, ne vjerujem vam da iskreno govorite - usudi se pl. Schleifer Elviri. - Ta kako može čovjek da u ovom gnijezdu živi? Ja bih sutra otišao da nema nečega što mi srce...
- Ha, ha, ha! - nasmije se Irena Ostalinski.
- Gle, gle! Kako se vi dražesno smijete - primijeti joj laskavo Ferdinand.
- O, vas poznam dobro, Klaro! - opomene Irena udovicu Klaru, pogledavši je važno, kao da joj hoće reći: - Čuvaj se Ferdinanda!
- Kako to, milostiva gospodo? Što ste htjeli s tim usklikom reći gospođi Klari? - upita Ferdinand Irenu. - Prije ste rekli da ne vjerujete u vjernost muškaraca, no nadam se da vjerujete bar u krepost krasnih udovica...
- U krepost udovica! - začudi se Elvira tako kao da joj odgovora ne treba.
- Na službu, gospođice, da, u krepost krasnih udovica - ponovi Ferdinand smiješeći se kavalirski.
- Molim vas, Ferdinande, što vi razumijevate pod tim izrazom? - upita važno Klara.
- Ja... ja razumijevam pod tim izrazom, milostiva gospodo, sva vaša prekrasna svojstva! - odvrati i duboko se nakloni s nekim zadovoljstvom na licu.

Klara se malko pridigne s divana, odvrati naklon i reče:

- Hvala vam lijepa, hvala lijepa...

Sjedne opet i grohotom se nasmije. Ferdinanda smete i zabuni taj smijeh lijepe i dražesne udovice. Pilo se veselo i šalilo. Irena se nježno nagnula na rame presretnoga poručnika Schleifera komu je lice izvanredno jako porumenjelo. Dražesna je Klara pritiskala svojom finom cipelom nogu Ferdinandovu. Gospodin kapetan istrusio je već ne zna se koliko čašica. Sjedeći mirno i duboko zamišljen, pušio je svoju virđinku. Gospođi Staraner valjale se oči od jedne na drugu stranu, a Elvira se odmakla od Grabića koji je prsluk sasvim otkopčao. Soba je bila puna dima. Vrijeme je prolazilo, čaše su se naglo praznile. Svatko je htio nešto pripovijedati. Uz smijeh i masne opaske, razgovarali su se najviše o tajnama zagrebačkih budoara, dižući bezobzirce zavjese polutamnih alkova.

Irena je već ovila ruku oko vrata gospodinu Schleiferu, a Klara je stiskala Ferdinandovu desnicu, igrajući se po njegovu dlanu svojim bijelim, u tom trenu pogibeljnim noktima. Kapetan je Smidt spavao naslonjen na stolu. Elvira je bila nemirna i zlovoljna, a Grabić škiljeći u nju, odmotao je ovratnik i otkopčao košulju pod vratom da olakša disanje. Gospođa Staraner bila je jaka i krupna dama, no njen je želudac brzo postao žrtvom njene lakomosti, te nije bilo druge, nego da se udalji od društva s neke pristojnosti, zbog tankih živaca ostalih gospođa. Malo se zatim rastane to "otmjeno" i najbolje razigrano društvo. Svi odoše da potraže počinka, a kod Klare ostade samo Ferdinand koji je htio valjda da probudi kapetana Smidta i da ga kući odvede. Kapetan zamoli, međutim, udovicu Klaru da mu dopusti spavati bilo gdje u njezinu stanu, jer da on ne može kući, da je odviše pio, da se ne može ni maknuti.

U Klarinu je stanu bilo šest soba. U prvoj, na desnoj strani, gledajući pročelje kuće iz Ilice, spavala je udovica, a u zadnjoj, na lijevoj strani, njezina kćerka Olga.

Klara i Ferdinand odvuku kapetana u sobu koja je bila u sredini stana, te ga polože na divan da tu mirno spava.

Kapetan je bio dosta napit, ali da je htio, mogao je do svog stana. Klara i Ferdinand su mislili da je posve pijan.

Oko tri sata poslije ponoći ustane lagano kapetan s divana. Stan mu je bio poznat u svakom kutu. U sobama je bila mjesečina. Ni na jednom prozoru nisu bili spušteni zastori. Ustane i uputi se, što je opreznije mogao, prema Olginoj sobi. Dođe do vrata, popostane pa ih otvori, lagano uđe. Sve je tiho, čuje se samo pravilno i mirno Olgino disanje.

Kapetan pristupi djevičanskoj postelji.

Olga je ležala nauznak, glavom nagnuta prema desnom ramenu. Raspletena, zlatna kosa prosula joj se po punanim ramenima i oko snježna vrata. Bajni sjaj mjeseca mirno se prelijevao po modru svilenu pokrivalu, obasjao je dvije grude snijega, jedno rame i donju polovicu uznojenog i prekrasnog lišca. Polusjena prikrla je blijedo čelo, nježno svedeno tjeme i meko uzglavlje. Olga je spavala mirno, blaženo.

Kapetan je požudno upro svoje mutne oči u tu nevinu i krasnu djevojku. Rajski posmijeh pomoli se na Olginim usnama. Snivala je valjda o Dragutinu.

Kapetan se dotakne rukom djevičanskih grudi i poljubi je u čelo. Olga se na pô probudi i tiho upita u snu:

- Što želiš, mamice?

- Pst, pst, šuti, Olgo! Ja sam, ja...

Ona prepozna glas kapetanov, otvori posve oči, prepane se grozno, grčevito stisne joj se blijedo lice, cijelo joj tijelo zadrhta i ona vrisne:

- Majko! Majko!

- Pst, pst, šuti, Olgo! Šuti, šuti! - reče kapetan i uhvati je čvrsto za rame, zatvori joj rukom usta. Olga se trgne natrag, dohvati desnicom teški srebrni svijećnjak, te silom udari kapetana po čelu. Smidtu se zamagli pred očima, pa se strovali poledice u sredini sobe. Olga skoči s postelje, te bježeći kao izvan sebe kroz sobe, udari glavom o brid ormara, bolno izlance: "majko!" i sruši se na pod. Klara se probudi, trgne se iz zagrljaja Ferdinandova i doleti u sobu, gdje opazi Olgu na podu, mjesecinom obasjanu, i do nje mladu joj sobaricu. Polože je onesviještenu na divan. Mati, klečeći na mekanu sagu uz divan i misleći na svoga Ferdinanda, gledala je svoju jedinicu, čisteći joj blijedo i okrvavljeno lice ručnikom, nakvašenim hladnom vodom... Drugoga dana dođe Olga k Milki s povezanim čelom. Kroz suze joj ispriповjedi sve, ali njoj samoj. Ona je kasnije ozdravila, ali joj je ostao uvijek znak na čelu gdje se udarila o brid ormara. Kapetan Smidt, osvijestivši se, otiđe od Klare i nije se nikad više vratio u njezinu kuću.

V.

Osvanuo rođendan dražesne barunice Line, a Alfred bio posve miran i bez svake brige, jer mu je provizor poslao pet tisuća forinti. Brojeći svoj novac, čekao je baruna Artura Steinera koji mu je u noći obećao da će doći k njemu oko jedanaest sati. Artur što obreče, ne poreče. Iskreni prijatelji odoše k trgovcu koji im je vrlo uljudno pokazao svoj dućan. - Čim mogu služiti, vaša gospodstva? - duboko se nakloni trgovac. - Molim - reče Artur - vi ste pred nekoliko dana bili izložili lijep niz bisera koji se neizmjereno sviđa jednoj gospođici. Jeste li ga možda već prodali? - Zli posli! Otkad sam ovdje nisam ma nijedan takav biser prodao. - Draguljar donese niz i reče da ga ispod tri tisuće i petsto forinti ne može iz dućana dati. Popuštao je desetaču za desetačom, forint za forintom. Barun Artur prividno se rasrdio na trgovca. Nikako nije htio dopustiti Alfredu da dade više od tri tisuće. Htio ga je, štoviše, i silom iz dućana odvući, no Alfred je bio strasno zaljubljen u dražesnu Linu. Trgovac popusti napokon obalivši cijenu na tri tisuće, što Alfred dobre volje odmah izbroji. Otiđe s Arturom koji ga doprati do parka gdje ga i ostavi, veleći mu: - Vi možete sad kući da se malko uredite. Međutim, imate još vremena - reče, pogledavši na zlatan sat. - Ja idem da vidim jesu li kite cvijeća pripravne. Sretne li Line! Alfred ode kući, a Artur k trgovcu. Stupivši naglo u dućan reče: - Evo me, moj gospodine! - Odmah, odmah - odvrati mu draguljar i stane brojiti Alfredove stotinjače. Nabroji tisuću, zatvori lisnicu, a tisuću uruči Arturu Steineru. - Molim! Molim! Nemam li dobiti još dvije stotine? - Milostivi barun dobije tisuću... Lijepa svotica!... Lijep posao! Milostivi barun neće gledati na takvu malenkost - progovori draguljar, slatko se smiješeći. - Ne ide, ne ide! Molim, svakako još dvije stotine. Tako smo se pogodili. - Evo, evo, milostivi barune, znate što? Na pô, na pô! Meni sto, a milostivom barunu sto. - Dobro! Dajte amo stotinu forinti! - reče ljutito Artur. Trgovac se rastane teška srca sa stotinjačom. Barun spremi novac, ode naglo i ne pozdravivši trgovca koji mu se duboko klanjao, preporučujući se njegovoj milosti.

Tačno u jedan sat stupi Alfred u Lininu sobu gdje nađe Artura. Barunica je bila izvanredno lijepo odjevena, te je, mašući lagano dragocjenom lepezom, slušala dostojanstveno iskrene Alfredove riječi koji zaključio svoj govor:

- Barunice, oprostite što se moja malenkost usuđuje da vam pokloni ovu malu uspomenu za koju se nadam da će vašu milost kadgod sjetiti vama najodanijeg slugu.

Lina zahvali, primi taj maleni darak i reče da će je taj biser na najljepše dane njene mladosti uvijek ugodno i milo sjećati. Izustivši te riječi, pruži mu svoju desnicu koju on učtivo poljubi, zahvali mu još jednom i nakloni se kao u znak da je ceremonija gotova.

Alfred je već bio kod vrata kad k njemu pritrči Lina i metne mu svoju ljevicu na desno rame. Alfred nagne glavu, a ona, sakrivši lice otvorenom lepezom, šapne mu nešto u uho.

Ostavši sama s Arturom, razgleda lijepi biser, pa reče:

- Arture, uzmi pero, papira, sve što treba da se pismo napiše. Gledaj ovu kuvertu, dobila sam danas u njoj neko pismo iz Beča. Pazi dobro što ću govoriti i gledaj da što bolje oponašaš rukopis koji vidiš na kuverti.

Artur sjedne, uzme pero u ruke i gledajući s udivljenjem Linu reče:

- Gotov sam, govori!

Lina ozbiljno počne:

"Mila prijateljice! Vrlo žalim što sam prisiljena da te uznemirujem. Poznavajući tvoje plemenito srce, uzela sam pero da se na te s najtoplijom molbom obratim. Moj je suprug, kako znaš, blagajnik kod jedne banke. U blagajni se našao manjak od pet tisuća forinti, no za tu nesretnu okolnost zna dosad samo ravnatelj te banke.

Ako se ne nađe za nekoliko dana taj, na tajnoviti način iščezli novac, bit će ravnatelj prisiljen da mi muža preda sudu. Četiri tisuće imam, no ostalo mi manjka. Podnijeti tu sramotu ja ne mogu. U mutnim valovima Dunava naći ću mir i zaborav. Lino, spasi me, pošalji mi tisuću forinti! Lino, plemenita Lino, znam da ćeš mi to učiniti! Mila Lino, ja poznam tvoje srce. Ne govori ništa. Kad pročitaš pismo, baci ga u vatru.

Zbogom, Lino! Tvoja nesretna

Anna Braun Beč, 24. kolovoza 18.."

Lina svrši i smijući se upita:

- Jesi li gotov?

- Jesam - odvratilo mirno Artur.

- Razumiješ?

- Razumijem!... Jučer je dobio Alfred pet tisuća... A ja? - upita Artur.

- Dat ću ti stotinjaču, ne mogu više, trebam sama.

- Kad dolazi k tebi Alfred?

- Još danas.

- Lino, samo oprezno!

Još su se dugo razgovarali. Lina se smijala. Artur joj se divio. On je poznavao hire i želje te mlade i požudne žene.

*

Dugo se vrtjela Lina na divanu da legne što dražesnije, da što zamamnije razgrne svoje divote. Bilo je popodne.

Kroz spuštene zastore na prozorima dopirali su sunčani traci u sobu i titrali po sagovima na podu. Ta je polusjena bila Lini veoma mila i zanosna. Sobom je kružio jak miris sapuna i vode s umivaonika, pomiješan mirisom kojim je odimala bujna djevojka. Kao da je cvala njezina mlada put. Lina je ležala na meku divanu crvene boje. Odmarala se kao da ne čeka nikakav posjet. Bila je odjevena posve u bijelo.

Vide joj se ramena i oble ruke. Prekrižila je noge, u bijelim jako nategnutim čarapama, i ispružila ih preko divana. Ruke je podvila pod zatiljak. Leži na leđima. Fino izvezena košulja bila je na ramenima ukrašena crvenim vrpcama. Crna valovita kosa prosula joj se na ramena i bijele jastuke, a bijela pothaljina, rastegnuta nad ubavim tijelom što se jasno pod njom ocrtavalo, pala je na sag pred divanom u naborima. Jake grudi, kao dvije tvrde grude snijega, nepomično su napele nad sobom izvezeni rub košulje.

Nije dugo tako ležala, a na vratima pokuca barun Alfred. Ona mu bila šapnula u uho da dođe k njoj oko četvrtog sata. Lina se saneno odazva, a barun uđe, opazi je u polusjeni na divanu i zablenu se. Htio se ispričati te nešto promuća. Lina mu reče:

- Sad je već prekasno kad ste me već vidjeli u ovom neredu. Spavala sam, mislila sam da ću se probuditi. Jesu li već četiri sata?...

Lina je trla sanene oči. Barun kao prikovan o pod stajao je posred sobe i plaho gledao. Njegove su oči pohlepno bludile po njezinu tijelu, po bezimenim i raskošnim crtama nogu, ramena, grudi. Jedrina i punoća djevojke omamila ga, krvave mu se oči izbuljile, pa svuda puze po onom toplom tijelu, on čezne i umire za nepoznatim, skapava za novim dražestima što se gube u polusjeni, a pogledi mu se nigdje ne mogu zaustaviti po onim bujnim oblinama, nego gmižu i plaze po onom mramoru, ližu ga i upiru se u sjene, dok mu se slatki otrov slijeva u srce, dok mu krv zalijeva oči... Htio bi zagristi u ono uznojeno tijelo, dah mu gine, sav dršće, blijedi, krv mu se zapalila kao da je pao u žeravicu, srsi ga prolaze, a Lina ga zove k sebi milim djevičanskim glasom. Kako nedužno zvuči taj glas...

- Molim... molim, barunice - ispričava se Alfred, stojeći u sredini sobe.

- Ali, molim vas, barune! Ta vi ste mi kao brat! Pa ionako je vruće, silno vruće! Molim vas, dođite amo k meni, dođite, no zaključajte najprije vrata - zvala ga i mirila Lina.

Alfred pomisli napokon:

- Divne, bezazlene li djevojke! - i dođe k Lini koja sjedne odbacivši jastuke na pod i reče nježno, djetinjski:

- Evo, amo, amo! Sjednite do mene. Tako, tako! Sad je dobro!

Alfred je smeten i uzbuđen zahvaljivao. Nehotice padne mu pogled na njezine grudi kad se prignula. Sav zadržće.

- Barune, čekajte malko, čekajte, dajte mi mjesta! Ja vam ne znam sjediti kao drugi ljudi. Nestašno, prokšeno sam dijete! - izgovori Lina, legne potrbuške, pa se nasloni bradom na debelo stegno Alfredovo komu probije čelo vruć znoj.

- Ali, barunice, barunice! Što će reći gospodin barun, vaš otac, ako slučajno dođe kući? - bojava se Alfred.

- Što može reći? Ta mi valjda ne činimo nikakva zla. Pa što da i dođe? Valjda mislite što nisam sasvim odjevena? Ha! ha! ha! Ne osjećate li i vi da je silna sparina? Ja sam učila da ima ljudi u toplim krajevima koji idu sasvim goli. Sve smo se u školi smijale, te nismo to htjele vjerovati, dok nam nije gospodin kateheta potvrdio, rekavši nam da o toj stvari ne smijemo više govoriti, jer da se to ne pristoji.

Alfred ne može da se prečudi.

Lina je nastavljala:

- Ta ja sam najposlije odjevena! No, barune, zašto me ne gledate? Nemojte se bojati! Poljubite me kao sestru. Lijepo, tako, još jednom, još jednom, barune!...

Alfred je bio sad manje smeten, no mnogo više uzrujan. Grlo mu je bilo suho.

- Znae što?.. - reče Lina.

- Molim, barunice?

- To mi se čini tako glupo...

- Što vam se, barunice, čini glupo?

- No, taj smiješni "barunice" i "milostiva barunice". Ja to ne volim! Vi ste za me Alfred, a ja sam za vas Lina. Je li da je tako?

Barun opet pomisli: Kako je naivna, kako bezazlena!

- Jeste li zadovoljni s mojim prijedlogom? - slatko će Lina...

- Barunice, molim, hvala... bar... Lino - mumljao je Alfred.

- Sad me, Alfrede, poljubi. Tako, još jednom! No, sad čekaj, čekaj, umorila sam se, ne mogu više ovako ležati. Pomakni se amo, još, još, sad je dobro!

Lina ustane, sjedne mu na koljena i ovije mu ljevicu oko vrata.

Alfred nije znao gdje je. Divno tijelo na njegovim koljenima!

- Poljubi me, Alfrede! Još, još deset puta.

Barun ju je poljubio dvadeset puta, a ona je bila vesela i nestašna, ljubila ga i grlila i pritiskala na svoje pune grudi. Bio je u devetom nebu. Sav je drhtao od radosti.

- Barunice, vi ste...

- Pst, ja se zovem Lina! - ukori ga smiješeći se.

- Lino! Ti si danas vrlo vesela!...

- Ja vesela?.... Jest, Alfrede, vesela sam, a... ne bih smjela biti...

- Pa zašto ne? Zašto da ne budeš vesela? - upita je ganuto presretni barun.

Izraz Linina lica postane turoban. Obori glavu i umukne gledajući u pod.

- Ali, molim vas, bar... molim te, Lino, što je? Reci, što se dogodilo, molim te, govori!

- Uzmi ono pismo, eno na stolu. Dobila sam ga danas iz Beča od iskrene i vrijedne prijateljice. Ja se smijem kao luda, a ona... ona možda nije više... živa! - izgovori i sakrije lice u ruke, pa zajeca.

Alfred uzme pismo što je Artur napisao, a Lina diktirala, naglo ga pročita, pa reče:

- Žalosno! Žalosno!...

Lina zajeca jače.

- Ne plači, Lino, pošalji joj novac, svemu se dade pomoći - govorio je Alfred i požudno promatrao njene grudi.

- Jest, jest, ti dobro govoriš, ali pomaži ovomu, pomaži onomu, čovjek ne može. Teško mi je, Alfrede! Ionako sve razdijelim što mi otac za haljine daje. Jučer sam također u Beč poslala novaca nekoj nesretnoj obitelji.

U Alfredovim grudima vri krv, držeći na koljenima tu divnu Linu. Ne zna što bi počeo. Napokon reče:

- Lino, ti si pravi anđeo dobrote! Lino, bi li se mogao usuditi?...

- Ne, ne - bit će ti možda teško.

- Ni najmanje, Lino!

- Ali njoj treba cijela tisuća! Neću, Alfrede, neću, nikako neću!

- Tako? To nije lijepo, baru... molim, Lino! Nisam li ja tvoj prijatelj? Molim, uzmi, jer ćeš me drukčije uvrijediti.

- Neću, neću, Alfrede!

- Ali, molim te, Lino!

- Pa dobro! Vratit ću ti za malo dana, ali čekaj, kad si već tako dobar... posudi mi nešto više - reče, ogrli ga i sakrije lice na njegova prsa.

- Dobro, Lino! Čekaj da izvadim lisnicu. Evo ti tisuća da pošalješ u Beč. A tebi koliko treba? Imam kod sebe samo jednu novčanicu od tisuće i maloga novca. Hoćeš još jednu tisuću?

- Pa to je sve isto! Hvala ti, slatki Alfrede.

Barun nije bio nikad u svom životu tako sretan i blažen. Kad je vadio novce iz lisnice, ruka mu se silno tresla, ali ne zato što je posudio Lini, valjda samo za nekoliko dana, dvije tisuće forinti. Njeno teško i puno tijelo, omamni miris ženske puti, njena bujna kosa, sve je to bilo uzrok da mu se krv bila u žilama upalila.

Lina primi novac, ogrli baruna, ne skinu mu ruku s vrata, nagne se nauznak, pogleda ga bludno, oko joj plane, zagrije svoju donju usnicu, i opet mu se privine strastveno na grudi.

Alfreda prođu srsi. Poljubi je, zadrhta - a na vrata netko silno pokuca, baš sada!

Lina skoči na noge, odvede naglo Alfreda u drugu sobu, u sobu svog oca i šane mu:

- Evo, kroz ova vrata možete na hodnik. Ja idem u svoju sobu, te kad budem otvorila onomu koji kuca, zakašljat ću, a vi onda pobjegnite. Prekosutra pohodite me! - To progovori i pobjegne u svoju sobu te učini kako je rekla.

Alfred sretno uteče.

Barun Steiner i kćerka mu imali su dvije sobe, a svaka je imala svoja vrata na hodnik.

Lina i Artur bili su u dogovoru. Artur je sve čuo. Kad je vidio da je uspjelo, izađe iz stričeve sobe na hodnik i pokuca na Linina vrata.

- Bravo, Lino, izvrsno, slušao sam pomnjivo!

- Ha, ha, ha! - smijala se barunica.

- A moja provizija?

- Dvije stotine - no molim te, Arture, da dobro zaključaš vrata...

Lina se bila uzrujala...

Dva dana zatim, stojeći pred ogledalom da poravna crni svileni ovratnik, mislio je Alfred: još jedan sat i eto me sretna kod nje! Danas ću biti smioniji!

Artur Steiner unide u sobu i sućutno mu javi:

- Barune, nosim vam najsrdačniji pozdrav od Line; otputovala je u Italiju. Bila je sasvim uništena, vruće me je zamolila da vas tješim... da ne očajavate... i da ćete se s njom opet sretno sastati...

Alfred protrnu, krv mu stane u žilama.

- Lina! Otišla, otišla! - uzdahne muklo i držeći se rukom za stol spusti glavu na prsa.

- Jest, otišla! Ni ja se tomu nisam nadao. Došla nam neka stara tetka iz Beča, bogata udova, bez djece, koja je nakanila sve svoje ostaviti Lini. Ta tetka nije htjela nikako bez svoje mile Line u Italiju. Otputovale su danas opodne.

- Lino!... Lino!... - uzdisao je barun Alfred.

- Ta nije umrla! Za nekoliko mjeseci vraća se u Beč. Neće vam biti teško skočiti do nje.

Zora je pucala, a veselo društvo kartalo se u gostionici. Alfred je spavao u kutu u istoj sobi gdje su se ostala gospoda kartala. Spavao je naslonjen na stol. Barun se čvrsto napio.

Bilo još odviše rano, a slikar signor Mario nije bio još valjda ustao, jer ga Artur nije vidio idući kući oko pet sati ujutro...

Tjedan dana poslije Line otiđe i nesretni Alfred iz kupališta. Silno čeznuće gušilo mu srce. On se zaputi u Italiju.

VI.

Sa zapadne strane Zagreba, na zelenu brežuljku, u sredini prostrana vrta bijele se zidovi udobna i lijepa ljetnikovca, kroz guste grane visoka drveća. To je imanje bilo vlasništvo trgovca Radića. Na južnoj strani vrta stajahu tri osobe, motreći kako se Sava svija. Pred njima i po strani prostire se vinograd, širi se po brežuljku i graniči s bijelom cestom s koje je prašina sjela na zeleno lišće rozgâ što se lome pod velikim i žutim grozdovima. Bili su to Dragutin, Olga i Milka.

Krasan je rujanski dan. Žarko sunce zaokruženo crvenom maglom, nagnulo se nad Okičku goru, ticalo se već zažarenoga šumovitog vrha koji kao da će se sad na zapaliti, sad da će planuti. Magloviti sunčani traci, sunuvši ravno preko brežuljka, titrahu kao suhi zlatni prašak. Šuljajući se kroz lišće kestena, igrahu se žarkim svojim svjetlom po haljinama i po prekrasnom Olginu licu. Sava se rumenijela kao pomiješana krvlju.

Po cijeloj dražesnoj okolici puknuo je i rasplinuo se večernji žar sunca sa zapada. Zrak, uljuljan svježim i lakim uzdisajem hladovitih šuma, sjeća da je ljeto minulo. U onim dolinicama i dražicama koje rastavljaju zelene brežuljke, veselo su ptice u polusutonu cvrkutale, skakutajući po zelenim vrbama.

Malone u svim vinogradima bijele se haljine seljakinja i seljaka. Bila je berba. Ljudi se odazivali klikćući jedan drugome. Olga i Milka bijahu odjevene u lijepe barešne haljine, istoga kroja, pepeljaste boje. Šešire nisu imale sa sobom.

- Milko, vidiš li tamo u vinogradu nekoliko gospođa? - upita Olga.

- Gdje to? - A, a, vidim! - odvrati Milka.

- Gle, Milko, meni te gospođe svojim suncobranima kvare cijelu okolicu. Gledaj samo kako koračaju, kao da su u Ilici. Smiješno li je vidjeti gradske gospođe u krasnoj i slobodnoj prirodi!

- Lijepo, Olgo, lijepo! Ta onda smo i mi smiješne drugima kad skaćemo po vinogradu.

- E, to je ono! Mi skaćemo, Milko! Mi skaćemo! Čuješ, Dragutine, ta što si se opet zamislio? Reci iskreno, da li smo smiješne ja i Milka? - upita Olga šaleći se.

- Što smiješne? Ne razumijem, Olgice, ne znam o čemu ste se razgovarale - odvrati Dragutin mirno.

- Gle, i to je lijepo! Nisi ni slušao što smo govorile. Dragutine, ti nas nisi slušao! - rekne i trgne ramenom kao u znak nezadovoljstva. Šalila se.

Dragutin bijaše veoma osjetljiv mladić, te kako mu se pričinilo kao da ga je Olga malo prestrogo ukorila, reče joj iskrenim, previše ozbiljnim glasom:

- Oprosti, Olgo! Ako te nisam slučajno slušao, ono sam mislio o...

- A o čemu si mislio?

- O tebi! - odgovori naglo.

Svi umuknu. Milka se od srca tomu radovala. Nikad u svom životu nije Dragutin što takvo i na taj način Olgi rekao. Požalio je odmah, videći joj poniknutu glavicu. Olga je stajala nepomično nekoliko časaka. Podigne oborene oči, pogleda Dragutina i milo mu se nasmiješi. On joj uzme ručicu i reče kao za oprost:

- Olgo!

Ona mu se opet nasmiješi i umukne.

Milka to opazi i pričini joj se da nije još nikad takva posmijeha vidjela na Olginim usnama. Pogleda je nekako čudnovato, nasmjehne joj se malko, kao da se nečemu raduje. Olga porumeni, slegne nezadovoljno ramenima, ljutito lupi nogom o zemlju, odaleći se od Milke i Dragutina, te zade krivudastim puteljkom.

Dva dana prije bješnjela je velika, silna oluja nad dražesnim krajem. Sijevalo je, grmjelo, silna je kiša pala, a u hladovitijim mjestima vrta bila su još i zemlja i trava vlažne. Zlatno je sunce bilo opet obasjalo veselu prirodu, a i Olgu oporavilo od lagane groznice koju je bila osjetila pred nekoliko dana. Bilo joj je sasvim dobro, no njeno krasno lice bijaše mnogo bljeđe nego obično.

Idući zamišljeno, sve laganijim korakom, osjećala je neki slatki, nepoznati nemir u svom srcu koje je sve jače kucalo.

Večer je bila mirna, divna.

Došavši do mjesta gdje su cvale lijepe crvene ruže, popostane. Zamisli se, sjeti se Dragutina, porumeni, pa naglo otrgne ružu, ali se jako ubode na srednji prst. Opazi krv, uzbuni se malko, i vrati se k Milki.

- Gdje si bila, Olgice? A gle, vidi, vidi, što ti je na prstu? - upita Milka.

- Otrgnula sam ružu i ubola sam se - odvrne tiho i pruži ruku Dragutinu.

- To nije ništa, Olgice, ne boj se, dušo! - utješi je Milka.

Olga omota prstić rupcem i pogleda stidljivo Dragutina.

- Olgo, što ti je? Jesi li na me još srdita? - upita bojažljivo Dragutin.

- Nisam - odvrati i milo ga pogleda.

- Žao mi je, Olgo, što ti se ta nesreća zbog mene dogodila.

- Tebi... tebi je žao? - upita ona smiješeći se sjetno.

- Jest, Olgo, žao mi je.

- Znae što? - Da bude mir, ti mu, Olgo, podaj ruku da ti je poljubi - posavjetuje Milka. Olga je ljutito, i nježno, i milo pogleda.

- No, Dragutine! Uzmi joj ruku i poljubi je. - Ti si svemu kriv!

Dragutin joj uzme ručicu i poljubi je, sav blažen. Olga pocrveni po labuđem vratu i po cijelom lišću. Umuknu.

Sve troje slatko snivahu gledajući kako se svija Sava koja se bijeljela u lagodnom sutonu.

Iz te zaboravi probudi ih jaki muški glas.

- A gle ti njih! - Tražim vas po cijelom vrtu! Dobar večer, djeco!

- Dobar večer! - odvrati sve troje starom Radiću, Milkinu ocu.

- A kako si mi ti, Olgice?

- Hvala, gospodine, dobro!

- A gle, i ti si tu, Dragutine, pa bez knjige! Čudo, čudo! Ta što ćeš, vraga, uvijek piljiti u one knjižurine! No reci mi, jeste li cijelo vrijeme na ovom mjestu bili? Tražio sam vas svuda.

- Mi se nismo, dragi oče, nadali da ćeš tako rano doći - odvrati mu kćerka.

- Tako rano! Pa eto sumrak, noć! A što da radim u dućanu cijeli božji dan? Lako vama, draga djeco! Drugačije je bilo meni kad sam bio u vašim godinama. No pravo imate, uživajte dok ste mladi!

- Sjednite, ostanite ovdje s nama. Krasna je večer! - reče mu Olga.

- Neću, moja golubice, neću. Idem odmah, idem po poslu - odvrati tarući znoj s lica velikim modrim rupcem.

- Sutra, dakle, berba! Već je grožđe zrelo - reče veselo Milka.

- Jest, berba, djeco! Valja da i vi štogod pripomognete! A ti, Olgice, dođi također. Dođi, ta što da sada u gradu radiš?

- Ja bih rado došla, tako sam ovdje sretna, no majku uvijek silno boli glava, pa se bojim da joj se kakvo zlo ne dogodi - odvrati turobno Olga.

- E pa dobro, Olgice, vidjet ćeš kako bude - slegne ramenima stari Radić.

- A kako to da si sam došao iz grada? - upita Milka oca odviše nježnim glasom.

- Marko ima mnogo posla, no doći će još danas amo.

- Je l' istina, tatice?

- Ta da, doći će, ne boj se, doći će bez sumnje - umiri je otac. Olga živo gledaše u oči svoje prijateljice koja joj odrešito reče:

- Pa što me, Olgo, gledaš? Ja nisam kao ti, kažem otvoreno da Marka ljubim.

- Milko! - ukori je brat.

- Mladost, ludost! - našali se otac.

- Ali ti si, oče... Zašto da je ljubav ludost?

- No, no, Milko, budi dobra! Ja nemam ništa protiv tvoje sreće. Marko te ljubi, a pošten je i radin trgovac. Moja je želja, štaviše...

- Daj da te poljubim, tatice! - klikne radosno Milka i ogrli svog oca.

- A što je s tobom, Dragutine? Ti nećeš da se ogledaš - u Zagrebu ima dosta...

- O ne vjeruj, tatice - prekine mu Milka riječ - ne vjeruj, i on se već ogledao, i jako i silno, i neizlječivo zagledao! Je l' da je istina, Olgo?

- Gle, to me veseli! Čovjek valja da stvori obitelj dok je mlad, jer se u starosti ne da naučiti kako se treba ljubiti.

- Ali molim te, Milko - prekori Dragutin sestru, pa pogleda Olgu koja je bila rumena kao najrumenija ruža.

- Olgice, gledaj da sutra k nama dođeš - zamoli je stari Radić.

- Ako bude moguće - obeća Olga stidljivo.

- Djeco, valja da idem! Olgice, zbogom! Pozdravi majku i zamoli je da te sutra pusti k nama. Djeco, zbogom! - pozdravi stari Radić i ode u pivnicu da zapovjedi ljudima što da rade, koje da sudove i bačve prirede za berbu.

Već se hvatao sumrak.

Šećući lagano vrtom, razgovarahu se o svaćem. Vesela bijaše jedino Milka. Bila je već nastala noć. Zvezdice se pomolile na tamnoplavetnom nebeskom svodu, hladni večernji lahor milovao je ugodno tri mlada lica.

Začu se topot konja, i kočija što je došla po Olgu, zaustavi se na cesti pred vinogradom.

Milka otrči u stan po šešir i suncobran svoje prijateljice Olge.

Ostavši na samu, uzme Dragutin nakon dulje šutnje Olginu ruku. Oko mu radosno zablista.

- Olgo!.. - šanu ganutim glasom.

Ona ga pogleda i obori oči.

Držeći tople desnice jedno drugom, gledajući u daljinu, Olga, opojena najslađim čuvstvima i bajnim sjajem mjeseca, nježno i nehotice stisne ruku Dragutinovu. Taj tajanstveni stisak uzdrma mu cijelo biće.

- Olgo... - uzdahne opet blaženo.

Podigne joj ruku i pritisne je na svoje srce.

Olga uzdahne, ne reče ništa i položi ljevicu na blijedo čelo. Naglo je disala. Nešto nježno, nešto nepoznato i milo počne se slijevati u njeno srce. Tako stajahu, kad među njima naglo osvane Milkina glavica. Bijaše ih opazila, lagano došla za njihova leđa, bacila im svoje ruke oko vrata, i smijući se radosno, poljubila oboje.

Malo zatim slušao je Dragutin štopot lagane kočije koja je jurila prema Zagrebu. U toj kočiji, stisnuta u kutu i lakim šalom zaogrnuta, sjedila je prekrasna zlatokosa djevojka za kojom je Dragutinovo srce tako silno čeznulo.

Topot kopita sve se više gubio u daljini, dok napokon i ne zamre.

Dragutin sjedne na klupu i utone u misli. Grobna je tišina oko njega. Tamna se noćna koprena razastrla nad cijelom dražesnom okolicom. Svud je grobni mir, čuje se samo treperenje lišća u hladnim uzdisajima šume. Dragutin duboko uzdahne i razgleda se mračnom okolicom. Na južnom se obzoru pomaljali tamni oblaci. Crne slutnje zaokupe mu dušu i bolno srce. Sjedeći na samotnoj klupi, mislio je dugo vremena o rajskoj djevojci koja je već osjećala i razumjela slatke boli.

*

Kad je Olga došla kući, našla je majku kako se karta s gospodinom Ferdinandom. Klara, čim opazi svoju kćerku, upita gledajući u karte:

- Kako to da si tako rano došla?

Olga se sjetno osmjehne, poljubi majci ruke, pa ode iz sobe.

Sat zatim počivala je u svojoj postelji, no nikako nije mogla usnuti. Oči joj se napokon pomute i lagano zaliju suzama. Sakrije lišce u ruke, srdačno zajeca i - usne. Blaženo je snivala. Krasan i crnokos mladić lebdio je pred njenim zaljubljenim duhom...

VII.

Iz velikih pariskih rezervoara *à la château Mabilie* prelijevala se prostitucija u najviše salone. S tom blatnom bujicom dopliva Lina u naručaj silnoga Mornya.

Slikar *signor Mario* s kojim je pobjegla Lina iz toplica u Italiju, nastojaše dan i noć da se što prije riješi Njemice. Njezino raskalašeno i prosto vladanje, a i drugi neki razlozi prisiliše ga da se na uljudan način već nakon mjesec dana s njom rastao.

Barunica Lina prođe Italijom i napokon osvane u Parizu gdje se nadala da će lijepo i ugodno proboraviti svoju mladost. Nakon mjesec dana dođe iz Beča u Pariz i barun Artur Steiner. Posjeti je i nastani se u njezinu stanu. Artur je obavljao manje službe. Udobno su živjeli, ta Lina je uvijek bila lijepa, dražesna, a i vrlo uvažena u svojem krugu. Da joj ne budu večeri i noći dugočasne, zalazila je Lina često u *château Mabilie* gdje je sklapala bogata, važna poznanstva. Bila je ta barunica uistinu dražesna, te nije valjda ni čudo što su se neki ljudi natjecali da joj bude što ugodnije u Parizu. Ako je Lina bila sretna, ni Arturu nije ništa nedostajalo. Bio je već naučio i nekoliko engleskih riječi razgovarajući s lakajem nekoga bogatog Amerikanca koji je često dolazio u pohode miloj mu sestrićni. Da je Lina pametna bila, kao što je bila dražesna, tko zna ne bi li se bila visoko popela. Morny je bio velik lakomac, a Lina mu se silno sviđala. Lina je imala lijep i velik stan, cijelu jednu kuću. Stanovala je kod *Parc Monceau*, u aveniji Messine. Lini nije, dakle, ništa nedostajalo, sve je imala što i najkrasnija barunica može. Krasan stan, konje, ložu, lijepe haljine, novaca i "dobar stol", i mnogo prijatelja.

Međutim, nesretni je barun Alfred lutao Italijom, tražeći svuda svoju dražesnu i ljubljenu barunicu Linu i njenu staru i izvanredno bogatu tetku... Uništen, uvijek žalostan i tužan, putovao je od grada

do grada, uvijek s nadom u srcu da će napokon svoju obožavanu barunicu negdje naći. Nije mario Alfred ni za sjajne galerije slika, ni za veličanstvene spomenike, ni za krasne predjele Danteove domovine. Lina, njegova rajska Lina, bila mu je jedina misao, jedini topli i bolni uzdah ranjene duše. Sve bi on dao, sve svoje blago, vola za volom, šumu za šumom; svoju domovinu, županiju za županijom; svoje meso, komad po komad; svoju krv, kaplju za kapljom; svoj život, svoju vječnost, časak za časom. Lina mora, jest, mora da bude njegova, samo njegova, jer on bez nje ne može da živi, on se mora uništiti, on se mora ubiti, on ne može više da podnosi tu bol u grudima, bol koja pali!

Svuda je nesretni Alfred tražio svoju lijepu božanstvenu barunicu koja da putuje sa starijom gospodom. U svakom je gradu posjećivao prve gostionice, svojim tvrdoglavim ispitivanjem dosađivao je konobarima i gostioničarima, no sve uzalud, nitko nije vidio tako krasne, tako izvanredno lijepe barunice. Naveče, u kasno doba noći, došao bi kući umoran i grozničav, te ne znajući što da radi, zapovijedao bi da mu nose u sobu žestoka pića. Tako osamljen, čamio bi i buljio preda se, dok mu se ne bi počeo vrtjeti mozak. Omamljen, bacio bi se na postelju i prospavao noć i polovicu drugoga dana u duboku snu.

Prošavši cijelom Italijom zaputi se u Pariz, uvjeren da će ipak još jednom u svom životu vidjeti svoju milu Linu. U trenucima zdvojnosti nadao se također da će u Parizu izliječiti svoje ljute rane, a možda i zaboraviti ženu koja mu je tako silno zatravila biće.

U Parizu se osjeti još nesretniji, život mu je postajao dosadan, nesnosan. Bila je kruta zima. Alfred je išao u gostionice, kavane, a kadgod i u kazalište. Trošio je mnogo, a malo se zabavljao. Najradije je zalazio u operu u *rue Le Pelletier*. Misleći o svojoj Lini, klatario bi se od kavane do kavane ali sve uzalud, svuda veseo svijet, svuda smijeh, svuda šala, a njemu sve pusto i žalosno.

Jedne večeri, oko osam sati, stajao je pred operom gledajući nujno sjajne kočije i bogati svijet koji je iz njih izlazio. Najednom dohrle izvanredno lijepa kola, sluga u skupoj livreji skoči sa svog mjesta da otvori vratašca. Alfredovo oko zape slučajno o blijedo lice toga visokog lakaja, te mu se pričinu poznatim. Lakaj otvori vratašca kočije iz koje se ispruži malena gospodska nožica u finoj cipeli od atlasa, zlatom izvezenoj. Istodobno pomoli se i glava, omotana finom beduinkom. Lijepa visoka žena izmota se iz kočije, pridignuvši rukom izvanredno skupe haljine, kamelijama urešene. Za njom izađe lijep čovjek, visoka i jaka stasa. Alfred malo da se ne obeznani, opazivši lice te otmjene djevojke. Zamagli mu se pred očima, a kad se osvijestio, Lina se već izgubila među svijetom koji je ulazio u kazalište. Alfred nije htio da vjeruje svojim očima, no Lina je bila, bez sumnje Lina! A onaj sluga u skupoj livreji, nije li ono barun Artur Steiner? Ta sasvim na vlas mu je sličan!

Alfred dođe u parter sav blijed i uzrujan. Noge tek su ga nosile. Počne se ogledavati, ne bi li gdje opazio Linu. Srce mu je silno tuklo, nije znao što da počne raditi, nije pojmio kako može barun Artur da nosi livreju. Umiri se malko. Oko mu napokon zapne o dražesnu Linu. Bila je daleko od njega, na protivnoj strani, u loži u prvom redu. Do nje je sjedio lijep čovjek, mrka pogleda, crne kose, nešto nalik na Napoleona III. Alfred nije mogao da makne oka s Line; vidio je dobro da ga ona nije opazila za cijelo vrijeme opere. Još prije nego se opera završila, izađe iz kazališta i otiđe na ono mjesto gdje je mislio da će moći vidjeti Linu kad bude unišla u svoju kočiju. Nije dugo čekao, jer je i barunici bilo dosadno u kazalištu. Dok je barun Artur tražio kočiju, zovući kočijaša, razgovarala je Lina sa svojim pratiocem u vestibulu. Alfred htjede da ga barunica opazi, te ne znajući kako da to učini, prođe dva puta pred njom, gledajući je što je življe mogao u lice. Lina ga opazi, lagano mahne, pozove ga k sebi, kimnuvši mu i mahnuvši lepezom.

- A, otkad ste vi, barune, u Parizu? - upita ga smiješeći se veselo.

Pratilac se odaleči za nekoliko koraka.

- Već je mjesec dana, barunice - odvrati Alfred sav smeten i uzrujan.

- Lijepo, barune, lijepo, pa me niste niti posjetili! - ukori ga Lina.

- Oprostite, barunice. Nisam znao da ste u Parizu, no da sam znao... Vi znate da bih ja...

- A gdje vi, barune, stanujete? - prekine ga Lina, pitajući to kao slučajno.
- Hôtel Splendide, barunice... Molim vas, barunice, da sam znao, ja bih to bio... - ispričava se Alfred.
- No zbilja, vi znate, Alfrede, s kojega sam uzroka onako naglo otišla iz kupališta...
- Znam, barunice...
- A, vi, dakle, znate da mi je tetka iz Beča došla i da sam morala otputovati u Italiju - reče Lina gledajući u otvorenu lepezu.
- Rekao mi je sve barun Artur.
- A je li vas tješio? - Vruće sam ga molila da vas umiri, da vam bol ublaži. Alfrede, sad moram kući; tetka je sama, sigurno me željno čeka. Preksutra ću doći u ovo kazalište. Dođi k meni u ložu. Obećala sam joj da neću dugo vremena ostati u kazalištu. Ti, dakle, stanuješ?...
- Hôtel Splendide.
- Hôtel Splendide - ponovi Lina.

Uto pristupi lakaj u osobi Arturovoj i naklonivši se duboko, reče:

- Milostiva barunice, kočija čeka.

Artur prepozna na prvi mah Alfreda koji ga nije bio opazio razgovarajući se s Linom, brzo pohiti natrag kočiji, otvori vratašca i držeći u ruci cilindar stajaše pognut, čekajući da barunica i njezin pratilac uniđu u kočiju. I Lina se malko smela kad joj se barun Artur onako nesmotreno približio.

Artur zatvori vratašca, skoči na svoje mjesto i sjedne do debeloga kočijaša koji bijaše odjeven u dugu, krznom opšivenu kabanicu. Lina mahne rukom Alfredu. Kočija odjuri kroz sjajne ulice.

Idući kući, nije znao što da misli. Čudna li je djevojka ta Lina! A onaj njezin pratilac?

Došavši u svoju sobu, zapali cigaru i legne na divan. Dulje je vremena ležao tako, misleći o Lini, njezinu pratiocu i livreji baruna Steinera. Bilo je veoma kasno kad mu konobar donese večeru i tri boce skupoga vina. Alfred počne jesti, pa onda prazniti čašu za čašom. Mogla su biti dva sata kad se bacio na postelju. Osjetio se nešto sretniji; ta našao je svoju obožavanu Linu! Ona je s njim ljubazno, mило govorila. Mislio je: već ću se s njom sastati! Kazat ću joj sve muke, sve što sam za nju pretrpio, otkad je s tetkom otputovala u Italiju. Lina me sigurno ljubi. Lina će sigurno biti moja, a s njom i pol milijuna forinti. Doći ću s njom u Zagreb, imat ću bogate livrirane slugе, novaca bit će dosta, divno, božanstveno, predivno!

Tako razmišljajući, duboko usne.

Istodobno, oko dva sata po prilici, ležala je Lina na divanu u svojem bogatom budoaru. Do nje je sjedio njezin Artur još uvijek u livreji.

- Gle, Arture, tko bi, vraga bio rekao da ćemo danas vidjeti onu ludu!
- Misliš li, Lino, da me je prepoznao?
- Ne znam, Arture, nego sve mislim kako da se s njim više ne sastanem. Sad ga ne trebamo.
- Jest, i ja bih želio da se s njim ne sastanemo.
- Čuj me, Arture. Domislila sam se nečemu. Znaš li ti gdje je ravnateljstvo policije?
- Znam, Lino, pa što onda?...
- Šuti, beno! Uredi se odmah, uzmi kočiju te zamoli jednoga višeg činovnika da odmah dođe k meni.
- Ti misliš činovnika policije?
- Tako je.
- A hoće li on htjeti da amo dođe? - upita Artur, sumnjajući u uspjeh svoje misije.
- Lina skoči s divana, potraži posjetnicu Mornyjevu, napiše nekoliko riječi na istoj posjetnici, preda je Arturu i reče:
- Šuti i idi! Ostalo znat ćeš kasnije.

- Dobro, idem - reče Artur i izađe iz sobe.

Pol sata zatim stupi u Lininu sobu neki viši činovnik policije. Barunica je bila već u postelji.

- *Madame*, dobar večer! Čime vam mogu služiti? - pozdravi i upita ta osoba Napoleonova redarstva.

- Vi me, gospodine, poznate? - upita Lina, ležeći na svojoj postelji.

- Poznam, *madame* - odvrati mirno činovnik i nakloni se malko.

- Gospodine, vi, dakle znate da sam prijateljica Mornyjeva?...

- Znam, *madame* - odvrati naklonivši se još dublje.

- Gospodine, želim vas nešto zamoliti - reče Lina podigavši se malko, tako da su joj se bujne grudi bile otkrile.

- *Madame*, govorite. Slušam.

- U Parizu je čovjek za koga mi nije drago da je ovdje. Gospodine, molim vas za savjet...

- Vi biste htjeli, *madame*, da ga pošaljemo preko granice.

- Jest, gospodine.

- *Madame*, to je težak posao!... Ako policija nema važnijih uzroka, nije moguće da vam želju...

Lina je bila vrlo dražesna. Oko je činovnika bilo zapelo nekoliko puta o njena puna i bijela ramena. Lina je to opazila, te nije više sumnjala u pobjedu.

- Gospodine, vi ste čudan čovjek! Ja ne pojmim zašto vi ne biste mogli iskazati tu malu ljubav prijateljici gospodina Mornyja! - reče barunica slatko se smiješeći.

- *Madame*, nije moguće - uvjeravao je činovnik odrešito.

- Pristupite bliže k mojoj postelji, tako! Dajte mi sad vašu desnicu - zamoli slatko Lina.

Činovnik učini sve po njenoj želji. Linina ruka bijaše topla i vlažna. Činovnik počne gubiti svoj duševni mir. Bio je lijep čovjek, još mlad.

- Meni je, gospodine, dosadno u Parizu. Vidite, danas sam na priliku sama. Morny dolazi k meni vrlo rijetko - reče tugaljivo Lina.

- Državni poslovi priječe gospodina Mornyja - utješi je činovnik.

- Vi, dakle, ne možete poslati preko granice onoga gospodina? - upita ga Lina, stisnuvši mu malko ruku.

- *Madame*, gledat ću da vam želju ispunim - obeća joj činovnik.

- Bih li mogla još danas štogod saznati. Znae što, idite u svoj ured, dajte nalog svojim činovnicima, a onda vratite se k meni odmah, dakle, da mi tu ljubav iskažete. Svakako se, dakle, vratite. Ja sam, kako vidite, sama, a tako mi je dosadno kad nemam s kime da brbljam - govorila je Lina, gledajući činovniku u oči.

- Kako se zove onaj gospodin, *madame*? - upita barunicu smeteno.

- Barun Alfred N.

- Gdje stanuje?

- Hôtel Splendide.

- *Madame*, dobro, hvala. Gledat ću da ga sutra poslije podne ne bude više u Parizu. *Madame*, trsit ću se da svakako...

- Molim vas da dođete k meni odmah. Želim znati štogod o uspjehu.

- Dobro, *madame*! - reče redarstveni činovnik, duboko se nakloni pa izađe iz Linine sobe. Oči su mu se krijesile kao dva ugljena, lice mu se bilo već i odviše zažarilo...

Drugoga dana, oko deset sati prije podne dva gospodina probudiše Alfreda koji je tvrdo spavao. Tri sata zatim morao je otići nesretni barun iz Pariza. Ona ista dva čovjeka koji su ga probudili, ispratili

su ga sve do njemačke granice, strogo mu naloživši da se više u Pariz ne vraća. Uzalud se trudio Alfred da sazna za uzrok zbog kojega je bio izgnan iz Francuske. Cijelim je putem molio svoje pratioce da mu stvar razjasne, ali oni šute kao grobovi.

Nakon višednevnog putovanja stigne nesretni izgnanik u Beč.

VIII.

Alfred je neprestano psovao Francusku i njezinu okrutnu policiju. Nikako nije mogao pojmiti svoj nemili udes koji ga je svuda progonio. Našao je svoju obožavanu Linu, uljuljao se bio u najslade sanke, kad mu eto prokleta policija sve račune grdno pomrsi. Da je još samo nekoliko dana ostao u Parizu. Lina bi mu bila, bez sumnje, na grudima počivala, on bi je zauvijek osvojio i privinuo na svoje ranjeno srce. Ta kakav je on počinio zločin protiv Napoleona, protiv carstva? Nije li ga policija tako nemilo protjerala iz zemlje misleći da je on neki drugi čovjek, pogubljen državi? Uzalud je Alfred svoj mozak mučio svakojakim mislima, uzalud se trsio da što razbere u crnoj tmini koja ga je bila obavila.

Prve je dane svoga boravka u Beču lutao cijele noći iz jedne kavane u drugu, no nigdje nije mogao naći utjehe i mira u svom srcu. Kamo god bi došao, našao bi halabuku, prostotu i najogavniju raskalašenost. U smrdljivu i zaparenu blatu, u bučnim i gladnim bazarima ženskih tjelesa, osjećao se Alfred prenesretnim, žalio je što mu je suđeno bilo ovako živjeti, te je prisizao da će što prije otputovati u svoju domovinu, na svoje imanje, da će se latiti posla, te da će tako zaboraviti na svoje jade i nevolje. No u njemu nije bilo dosta muževne odlučnosti da izvede svoje nakane. Molio se Bogu da ga izbavi tih muka, toga sramotnog života. Nije se mogao odreći žestokih pića. Rakija, u kojoj je utapljao sve svoje boli, nadvlada vjeru i pouzdanje u sama sebe. Gnusni i mrzli zagrljaji kupljenih žena nisu mogli ublažiti nevolje, nisu mu mogli izbrisati iz pameti uspomene na barunicu Linu. Uvijek se još nadao da će se Lina vratiti u Beč sa svojom starom i bogatom tetkom kojoj će valjda napokon dosaditi pariski život. Mislio je da i stari barun Steiner već željno očekuje svoju jedinicu koju nije dugo vremena vidio i cjelivao. Sjećao se je tačno i živo svih slatkih riječi koje mu je Lina još u toplicama bila rekla, a nije ni najmanje sumnjao u njezinu prvu, vatrenu i nedužnu ljubav kojom je njega ljubila.

Već dulje vremena vrtjela mu se misao u uzrujanoj glavi da potraži Linina oca, da mu otvoreno otkrije ljubav koju u svom srcu goji za dražesnu mu kćerku. Te misli nije više mogao izbiti iz glave. Odluči, dakle, da sazna za stan staroga Steinera, a to mu i brzo pođe za rukom.

Navukavši na se crno odijelo, zaputi se ravno u neku usku ulicu koja je u sredini grada, nedaleko od crkve sv. Stjepana. Kuće su u toj ulici bile visoke, stare, pocrnjele.

U trećem katu jedne od tih kućerina nade Alfred vrata gdje je bila pribijena požutjela posjetnica s imenom Josipa baruna Steinera. Alfredu bilo čudnovato pri srcu u tamnom, vlažnom i dugom hodniku. Čudne mu misli prođu glavom i na odziv "naprijed!" stupi u hladnu i siromašnu sobu što je bila cijeli stan barunov.

- Dobro jutro, gospodine barune... - pozdravi ga barun Alfred.

- Dobro jutro, gospodine. Molim s kim imam čast? Molim, izvolite sjesti - ponudi barun.

- Mislio sam da ćete me odmah prepoznati. Zovem se Alfred barun N. Imao sam čast upoznati se s vama u kupalištu, prošloga ljeta - reče Alfred sjednuvši na staru stolicu.

- Jest, jest. Oprostite, gospodine! Čovjek u mojim godinama lako zaboravi. Molim da mi oprostite. Sad se dobro sjećam, ali vi ste valjda dulje vremena u Beču - govorio je Steiner nešto uzburvano. Žao mu je bilo što se sastao s čovjekom koji ga je otprije poznavao, koji je bio svjedok njegova prijašnjega sjajnog života.

- Dva tjedna, gospodine barune. Došao sam amo iz Pariza - odvrati Alfred.

- A, lijepo, lijepo, iz Pariza!... Jeste li vidjeli u Parizu mog nećaka Artura?

Alfreda smete to pitanje.

- Jesam. Vidio sam ga, no s njime nisam govorio.

- Moj vam je nećak, barune, posve lud čovjek. Ah, da vi znate koliko mi brige zadaje! - uzdahne barun i ustane sa stolice, te počne šetati sobicom.

Alfred, opazivši siromašno, staro i rasklimano pokućstvo, mislio je da je barun samo privremeno u tom stanu. Valjalo je da se napokon odluči, te da sve kaže što mu je srce silno gušilo. Bijaše to za Alfreda svečan trenutak o kome je zavisila cijela njegova budućnost...

Odvaži se i drhtavim glasom izusti:

- Molim vas, gospodine barune, da me nekoliko časaka slušate. Izvolite sjesti.

- Molim, govorite - nakloni se barun Steiner koga je gotovo začudio glas Alfredov.

- Gospodine barune...

- Ta što vam je, barune? Molim govorite - osokoli ga stari Steiner uzevši ga za ruku i živo mu gledajući u blijedo lice.

- Gospodine barune, kad sam bio ljetos u toplicama, nisam imao čast upoznati se samo s vama, nego i s vašom kćerkom barunicom Linom... - izusti Alfred tiho.

Steiner se trgne malko i upita:

- S mojom... kćerkom Linom?

- Jest, gospodine barune, s vašom Linom koju ja... neizmjerljivo ljubim...

- Vi je ljubite! - začudi se Steiner.

- Jest, barune, neizmjerljivo je ljubim, obožavam...

- Hm! - klimnu stari Steiner. - A znate li vi gdje je sada Lina?

- Znam. Barunica je sad u Parizu sa svojom tetkom, te budući da vam mogu svoju poštenu riječ zadati da me Lina ljubi, nadam se, barune, da se nećete protiviti našoj sreći... nadam se, barune, da mi nećete uskratiti ruku vaše Line, kada se vrati u Beč - izreče... i odlane mu. Bilo mu je, kao da mu se golem kamen sa srca odvalio. Lakše je disao.

Barun Steiner, skočivši sa stolice, naglo se ušeta.

- Moja kćerka Lina! Ona vas ljubi! To je moguće. Vi nju ljubite! I to je moguće.

Alfred ga u čudu gledaše. Steiner stane pred njim, prekriži ruke na prsima, i u brk ga upita:

- Vi, dakle, Linu ljubite?

- Jest, barune, ljubim je - odvrati Alfred svečano.

- Ljubite li je iskreno?

- Ljubim, barune...

- Vi me, dakle, molite za ruku moje kćerke?

- Usudio sam se, barune.

- Ali ja nemam, koliko znam, nikakve kćerke.

- A Lina?... - lecne se Alfred.

- Lina, Lina bijaše moja *maitresse* - odvrati mirno barun Steiner i opet se ušeta.

- Vaša *maitresse!*... Vaša ljubavnica!... - izlane Alfred. Probljedi i pokrivši rukama oči i čelo, klone glavom na prsa.

- Da, gospodine, moja ljubavnica. Jest, jest, moja ljubavnica! Krasne, dražesne li djevojke. I mene je ružno ostavila na cjedilu... Prokleti onaj talijanski slikar! Ah, ludorije! Pa što zato? Bolje, dakako, bolje po mene da me je ostavila. Ta to je vrag od djevojke! Uvijek joj treba novaca i novaca, a o

vjernosti niti se ne govori. Do bijesa i žene i *maîtresse!* Ta isti nećak Artur bio mi je suparnik! Barune, utješite se, nije vrijedno da o njoj i jedan trenutak mislite.

Alfred je buljio preda se šuteći i misleći na samoubojstvo. To je bio odveć žestok udarac. Lina, obožavana Lina, ljubavnica staroga Steinera!...

Jedan sat kasnije ležao je Alfred na divanu u svojoj sobi sav srvan, uništen.

Istoga dana naveče bio je silno pijan. Dva gradska stražara, našavši ga na ulici, kao da je mrtav, odvedoše, odnesoše ga u neku bližnju gostionicu.

*

Alfred je neprestano mislio na samoubojstvo. Nije mogao da mirno podnese teški udarac što mu ga je bio zadao barun Steiner. Lina mu je još uvijek lebdjela pred očima, te nije nikako mogao zaboraviti njezino vatreno oko, njezine razbludne udove. On nije ništa vjerovao staromu barunu koji mu je ipak kazao golu istinu.

Lina nije poznavala svojih roditelja. Rodila se u Beču, to je sigurno, ali joj je otac bio valjda Talijan, sudeći po njenoj crnoj kosi i po njezinu vatrenu oku. Ako ne Talijan, to barem sin južnoga neba.

Alfred je opet ludo trošio svoj novac na proste žene, te ne nalazeći ni u čem zadovoljstva i bojeći se sam sebe, tražio je sve moguće načine da se što više omami, da što više zaboravi prošlost. Trijezan nije nikad mogao pravo usnuti.

Grozni su mu sni mučili ugrijanu maštu, a čudnovate neke sjene, najprije tamne, pa onda sasvim crne vrtjele su mu se pred očima. Sad bi prolazile mirno kao kakva zidina, sad bi se trgale pa jedna s drugom sastavljale, da se opet raskinu i rasplinu. Probudivši se, ne bi znao da li je to san ili java, sumnjao bi u svoj razum, zgražao bi se, misleći da je poludio. Prestrašen, ustao bi iz postelje, brojio do pedeset, do sto, pravio malene račune, čitao kakvo pismo, a sve je to činio da se uvjeri, da li je još pri pameti. Umirivši se malko, stao je moliti Boga, no bacivši se na postelju, opet bi ga počeli moriti sni. Lina bi mu se prikazala, on je zapanjeno gleda, dršće i boji se njezinih velikih i modrih grudí, njezinih bokova, njezina stegna, cijeloga njezina tijela koje kao da gnijije, koje se širi i raste, sve više i više, a po njemu plaze otrovne zmiije i prskaju ga crnim i krvavim otrovom. Lina ga hvata za grlo, grčevito ga guši, a on se brani objeručke. Njeno se tijelo tresse, rastavi, raspe. Komadi toga tijela, pomiješani s krvlju, padaju na njega, pokrivaju mu već i cijelu postelju, a veliki, nabreknuti crvi plaze i gmižu po njemu, on ih davi i gnječi, no oni se uvijek množe i množe, ruke su mu već okrvavljene, otresa sa sebe taj smrad, ali se ne može ni maknuti, svuda krv, svuda crvi. Već zdvaja, ne zna što da počne, kad ga dva francuska žandara za noge hvataju i s postelje vuku. On se jače trgne i skoči na pod.

Teško dišući, uznojen, grozničavo tresući se, s očajanjem na licu, traži samokres. Nađe ga, ogledava ga, i sjede k stolu. Samokres mu ispane iz ruke, a on zaplače, pada na koljena i moli...

Obično bi usnuo tek u zoru.

Blijedo, upalo lice jasno je kazivalo koliko trpi taj čovjek. Ono što je on za Linu osjećao ne bijaše ono sveto i slatko čuvstvo koje se milo i nježno u nevinu srcu talasa i koje život zaslađuje. U Alfredovim je grudima buktjela crna strast, krvava pohlepa za Lininim raskošnim tijelom, za tijelom koje je on imao u svom naručju, koje je strastveno, za samih pet tisuća forinti, na grudi privinuo...

U Beču se plesalo na sve strane. Raskalašeni je svijet vrvio u neke plesaonice da se što više naužije zadnjih pokladnih dana. U takvim plesaonicama čuješ od plesačica vrlo malo riječi, a te se odnose na proizvode bečke kuhinje i na pića. Duhovitoj kakvoj šali nema tu ni traga, a prostota i odviše. Alfred je često polazio takve plesaonice samo zato da ne bude sam. Svoje sobe i svoje postelje bojavao se kao vraga. Tupim je pogledom promatrao gladne plesačice. Svako malo uznemirivale bi ga krabulje nuđajući se da ga tobože zabave, jedući i pijuci s njim na njegov račun. Alfred nije ni

odgovarao na neslana i prosta pitanja. Jedne noći, pošto je iscijedio nekoliko čaša piva, zagledao se u velike svjetiljke. Kad je najljepše brojio one staklene kugle na jednoj svjetiljci, netko ga otraga lagano po ramenu potapša. Okrene malko glavu, te srdito pogleda lijepo odjevenu krabulju koja ga je zbunila u brojenju onih staklenih kugla. Krabulja sjedne iza njega, naslonivši ruke na naslon njegove stolice i upita ga prigušenim glasom:

- A što mi ti radiš, dragane? Veoma si mi zamišljen i nujan. Čini se da si nesretan. A poznaš li mi glas?

Alfredu se pričini kao da ne čuje prvi put taj glas. Uznemiri se malko i reče:

- Ja te ne poznám.

- Misli malo i reci mi istinu, sjećaš li se moga glasa? - ponovi krabulja pitanje.

- Molim te, daj mi mira! - rasrdi se Alfred.

- Gledaj mi u oči - reče mu ta nepoznata žena.

Alfred pogleda, kako je ona htjela, i vidje dva ugljena kroz rupice svilene krinke. Te su oči sijevale.

- Lijepe su ti oči! - reče Alfred i zamisli se.

- A glas mi, dakle, ne poznaš? - upita sada krabulja naravnim, nešto hrapavim i neugodnim glasom.

- Jest, ja sam čuo taj glas...

- A gdje si ga čuo?

- No, sad je dosta. Molim te lijepo da se nosiš!

- Ja da se nosim? Ne znaš li ti da te već dva tjedna svuda tražim? - reče krabulja šapćući i položi mu ruku na rame.

- Ti mene tražiš dva tjedna? - ponovi Alfred začuđeno i obrne se stolicom prema krabulji.

- Jest, ja te tražim.

- Ti me, dakle, poznaš! Reci, kako se zovem? - upita naglo začuđeni barun.

- Alfred barun N. - odvrati mirno krabulja.

Alfred se osupne i nakon male stanke upita:

- A ti, tko si ti?

- To ćeš kasnije saznati. Ostani na svojem mjestu, za jedan sat doći ću opet k tebi da me pratiš do kuće. Jesi li razumio? Nemoj, dakle, mijenjati stola. To te molim u ime one, koju ti valjda još ljubiš...

- U ime?...

- Line... - odvrati naglo krabulja i iščezne među krabuljama.

Alfred ostade kao da ga je grom ošinuo. Tko je ta krabulja? Tko bi mogao u Beču znati koju on ljubi? Da nije ta krabulja doista Lina! Da, Lina! Nije li to njezin glas? Nije li to njezin stas, njezin hod? Ali kako to da je Lina u Beču? Ludorije! Lina je u Parizu... bit će kakva njezina prijateljica. Čudnovato!

Alfred nije znao što bi mislio. Iskrica nade pomolila se na obzorju. Sav se tresao u radosnoj nadi da je ipak Lina. No može li on još ljubiti djevojku o kojoj je barun Steiner onako govorio? Ta ona nije ni bogata, ni barunica, ona je - propala žena! Steiner je lagao! Okrutnih roditelja ima dosta na ovom svijetu...

Alfred htjede kući, bio je silno uzrujan. Konobar koji je prošao kraj njega ponudi mu čašu piva, a Alfred sjedne udobnije, no s čvrstom nakanom da će odmah otići kući čim to ispije. Sjedeći tako, zamisli se. Sav boravak u toplicama živo mu se prikaže pred očima. Glazba je svirala valčik. Alfred se sjeti onih slatkih riječi koje mu je Lina toliko puta šapnula u uho. Sjeti se njezina krasnog tijela i odluči da počeka krabulju.

Svuda je gledao sa svog mjesta na kojem je sjedio kao prikovan, ne bi li gdje opazio tajanstvenu krabulju. Ne videći je nigdje, poboja se da je nekomu bilo samo do puste šale.

Mogla su biti tri sata poslije pola noći kad ona osvane pred njim.

- Molim te, ustani - reče mu - želim da me sprovedeš kući.

Taj glas potrese silno Alfreda. Odmah ustane.

Došavši na ulicu, pozove krabulja najbližega kočijaša, i reče mu ime ulice i broj kuće gdje je stanovala, otvori vratašca kočije, gurne unutra Alfreda i zavuče se do njega.

Oboje umuknu. Alfred, sjedeći u kutu, nije ništa mislio. Kočija stane pred starom dvokatnom kućom, nedaleko od Grabena. Popnu se u prvi kat. Krabulja upali svijeću koja rasvijetli dvije lijepo uređene sobe.

Onako odjevena sjedne na divan i povuče k sebi Alfreda koji nije znao što oko njega biva. Bijaše uzrujan. Istrusio je nekoliko čaša previše. Krabulja, sjedeći sakrivena lica, prekine dugu šutnju:

- Alfrede, znaš li gdje si?

Zapitani nije dao odgovora.

Krabulja će opet, tiho:

- Alfrede, sjećaš li se još nesretne Line?

- Line! Line!... - uzdahne barun.

- Jest, tvoje Line! Ljubiš li je još kao što te ona uvijek ljubi?

Krabulja nasloni glavu na Alfredova prsa i zajeca. Dulje vremena ostaše tako.

- Alfrede, Alfrede, ti ne znaš koliko sam za te pretrpjela!

- Jesi li, nepoznata ženo, uistinu Lina? Ako jesi, skini krinku - zamoli Alfred drhtavim glasom.

- Evo! - reče krabulja i otkrije krasno lice.

Bijaše Lina... Alfred ju je zastravljeno gledao.

Lina mu se nasmiješi kao još nikad, a on je zagrlji kao mahnit. Bila je izvanredno mila i dražesna.

- Ljubiš li me još, Alfrede! Reci, reci, jer ja ne mogu da bez tebe živim.

- Jest, dražesna Lino, ljubim te i uvijek ću te ljubiti! - reče sa zanosom Alfred i opet uze da je cjeliva.

- Otac mi je kazao da si bio kod njega i da si ga zamolio za moju ruku - pripovjedi mu mirno Lina.

- Kod tvog oca!? Kod tvog oca!?... - klimao je barun Alfred.

- Jest, kod mog oca, kod moga okrutnog oca, kao da sam ja kriva što sam njegovo nezakonito dijete - jecala je Lina.

- Ti si nezakonito dijete baruna Steinera? Oh, sad razumijem sve! Sad vidim i pojmim zašto on veli da nema nikakve kćerke.

- Nije samo to - reče kroz plač Lina - već mi je obećao da ću mu biti baštinica, a sad nema više ništa, sve je prokartao, sve je protepao... Oh, proklet neka bude čas kad sam se rodila! Moj te otac, Alfrede, štuje i ljubi, on je, uostalom, pošten čovjek, no videći da nema ništa više i znajući da mi ništa ne može dati, ocrnio me pred tobom, rekao ti je da sam mu bila ljubavnica, a to samo stoga, da te od mene odstrani, jer on zna kako me silno ljubiš, kako si radi mene nesretan...

- Lino, nesretna Lino!... - uzdisao je Alfred.

- Jest, Alfrede, moj se otac srami pred svijetom što je odviše ludo živio.

- No, ne plači, Lino! Nisam li ja ovdje, da ti pomognem? - tješio ju je barun.

- Čuj dalje, mili Alfrede. Kad smo bili u toplicama, taj okrutni otac nije mi dopustio da te ljubim, da budem tvoja. Silio me da pođem za čovjeka koga sam iz sve duše mrzila. Ne znajući što da uradim, a ti znaš kako sam u svačemu nagla, pobjegla sam od oca... u Italiju...

- Nije li te pratio onaj talijanski slikar? Tako mi je barem tvoj otac rekao.
- Jest, *signor Mario* me je pratio. Plemenit je taj čovjek, štovao me kao da sam mu sestra. Ne mogu, Alfrede, da ti opišem njegovu sućut za mene, nesretno dijete...
- A jesi li, Lino, imala novaca? Oprosti što te to pitam...
- Jesam, mili Alfrede. Moj dobri bratić Artur slao mi je sve što sam trebala.
- Plemenita li čovjeka! - divio se Alfred.
- Jest, Artur je uistinu plemenit čovjek. Uopće, cijeli moj bijeg bila je njegova zamisao. On je na taj način htio kazniti oca što mi je priječio da ti budem žena. Obećao mi je da će te, slatki Alfrede, miriti da sam tobože s nekom tetkom otputovala. Sve je bilo u redu, da mi nije otac u to kratko vrijeme cijeli svoj imetak prokartao.
- Nesretna Lino! - zaklima Alfred.
- Alfrede, znala sam da si u Beču, tražila sam te svuda, pa mi eto danas sreća posluži da sam te našla na plesu. O vi muškarci, vi ste veliki lopovi! Nisam više dijete, znam da vi najradije zalazite u onakove plesaonice. Artur mi reče da te je vidio pred nekoliko dana u onoj plesaonici, ali ja se nisam nikako mogla odlučiti da pođem među onaj svijet. Još se sada stidim što sam to učinila, ali ja te ljubim, ja te obožavam...
- Te riječi izusti Lina milo i nedužno, kao da je nježno djevojčice od deset godina.
- Oh, slatka Lino! Ljubljena Lino! - klikne Alfred i vatreno je zagrlji.
- A kad ćeš ti, Alfrede, u Zagreb da se vjenčaš sa kćerkom one bogate udovice? - upita Lina kao slučajno.
- Alfred nakon male smetnje odvrati:
- Ja u Zagreb da se ženim? Nikad, nikad! Ja mogu samo tebe ljubiti.
- Oh, ne, ne. Alfrede! Ja neću da uništim tvoju budućnost! Siromašna sam djevojka, bez majke i oca! Ja te, Alfrede, odviše ljubim da na to pristanem. Ti se slobodno u Zagrebu vjenčaj, ali nemoj zaboraviti tvoje Line. Mi ćemo se uvijek ljubiti, ja ću ti često pisati... uvjerenam da ću u tebi naći uvijek vjerna prijatelja i zaštitnika.
- Lino, ja te ne razumijem, ja te ne razumijem - zdvajaše Alfred.
- Kako da me ne razumiješ? Otići ćeš u Zagreb, vjenčat ćeš se tamo s onom bogatom djevojkom, postat ćeš tako još bogatiji, mislit ćeš na tvoju Linu i ljubiti je do groba. Eto, reci, da li ima naravnije stvari na ovom svijetu?...
- Lino, mila Lino, kako da te ostavim samu u ovom velikom gradu?...
- Ja nisam osamljena. Vidiš ove dvije sobe, meni nije zlo. Barun Artur odan mi je rodak, daje mi sve što najnužnije trebam.
- Ali ja ne ljubim onu djevojku u Zagrebu, ja ljubim tebe, samo tebe!
- Ludorije, Alfrede, ludorije! Ja te najposlije molim da otiđeš u Zagreb što prije, ta sam si mi već jednom rekao da ti je zaručnica vrlo bogata djevojka - živahno je govorila Lina.
- Lino! Lino!.. - uzdahne Alfred tužno i drhtavim glasom.
- Da, da, ja ti vjerujem da me ljubiš, i stoga te molim da učiniš kako ti ja velim. A sada me ostavi. Već je kasno, već se dan bijeli. Vrlo sam umorna... Međutim, ako hoćeš, možeš i kod mene ostati, ima dosta mjesta. Spavaj na divanu, ovdje, gdje sada oboje sjedimo.
- Lina ustane i počne se spremati da legne u postelju. Alfred je gledao dražesnu ženu i nije mogao da shvati njezino ponašanje i njezine čudnovate želje.
- Nekoliko trenutaka zatim stajala je Lina, veoma lagano odjevena, pred velikim ogledalom, trseći se da spremi svoju bujnu kosu u svilenu mrežicu. Kad je obavila taj posao, otkopča baršunaste, široke poveze kojima su bile svezane fine bijele čarape nešto povrh koljena.

Alfred gledaše požudno i zapanjeno njeno svuda puno tijelo, a ona, opaziv to, odustane od svoga posla i reče smiješeći se i oborivši oči:

- Ta nemoj me gledati. Vidim te u zrcalu. To nije lijepo...

Alfred skoči s divana kao da je poludio i, bacivši joj se pred koljena, muklo je strastveno uzdisao:

- Lino, spasi me! Lino, poludjet ću! Lino, spasi me! Spasi me!...

Lina ga podigne, baci mu ruke oko vrata i privine ga na svoje bujne grudi. Alfred je strastveno poljubi. Lina vine glavu naznak, položi mu ljevicu na rame, te gledajući ga i slatko se smiješeći, tiho i stidljivo izusti:

- Alfrede, ja te ljubim!

- Lino, mila Lino! - uzdahne Alfred.

- A ljubiš li i ti mene? - upita ga milo i nježno.

- Neizmjereno! - odvrati Alfred s ushitom.

Bilo je podne kad je Lina Alfreda probudila.

- Hoćeš li otići u Zagreb da se tamo vjenčaš s onom bogatom djevojkom? - bilo je njezino prvo pitanje.

- Hoću - zadovoljno odvrati Alfred.

Lina bijaše u Beču već cijela dva tjedna. No, zašto je ostavila Pariz gdje joj je bilo tako dobro? Morny je volio poligamiju, ali nije želio da bude komu suparnik. Lina mu bila nakon nekog vremena dosadila, pa ju je dao otpraviti preko granice, upravo onako kako je i ona Alfreda. I barun Artur bio je s njom došao u Beč, no livreje nije više nosio.

Tjedan dana poslije onoga plesa na kojemu su se sastali sretni ljubavnici, otputuje Alfred iz Beča, sav blažen, obećavši najprije Lini da će se što prije vjenčati s kćerkom bogate udovice Klare.

Prije odlaska posudi svojoj nesretnoj Lini nekoliko stotinjača koje je ona vrlo nužno trebala za - siromašne i nevoljne...

IX.

U drugom katu u kući gospođe Klare, Olgine majke, stanovalo je dvoje blaženih: Milka i suprug joj Marko sprovodili su tu sretno dane, cjelivajući se, grleći i obožavajući se. Milkin otac nije htio dopustiti da mu jedinica ode iz očeva doma. Imao je dosta mjesta u svom stanu za svoga poštenoga i radinog zeta. Marko mirne čudi i čista značaja, bio je vrlo lijep, visoka i jaka stasa. Oblačio se jednostavno. Radio je neumorno u svom dućanu, bio je štedljiv i pošten. Svršivši svoj svagdanji posao, došao bi veseo i zadovoljan kući. Kad bi ga zaokupile brige i skrbi, ne bi to dugo trajalo, jer je jedan jedincati Milkin posmijeh bio dovoljan da mu razvedri zabrinuto čelo.

Već su prošla tri mjeseca otkako se Milka vjenčala s Markom, pa kako joj je brzo to vrijeme proletjelo!

I Dragutin se osjećao sretnim uz svoju dobru i sretnu sestru. Zadubljen većim dijelom u svoje knjige, malo je mario za mladenačke dokolice i zabave. Ljubio je cijelim žarom svoga plemenitoga srca dobru i nesretnu Olgu. O njoj misliti i snivati, to mu je bila jedina slast.

Olga bi došla svakog dana k Milki u posjete. Sto puta bila se Dragutinu pružila prilika da joj posve otvori svoje srce, da joj kaže koliko je ljubi i obožava. Osjećao je i dobro znao da mu Olga nije suđena, vidio je da je odviše mlad. Pravnik prvog tečaja da se natječe s bogatim barunom!

Dragutin je često puta opazio kako su joj rajske oči crvene od suza, on je znao da ga ona ljubi, te nije želio da je još nesretnijom učini, nije htio da se u njenim djevičanskim grudima posve rasplamti plamen prve ljubavi koja je još tinjala.

Dragutin je već kao mladić bio razabrao da nije na ovom svijetu sve najbolje uređeno; osjećao je da se s pukim, ludim slučajem ne može boriti. Poznato mu je bilo kako je bila velika moć i vlast udovice Klare nad njezinom kćerkom, znao je kako je Olga strepila pred nezaslužnim ukorima.

Milka je često tješila svoju prijateljicu da se ne boji, da je Alfred, bez sumnje, na nju zaboravio, da se možda nikad više neće vratiti u Zagreb, i da bi se napokon i oglasio bio, pa makar samo jednim pismom, da je samo malo ljubi. No, u Olginu srcu ugnijezdile su se, međutim, crne slutnje. Sve bi ona radije podnijela, i istu smrt, nego da bude žena baruna Alfreda. Čuvstveno njeno srce bijaše uvijek prepuno gorkih osjećaja, prepuno crne tuge. Osjećala je da je majka ne ljubi, a njoj je trebalo poljubaca i zagrljaja. Nije ona samo jednom jecala u svojoj postelji, slušajući buku, smijeh i pjevanje iz majčine sobe. Koliko su je puta morili kobni sni, koliko se puta probudila dršćući čitavim tijelom! Ona strašna noć kad se bila obranila od kapetana Smidta, duboko se bila upiljila u njezinu pamet.

Rajsko joj je lišće postajalo od dana do dana sve bljede i upaliye, a i rumene nekoć usne izbjegavaše njezin nevini i nebeski posmijeh.

- Što ti je, draga Olgice, da si opet tako blijeda? - pitala ju je dobra Milka.

- Ništa mi nije, zlo sam spavala... - odvrćala je Olga zvonkim glasićem.

- Jesi li bolesna, dušice?

- Ne znam, Milko, ne znam.

- Ali, molim te, budi jednom veselija, protjeraj te tužne misli iz svoje glavice.

Olgi bi zatitrao sjetan posmijeh na usnama.

- No vidiš, tako, lijepo - nastavljala je Milka tješeci je. - Nasmiješi se malko, ti znaš, draga Olgice, koliko te ja ljubim.

- Jest, ti... ti me ljubiš!... - govorila bi Olga kroz suze nagnuvši se na grudi svoje prijateljice.

Bila je lijepa, studena noć u mjesecu veljači. Moglo je biti deset sati. Olga već legla i slatko usnula. Majka joj se razgovarala pri stolu, u sobi gdje je spavala, s nekim lijepim i još mladim gospodinom. Najednom se začuje kroz noćnu tišinu topot kopita i štropot kočije koja se zaustavi pred kućom lijepe udovice. Malo zatim pozvoni netko na vrata stana. Sluškinja otvori, a visok i u bundu zamotan čovjek upita:

- Je li gospođa kod kuće?

- Na službu, gospodine. Zapovijedate? - odvrati sluškinja koja je bila tek malo vremena u službi kod udovice.

Čovjek ne odgovori, nego uniđe u stan i ravno se uputi prema sobi u kojoj je bila gospođa Klara. Pokuca, otvori i stupi u toplu sobu.

Klara i njezin drug naglo ustanu.

- A gle! Prije bih se nadala smrti nego tebi! - začudi se udovica. Nakon kratke zabune nastavi sasvim srdačno: - Dobar večer, Alfred, dobar večer! No, odakle?

- Iz Beča, draga Klaro.

- Molim, gospodo! Gospodin Ferdinand N.! Gospodin barun Alfred N.! - upozna ih Klara.

- A gdje je moja mila Olgica? - upita Alfred.

- Spava, spava. - No, zbilja, imam s tobom mnogo računa! Malone pola godine ni slova! Mislila sam da si negdje zaglavio.

- Saznat ćeš sve, Klaro, ja za tebe nemam tajne. No, evo me odmah, pardon, valja da nešto kočijašu još kažem.

- Tvome kočijašu?

- Jest.

- Ti, dakle, ne dolaziš ravno iz Beča?

- Ne, Klaro, dolazim sa svog imanja gdje sam samo jedan dan ostao - odvrati i izađe iz sobe.

Okretan govor Alfreda začudio je Klaru koja, ostavši nasamu s Ferdinandom, naglo reče:

- Ferdinande, molit ću te da danas otiđeš te da mi ne dođeš u kuću... Ja ću ti već pisati. Jesi li me razumio? Ne bih htjela da barun što nanjuši. Barun je Olgin zaručnik... Jesi li razumio?

- Dobro, mila Klaro! Ti znaš da mi je svaka tvoja želja najstroža zapovijed - odgovori Ferdinand naklonivši se duboko.

Alfred se brzo zatim vrati u sobu.

- Jesi li umoran od puta? - pobrine se Klara.

- O, ni najmanje! Hvala ti, Klaro. Ni najmanje.

- Gospodin je barun jak, mlad i zdrav, te mislim da ga kratko putovanje ne može tako lako srvati - progovori Ferdinand s finim posmijehom.

- A kako je Olgica? Je li vesela, je li mi zdrava? Da znaš, Klaro, koliko sam puta na nju mislio! Tek sam u stranom svijetu osjetio koliko je...

- Dobro, dobro - prekinu ga Klara. - Govorit ćemo, govorit ćemo...

Udovica pogleda Ferdinanda tako da je odmah ustao.

- Milostiva gospodo, dopustite mi da vam iskreno zaželim najsladu noć! - reče Klari, nakloni se i poljubi joj ruku, pa nastavi obrnuvši se k Alfredu: - Gospodine barune, presretnim se osjećam što mi je u dio pala prevelika čast upoznati se s vašim gospodstvom. Milostivi gospodine barune, dopustite da vam zaželim najsladi počinak!

Duboko klanjajući se izađe iz sobe, smiješeći se što je slade mogao.

- Tko je taj gospodin? - upita Alfred.

- To... to ti je činovnik kod gruntovnice, čovjek veoma naobražen, veoma uljudan. Imala sam s njime posla zbog svog imutka.

- Dolazi li često k tebi? - upita Alfred valjda bezazleno.

- O, ne. Danas ujutro bio je prvi put, ali budući da sam imala odviše posla, pozvala sam ga na čaj da se lakše s njim porazgovorim. No, ostavimo to i reci mi istinu zašto mi nisi htio nikad pisati?

- To je stvar sasvim naravna! Ja se ponosim što poznajem ljude, njihove strasti, mane. Mislio sam da je bolje nikad se ne ženiti, negoli biti zao suprug. Htio sam vidjeti svijeta, uvjeriti se da li je ono čuvstvo koje za Olgu osjećam prava ljubav, vječna, postojana i nepokolebiva. Nisam htio pisati da se što manje Olge sjetim, te sam se tako uvjerio da je iskreno ljubim, da je svesrdno obožavam. Vidio sam dosta žena, da, i u Parizu i u Beču i po cijelom svijetu, ali Olge nisam nigdje našao, nigdje vidio...

- Dosta, dosta! - upane mu u riječ udova. - Ja te nisam nikad čula tako vatreno govoriti. Jesu li ti Parižanke ili Bečkinje jezik razvezale? - nasmije se Klara.

Alfred nije zaboravio svoje lekcije. Sve ono što je rekao, naučila ga Lina. Ona mu je dala sve moguće naputke.

- Molim te, Klaro, ni Parižanke ni Bečanke. Govorim od srca - reče Alfred malo srdito.

- No, no, nemoj se ljutiti. Ti si, dakle, pripravan da uzmeš Olgu? - upita udova ozbiljno.

- Jest, pripravan sam i uvjeren da ću biti uzor svim supruzima - odvrati Alfred.

Alfredu se razvezao jezik, u njega je bilo ušlo nešto Linina genija. Dan prije vidio je svoje dobro. Kuća mu i druge pomanje zgrade nisu bile u najboljem stanju. I sam je počinjao razabirati da je Lina pametno radila kad ga je savjetovala da se što skorije oženi kćerkom gospođe Klare. - Ako se i oženim - mislio je - pa što onda? Neću možda biti slobodan čovjek kao što sam i danas? Ta iz Zagreba u Beč nije napokon preko svijeta!...

- No, reci, Klaro, reci istinu da li ti je Olga ikad o meni govorila? - upita Alfred.

- Više puta - lagala je udova. - Pa da te i ne ljubi, što zato? Nisam li ja njezina majka? Iskreno govoreći, boljega supruga od tebe ne bih joj mogla naći... - nasmiješi se udovica izvanredno fino.
- Hvala, hvala, Klaro! - nakloni se Alfred.
- Olga mora da bude tvoja! Ako sam imućna, nisam ipak dosta uvažena u ovom hrvatskom gnijezdu kamo me udes nesrećom bacio. Tko da štuje udovu prosta trgovca? Uz mog zeta baruna, uz tebe, dragi Alfrede, svuda mi se vrata otvaraju. Je li da je tako, Alfrede?
- Jest, Klaro, tako je! Glupa svjetina drži do nas uistinu više negoli bi trebala - odmahne Alfred rukom.
- Sutra ćeš vidjeti Olgu. Valja da ja s njom najprije govorim. Ti znaš i sam kako je mlada, bojažljiva... neiskusna. No, sad je već kasno, želim počinuti.
- I ja sam malo umoran.
- Hoćeš li ovdje ostati? - upita ga žmireći.
- Klaro, ja sam ti postao krepostan čovjek...
- Ha, ha, ha! - nasmije se zvonko udova.
- Budući uzor svim supruzima! - reče važno Alfred.
- Ludorije! Ludorije! - odvrati Klara.

*

Olga je slatko spavala cijelu noć snivajući o cvijeću, o zvijezdama, o poljupcima i o Dragutinu: Ustala je po svom običaju rano, lijepo se uredila, pomolila se Bogu za pokojnog oca i za svoju majku da ulije malo ljubavi u njezino srce za nesretnu joj kćerku. Na svršetku svoje srdačne molitve sjeti se i Dragutina, no pomuti se, uzdahne bolno, prekriži se i ustane. Otvori prozor, a svježi jutarnji zrak udari joj u blijedo lišce i napuhne bijele zavjese na prozorima. Dan bijaše krasan. Sunce se već malo uzdiglo i, preko vlažnih krovova što su se laštali, bacalo koso svoje zlatne trake na krasnu Olginu glavicu. Zrak je bio hladan.

Olga zatvori prozor, uzme knjigu u ruke i počne čitati, čekajući da joj majka ustane. Čitati nije nikako mogla; čudnovate, nevesele misli rojile joj se u glavici. Bila je neobično uzrujana. Oko devet sati dođe k njoj sobarica i javi joj da je kava na stolu i da je čeka gospođa majka.

Olga pristupi bojažljivo, kao uvijek, svojoj majci, zaželi joj dobro jutro, poljubi je, pa sjedne na svoje mjesto.

- Sjedi, Olgice, sjedi. A kako si mi, dušice, spavala - upita je izvanredno ljubazno majka.

- Dobro, mamice. Tako sam lijepo snivala noćas!

- A što si, dušice, tako slatko sanjala?

- Ne znam više, zaboravila sam, mamice.

- Nisi li možda snivala o Alfredu, o tvom dragom zaručniku? - upita, motreći je pozorno.

Olga ne odgovori, nego pogleda majku i obori oči.

- Olgice, ugodna vijest za tebe! Sretno dijete! Već vidim kako će te milo iznenaditi. No, hajde da vidimo hoćeš li pogoditi tko je jučer došao u Zagreb?

Olga problijedi.

- A, a, ti mala previjanice! Vidim, vidim kako blijediš, vidim da si pogodila! Gle, gle, tko bi to rekao da će ti ta vijest tako silno, tako radosno srcem protresti! No, dušice, reci mi tko je amo došao?

- Ne znam, majko... - odvrati gledajući nice.

- Ti, dakle, zbilja ne pogadaš tko je u Zagreb prispio iz daleka puta?

- Ne, majko - odvrati Olga koja je bivala sve bljeđa.

- Kazat ću ti, dakle, ja. Došao je onaj koga ti, Olgice, koga ti, moja dražesna barunice, neizmjereno ljubiš, došao je tvoj mili Alfred. On te želi vidjeti, on te želi što prije ogrliti, te će još danas amo doći. Je li da ga i ti ljubiš, Olgice draga?

Olga klone glavom i ne odgovori svojoj ljubaznoj majci koja ju je živo i pozorno gledala.

Klara nastavi slatkim glasom:

- Jest, Olgo, jest, poznam ja tvoju nježnu tajnu, ne da se tako lako sakriti! Jest, dušice, znam već odavna da ljubiš Alfreda. A on je, Olgice, i dostojan tvoje ruke, jer te ljubi i obožava, jer je u njemu sve što i najoholija djevojka može zaželjeti. Lijep, bogat, a još k tomu barun! Jest, dušice, barun! Vidiš, Olgo, ti si se rodila pod najsretnijom zvijezdom! Sve će ti prijateljice zavidati što si žena tako lijepoga, tako finog baruna! Ti ćeš, dušo, kao barunica ugodno i veselo proživjeti svoju mladost dok sam ja, kao žena prostog i neuvaženog trgovca, tvoga pokojnog oca...

- Majko!... - prekine je bolno Olga i suze joj navru na oči.

- O, razumijem tvoje suze! Jest, jest, ja vidim da su ti grudi prepune radosti!

- Oh, majko, majko!...

- Sad se, dušo, umiri, otari suze, jer će brzo doći barun Alfred. Ne treba, Olgo, pokazati muškarcima svu ljubav koju za njih osjećamo. Budi pametna, umiri se, umiri se, moja mala barunice. Jest, jest, za mjesec dana zvat ćeš se barunica!

- Majko, majko!... - zajeca Olga i baci se zdvojno na koljena.

- Odmah da mi ustaneš! Odmah da mi se umiriš! - zakrči joj ljutito majka riječ i ode u drugu sobu.

Olga naglo ustane, osovi se, otare oči i podigne pogled prema nebu. Bijaše blijeda, kao da joj je krv istekla iz ranjena srca. Otiđe u svoju sobu i zagleda se u sliku svoga pokojnoga oca. Oči joj se pomute. - Oče, oprosti joj! - uzdahne, gledajući uvijek u sliku. U grudima je nešto ubolo. Pritisne srce, nasloni se na postelju i stane roniti vrele suze, bolno i srdačno jecajući.

Oko podne dođe barun Alfred k udovi Klari. Na licu mu se moglo čitati unutarnje uvjerenje o nesumnjivu uspjehu. Bijaše nešto okretniji a i veseliji nego obično. Svakako je gledao da što prije ispuni obećanje koje je bio zadao svojoj dražesnoj Lini da se što prije vjenča s nesretnom Olgom i da tako opet bude slobodan, nezavisan čovjek - bogat...

Udova je bila zaista bogata.

Naslonjena o stol, spustivši vruće čelo na krasne ruke, čekala je Olga na kobni čas. Svaki put kad bi čula da netko otvara vrata na hodniku, srce bi joj prestalo kucati.

Porazgovorivši se naglo s Klarom, uputi se Alfred prema Olginoj sobi. Pokucne jedanput, dva puta, no nitko se ne oglasi.

- Udi - reče mu tiho Klara koja je došla za njim i odlučila da pred vratima osluškuje.

Alfred uđe i opazivši Olgu kojoj je bila glavica na stolu naslonjena, uljudno, prijazno pozdravi:

- Olgo, dobro jutro! Došao sam da vas pozdravim, da vas vidim i da se s vama, nakon dugog vremena, malo porazgovorim.

Olga niti se makne, niti odgovori.

Alfred, približivši joj se, htjede joj uzeti ruku, no ona mu to ne dopusti. Baruna to malo začudi. Znao je da ga Olga ne ljubi, no nije htio da se to dijete tako prema njemu vlada. Pritaji svoju ljutitost i slatko reče:

- Ali, molim vas, krasna Olgo, zašto ste tako zlovoljni? To nije, ne, nije plemenito. Vi znate koliko vas ljubim...

Olga ustane naglo i ode k prozoru.

Gospođice, ja vas ne razumijem - nastavlja je ljubaznim glasom barun. - Vi znate, Olgo, da mi je najtoplija želja da vam dadem svoje ime, da vas učinim sretnom. Olgo, to nije, ne, nije lijepo! Ja vas ljubim, ja vas obožavam, a vi smatrate da nisam vrijedan ni jednoga vašega pogleda. Molim vas, Olgo, recite mi što god, spasite me, molim samo jednu riječ!

- Što da vam kažem? - šapne Olga i slegne malo ramenima.

- Recite da me ljubite, nemojte se sramiti.

- Molim vas, gospodine barune... molim vas - pogleda ga djevojka kao da mu kaže, neka je ostavi samu.

- Jest, jest, vi me, Olgo, ljubite, vi me ljubite, mila Olgo! Ah, da vi znate kako sam sretan, kako blažen! - govorio je barun s usiljenim zanosom.

Olga se približi k divanu, sjedne, nasloni se i pokrije lice rukama.

- Olgo, slatka Olgo, reci da me ljubiš! - progovori Alfred, sjednuvši do nje.

- Ah, majko, majko... - uzdahne Olga.

- Nemoj, Olgo, plakati, razveseli se, budi sretna, ta zar ne vidiš koliko te obožavam! Jest, Olgo, još mjesec dana, pa si zauvijek moja. Oh, kako ćemo biti sretni i blaženi! Ti ćeš mi biti jedina misao, jedina briga. Živjet ćemo ovdje u Zagrebu i na mojem imanju, gdje tebe bude volja, putovat ćemo uvijek, uvijek ljubiti se! Olgo, reci da me ljubiš, Olgo, spasi me, molim te, Olgo, da mi odgovoriš!

- Što da vam odgovorim?...

- Da li me ljubiš...

- Ne, barune, ja vas ne ljubim! - ustane Olga.

Klara bane u sobu. Bila je silno srdita.

- Olgo, šta je to? Tko bi mislio da si ti tako neuljudna? Dosta je već te šale! Nisi više dijete da se sramiš kazati ono što misliš, što osjećaš. Ja znam dobro da ljubiš gospodina baruna. Pa zašto tajiš, zašto se stidiš?...

Klara nije ništa znala, ona je uopće malo marila za svoju kćerku i njezina nagnuća i čuvstva.

Olga je gledala kroz prozor, slušajući svoju majku. Oči joj se zališe suzama.

- Ostavi nas sada same - reče udovica barunu - i budi uvjeren da te moja kći ljubi i da će biti tvoja najdulje do mjesec dana. Izidi i počekaj me u mojoj sobi.

Alfred je bio srdit. Nije mogao pojmiti da građanska djevojka neće da pođe za njega, bogatog baruna.

On izade, a udova uhvati za ramena kćerku:

- Amo, amo sred sobe! Dolje ruke s tvoga plačljivog i požutjelog obraza! Gledaj mi u oči! Ti ćeš biti barunova! Odgovori, hoćeš li ili nećeš?

- Majko!... - umoli Olga tresući se kao šiba.

- Odgovori! Odgovori! - zakriči muklo Klara.

- Hoću - uzdahne Olga i sruši se na divan.

Klara poleti k Alfredu u drugu sobu, poljubi ga i reče mu:

- Za mjesec dana bit ću ti punica!

*

Uzalud se trsila i mučila Milka da umiri i utješi nesretnu Olgu. Tmasti, crni oblaci bijahu se nadvili nad tu zlatnu glavicu, grdne tmine spuštale se u tu jasnu i nevinu dušu. Taj nježni pupoljak bijaše već osjetio ljuti mraz, grozna se oluja bila zgrnula nad tom slabom i čednom ljubicom. Kobni se dan

približavao. Klara i barun već su sve odlučili i ustanovili. Vjenčanje se moralo obaviti jednostavno, na ladanju, u nekoj maloj crkvi. Olga bijaše pripravna na sve. Valjalo se predati okrutnom udesu. Bila je poslušno dijete, teško joj bilo prigovoriti što god majci.

Dragutin joj se uklanjao koliko mu je bilo moguće, jer je znao da je nesretna, pa nije htio da je još više rastuži. Znao je on da Olga trpi, no nije mu bilo poznato kako postupa gospođa Klara sa svojom kćerkom. Često bi zdvajao u svojoj sobi, slušajući Olgin zvonki glasić i ljubazno Milkino tješjenje.

Udovica je nagovarala svoju jedinicu da se razveseli, da ne bude dijete. Korila ju je na sve moguće načine, da je takvo vladanje nepristojno za djevojku koja će biti za nekoliko dana barunica.

Jednog je dana šivala Milka kraj prozora, gledajući vrata onog dućana koji je bio na protivnoj strani u Ilici. Na pragu je toga dućana stajao lijep i stasit čovjek koji je neprestano upirao svoje oči u Milkine prozore. Bio je to Marko. Netko uđe u dućan, a i Marka nestane s praga. Milka je šivala dalje, ne videći svoga dobrog muža. Mogla su biti četiri sata poslije podne. Dragutina nije bilo kod kuće.

Netko lagano pokuca na vrata.

- Naprijed! - odazove se Milka.

U sobu uđe Olga izvanredno blijeda.

- Što je, mila Olgice? Što ti je da si tako blijeda? - upita Milka sućutno.

Olga sjedne na divan i sakrije lice u ruke.

- Molim te, Olgo, govori, molim te!... - preplaši se Milka.

- Došla sam da se s tobom oprostim. Sutra ujutro odlazim - zajeca Olga.

- Sutra ujutro!? A kamo ideš, Olgo? - upita Milka, skoči k njoj i ogrli je.

- Idem na ladanje... na dobro baruna Alfreda.

- Pa tako naglo? Jučer mi nisi o tom ni riječi kazala - ukori je ljubazno Milka.

- Kad nisam ni sama znala. Majka me danas nagovarala da budem veselija, da budem ljubaznija s barunom. Rekla sam joj da nisam ja kriva što ga ne mogu ljubiti. Silno se na me srdila i rekla mi je da ćemo sutra otputovati na imanje barunovo i da ću se tamo za tjedan dana vjenčati... - govorila je Olga kroz suze.

- Molim te, Olgice, nemoj uvijek suze roniti! Molim te, nemoj da uvijek s tobom plačem...

- Milko, dođi sa mnom, molim te nemoj me ostaviti samu, dođi sa mnom!

- Ne mogu, dušice. Ja bih rado, ali mi ne bi Marko dopustio. Pa da sam i s tobom nekoliko dana, ionako bih te morala najposlije ostaviti. Vidi, Olgice, ja znam da ti ne ljubiš baruna, no možda nećeš biti tako nesretna kako sada misliš. Barun će te štovati i cijeniti pak ćeš se onda vratiti u Zagreb, bit ćemo uvijek zajedno, te se nadam...

- O, varaš se, Milko! - prekinu je Olga - varaš se, ja ne mogu više biti sretna. Nije samo što moram poći za baruna, nego... što nemam majke.

Vrele joj suze poteku niz blijedo lice.

- Pa zar te majka ne ljubi? - upita tužno i začuđeno prijateljica Milka.

- Milko!... - zadrhta Olga i glava joj klone na grudi.

- A zašto joj nisi rekla da ne ljubiš baruna, da voliš umrijeti, zatvoriti se u samostan negoli za njega?...

- O, majka zna da ga ne ljubim. Ona znade, koliko trpim, ali hoće svakako da budem barunica.

- Mila Olgice, kako ću živjeti bez tebe?

- Milko, lako je tebi. Ti imaš oca, brata, i Marka koga ljubiš.

- Jest, Olgo, ja ga ljubim i uvijek ću ga ljubiti. Čitala sam da se može čovjek i poslije vjenčanja zaljubiti. Misliš li ti da te barun ljubi?

- Ne znam, Milko. To mi je sve isto da li me ljubi ili ne ljubi.

- A kad ćeš se, Olgo, vratiti u Zagreb?

- Ni to ne znam.

- Molim te, Olgo, gledaj što prije. Lakše će ti biti pri srcu u mojoj blizini. Bit ću tvoj anđeo čuvar, molit ću se za mir tvoje duše i za tvoju sreću - govorila je Milka, dragajući je po zlatnoj kosi.

- Milko, daj da te sto puta poljubim. Milko, ja ću umrijeti udaljena od tebe! - gorko zajeca i zagrlila Milku.

Dragutin bane u sobu, a one u zagrljaju. - Dobar večer, Olgo, dobar večer, Milko! - Pozdravi i htjede izaći.

- Kamo ćeš? - upita ga sestra.

- Idem na šetnju, idem na zrak...

- A gdje si do sada bio? - hoće opet Milka.

- Vani na šetnji...

- Pa zašto si onda došao kući? - primijeti Milka.

- Jer će brzo oluja... dolazi sa zapada. Čuješ kako već grmljavina tutnji u daljini.

- A kamo ćeš po kiši? Ostani kod kuće, sjedi amo. Ti možda i ne znaš da će nam sutra Olgica iz Zagreba...

- Je li to istina, Olgo? - protrne Dragutin.

- Da, moram... - šane Olga.

Grmljavina je bila sve jača i jača. Vjetar lupne otvorenim prozorima, a Milka ustane s divana da zatvori stakla. Marko, opaziv suprugu, pozove je u dućan, mahnuvši joj rukom.

- Ostani, Dragutine, s Olgom. Zove me Marko - reče i istrči iz sobe.

Ostavši sami, pogledaju se, porumene i umuknu. Nakon podulje šutnje usili se Dragutin:

- Olgo, ti, dakle, ideš?

- Jest, Dragutine - odvrati tiho Olga.

- Olgice, nemoj se žalostiti, nemoj suze roniti, nemoj!...

- Dragutine, ti ne znaš, ti ne znaš koliko trpim!... - uzdahne bolno.

Sijevne i malko zatim zagrmi. Debele kaplje zaštropotaju po staklu prozora. Soba se napuni sivom tminom. Vjetar je šumio oko kuće i vitlao prašinu Ilicom.

- Ti, dakle, ideš, Olgo? - upita opet nakon kratke stanke Dragutin.

- Jest, Dragutine, moram...

- Bog sam zna kad ću te opet vidjeti! Ti si mi, Olgice, uvijek bila kao rođena sestra.

- Vratit ću se opet u Zagreb... Vratit ću se, Dragutine... Ja ne bih mogla živjeti da ne vidim tebe i Milku...

Opet munja sijevne, a prasak groma potrese cijelom kućom. Olga se prestraši, Dragutin sjedne do nje na divan.

- Oluja strašno bjesni. Bojiš li se, Olgice? - upita je i milo pogleda.

- Da, bojim se. Jako grmi.

Dragutin joj primi desnicu, pa će drhtavim glasom:

- Olgo, ti ideš, a hoćeš li se katkad mene sjetiti? Hoćeš li, Olgo, zaboraviti lijepe dane naše bezbrižne mladosti, na dane koje smo veselo sproveli? Olgo, je li da me nećeš zaboraviti?...

- Mogu li te zaboraviti?... - zajeca Olga, svrne na njega svoje suzne oči i stisne mu desnicu.

Munja rasvijetli tamnu sobu i odsijevne na blijedu Olginu licu. Istodobno se cijela kuća do temelja uzdrma. U sobi nastane sasvim tamno. Prestrašena Olga uhvati se objeručke za Dragutina i privine mu se na grudi:

- Strašne li oluje!

- Ne boj se, dušo! - šane Dragutin i ovije joj desnicu oko vitka stasa.

Vjetar je udario o prozore silnom žestinom, a kiša, pomiješana s debelim gradom, praskala po staklu. Munja sijevala za munjom, grom treskao za gromom.

Olga u zagrljaju svoga ljubljenog Dragutina zaboravi na oluju i na sve svoje boli. Osjeća se blaženom na tim uzburkanim grudima. I Dragutin je osjećao kako joj srce kuca, kako joj se topli uzdasi talasaju u grudima. Obuzet svetim strahom, slušao je šapat njezina srca...

Dugo vremena bijahu tako...

- Olgo, umiri se, umiri se. Podigni glavicu, nemoj se žalostiti! Olgo, molim te, umiri se, ti znaš koliko te - ljubim...

Olga zadrhta cijelim tijelom, podigne glavicu i stišćući mu grčevito desnicu, prigušenim glasom, kao prestrašena istisne:

- Ti me ljubiš! Ti me ljubiš!

- Olgo, ljubim te! Cijelim srcem, svom te dušom ljubim! - izusti sa zanosom Dragutin.

Olgu silno potresu te riječi. Ustane naglo, osovi se, sjajno joj oko zaplamsa svetim plamenom prve ljubavi. Nebeski dah tajanstvenog i zanosnog preobražaja preleti njezinim licem, divan i sladak posmijeh zaigra na njezinim usnama. Časak osta nepomična, gledajući očarana, udivljena i blažena u zapaljeno Dragutinovo lice. Munja sijevne i rasvijetli im blijeda lica. Mukli, bolni, slatki uzdah istisne joj se iz grudi, vine joj se iz grla. Cijelo joj se djevičansko tijelo trgne, sva zadrhta i pane na prsa svome Dragutinu...

X.

Dvije su se kočije lagano vozile nekom zapuštenom cestom što se vijuga među zelenim brežuljcima divnoga Zagorja. U prvoj je sjedila udova Klara s Olgom i sa sobaricom, a u drugoj barun Alfred i dva gospodina "visokoga" roda.

Cesta je bila blatna i izrovana. Amo-tamo širile su se kaljužine žučkaste vode od silne kiše što se prijašnjeg dana izlila. Moglo je biti deset sati. Nebo sasvim vedro, zrak čist i bistar, malko hladan. Sa sjevernih većih bregova spuštao se na brežuljke i nad dolinice studen vjetar. Uznojeni i blatom po nogama i po trbuhu poštropljeni konji vukli su teško, penjući se strmom cestom, na obronku zelena brežuljka, zasađena vinovom lozom.

Na blijedu Olginu licu zrcalila se tuga i oćajanje. Crvene su joj oči bile jasan dokaz da ih cijele noći nije zatvorila, da je iz njih poteklo mnogo gorkih suza. Sjetne i turobne njezine misli letjele su u Zagreb da se zaustave u ljubljenoj Milkinoj sobi. Munje, uzdasi i vrući zagrljaji i onaj gorki rastanak, sve je to tako silno potreslo cijelim njenim bićem da je tu bila, u tom jutarnjem zraku, više mrtva nego živa.

Dugo je vremena bila ostala sama s Dragutinom, jer Milka nije htjela ni mogla poći kući zbog velike kiše i vjetra. A i veselilo ju je što ih je ostavila na samu.

Dragutin je držao Olgu možda cijeli sat u svom zagrljaju, grlio je i cjelivao. Rekli su jedno drugome sve svoje jade i boli, otkrili sve slatke tajne najčišće ljubavi. Sto puta im se sastale usne u medene, trajne i nezaboravne cjelove. Vrući uzdasi stapahu im se u jedan jedini uzdah. Olga se napokon utješila, srce joj nije pritiskalo ono bolno, neotkidljivo i gorko osjećanje vlastite nevolje.

Zamotana u topao zimski ogrtač, sjedila je mirno do svoje majke. U bližnjem selu zanjihala se uo zvona u niskom zvoniku, zovući pobožan ladanjski puk k svetoj misi. Kočije su se još uvijek penjale blatnom i strmom cestom da se zatim spuste u dugačku dolinu.

Seljaci, idući hrpimice u selo, ugnuli bi se kočijama, i ne pazeći na visoko blato u koje bi ugreznuli. Olga se sjeti da je nedjelja. Mlade i rumene seljakinje, poskočivši na rub ceste i držeći podignute čiste blagdanske haljine nad bijelim čarapama, zavirile bi u kočije. Gledajući kroz staklo, isporođivala Olga svoj udes s udesom tih ljudi koji se rađaju da se cijeli svoj život muče i znoje.

- Ah, da sam se rodila - mislila je Olga - u kakvu zabitnom selu, sigurno bih bila sretnija! Ove djevojke misle da je lijepo voziti se u kočiji, a ne znaju, sretnice, da bih se sa svakom od njih rado promijenila!

Olga nije više bila ponizno i bojažljivo dijete, otkad je osjetila svu silu ljubavnih poljubaca, svu silu Dragutinovih riječi. Znala je sada da je on neizmjerljivo ljubi, te se više ničega nije bojala. Otputovati je morala iz Zagreba, no imala je dosta vremena da svoje srce majci otkrije, da joj se pred koljena baci i da je zakune uspomenom pokojnog oca, da je zauvijek ne uništi. Čvrsto je bila odlučila da će sve prije učiniti, pa i istu smrt podnijeti, negoli poći za baruna Alfreda.

Negdje poslije podne istoga dana zaustave se kočije pred lijepim vlastelinskim dvorom. Alfred priskoči Olgi i ponudi joj ruku da lakše stupi na tlo, no ona ga nije ni pogledala, pa izađe bez njegove pomoći.

- Evo nas, Olgo, evo nas na našem imanju. Jesi li dušo umorna? - upita je Alfred.

- Jesam, barune. Želim počinka - odvrati Olga uljudno i hladno.

- Jesu li sobe za barunicu pripravne? - upita Alfred slugu.

- Milostivi, na službu! - odvrati sluga koji je buljio u gospodu.

Klara se ogleda po okolici i uzdahne:

- Divno li je ovdje! Sretna li je Olga.

- Jest, gospođo, divno, no takvo vam je cijelo Zagorje - potvrdi barun Milan, budući kum.

Klara i barun Alfred bili su se svime opskrbili. U kočiji s Alfredom bila su dva gospodina koje je on zamolio da mu kumuju kod vjenčanja. Bijahu to barun Milan i grof Oskar.

Putnici uđu u kuću i popnu se u najveću sobu koju u Zagorju nazivaju "palačom". U kući baruna Alfreda bilo je više prostranih soba, lijepo i udobno uređenih. Obiteljske slike koje su visjele po zidovima te "palače" prikazivahu bezazlene mu pradjedove. Bilo je tih slika sedam, a i za osmu, za Alfredovu, bilo je još mjesta. Gospoda muškarci stajali su na balkonu i razgledavali okolicu. Olga zamoli majku da joj dopusti poći u postelju jer da joj nije dobro.

Klara nije toga dana trebala svoje kćerke. Ona se rado zabavljala u "slobodnom" društvu muškaraca. Grof Oskar, budući kum i stari prijatelj Alfredov, silno se svidao udovici. Gledala je, dakle, da se na što ljepši način riješi Olge. Pružila joj se prilika, pa je rekla gospodi:

- Gospodo, našoj dragoj putnici, mojoj Olgi, nije dobro. Mala ju je groznica napala, te želim da se odmori. Gospodo, oprostite, što ne može sprovesti večer u našem društvu.

Svi se okupe oko Olge i tješe je i sažaljuju, pa je sprovedu do sobe. Zažele joj dobar počinak, vrte se u "palaču" i sjednu k stolu da što god još prije večere založe i da ispiju čašu dobra vina. I udova, koja bijaše ostala kod kćerke samo nekoliko trenutaka, vrati se k veselom društvu.

Olgi je bilo neugodno pri srcu u nepoznatoj sobi, u toj sobi, u toj tuđoj postelji. Dva puta ju je došla moliti mlada sobarica da li joj što treba, a ona joj je uvijek rekla da ne želi ništa. Misleći o Dragutinu, o prijašnjem danu i o putovanju, usne u vrućici.

Bilo je deset sati kad su sjeli k stolu Klara, Alfred i budući kumovi, barun Milan i grof Oskar. "Palača" bijaše izvanredno rasvijetljena, a tri sluge, u ne dosta čistoj livreji, vrtjele su se oko stola.

Barun Milan bio je rodom Hrvat. Imao je veliko dobro u Zagorju, nedaleko od imanja Alfredova. Ljubio je svoju domovinu i nije se stidio svoga jezika. Rado je općio s narodom i često se srdio na plemstvo koje malo mari za sve ono što se tiče našega roda. Da su ga mnogi stoga prijekim okom gledali, nije nikakvo čudo. Baruna je Alfreda često korio ne samo s toga što je Alfred mrzio svoj narod već i zbog njegova rasipna življenja.

Došavši barun Milan u Zagreb slučajno se bio sastao s Alfredom koji ga je odmah zamolio da mu kod vjenčanja kumuje. Alfred je iskitio svoj odnos prema udovici i njezinoj kćerki najkrupnijim lažima.

Barun Milan bio je lijep i jak čovjek. Bilo mu do pedeset godina. Puna mu se brada već srebrnjela. Govor mu je bio naravan.

Grof Oskar bio je također Hrvat. Živio uvijek u Beču, pa zaboravio jezik kojim su mu se pradjedovi dičili. I on je imao ovdje u Hrvatskoj veliko i - zapušteno imanje. Grof Oskar bio je lijep čovjek, Alfredovih godina. Došao je iz Beča u svoju domovinu da posjeti nekoga prijatelja baruna koji je stanovao u Alfredovoj blizini. Pred tri dana sreo ga Alfred u Zagrebu, uveo u Klarinu kuću i zamolio da mu bude svjedok pred oltarom.

Udova je rado žmirila u lice grofa Oskara.

Gospodi je izvanredno išla u slast večera. Klara je bila vesela. Nije šala: žena trgovca u tako otmjenu društvu, među barunima i grofovima!

Staro i izvrsno vino krijesilo se u velikim kristalnim čašama, a gospoda bili su ljudi koji nisu ni najmanje zamjeravali pradjedu Nou što se bio jednom ili možda i više puta onako grdno zaboravio...

- Žalim od srca što nema među nama moje Olgice! - reče Alfred brišući s usana mast pečena purana.

- Što ćeš, dragi Alfrede! Utješi se. Ta znaš da nije navikla na napor i na tako neugodna putovanja - ispriča je udova.

Ne samo to - primijeti barun Milan - valja ipak promisliti da je još pravo dijete, a nije bogme šala kad se čovjek vjenča... Bogzna kakve se misli u njezinoj glavici roje!

- Tako je, barune! - potvrdi Oskar.

- Za osam dana, dakle, dosta veselja u tvojoj kući, Alfrede! Živio! Pravo si učinio kad si naumio da uzmeš drugaricu! - reče barun Milan i kucne se s Alfredom.

- A vi, grofe, kad ćete se vi pod slatki jaram skućiti? - upita Klara Oskara.

- Milostiva gospođo, za sve ima vremena. Da sam sretan kao barun Alfred, da je još jedna Olga na svijetu, onda biste odmah vidjeli da nemam ništa protiv braka - odvrati Oskar smiješeći se.

- Jest, dražesno je to dijete! Pa nije ni čudo: jabuka ne pada daleko od svog stabla - rekne barun Milan pogledavši u oči udovi.

- Gle, gle, barune, tako mi duše, nisam mislila da ste vi galantni - odvrati mu udova.

- A tko vam je, gospodo, dao pravo da tako o meni mislite? - upita barun Milan šaleći se.

- Klaro čuvaj se baruna Milana! Ne znaš li za poslovicu: Tihe vode?... Čuo sam svašta o barunovoj mladosti - šalio se Alfred.

- Zloba, osvade, dragi Alfrede! - branio se barun Milan.

- Čemu se branite, dragi barune? Zašto da skidate s glave lovor vijence kojima vas je krasni spol okrunio? - našali se grof Oskar koji je već bio opazio da ga udova rado gleda.

- Ja se, gospodo, ne branim. Vi me mjerite po svojem laktu. Ta gdje sam, vraga, te lovor vijence ubrao? U vašem velegradskom svijetu živio sam dosta malo, a ovdje u Hrvatskoj nema bogme polja gdje bi ljudi vašega kova, moja mlada gospodo, mogli posve razviti svoju djelatnost! - reći će barun Milan nešto ozbiljno.

- Ta molim vas, barune, ne raspaljajte se toliko za vaše zemljakinje! - hoće Klara da se šali.
- Ja da se raspaljujem? Govorim istinu, govorim kako mislim, moja dobra gospođo.
- Čuj, Milane, ti si čovjek prošloga vijeka te nema nade da se popraviš. Predrasude su u tebi odviše korijen zahvatile! Ti misliš, dragane, da je sve što je u Hrvatskoj uzvišeno i plemenito - ugrize Alfred.
- Alfrede, ti ne znaš što govoriš. Alfrede, ja to ne mislim, no neću da budem tvoga mišljenja da je kod nas sve ludo i prosto - ukori ga mirno i ljubazno barun Milan.
- Milane, s tobom čovjek ne može da govori! - slegne ramenima Alfred.
- Imaš pravo, Alfrede, da čovjek koji nije nikada ozbiljno mislio, ne može sa mnom govoriti - otkresa barun Milan nešto ljutito.
- Barune, nije vrijedno da se srdite za takve trice - umiješa se grof Oskar.
- Ta molim vas, grofe, to nisu nikakve trice! Mi se razgovaramo o našem narodu. Pa ako smo malo i odviše gucnuli, nismo još ipak pameti zapili - odbije barun Milan.
- I moja Olga zauzeta vam je, gospodo, za te novotarije. Nikako nisam mogla da joj izbijem iz glave taj neuglađeni hrvatski jezik - zasvrbi udovicu jezik.
- Jest, gospođo, govorio sam s Olgom i vidio sam da je prava Hrvatica. Gospođo, oprostite ali vam iskreno moram kazati da niste pravo činili kad ste nastojali da je potuđite. Tebi pak, Alfrede, od srca čestitam što će ti djeca govoriti naš krasni jezik - izrekne barun Milan s najvećom ozbiljnošću.
- No, dozvolite, barune, da sad i ja kažem svoje mišljenje - zamoli grof Oskar baruna Milana.
- Izvolite!
- Vi ste rekli da je hrvatski jezik krasan. Vjerujte mi, barune, ne govorim iz kakve mržnje, nego onako po mišljenju moje malenkosti. Meni se čini, barune, da se vi varate.
- A znate li vi, grofe, hrvatski? - upita barun Milan.
- Ne znam, barune, no koliko sam čuo...
- Biste li mi, grofe, htjeli dopustiti da vam dadem jedan savjet? - prekine mu riječ Milan.
- Molim - reče grof.
- Naučite najprije jezik, pa onda govorite. Eto vam moga savjeta!
- Grof se malko lecne, a barun Milan nastavi:
- No, sad je dosta, ostavimo stvari o kojima nije sada vrijeme da se razgovaramo. - Živjeli nam zaručnici! - digne čašu.
- Svi se kucnu i po starom i nesretnom hrvatskom običaju isprazne čaše.
- Ideš li, Oskare, već sutra k tvomu prijatelju - zapita Alfred grofa.
- Naravno, čim ustanem - odgovori grof.
- E, pa dobro! Zapovjedit ću još danas da ti bude kočija pripravna.
- I ja ću sutra kući - reče Milan - no nadam se, Alfrede, da ćeš me posjetiti za dva-tri dana. Naravno, ne bez milostive gospođe i tvoje zaručnice. Cesta je do mene loša, ali možete ipak amo i tamo u jedan dan, ta nema više od tri sata do moje kuće. A i vi me, grofe, posjetite. Porazgovorit ćemo se mirno. Gledat ću da vam iz glave izbijem te vaše krive pojmove o hrvatskom narodu.
- Grof mu se nakloni i fino se nasmiješi.
- Hvala lijepa, barune! Vrlo rado bismo vas posjetili da je moguće, ali imamo toliko posla! - uzdahne udova Klara.
- Pišite mi na svaki način štogod o zdravlju naše Olgice. Nadam se, uostalom, da će se već sutra oporaviti - reče barun Milan.

- Ja ću biti tako slobodan da vas barem svaki drugi dan posjetim - obeća milostivo grof Oskar Alfredu i udovici.

- Gospodine grofe, iznenadit ćete nas uvijek najugodnije - zahvali udova, pogledavši mu živo u oči.

Još su se dalje razgovarali o gospodarstvu, o politici i o vjenčanju baruna Alfreda. Društvanice je bilo veselo. Osim baruna Milana, svi su počeli gubiti ozbiljnost i pravu pristojnost u razgovoru. Udova je promatrala grofa Oskara žalosnim okom, videći kako se povodi za Alfredom koji je naglo i lakomo praznio čašu za čašom. Moglo je biti pola noći kad je barun Milan ustao od stola, moleći da mu oprostite što više ne može sjediti.

Ostali ostanu kod stola kvaseći suha grla. Opazivši da je grof Oskar previše natrušen i ljuteći se u sebi što je uzalud tako revno u njega žmirila, odlučila udova da omami moždane vinom te da tako zaboravi na svoj nepredviđeni fijasko.

Pili su i smijali se dok ih nije svakoga u svoju sobu odvučla, odnijela služinčad koja se pri tom običnom poslu vladala vrlo uljudno i zabrinuto.

Sutradan su otputovali kumovi: barun kući, a grof k svomu prijatelju. Otputovali su oko deset sati ujutro, i ne pozdravivši Olge koja je u to doba mirno spavala.

Okrijepivši se slatkim snom, Olga je ustala oko podne. Nikako nije pojmila da je tako dobro mogla spavati u postelji koja joj se činila tako tuđom i tako mrskom. Groznica ju je bila ostavila, no osjećala se veoma slabo. Istoga dana nije izašla ni iz sobe, premda su je ponovo molili majka i Alfred da dođe k stolu. Cijelo poslije podne nagovarala je udovica svoju kćerku da ne bude dijete, govoreći joj da joj to ni najmanje ne koristi jer da se već može smatrati suprugom barunovom. Olga je, međutim, najradije šutjela i gledala kroz prozor u veselu prirodu i u veliki vrt što se sterao za kućom.

I drugi se dan ispričala da ne može doći k stolu jer da joj nije dobro, te da najvoli biti sama. Barun Alfred čudom se čudio tomu djetetu i opijao se svake večeri. Udova je, međutim, bila proniknuta najdubljim čuvstvom uvjerenja, tako je bar uvijek govorila da će sve biti na njezinu. Osnova je bila gotova, no udova je htjela da iscrpe najprije sva sredstva koja se ne protive moralu.

Već su prošla četiri dana, a Olga je postojana, nepokolebiva, neće ni koraka iz svoje sobe. Barun je nije htio uznemirivati, jer je udovica svu odgovornost preuzela na sebe, uvjerivši ga da se ne treba bojati za uspjeh njezina nastojanja. Udovica se ljutila kao zmija na Olgu, nagovarala ju je, molila, prijetila joj pa i za kose je vukla, ali sve uzalud. Olga je podnosila sve muke mučeničkom strpljivosti.

- Ti ga, dakle, nećeš za supruga? - vikala je udovica. - Odgovori, Olgo, ili te na mjestu...

- Ubij me, majko, ubij! - odgovori Olga mirno.

- Olgo, velim ti posljednji put da me više ne srdiš! Pazi što radiš, ti! Ljuto ćeš se kajati.

- Majko, rekla sam ti već jednom da neću odustati od svoje odluke.

- A nisi li mi, bezobraznice, u Zagrebu rekla da ćeš poći za Alfreda? Nisi li mi obećala?

- Jesam, majko, no onda još nisam znala... - ne svrši i oči joj zasuze.

- Što nisi znala? Govori! - zakriješti udovica.

- Nisam znala da me onaj ljubi koga ja dugo ljubim - zajeca Olga.

- Koga ti ljubiš?... Govori!

- Dragutina - uzdahne i sakrije lice rukama.

Udovica se osupne, oči joj sijevnu, lice joj od razjarenosti pocrveni, pa udari kćerku po licu.

- Dat ću ti ja Dragutina! A zato si uvijek bježala k tvojoj prijateljici! A, onoga šmrkavca ljubiš, onog balavca! Čekaj, čekaj, bezobraznice!

- Majko, nemoj, nemoj! Majko, Bog vidi šta radiš - molila je Olga.

Udovica opazi krv na licu svoje jedinice. Bila ju je odviše jako udarila po krasnom nosu.

- Umij se! Još ćemo govoriti! - zakriči udovica kao izvan sebe i otiče iz sobe, lupnuvši svom silom vratima.

Olga umije okrvavljeno lice, zatim se spusti očajno na koljena. Suzne oči podigne k nebu.

Drugi se dan naglo otvore vrata njezine sobe. Udovica stupi pred svoju kćerku i uzevši je za ruku, hladnokrvno je upita:

- Olgo, odgovori: hoćeš li ili nećeš da budeš Alfredova žena?

Olga šuti.

- Odgovori! - ponovi mirno udovica.

- Neću - odvrati postojano Olga.

Udovica je promjeri bijesnim pogledom od glave do pete, gurne je od sebe i izide.

Sat kasnije razgovarali su se pod glas Klara i Alfred koji je neprestano klimao glavom. Udovica mu nešto šapne u uho, a on probljedi, ustane kao prestrašen sa stolice i gledajući je zapanjeno, istisne muklo:

- Misliš?...

- Drukčije nije moguće! - reče udovica.

- Pristajem.

- Dobro, Alfred! Ne boj se...

Navečer bila je Olga sama u svojoj sobi. Vani je bješnjela oluja, vjetar je šumio kroz grane visokog drveća u vrtu. Crne slutnje gušile su Olgino srce.

Oko devet sati donese joj sobarica večeru. Uze nešto juhe i zamisli se. Nakon nekoliko trenutaka htjede okusiti malo pečenke, no san, težak san počne joj zatvarati oči... Stane se svlačiti. Nije mogla više stajati na nogama, pa sjedne na divan i na pol odjevena duboko i tvrdo usne kao nikada prije.

Dvije osobe ušuljaju se u sobu iz koje čas kasnije izade udova Klara. U sobi je ostao Alfred i zaključao vrata.

Munja sijevnu i rasvijetli sobu. Olga tvrdo spava na divanu.

Te je noći paklenski izveden gnusan i mrzak zločin na imanju baruna Alfreda...

Drugi dan oko podne posjeti gospođa Klara svoju kćerku Olgu koja je nijemo gledala preda se. Bila je blijeda u licu, kao nikad u svom životu. Opazivši majku zadrhta cijelim tijelom, odskoči u kut sobe, sakri lice rukama i zguri se od straha.

- Kako si spavala, Olgice? - upita udovica slatko svoju jedinicu.

Olga ne odgovori.

- Kad se želiš vjenčati s Alfredom, sutra ili prekosutra?

Djevojka nijemo pogleda majku i odvrati muklo:

- Nikad.

- Dobro, a ti ostani bludnica!

Olga se sruši na pod.

Udovica klekne do nje, pa reče pobjedonosno:

- Ludorije!...

Svanuo je bio uprav osmi dan otkako je Olga otišla iz Zagreba.

Na podnožju krasna brežuljka, nedaleko od Alfredova stana, bijeljela se malena crkvice. Zvuk zvonca, razlijeajući se po cijeloj okolici, dovabi nekoliko seljakinja i seljaka na zelenu tratinu što se prostire pred tom crkvicom.

Olga stajaše pred velikim zrcalom, odjevena u skupocjenu haljinu, a bijaše blijeda kao smrt! Majka joj je kitila glavu lijepim bijelim vijencem i nagovarala je da bude pametna, da ne bude prkosno dijete. Olga je pustila da rade s njom sobarica i majka što god hoće. Ništa i ničemu nije prigovarala. Kad je bila sasvim uređena za svečani čin, reče joj majka:

- No, pogledaj se, Olgice, u ogledalo, vidi kako si mi lijepa!

Uto ude barun i zapita:

- Jeste li već pripravne? Gle, gle kako si, Olgo, krasna! No, što ti je, da si tako blijeda?

- Ništa joj nije, Alfrede; znaš, mlada djevojka... važan korak! - odvrati Klara za svoju kćerku.

- Svida li ti se ovdje, Olgo? Divne li okolice! Nije li istina? Ostat ćemo sada nekoliko dana na ladanju, a onda ćemo u Zagreb ili možda... u Beč - obeća joj Alfred.

Olga je nijemo gledala kroz prozor, satrvena.

- Sretne li Olgice! Lako tebi, moja mala barunice! - reče Klara duboko uzdahnuvši.

- No, molim vas, hajdemo već jednom! Gospoda kumovi već čekaju, a i župnik je već u kapelici - opomene Alfred.

Udovica primi za ruku svoju kćerku i odvede je do kočije.

Sjednu u kočije koje su se brzo uzvinule do kapelice. Svatovi uđu u crkvu. Olga klekne pred oltar i problijedi smrtno.

Kad je upita župnik da li ljubi baruna, prođu je smrtni srsi, mrzli joj znoj oblije čelo, pa izlanuvši "ljubim", onesvijesti se u naručju Alfredovu.

XI.

- Tko je? Naprijed!

Barun Artur Steiner uđe u sobu, opazi svoga strica baruna Josipa Steinera u postelji i upita ga:

- Još se nisi ustao?

- Kako vidiš, nisam. Ali kako se ti usuđuješ k meni? Nisam li ti, lopove, rekao jednom zauvijek da mi ne smiješ pred oči? - rasrdi se stari Steiner.

Artur se zagleda u nekoliko krajcara koji su bili na malom stolčiću kraj postelje i reče, ne pazeći na ljutitost svog strica:

- Gospodine striče, ako su samo ovi krajcari sav vaš imutak, mogao bih vam pomoći možda sa dvadeset ili trideset forinti.

- Ne luduj!

- Molim lijepo, ja ne ludujem. Evo novaca! - reče i izvadi lisnicu.

- Pokaži! - protegne stric vrat, pridignuvši se na postelji, i gledajući požudno lisnicu.

- Evo! - reče Artur i pokaže nekoliko novčanica.

- Dobro, Arture. Molim te, dakle, da mi pozajmiš barem pedeset forinti - zamoli stric ljubazno.

Artur položi zatraženi novac na stol.

- Hvala ti, dragi Arture! A imaš li možda pri sebi koju cigaru?

- Evo ti ih više.

Stari barun zapali cigaru i opruži duge i mršave noge pod pokrivalom. Jednu ruku metne pod čelavu lubanju, u drugoj bila mu cigara među koščatim i dugim prstima. Vidjela se mršava ruka s koje se spustio rukav košulje sve do lakta. Koža te pocrnjele i mršave ruke kao da je u dimnjaku osušena. Kad bi povukao dim cigare u se, upala bi mu među čeljusti koža na licu.

- Koliko može biti sati? - zamoli Artur strica.

- Ne znam, dragane. Već je nekoliko dana otkako sam založio uru. No, zbilja, odakle tebi novac?

- Odakle meni novci?! - začudi se Artur kao uvrijeđen.

- Jest, to te i pitam.

- Prije nego odgovorim, dopusti mi da ja tebe upitam: Sjećaš li se još nekoga baruna Alfreda N. N.?

- Jest, sjećam se. To ti je prava luda.

- On je sada u Beču.

- Pa što ovdje radi? Je li možda s Linom? Ah, ta Lina, taj "mistfih"!

- Molim lijepo, Lina nije nikakav "mistfih"! Molim, gospodine striče, da se naučite štovati ženu koju i ja ljubim! - ukori ga Artur ozbiljno.

- Ta nemoj, Arture, ludovati, već mi kaži što radi u Beču onaj barun - mahne mršavom rukom stari Steiner.

- On je ovdje sa svojom suprugom. Vjenčao se pred dva tjedna s lijepom i vrlo bogatom jedinicom vrlo bogate i još dosta lijepe udove - izgovori Artur, naglašujući važnije riječi u rečenici.

- A odakle mu je supruga?

- Iz Zagreba.

- No, reci mi gdje si se s njim sastao?

- Prekjučer sam ga našao kod Line koju on uistinu više od mene ljubi. Dokaz neka ti bude ono pedeset forinti koje sam ti posudio, bolje reći, dao... Barun me Alfred pola sata uvjeravao o svojoj najtoplijoj harnosti, zahvaljujući mi, što se plemenito, požrtvovno za Linu staram i skrbim.

Stari se Steiner nasmije i upita:

- A gdje si mu vidio suprugu i punicu?

- Ta u gostionici gdje stanuju. Jučer sam s njima ručao. Supruga mu je vrlo krasna, no veoma nujna. Govori veoma malo. Ali ostavimo to. Došao sam amo u važnim poslovima.

- Govori, dragi Arture - reče stric, pogleda sumnjivo nečaka i izbaci više dima negoli obično iz usta.

- Ti nisi zaboravio da je bio kod tebe, po prilici pred dva mjeseca, barun Alfred, i da te onda zamolio za Lininu ruku, misleći da ti je rođena kći. Kazao si mu golu istinu, jer nisi imao razloga da mu što zatajiš. Danas stoje stvari posve drugačije, no popravilo se već dosta! - govorio je Artur važno.

Stari se Steiner podigne malko na postelji kao da želi bolje čuti što Artur govori.

- Lina je opet obmanula baruna Alfreda - nastavi Artur - prevarila ga da ti je nezakonito dijete, da si je htio prisiliti da pođe za čovjeka koga je mrzila, te da si se najposlije na nju silno rasrdio zbog bijega u Italiju. Rekla mu je još da si ti samo nesrećom izgubio svoj imetak.

- Govori, Arture, još te ne razumijem.

- Evo, ja bih želio da se ti s barunom Alfredom pomiriš. On te smatra okrutnim ocem i izvorom svih nesreća koje su se tobože Lini dogodile. Ti bi se morao pred njim lukavo opravdati da nisi znao što si u razjarenosti govorio, a na svaki način valja da mu povjeriš kao kakvu veliku tajnu da ti je Lina nezakonito dijete. Alfred će ti sve slijepo vjerovati.

- Ali, molim te, s koga razloga da to učinim? - upita stari barun.

- Evo slušaj! Alfred je oženjen čovjek, no zaljubljen je još, i to strastveno zaljubljen u dražesnu Linu. Ja mu znam sve tajne, znam koliko na nju troši, prema tome vidiš, barun je u mojim šakama. Kad

sam bio jučer kod njega, imao sam čast upoznati se i s njegovom punicom. Čini mi se da se zove Klara... jest Klara. To ti je veoma lijepa žena, a - kako ti već rekoh - i bogata. Koliko sam mogao opaziti, vrlo je tašta. Bez prestanka tješi svoju kćerku što je postala barunicom. Gospođa je Klara udovica, a i veoma zavidna svojoj kćeri što ju je sreća zapala da bude supruga baruna Alfreda.

- Gle, gle! - čudio se stari Steiner.

- Je li me sad razumiješ?... - upita Artur.

- Pomalo, ne još sasvim - odvrati stric.

- Stvar je sasvim naravna - nastavi Artur. - Ti nemaš imutka, kao što ga ni ja nemam, a udovica je bogata i želi postati barunicom. Ne vjerujem da bi ti, dragi striče, što protiv toga... Hoćeš li da te upoznam s udovicom?

Staromu se barunu zakrijese oči u goloj lubanji.

- A znaš li sigurno da je udovica bogata? Vrlo bogata? - zapita prigušenim glasom.

- Znam, rekla mi je Lina, a ona se rijetko prevari u takvim stvarima. Ta i ti poznaš njezin divni njuh!

- Hm! Hm! Ne bi bilo loše! - poprimi stari Steiner i izbacila gust oblak dima.

- Dragi striče, ti si čovjek u dosta visokim godinama, i mislim da ne biste imali djece, te da bih ja jednom kao najbliži rođak...

- Vidjet ćemo! - prekine ga stric. - A kad misliš da bih se mogao upoznati s udovicom?

- Sutra, ako ti je drago, no najbolje bi bilo da se prije sastaneš s barunom Alfredom. Znaš gdje sada stanuje Lina!

- Ne znam.

Artur mu reče ime ulice i broj kuće.

- A kad bih mogao tamo da se s njim sastanem?

- Dođi danas oko šest sati po podne. Treba da ja najprije s Linom o toj stvari govorim.

- O kojoj stvari?

- No, da ćeš se kod nje sastati s Alfredom.

Artur ustane, uzme šešir, pozdravi strica i uputi se da izađe. Kad je već otvorio vrata i jednom nogom stupio na stari i tamni hodnik, upita ga stric:

- Čuj, Arture, kako si, vraga, tako brzo došao na tu dosta sretnu misao?

- Na koju misao?

- Da me oženiš s bogatom udovicom?

- Nisam ja došao na tu misao.

- Nego tko?

- Lina - odvrati i otiđe.

*

Poslije vjenčanja ostao je Alfred tri tjedna na svom imanju gdje mu je brzo dosadio život bez društva. Svoje nesretne supruge nije ljubio, a svagdanji neugodni prizori između majke i kćerke potaknuli su ga na misao da bi najbolje bilo da što prije otputuje u Beč. U velikom gradu čovjek je sto puta slobodniji nego na ladanju.

Lini je pisao da će je domala zagrliti. Alfred nije nikako mogao da bez Line živi, da je ne vidi, da je ne cjeliva.

Pođe u Beč.

Nesretna je Olga podnosila sve ukore, sva pogrđivanja, kojima ju je majka obasipala; trpjela je sve, nadajući se da će se doskora vratiti u Zagreb. Svoga supruga bi rijetko vidjela, a srce bi je uvijek zazeblu kad bi mu začula korake. Sastajali bi se samo kod stola. Majka joj i barun razgovarahu se o svakojakim ludorijama iz nedavno minule prošlosti i ne pazeći često na Olgu. No, ona ih nije slušala: njene su se misli vraćale u sretne i minule dane, tražeći svijetle časove u bezbrižnoj mladosti, one rijetke časove kod kojih je mogla popostati, nasladujući se milim, nezaboravnim uspomjenama. Milka i Dragutin lebdjeli su joj uvijek pred očima. U samoći, u daljini osjetila je tek koliko je to dvoje ljubila.

Misleći na Dragutina, srce joj krvarilo od ljute boli, savjest ju je grizla i morila što mu se iznevjerila, što nije za njega sve žrtvovala, pa i isti svoj život. Majka je najposlije ne bi bila ubila, ne bi joj rinula nož u srce! Ali?!...

Zgražajući se, sjetila bi se strašne noći...

- Oh, bolje bi bilo da se nisam nikad probudila! - mislila je jadnica - počivala bih sada u hladnom grobu, a Milka i Dragutin resili bi mi humak cvijećem, a kadgod bi im i topla suza kanula na zelenu travu...

Došavši u Beč, prva je Alfredova briga bila Lina kod koje je sprovodio cijele dane i noći. Pića se prije nekoliko dana okanio. Naveče je dolazio kući obično zlovoljan, te je uzalud nastojala udova da sazna uzrok hirima svoga ljubaznoga zeta.

Kadšto bi pratio suprugu i punicu u kazalište, ali ne bi nikad htio ostati s njima. Jedne večeri, kad nije došao da ih sprovede kući, Klara se bila ljuto rasrdila na Olgu.

- Vidiš, opet si kriva što nije došao pred kazalište i što ga još nema kod kuće. Uvijek stojiš kao da nema u tebi duše, kao da si mrtva!

- Ali, majko!... - molila je Olga.

- Jest, jest, sramiti bi se mogla. Tako mlada, svuda bi mogla biti prva! Lijepe li mi barunice! Kao da si od voska! Ti ćeš mi, Olgo, zadati smrt.

- Ali, majko, molim te, nemoj se srditi.

- Šuti, gusko! Naučit ćeš se već živjeti, ali bit će kasno. Da se znaš vladati, bilo bi već oko tebe jato udvarača! Veliš da ga ne možeš ljubiti, tvoga supruga! Ludorije! Pa zašto si ga uzela kad ga mrziš? - rekne i ugriže usnicu, opazivši da se zaboravila.

- Majko, nemojmo o tome govoriti! - reče Olga oštrim glasom. Ja te zovem majkom, no majka mi nisi.

- Olgo, šuti, ili si... - zakriješti udovica.

- Misliš li ti da se ja bojim smrti? - Što si ti, majko, na meni počinila, groznije je od smrti. Majko, gorke ćeš još dane iskusiti u svom životu, ali neće ti biti blizu da te tješi tvoja nesretna Olga kojoj si ti uništila mir i sreću na ovom svijetu. Evo, gledaj, evo, pred tobom padam na koljena i molim se Svevišnjemu da ti oprost i svojoj neizmjernej dobroti, da ti oprost što si svojoj jedinici srce i dušu zauvijek rastužila!...

Olga je jecala na koljenima.

- Ustani, bezobraznice! Briga mene za tvoje molitve i za tvoga Boga! - planu razjarena udova.

- Nesretna majko! - zajeca očajno Olga i pokrije rukama lice.

- Ustani! - vrisne prigušeno udovica.

Olga naglo ustane, osovi se i upre u nju svoje suzne oči koje su se naglo zaplamsale. Udova se išulja iz sobe. Mrzak i oduran bio je na njenom licu izraz straha.

Alfred se bio više puta sastao s barunom Arturom kod dražesne i vesele Line kojoj je uvijek nešto trebalo: sad haljine, sad zlatni i skupi uresi a znala je vješto izmamiti novaca od Alfreda da nije to, tako rekavši, ni opazio. On je bio sretan što joj može svakoj želji, pa i najludoj, zadovoljiti, i to bez

ikakva oklijevanja, bezodvlačno. Uz Linu je bilo dobro i njezinu odanom tajniku. U lisnici mu je bilo dosta novaca kad je mogao onako drage volje posuditi svomu stricu koji je, međutim, imao ružnu navadu da nikad ne vraća. Lina nije mogla postupati s Arturom onako bezobzirno kao u toplicama, jer je znao za sve njene tajne i spletke, te da je samo htio, mogao je otkriti svu istinu Alfredu. On je bio njezin iskreni saveznik.

Kako reče stricu, otiđe k Lini oko pete ure da se s njom o svem porazgovori i sporazumi. Prva je stvar bila da se Alfred sa starim barunom prijatelji i pomiri.

Nije dugo potrajalo, kad osvane i Alfred. Lina, čim ga vidje unići, nasloni se na divan, sakri lice u ruke i stane jecati.

- Molim te, Lino, što ti je? - zapita Alfred zabrinuto.

- Radosne vijesti za vas, Alfrede - odvrati mu Artur. - Otac je Linu opet pripoznao za svoju kćerku, izmirio se s njom, a ta luda ne može da se umiri. Cijeli božji dan roni suze od prevelike, nenadane radosti.

- Otac se s njom pomirio? - zadiivi se Alfred.

- Ta naravno! Vi nemate pojma koliko je on ljubi! Bio se malo rasrdio, no ništa zato kad je sve dobro prošlo, kad se sve izravnalo. Vi znate, gospodine barune, koliko mogu biti delikatne obiteljske prilike, te se nemojte ni čuditi što je moj stric onako s vama govorio o Lini.

Lina je uvijek jecala.

- Je li već bio ovdje njezin otac? - upita Alfred.

- Jest, barune, danas ujutro - lagao je Artur.

- No, umiri se, umiri se, mila Lino - počne je tješiti Alfred sjednuvši do nje.

- Moram vam iskreno kazati, gospodine barune, da ste vi najveći uzrok cijeloj nesreći naše Line - reče ozbiljno Artur.

- Ja da sam uzrok?!

- Jest, vi, barune - prekine mu riječ Artur. - Da nije vas nikada upoznala, otac se ne bi na nju rasrdio. No ni ja nisam posve nedužan, te ne mogu da pojmem kako sam bio došao na nesretnu misao da joj olakšam bijeg u Italiju. Mislio sam umekšati s tim plemenito srce njezina oca, no prevario sam se.

- Molim te, Arture, šuti! - progovori napokon Lina.

- Da šitim?... Ti ne znaš koliko sam zbog tebe trpio. Mlada djevojka sama u širokom i pokvarenom svijetu! A još tako krasna i mila i neiskusna! Najkreposnija može lako pasti. Ti ne znaš, Lino, koliko sam strepio kad si mi pisala da si u Parizu!

- A vi, barune, niste li vi bili u Parizu? - upita ga Alfred bezazleno.

- Jest, bio sam, ali samo kratko vrijeme - odvrati Artur, a da se pri tom uopće nije smeo.

- Meni se čini da sam vas vidio one večeri kad sam se sastao s Linom pred kazalištem - reče Alfred pogledavši ga nešto živahnije onim svojim okom bez svakog izraza, kao da je oko kuhane ribe.

- Varate se, barune, varate se!... Kad sam ja bio u Parizu, Lina je bila bolesna, te nije, dakle, mogla polaziti kazališta. Je l' da je tako, Lino?

- Jest, tako je! - potvrdi Lina. - Tek što sam ozdravila odmah smo i otputovali.

Bilo je blizu šest sati kad netko pokuca na vrata. Stari barun uniđe, pozdravi sve, pristupi k Lini i pritisne joj na čelo svoj očinski poljubac.

Staromu Steineru stisnu se obrve i smrkne mu se malo čelo kad opazi Alfreda koji je bio raskolačio oči. Stari sjedne do bivše ljubavnice, uzdahne i upita je mekim glasom:

- Kako si mi, mila kćerko?

- Dobro, dragi tatice, tako sam sretna! Oh, da vidiš kako mi srce od radosti tuče; - odvrati i zagrlj ga.

- A kako ste vi, barune? - upita zlovoljno Alfreda.

- Hvala, dobro - odvrati Alfred.

- Da, da, dobro... - zamisli se stari Steiner. Časak zašutje, zatim progovori:

- Sretan sam što sam vas ovdje našao. Treba da s vama govorim.

- Izvolite, barune!... - nakloni se Alfred.

Steineru se razvedri čelo, pogleda ljubazno Alfreda, pruži mu ruku i reče:

- Barune, dajte mi vašu desnicu!

- Evo vam je - posluhne Alfred.

- Barune, vi se sigurno još na mene ljutite što sam vas onako navarao. No, vjerujte, imao sam razloga. Svakomu bi se ocu srce bilo rastužilo. Znam da ste svjetski čovjek te ne sumnjam da ćete uvidjeti da nisam imao posve krivo kad sam onako govorio o svojoj nesretnoj Lini... Gospodine barune - nastavi stari Steiner nestalnim glasom - vi ne možete ni zamisliti kako sam nesretan u svakom pothvatu! Kad sam najmanje mislio, cijeli sam imutak izgubio! Što sam uopće onako zlo o Lini govorio, to nije bilo ozbiljno, govorio sam kao u vrućici, a nisam ni znao što da vam kažem...

- Znae što? - zaleti se Artur stricu u riječ - bilo pa prošlo!

- Tako je! - potvrdi Alfred radosno.

- No, dragi barune, vi mi još niste odgovorili na moje pitanje. Molim vas, recite mi štogod o sebi, kako mi živite, zabavljate li se što u Beču? - pitao je stari Steiner, gladeći po čelu veselu Linu.

- Hvala, barune, ne mogu se potužiti - odvrati barun Alfred.

- A, gle, zbilja, ti i ne znaš da se barun oženio - upane Artur.

- Oženio? - začudi se, tobože, stric.

- Jest, oženio, oženio! - uzdahne očajno Lina i obori oči.

- A kada, kada? Gdje? - promuća stari barun.

- Pred mjesec dana, blizu Zagreba na svojem imanju - odvrati Alfred gledajući u pod.

Stari barun ustane, pruži mu desnicu i reče:

- Barune, iskreno vam čestitam!

- Hvala! - kiselu odvrati Alfred.

- Vaša je, dakle, supruga u Beču?

- Jest, u Beču - potvrdi Artur. - Imao sam već visoku čast biti predstavljen milostivoj barunici. Divna gospođa, upravo kao i majka joj...

- A! I vaša je punica u Beču - upita stari barun Alfreda.

- Jest, gospodine - odvrati Alfred, gledajući u oči dražesnoj Lini.

- A molim vas, gdje ste na stanu? - reći će stari barun Steiner.

- Hotel London - odvrati Alfred.

- Pravo ste učinili što ste se oženili - povlađivao je stari barun. - To vam je najljepši život. Ljubiti i ljubljen biti, pa što još da čovjek želi? I ja se osjećam još mlad, te ako mi je i preko pedeset godina, uvjeren sam ipak da bih još i u ovoj dobi znao ljubiti i štovati ženu koja bi znala cijeniti moja čuvstva...

- Ti si zlo učinio, dragi striče, što si ostao neženja - primijeti Artur. - Ti bi bio najbolji suprug na svijetu...

- Arture! - lečne se stari Steiner i ošine pogledom nečaka, sve proračunano.

Lina se trgne. Alfred se preplaši.

- Oprosti, striče! - zamoli pokorno Artur.
- Drugi put obuzdaj svoj jezik! Ako ti nije do mene stalo, a ti štedi Linu - ukori ga strogo stric.
- Oče! - uzdahne Lina i pokrije lice rukama.

Stari barun ustade, uze desnicu Alfredovu i reče mu tugaljivo:

- Barune, nemojte paziti na riječi moga nećaka... Nadam se, barune, da ćete mi dopustiti, kao svomu starom prijatelju i znancu, da dođem što prije položiti najsmjerniji poljubac na ruku vaše premilostive gospođe - izgovori i nakloni se duboko.

Alfred uzvratila naklon i ne reče ništa. Malo zatim ustane Alfred.

- Kamo hoćete, barune? A kako mislite proboraviti večer? Ah, zbilja, oprostite, vi ste mlad i sretan suprug! No možda bismo se danas, onako izuzetno, mogli gdje god sastati na malu partiju - predložila stari Steiner.

- E pa dobro, naći ćemo se u kavani u kojoj vi živite - odvratio Alfred.

- Najbolje će biti u kavani *National* - predložila Artur.

- Dobro, dakle, u *National* - odvratio Alfred.

- Gdje je ta kavana? - upita bezazleno Lina.

- U *Taborstrasse*, nedaleko od...

- Arture, šuti! - ukori strogo nećaka prekinuvši mu riječ. - A ti, Lino, i ti šuti! Što se tebe tiču kavane?

- A što sam zlo rekla?... - čudi se nedužno Lina.

- Ništa, ništa, samo miruj! - reče stari barun.

Alfred pogleda milo Linu, nakloni se svima, pa otiđe.

Baruni i Lina pogledaju se nakon kratke stanke i grohotom se nasmiju.

- Ja te ne pojmim, Lino! - stari će barun.

- Što ne pojmiš? - upita Lina smijući se.

- Kako si mogla dopustiti da Alfred uzme drugu ženu, a ne tebe?

- To ti je sasvim naravna stvar! Ja jednostavno nisam kao one žene koje obično misle da su zanimljivije kad su udate...

Moglo je biti deset sati ujutro. Sjedeći kod prozora i čitajući neku knjigu, Olga se bila duboko zamislila.

Knjiga u kojoj su joj bili tanki i ružičasti prstići počivala joj na koljenu. Naslonivši glavu na desnicu, a ovu na prozor, upirala je svoje prekrasne oči u modri nebeski svod po kojemu su plovili mali, sivi oblaci.

Olga je bila odjevena u jednostavnoj crnoj haljini, zakopčanoj sve do labudeg vrata na kome je visio križić od slonove kosti, nadjeven na crnu, široku vrpcu. Svježi dah jutarnjega zraka, gladeći je i dragajući po hladnom čelu, nježno i ljupko se igrao s njenom zlatnom kosom i ulazio, tresući zavjesama prozora, u sobu da se poigra s pismima Milke koja su slučajno bila na stolu, da lepršeci gane sve lakše predmete, da svuda malo zaviri i da izdahne u tom nesretnom stanu gdje je Olgino oko već dosta suza prolilo.

Šum i štopot kočija, vreva, žamor i vika ljudi na ulici, sve joj to nije smetalo, a prozor otvoren.

Sjetna i bolna čuvstva ranjena joj srca podavahu njenu licu neki mirni, plemeniti i sveti izraz neizrecive i duboke tuge. Njezin se duh vinuo nad nebeske visine, njezine misli bludile su u

neizmjernim prostorima, daleko, daleko, nad zvjezdama, u prostorima gdje munje ne sijevaju, gdje nema ni zagrljaja, ni cjelova, ni gorkih suza.

Olgine se misli naglo vrte na ovaj svijet - u Zagreb - u Milkinu sobu. Pomisli na Dragutina i srce joj zakuca - u to se sjeti da je barunica, bolno uzdahne, otvori knjigu i stane čitati...

Bio je krasan svibanjski dan. Sunce upiralo koso svoje zrake u kuću na protivnoj strani ne odviše široke ulice. Na jednom balkonu, nasuprot Olginu stanu, igralo se maleno, dražesno dijete zlatne kose, otvarajući i zatvarajući staklena vrata na balkonu. Sunčana svjetlost što se odrazivala od tih vratâ padala je upravo na Olgu, te joj se naglo micala po grudima, po licu i po knjizi da nije mogla dalje čitati sjedeći na istom mjestu. Olga opazi to dražesno dijete, ustane, nasloni se na prozor, zagleda se u lijepu mu glavicu i u nedužnu mu igru kojom ju je smelo. Djetetu dosadi igra, pogleda slučajno prema gostionici, opazi Olgu, nasmjehne se, baci joj malenom ručicom poljubac i pobjegne u sobu.

Olgi nije bilo dobro...

Probljedi, oćuti suzu u oku, pa sjedne i zamisli se.

Duh joj uroni daleko u bezbrižne godine njene prve mladosti i sjeti se na blaženo, ali minulo vrijeme kad joj se započeo neki nepoznati i slatki nemir milo talasati u grudima, kad joj se srce otvorilo na novi život, kad joj zarudjela zlatna zora prve i jedine njene nesretne ljubavi.

S krasnoga njena lica počne lagano iščezavati ona bolna tjeskoba koju zamijeni tiha i laka sjeta.

Orošenim okom sjeti se onih tihih i blagih noći kada je mogla mirno snivati o Dragutinu, motreći zvjezdano nebo s prozora svoje sobice. Sjeti se kako bi joj tada duša zaplivala morem rajskih i neopisivih slasti, sjeti se kako je svetim strahom slušala ljubavna drhtanja u uljudnom skladu svemira koji joj je cjelivao rumeno lice svojim hladnim večernjim dahom. A ondje iza nje, u najbližoj blizini, bila ona njezina samotna, sjajnim mjesecom oblivena postelja, bijela i napola otkrivena, kao da je nestrpljivo čeka, kao da je vabi na sladak počinak, kao da joj obećava da može i na njoj dalje, pa i cijelu noć, snivati o Dragutinu... Neko neizrecivo, duboko i milo čeznuće slijevalo se u njeno srce, sjećajući se kako bi blažena legla, svršivši svoje tople večernje molitve, sjećajući se na svježju i hladnu bjelinu svoje postelje i na laka i tanka pokrivala što se ugodno dodirivahu njene mlade i cvatuće puti.

U sobici je na zidu visjela slika njezina dobroga pokojnog oca koji evo već mnogo godina počiva u zemljici. Gledajući tu sliku, mjeseciinom rasvijetljenu, oči bi joj se pomutile, suza za suzom pomolila bi se na njenim trepavicama koje bi onda slatki san lagano zatvorio. S rajskim posmiijehom na rumenim usnama snivaše ona, a pred njezinim je duhom lebdjelo lice krasna mladića koji ju je milo gledao jasnim crnim okom. Dragutin, naslonivši se na njeno uzglavlje, položio bi joj ruke na čelo, blažen bi je gledao, a ona mu se smiješila, dok ne bi osjetila vrući cjelov na usnama. Probudivši se, otvorila bi oči i vidjela u sobici onu golubinju i utješljivu svjetlost, onaj san rujne zore.

Utonula bi opet u najslade misli, mirno bi spavala, dok je ne bi probudili zlatni traci ogranula sunca, titrajući joj po uznojenu lišću i po odmorenim trepavicama. A sada najbajnija noć nema za nju čara, tajanstveni krijes zvijezda, slatki poj slavuja ne mogu joj uliti u srce miline. Ništa ne može da je uznesu, to pusto i ranjeno srce s kojega se jednim samim krvavim udarcem otrunilo mirisno cvijeće nebeskog nadahnuća, nadzemnog ćućenja, ne može da razumije glas divotne naravi, to bolno srce osjeća samo i znade da je noć nešto strašno, nešto grozno, nešto ogavno...

Glava joj klone na grudi...

Sad je prođu srsi očaja, zgrozi se, pomislivši na onaj trenutak u kom je pred oltarom, pred Bogom lagala i pogazila svoju vjeru, svoje srce, svoja čuvstva i cijelu svoju prošlost. Zgražala se i nije mogla pojmiti kako su mogle njezine usne izustiti onu svetogrdu riječ, onaj gnusni: "ljubim".

*

Netko pokuca, vrata se otvore, u sobu stupi barun Alfred.

Olga se trže.

- Dobro jutro, barunice. Kako ste spavali? - upita suprugu i ne pogledavši je.

- Dobro - zahvali hladno Olga gledajući kroz prozor.

Alfred zapali cigaru i baci se na divan.

Uto dođe iz druge sobe Klara i, ne opaziv zeta, upita Olgu:

- Tko je to k tebi došao?

- Ja sam, Klaro - javi se Alfred.

- A kud si se ti opet cijelu noć klatario? - ukori ga i sjedne blizu divana.

- Tiče li se to možda tebe? - odbije mirno Alfred.

- Znam, da se mene ne tiče, ali što ćeš, žene su radoznale - odvrne udovica i pogleda zlobno kćerku.

- To gore za njih! - ugrize Alfred.

Olga ustane i ode u drugu sobu.

- Koliko je sati, Klaro? - upita ljubazno zet.

- Bit će brzo podne - odvrati punica, zijevne i potrepta se po usnicama punom i bijelom rukom.

- Danas imamo posjet - obavijesti pospano barun.

- Posjet?... - rastegne udovica.

- Da, posjet, posjet - potvrdi Alfred zijevajući.

- Kakav posjet? - zamoli radoznalo Klara.

- Barun Steiner i nećak mu žele se pokloniti tebi i... i Olgu.

- Barun Steiner i nećak mu!?... - produži Klara.

- Ta da, barun Steiner, stric baruna Artura Steinera koji je s nama pred nekoliko dana ručao. Vidjet ćeš, fini ljudi, pravi kavaliri!

- Ti si se i sa starim barunom u toplicama upoznao. Govorio si mi jednom o njegovoj kćeri, kao o izvanrednoj ljepoti. Zašto da nas i ona ne posjeti? - upita udovica Klara.

- O njegovoj kćeri? - uzbuni se Alfred.

- O njegovoj kćeri - ponovi Klara.

- Nje nema u Beču. Udala se pred nekoliko mjeseci - odvrati Alfred smeteno.

- I ona je bila dulje vremena u toplicama. Jeste li se često razgovarali?

- O ne, vrlo rijetko: dva-tri puta na plesu.

- A kamo se udala?

- U Berlin - odvrati barun. - Njezin otac, to ti je pravi kavalir. Mi smo iskreni prijatelji - reče Alfred glasom duboka uvjerenja.

Klara zijevne, a nakon kratke šutnje reče:

- To je, Alfrede, lijepo!

- Što je lijepo? - upita barun.

- Da si pozvao barune u kuću. Čovjek bi, drukčije, morao umrijeti od dosade.

Alfred važno izusti:

- Klaro!

- Izvoli? - odvrati udovica i zažmiri.

- Ti si... ti si još lijepa, mlada žena... - promuca barun gledajući je tupim okom.

- Ja sam... ja... još lijepa? Ja sam?... - začudi se udovica.
- Jest, ti si još mlada i lijepa, te mislim... - ne doreče Alfred.
- No, što misliš? - upita pjevajući udovica, nagnuvši glavu nad rame.
- Mislim da se ti ne bi protivila...
- Čemu se ne bih protivila? - upita nestrpljivo Klara.
- Da postaneš barunica, supruga baruna Josipa Steinera...
- Ti luduješ, Alfrede! - osupne se udovica, ustane sa stolice i odmakne dva koraka.
- Ni najmanje! Govorim ozbiljno. Sjedni!
- Ali, molim te, molim! Ja te ne pojmim... ja...
- Zašto da me ne pojmiš? Ta ima li naravnije stvari na svijetu?
- Alfrede, nemoj ludovati, molim te, Alfrede!
- Kažem ti još jednom da govorim ozbiljno, sasvim ozbiljno!
- Ali, molim te, Alfrede, molim te... - ne doreče udovica, kad netko pokuca na vrata.
- Naprijed! - odazove se Alfred.

Baruni Steineri stupe u sobu u crnom odijelu. Alfred ustane s divana i upozna ih s Klarom koja je bila izvanredno uzrujana.

Izmijenivši nekoliko riječi, sjednu.

- Milostiva gospodo, mi smo duboko uvjereni da će nam vaša neizmijerna dobrotu oprostiti što smo došli, ja i moj nećak Artur, da vas uznemirimo kratkim posjetom - rekne stari Steiner i duboko se nakloni.

Artur učini isto.

- Molim, gospodine barune, ja sam sretna što mi je u dio čast pala... - odvrati udova s finim posmijehom.

- A gdje je milostiva barunica? - upita Artur, ne videći Olge.

Ta riječ "barunica" neugodno dirne Klaru.

- Malo je prije ovdje bila - odvrne Alfred, ustane pa pozove suprugu iz druge sobe.

Baruni poljube Olgi ruku i ponovo klanjajući se sjednu.

- Milostiva barunice, dopustite da vas upitam, kako vam se sviđa u našem lijepom Beču? - upita stari Steiner.

- Hvala, gospodine, dobro - odvrati mirno Olga.

- Jest, divno je u Beču, lijepo se daje ovdje živjeti - uleti Alfred.

- A i vama, milostiva barunice, milo je ovdje boraviti uz tako sretan par! - rekne stari Steiner udovi koja ponešto pocrvenje zbog naslova koji joj nije pripadao.

- Jest, barune, vrlo sam ovdje zadovoljna - odvrati Klara gledajući barunu u oči.

- No, zbilja, što piše barunica Lina iz Berlina? - upita iznebuha Alfred Steinera, namignuvši im okom da budu oprezni.

- Hvala, barune, piše da je zdrava i da joj ništa ne manjka - odvrati stari Steiner koji je razumio mig baruna Alfreda.

- Da, da, barune, rekao mi je Alfred da se vaša kćerka sretno udala - reče udova.

- Vrlo sretno, vrlo sretno! - odvrnu oba Steinera smiješeći se otmjeno.

- Boravi li barunica stalno u Berlinu? - upita Klara.

- Jest, stalno. Oh, da znate, barunice, koliko me očinsko srce boli što je moja Lina morala u Berlin! - uzdahne stari barun.

- Ja vam, barune, ne bih mogla živjeti bez moje Olge! Je l' te, Olgice, da je tako?
- Jest, majko, jest - odvrati mirno Olga.
- Milostiva barunica bila je, bez sumnje, više puta u Beču? - upita stari barun udova.
- Ta molim vas, barune, rođena sam Bečanka - odvrati naglo udova.
- To ne može nego da nas veseli - izjavi Artur u ime svoje i u ime svoga strica.
- Jest, prava sam Bečanka, a i svoju sam mladost ovdje proživjela - pohvali se Klara s nekim ponosom...
- Vašu mladost!... Vašu mladost, milostiva barunice!... Ta kako se čini, vaše gospodstvo je danas dobre volje! Usudujem se zamoliti da mi blagoizvolite kazati kako nazivate, milostiva barunice, dob u kojoj se sad nalazite? - našali se mekim glasom stari Steiner, pogledavši i popipavši mršavom rukom ćelavu glavu.
- Ne, gospodine barune, ja se ne šalim - potvrdi zadovoljno udova. - Odgojena sam zbilja u Beču gdje sam i mladost proživjela.
- Djetinjstvo, djetinjstvo, barunice! - popravi stari barun laskavim glasom.
- Klara mu zahvali dubokim naklonom.
- Milostiva barunice, vi koja ste Bečanka, recite istinu, ima li grada na svijetu u kojem bi se dalo tako ugodno živjeti, kao u našem Beču? - upita Artur udovicu koja se već priučila na barunski naslov.
- Mislim, gospodine barune, da nema - odvrati udova Klara.
- A kako vam je u Zagrebu? Čuo sam, barunice, da već dugo vremena boravite u tom gradu - reče stari barun Steiner.
- Ah, jest, barune! Jest, na svoju nesreću! - To vam je, barune, pravo gnijezdo, do zla boga dosadno! No, valja reći istinu, ima i u Zagrebu dosta naobraženih ljudi koji posve dobro njemački govore, a ostalo su pravi barbari! - pripovjedi udova.
- Barbari, dakle, barbari!... - ponovi stari barun.
- Tako je, barune - potvrdi Alfred.
- I ja sam čuo da se u Zagrebu vrlo mnogo njemački govori - rekne Artur.
- Jest, govori se mnogo, no niži se slojevi pučanstva drže domaćega jezika; trebat će još mnogo vremena da svuda zavlada njemački - opazi hrvatski velikaš, barun Alfred.
- Ja sam, međutim, uvjeren da to vrijeme neće nikada doći - primijeti mirno Olga. - Nemojte, gospodo, vjerovati što vam se reklo o Zagrebu. Majka mi se i suprug samo šale. Vele vam da su Hrvati barbari, no u tom imaju posve krivo, a da se kod nas odviše govori njemački, to je, na žalost, istina.
- Svi se pogledaju.
- Barunica Olga, moja mila supruga, treba da ima osobitih razloga kad tako odlučno brani Hrvate - opazi Alfred ujedljivo.
- Jest, gospodine, imam dosta razloga, a prvi je i najveći da sam sama Hrvatica! - odsiječe Olga.
- Baruni se opet pogledaju, a udovici se zažari lice od srditosti.
- Olgo, ti si danas neobično odrešita - primijeti zlobno barun Alfred, hrvatski virilist.
- I bit ću uvijek kad bude ustrebalo braniti čast moga naroda! - suzbije oštro Olga.
- Oko joj plane, te problijedjevši u krasnu licu, ustane, nakloni se i ode u drugu sobu.
- Časak zašute svi, smetu se, a onda progovori stari barun Steiner:
- Idete li danas, milostiva barunice, u kazalište?
- Ne znam, barune - odvrati udova. - Oprostite, međutim, mojoj Olgi. Ona vam je još pravo dijete!

- Ah, molim vas, to nije ništa neobično. Mlada barunica ljubi svoj narod, pa ima i pravo - reče stari barun Steiner.

- Mislio sam, barunice, da ste već zapovjedili da vam se uzme za večeras mjesto u dvorskom kazalištu - reći će Artur. - Predstavljat će danas glasovita, bez sumnje, prva glumica na svijetu, gospodica Fingerhut. Ta vam je u Berlinu slavila pravi piramidalni, kolosalni trijumf. Na svaki način osjećam da mi je dužnost preporučiti vam današnju predstavu: *Propast Hamletove obitelji*. Milostiva barunice, to vam je majstorski i izvorno, molim, izvorno njemački, nastavak neke engleske tragedije *Hamlet*.

- Molim te, Alfrede, pošalji koga da nam uzme jednu ložu - zamoli udovica. - Ja sam tako rado u kazalištu! - Hvala vam, barune, što ste me sjetili, što ste me upozorili...

- Hoće li vaše gospodstvo, milostiva barunice, izvoljeti duljim boravkom počastiti našu prijestolnicu? - zapita stari barun udovu.

- Ja bih rado ostala još koji mjesec u Beču! - uzdahne Klara.

- Jest, ostat ćemo ovdje, ta šta da radimo u Zagrebu. Ovdje je čovjek barem među ljudima - reče Alfred.

Baruni Steineri se pogledaju i ustanu.

- Nadam se da će nam milostiva barunica dopustiti da češće "uzmemo slobodu" da dodemo do vašega gospodstva - zamoli Arturov stric.

- Gospodine barune, bit će nam vrlo milo! - zahvali udova i zažmiri.

Baruni poljube ruku Klari i, duboko klanjajući se, izađu na hodnik. Kad im se više nisu čuli koraci, nakloni se Alfred svojoj punici čestitajući:

- Milostiva barunice!...

- Pak da i budem?... Zašto ne? - našali se zadovoljno udova, osovi se i podigne nos uvis.

*

Alfred je sprovodio svoje vrijeme većim dijelom "kod zelena stola" i kod dražesne Line koja je iz svog stana ravnala udesom Klare i baruna Steinera. Stari barun nije se žacao pokazati svoje "žalosne prilike" bivšoj ljubavnici koja mu je tada pomogla dosta velikim svotama. Počne igrati s Alfredom i sa svojim nećakom i još s nekim prijateljima. Najnesretniji u igri bio je obično Alfred, i to ne po vječitim zakonima nestalne sreće... Stari je barun sada lijepo i udobno živio; imao je lijep stan, skupa odijela i dosta novaca. S početka je posjećivao Klaru sa svojim dragim nećakom, a kasnije kad se s njom bolje upoznao, sam. Nije mu trebalo mnogo vremena da se s njom sprijatelji, kao što ni njegovim predšasnicima i suvremenicima.

Kad bi stari barun došao k svojoj Klari, Olga im ne bi nikada smetala svojom prisutnošću, već bi u trećoj sobi štogod čitala ili Milki pisala duga pisma. Barun je znao dosta vješto laskati udovici, te mu je stoga i brzo pošlo za rukom uvući se u njeno... nedužno srdašće... Barun Steiner je znao da se nekim gospođama obično sviđaju oni ljudi koji im svako, pa i najluđe mišljenje povlađuju, koji im u svakoj prepirci uvijek pravo daju, misleći da je podlost najveći stupanj uljudnosti. On je uvijek govorio: molim, ja sam sasvim vašega mišljenja.

Klara je bila tašta: postati barunicom i suprugom otmjenoga kavalira, nije malenkost, nije šala! Mislila je kako će svi pred njom u Zagrebu padati na koljena, te joj se činilo da već vidi zelena lica zavidnih prijateljica koje od jada grizu usne. Znala je da će joj se mnogi klanjati, da će biti prva i najvaženija osoba. Ogleđavajući se pomnjivo u zrcalu, tješila se da je još mlada i lijepa, te nije ni najmanje sumnjala da neće barun Steiner, njezin budući suprug, imati dosta nesretnih i sretnih suparnika...

Udovica se nije više srdila na nesretnu Olgu, nije joj bila zavidna što je prije nje postala barunica. Polazila je često kazališta i zabave sa svojim starim barunom, a za kćerku je malo marila. Olga se ispričavala da je boli glava, te da najvoli ostati kod kuće. Klara nije trpjela uza se tu blijedu, ozbiljnu i nesretnu mladu suprugu koja ju je, međutim, sažalijevala, videći kako se ludo predala staromu barunu.

U mjesecu lipnju udova i stari barun bijahu se već sasvim sporazumjeli. Zapreka nije bilo nikakvih da se vjenčaju. Prisegnuvši vječitu ljubav, odluče da stupe što prije u sveti bračni vez.

Lina nije pojmla zašto joj je bila u moždane sunula misao da staroga baruna oženi s Klarom, no sada se radovala i nadala da će joj barun vratiti sav novac što mu ga je bila pozajmila. Ona se nije nikoga i ničega strašila, ta bila je lijepa i mlada, a imala je barune u svojim šakama; svima je poznavala prošlost i sadašnjost. Stan Olge i Klare nije za nju bila nikakva tajna, a imala je i dosta pisama od baruna Steinera i Alfreda koji su radili sve što je ona htjela, koji su plesali kako im je ona svirala.

Linino je srce bilo gnijezdo svih požuda. Najveću je slast nalazila kada je komu mogla naškoditi. Alfred se već napio otrova iz njezinih usana, nije je više ljubio; crne strasti koje su mu prije buktile u prsima bile su se slegle. Kroz sve živce Alfredove bile su se preplele i uvriježile niti nekoga neopisivog straha pred Linom. Jest, on se bojava Line, no nije mogao da se od nje udalji, jer ga je ona držala u šakama, kao divlja zvijer svoj krvavi plijen.

Lina je trošila i trošila na svakojake ludorije; trebalo joj svaki dan novaca, a na zelenim livadama baruna Alfreda opažali su seljaci Hrvatskoga zagorja svaki dan manje rogate marve.

Alfred nije smio piti, jer ga nije trpjela pijana u svojoj sobi, a bila ga je već jednom i niz stube zbog toga gurnula.

Lina je poznavala samo po viđenju Alfredovu ženu.

Sjedeći jedne večeri u parteru bečkoga kazališta s barunom Arturom, opazi Lina staroga Steinera i dvije gospođe u prizemnoj loži koja nije bila daleko od nje.

- Arture, vidiš li tamo u onoj loži tvoga strica?

- Vidim.

- One gospođe bit će po svoj prilici Alfredova supruga i majka joj - tvoja buduća strina - našali se Lina.

- Jest, pogodila si.

- Gledaj, gledaj, kako ti se stric ozbiljno naduo!

- Vidim, no nisi li opazila da se mnogo mladi čini s vlasuljom na glavi?

- Ta da! On nosi vlasulju sigurno zbog udovice. Je li mu ona dala taj savjet?

- Jest. Kako ti se sviđa moja buduća strina?

- Lijepa žena.

- A Olga?

- Hm! Lijepa je, no odviše blijeda. Ja ne trpim onakva lica. Gledaj, drži se kao kakva svetica. Znaš li onu poslovicu: tihe vode...

- Lino, mislim da se varaš - opazi Artur.

- Možda - odvrati Lina prezirno slegnuvši ramenima.

Kratki se taj domjenak vodio šapćući, dok ga nije prekinula neka debela građanka koja je sjedila za leđima baruna Artura, opetovanim: pst! pst!

Za vrijeme gotovo cijele predstave motrila je Lina Olgu, a napokon je rasrdi što nije mogla na neki način s nje maknuti oka. Olgino lice imalo je u sebi nešto plemenito, nešto strogo i ozbiljno, a upravo to nije Lina mogla trpjeti kod mlade i nesretne supruge.

Olga prođe svojim sjajnim okom po parteru i slučajno joj zape pogled o poznatu osobu; o baruna Artura Steinera, a zatim o Linu koja je sjedila do njega. Olgin jasan i otvoren pogled popostane samo za časak na njenom licu, a onda se odvrne naglo s nekim nehotičnim izrazom neugodnosti i prezira. Lina opazi taj pogled, malko porumeni i, upirući neprestano u nju svoje oči, čekala je nestrpljivo da joj taj pogled uzvрати, no Olga je se više nije sjećala, nije više gledala po parteru.

Lina zamrzi Olgu; poče misliti kako da joj se osveti, kako da je ugrize u srce. Da je Olga ljubila svoga supruga, ne bi bila teška stvar: bila bi joj pisala, a možda išla i u njezin stan, makar pod kojom izlikom, otkrila joj sve Alfredove tajne, probudila bi bila u njenu srcu crnu ljubomornost i tako bi je bila uništila. No, znala je da Olga ne ljubi svoga supruga, pa da ga napokon i ljubi, ne bi to smjela učiniti, jer bi to bilo protiv njezine vlastite koristi, jer bi se na taj način, možda najbolje i najobilnije zlatno vrelo za nju zatvorilo, jer je Alfred onda ne bi više htio ni gledati. Radovala se, međutim, što je bar Olginoj majci naškodila, došavši na misao da je uda za starog baruna koga je ona dobro poznavala. Odluči, dakle, sve svoje spletkarske sile uložiti da se što prije obavi vjenčanje.

Olga je, naravno, znala da joj se majka udaje za čovjeka koji joj je oduran i nesnosan pored svih njegovih "kavalirskih" manira.

Ljubila je uvijek svoju majku, a od srca ju je sažalijevala, videći da čini nesmotren korak, osjećala je da će postati sasvim nesretna i da će se kasnije ljuto pokajati. Ali što je Olga mogla učiniti da zapriječi tu ludu ženidbu?

- Vidiš, draga Olgo - reče joj jednog dana majka - vidiš, Olgo, ja sam ti tako nesretna! Pa zašto da sama živim? Ne treba li u kući muške glave? Ali ne samo to nego treba da priznaš, treba da razabereš, dušice da mi nije lako bilo pri srcu kada sam stupila s tobom u koje god društvo. Tebi svi: barunice, amo! barunice, tamo! a za mene ne znaju kako da me nagovore, ne znaju što da mi kažu. Domala ću se vjenčati, bit ću i ja presvijetla barunica; ići ćemo, dušice, u Zagreb, jest, u Zagreb, lijepo ćemo tamo živjeti i zabavljati se, a i ti ćeš mi biti veselija i zadovoljnija! No, reci mi, Olgo, hoćeš li ljubiti svojega budućeg oca koji te neizmjereno štuje, koji će te smatrati rođenom kćerkom?

- Ja da ljubim baruna Steinera? Majko,... moj je otac umro! - odvrati ganutim glasom Olga.

- Vjeruj, Olgice, ja sam ti sretna što sam našla supruga, koji će moći i tvog Alfreda držati na uzdi. Alfred je lakouman, no ti bi morala biti prijaznija, ljubaznija. Barun Steiner mi je obećao da će sve moguće učiniti da se tvoj suprug popravi, da promijeni način življenja.

- To mu neće poći za rukom - opazi Olga.

- Zašto mu ne bi za rukom pošlo? Pa i ti, da te je volja, mogla bi ga kadgod opomenuti, mogla bi ga ukoriti da toliko ne troši, da bude uredniji u životu.

- Ja da ga ukorim? Ja da ga opomenem!? - začudi se Olga.

- No, ne treba mu najposlije ni zamjeriti što rasipno živi. Primljen je u sve salone, polazi sva najotmjenija društva, hoće da se natječe s ovdašnjom bogatom i pravom aristokracijom, hoće...

- Kako, kako si rekla? - pohiti Olga. - S ovdašnjom... pravom... pravom aristokracijom?...

- Jest, s pravom aristokracijom - ponovi udovica zlovoljno.

- A kakva je onda ona kojoj pripada Alfred - ta i on je barun?

- Draga Olgice, ja štujem Alfreda, ali dopustit ćeš mi da ga... na priliku... s barunom Steinerom usporediti ne možeš, pa makar bio i sto puta barun. Bečki je barun pravi aristokrat, a hrvatski je šljivar.

- Majko, to nije lijepo! Poznaš li možda ti sve hrvatske aristokrate? Uvjerena sam da ima pametnih, naobraženih i poštenih, i da sigurno ni u čem ne zaostaju za bečkima, pa ni u otmjenu ponašanju.

- Ti si uvijek ista guska! Što znaš ti što je svijet! - razljuti se udova.

- Vidiš kako se ljutiš bez potrebe - umiri je Olga.

- Čovjek treba da se s tobom ljuti. Molim te, Olgo, da me već jednom ostaviš u miru s tvojim hrvatskim nazorima o društvu i o svijetu. Ta to je sramotno, jest, sramotno je zauzimati se za tvoj hrvatski narod! - pouči udova svoju kćerku.

- Čudnovato, majko, ne razumijem te; kad smo još bile u Zagrebu, uvijek si mi govorila o kavalirstvu baruna Alfreda, a kako je to da sada sasvim drukčije misliš o njemu? - upita Olga prvi put u svom životu ujedljivo.

Klara naglo ustane, ošine je ljutitim pogledom i, ulazeći u svoju sobu, srdito reče:

- Ti si uvijek bila luda, a sad postaješ i bezobrazna! Ti mrziš sve što nije hrvatsko!

- Niti sam, majko, luda, niti što mrzim. Štujem svoje! - odvrati mirno Olga.

*

Roditelji udove Klare bili su već odavna umrli. Braće nije nikada imala, a od cijele njene bliže rodbine živjela joj još neka tetka, majorica u predgrađu *Landstrasse* u drugoj ulici *Ungargasse*. Moglo joj biti oko pedeset godina. Njezin pokojni suprug pao je, boreći se valjda junački, kod Novare. Klara je često posjećivala svoju tetku koju je bila upoznala s barunom Steinerom starijim.

Prizemni stan tetke bile su dvije sobice i mala kuhinja. U većoj je sobi stanovao neki sveučilišni slušač koga stara majorica nije, tako rekavši, ni poznavala. Gospodin jurist dolazio bi obično malo prije zore kući, legao i spavao do podne, a onda otišao za svojim poslom, do druge zore. U sobici toga gospodina bila je na stolu samo jedna knjiga, a pod ormarom poderane čizme. Sve ostale stvari koje su resile taj siromašni stan bile su svojina stare majorice, kao i dva tusta i bijela mačka koja su često ležala na postelji uvijek odsutnoga gospodina "doktora", predući himnu onomu neugodnom stanju u kojemu se često nalaze moždani nekih žednih akademskih građana.

Zaljubljeni par, Klara i stari barun, sretno su se sastajali u sobi gospodina jurista...

Gospođa Leonora, drobeći kruh u veliku zdjelicu kave koju je češće kuhala otkad ju je Klara posjećivala, mislila je da je barun Steiner izvanredno bogat čovjek. Veselila se u srcu nenadanoj sreći svoje nećakinje za koju se još uvijek moglo reći da je lijepa i pristala žena. Nije bila visoka stasa, no bila je dosta uska nad bokovima. Nešto odviše velike grudi i njezin struk, sve je to bilo sapeto, tako da se moglo opaziti kako je bio napet konac na šavu njezinih, obično svilenih, haljina, na šavu koji ide od pazuha do bokova. Otkada je Klara znala da će postati barunica, hodala je mnogo ponositije i činilo joj se da je najmanje za pol stope viša. Staromu se Steineru udova silno sviđa.

Često ju je gledao, kao da je želi pojesti svojim očima koje bi mu se kadgod i zasvijetlile u čelavoj lubanji.

- Draga Klaro, ti ne znaš koliko te ljubim, ti ne znaš kako se osjećam mlad! - uvjeravao je udovu stari barun.

- Vjerujem ti, vjerujem ti - potvrđivala mu udova.

- Jest, mila Klaro, kao mladić se osjećam, kao da mi je dvadeset i pet godina! Vidjet ćeš, zlato moje, vidjet ćeš kako ćemo sretno ovaj život...

- U to ne sumnjam, dragi Josipe... Kad se dva srca nađu... - ne doreče i nastavi: - Ali, molim te da se što prije vjenčamo, jer imam posla u Zagrebu, mnogo stvari treba da uredim!... - uzdahne udova.

- E, pa dobro, draga Klaro, dobro, to zavisi o tebi, srce moje - reče barun laskavo i slatko.

- No, nije samo što imam posla kod kuće, nego želim iz Beča i zbog Alfreda.

- Zbog Alfreda? Kako to? - začudi se barun prividno.

- Alfred troši odviše, strašno, velim ti, strašno je rasipan i lakouman. Ta znaš, dragi Josipe, da se cijele noći klatari, da nije nikad kod kuće - potuži se udovica Klara. - O, djeco, djeco! Što ćeš, mila Klaro: mladost, ludost! - uzdahne barun.
- Nadam se, dragi Josipe, da ćeš sve moguće učiniti da ga dovedeš pameti - zamoli udova mekim glasom.
- Da, Klaro, učinit ću sve što bude u mojoj očinskoj vlasti. Meni se zaista smili tvoja nesretna Olga. Ona je dobra, plemenita. Nesretno dijete! - uzdahne duboko stari barun.
- Što dobro?... Što plemenito?... Glupa je, svemu je sama kriva! - razljuti se nešto udova.
- Misliš, Klaro? No, no, nemoj se ljutiti. Misliš zbilja da je svemu sama kriva? E pa da, bit će kako ti veliš - popusti slatkim glasom barun.
- Ta naravno da je tako! Da Alfreda ljubi, da je s njim prijazna, on bi sigurno drukčije živio. Ja ga poznam; on je dobar čovjek i plemenita srca, a da ga nisam poznała, ne bih mu ni dala svoje jedinice, moju Olgu. Ti ne znaš, dragi Josipe, koliko je Olga za njim, za Alfredom ludovala; ta mira nisam nikad imala, uvijek me molila i molila da joj dopustim da pođe za njega.
- Pa kako je to, da ga više ne ljubi? Ja to ne pojmim.
- Što ćeš: dijete!... Čuvstvo što joj se bilo za Alfreda u srcu probudilo, nije bila prava i vječna ljubav - izusti udova gledajući sad sramežljivo u oči barunove.
- Stari Steiner nasmiješi joj se i poljubi joj punanu ruku.
- Veoma sam nesretna, dragi Josipe, zbog svoje Olge. Ako ga i ne ljubi, mogla bi biti s njim ipak ljubaznija.
- Nemoj, zlato moje, nemoj, Klaro, tako govoriti! Kad srce ne može ljubiti, tko da ga prisili? Evo, mi smo sretni, Klaro! Mi se ljubimo, naša su srca zauvijek čvrsto svezana! - reče barun prividnim zanosom i zagrlji dražesnu udovu koja - ne porumenje.

*

Potkraj mjeseca lipnja udova Klara postane supruga baruna Josipa Steinera. Vjenčali su se u Beču bez ikakva sjaja, sasvim jednostavno, a sve to po želji gospodina baruna koji je sad odlučio da se nikad više neće kod igre izlagati mogućim neugodnostima jer mu nije više trebalo da vara.

Drugi su dan za vjenčanjem otputovali iz Beča u Zagreb dvije barunice i dva baruna.

Istog dana navečer brojila je Lina, sjedeći na divanu, na pola odjevena i prekrivenih nogu, novac što ga je dobila od Alfreda kao predujam za nekoliko mjeseci. Artur, koji se bio čvrsto pribio uza nju, gledao je sa strane požudnim okom Lininu najdivniju zabavu na svijetu. I njega je zapalo nekoliko postotaka.

U siromašnoj sobici gospodina juriste ležala je na stolu uvijek ista knjiga, a ispod ormara virile su iste zaprašene i poderane čizme. Oba bijela i tusta mačka stare majorice Leonore, ležeći potrbuške na postelji gospodina "doktora" i držeći njuške uprte u malko savite svoje nožice, prela su, drijemajući i suznih očiju, kiselu himnu onom stanju razočaranja u kojemu se nalaze mnoge prevarene i ozlovoljene udove.

XII.

Sunce žarko nemilo je sipalo svoje zrake na zelenu zagrebačku okolicu. Brežuljci, livade, plodne oranice, cijela je priroda drijemala, obavita teškom sparinom srpanjskog dana. Svuda se tresao, svuda titrao vrući zrak, ona nešto ružičasta maglica, oni uzdasi rahle, ispućane zemlje.

Velika kočija jurila je prema Zagrebu širokom cestom što se vijuga kroz šume, kroz sjenokoše, i kroz zlatno i visoko klasje među kojim se amo-tamo opaža na rubu oranice, blizu samoga jarka uz cestu, po koji crveni i zaprašeni mak i drugo poljsko cvijeće. U zaprašenoj kočiji sjede dvije gospođe i dva gospodina. Troje putnika drijema. Čela su im uznojena, glava im se zaljulja kad umorni konji jače povuku.

Na blijedu i sumornu liku mlađe gospođe vidi se neka sjeta, tuga. Turobnim pogledom promatra ta mlada i krasna gospođa dražesni i poznati kraj. Sve je sjeća na nedavno minulu prošlost. Blijeda i mila putnica, kojoj lice sve više i više oživljuje, gleda u male i bijele kućice koje bivaju sve gušće. Seljakinje, noseći na glavi široke koševе, vraćaju se tromo iz grada svomu domu, idući uskim puteljkom, utrtime u travi uz cestu.

Kočija, dižući za sobom velik oblak prašine, prođe mimo vinograda, nad kojim se širi zelen vrt gdje se kroz grane divljih kestena ljeskaju bijeli zidovi ljetnikovca...

Olga problijedi i uzdahne.

Malo zatim zaustavi se kočija u Ilici, pred kućom barunice Klare Steiner. Na prozorima u drugom katu iste kuće nije bilo nikoga.

Moglo je biti podne.

Došavši u svoju sobu i opazivši sliku pokojnog oca, nasloni se Olga na svoju negdašnju postelju. Tople suze obliju joj blijedo lice.

Dugo je vremena jecala mlada i nesretna žena, dugo je vremena plakala.

Istog dana poslije podne očekivali su Milka i Dragutin s velikim nemirom u grudima nesretnu Olgu. Začuju se koraci na hodniku i šušanj oprave.

- Evo je! - zadrhta Dragutin.

Nasta tišina. Nitko neće da pokuca. Milka skoči sa stolice, otvori i opazi Olgu blijedu, na vrata naslonjenu.

- Olgo! Mila Olgo!... - pozove je u sobu, uzevši je za ruku.

Olga je pogleda, uzdahne i ogrli prijateljicu.

Kad je stupila u sobu, Dragutin nije mogao da progovori ni riječi. Srce mu se bilo stisnulo.

Olga se izvinula iz Milkina zagrljaja i pružila mu ruku, a on je očajno stisnuo i u svojoj desnici zadržao. Oboje obore oči i ostanu nepomični. Dragutin joj opet stisne ručicu, pogledi im se susretnu, on se nagne, jedan, dva puta prema njoj, kao da je hoće ogrliti, no zadržavši cijelim tijelom ispusti joj ruku, i sjednuvši na divan sakrije lice među jastuke. Olgi klone glava, ruke joj padnu niz krasno tijelo, zanjiše se, ali je brzo Milka privine na svoje grudi i odvede k divanu.

Milka nije mogla da je se nagrli i nacjeliva. Držeći joj jednu ruku na čelu i gladeći joj zlatnu kosu, a drugu oko pasa, radosnim ju je okom gledala, toplim cjelovima opsipavala joj lice.

- Vidiš, Olgice, nisam li ti rekla da ćeš se još vratiti u Zagreb, da ćemo se još vidjeti, da ćemo se još smijati i šaliti?...

Pri posljednjoj riječi tužno je Olga pogleda, kao da joj veli: varaš se, više se nećemo šaliti.

- Da znaš, Olgice - nastavljala je Milka - da znaš kako smo bili sretni ja i moj brat kad smo čitali u tvojem posljednjem pismu da ćeš nam se doskora vratiti. Tad sam ti od radosti suze ronila - a i Dragutinovo oko...

- Milko!... - uzdahne Dragutin molećim glasom.

- A što rade tvoj otac i tvoj muž? - progovori napokon Olga.

- Vidjet ćeš ih, Olgice, vidjet ćeš ih. Zdravi su i veseli, no uvijek u poslu, uvijek! Olgice, sada imaš i ti oca. Pisala si mi iz Beča, nekoliko dana prije nego ti se majka udala...

- Znam, znam, da sam pisala - odvrati tiho i bolno prijateljica Olga.

- Ima li te, Olgice, rado tvoj otac? - upita bezazleno Milka.

- Ne znam - uzdahne Olga.

- I on... tvoj otac, i on... i on je barun - reče Dragutin naglasivši, možda nehotice i malko odviše gorko, onaj "i".

- Dragutine!... - ukori ga sestra, pogledavši Olgu koja zadrhta i protrne.

Bolno i duboko uzdahnuvši, primakne se Olga Dragutinu. Suze joj briznu na oči, te kleknu i opet uzdahne.

- Oprosti! - nasloni mu glavu na koljena.

- Olgo, molim te, ustani, molim te, ustani! - molila je Milka uzalud se trseći da je podigne.

- Dragutine - nastavljala je kroz suze - molim te, reci joj da ustane. Ne, ne, ja ne mogu, ja je ne mogu gledati na koljenima! Reci joj da ustane! Ne boli li te srce?...

Dragutin se gane i položi ruku na Olginu glavicu koju je ona tada digla s njegova koljena. Suzni im se pogledi susretnu. Časak su se gledali šuteći, a onda:

- Oprosti! oprosti! Ja te uvijek ljubim - uzdahne Olga.

Dragutin joj objeručke podigne opet klonulu glavu i bolno i milo joj se nasmiješi. Olga naglo ustane, baci mu se očajno u naručaj i ovije mu ruke oko vrata.

Pol sata zatim zamoli Dragutin Olgu da mu oprostí što joj je onako okrutno i bezobzirno ranio srce. Ona mu se milo nasmiješi, te ga u znak oprosta poljubi drugi put, a možda i ne posljednji put, posred usana...

*

U Zagrebu nema sretnije žene od barunice Klare Steiner. Čini joj se da je sav svijet gleda prijekim i zavidnim okom kad se njiše u svojoj bogatoj kočiji na kojoj se blista barunski grb. Njeni nanovo uređeni saloni otvaraju svoja vrata samo nekim izabranima. Svjetlost tih salona, probijajući visoke prozore njena stana, šiba gotovo svake večeri mračno pročelje ovisoke kuće koja je na suprotnoj strani ulice. Zabava slijedi za zabavom, a barunica oblijeće sve modne dućane. Kitničarka dolazi za kitničarkom, velike se svote isplaćuju, a sav otmjeni svijet govori o njoj; ona to zna, to je veseli, raduje se što je najglasovitija, najpopularnija u cijelom gradu.

Njezin muž, visoki i mršavi barun Steiner, šeće često s gospodinom Ferdinandom, s tim kućnim prijateljem, razgovaraju se važno, svaki čas popostanu, Ferdinand klima otmjeno glavom, sve povlađuje. A kad prođe mimo njih koja sveopće poznata ljepotica, stari barun upre živo oči u fino lice svoga druga, kao da ga nešto pita; on mu kimne glavom, obojica se otmjeno nasmiješe i nastave svoju šetnju. A i Alfred je najbolji prijatelj starome Steineru. Pohada ga često, zabavlja mu ženu, svoju punicu, koja umire i čezne za životom, za bukom, za vrevom. Barunica Klara ne nalazi nigdje mira, svuda i na svaki se način ističe, svi je moraju poznati, u svakom društvu hoće da bude središte razgovora. Odebljala je nešto, a to je srđi; ona dobro zna da se pravoj aristokratkinji pristoji vitkiji stas. Ogledava se u svoja velika zrcala, nemilo se stišće nad bokovima, tješi se, ispravlja, no sve uzalud; njezine prijateljice govore da joj je stas kao u kakve kuharice, da nije "lansirana", da nema na njoj ništa plemenito ni otmjeno. Klara ima, međutim, novaca, a novac, taj prezreni novac, to je sve, to je, neki ljudi vele, prva stvar na svijetu.

Barunica Klara osjeća da joj mladost izmiče, da će se za nekoliko godina strovaliti u nemar, u gorku zaborav, no ona ima još vremena, ima još novaca da hladi plamen što joj cijelo biće muči i izgara. Ta preljubnica ne pozna više grižnje savjesti, ona je pala previše nisko, svijet o njoj javno i bez obzira govori, no briga nju za brbljanje, ona nalazi neku divnu slast u golemosti zločina, u razgranjenom preljubu, u gadnom suparništvu sa svojom vlastitom kćerkom.

Olga ne stanuje više u kući svoje majke. Muž joj, koga rijetko vidi, ima svoju kuću u Zagrebu. Ona, međutim, posjećuje svoju majku, ali je kod kuće rijetko nađe, pa ako se i sastanu, barunica Klara ima uvijek posla i ne trpi pred očima tu mladu i blijedu ženu, svoju kćer.

Olga sprovodi svoje dane radeći, čitajući i posjećujući prijateljicu i brata joj. Samo s njima opći, a ostali svijet kao da za nju ne postoji. Dragutinove oči uvijek zasuze kad misli o njoj.

Ugodna jesen već je na izmaku. Sunce pozlaćuje šume koje se više ne zelene. Lišće joj požutjelo, svija se na svojem rubu i pada na zemlju, šušteći kroz grane koje će brzo izgubiti sav svoj ures. To lišće više mjeseci oholo je treptalo, blistajući se svojim zelenilom na sunčanoj svjetlosti. Okupalo se i ispralo dosta puta na kiši i na blagoj rosi, odoljelo je silovitim vjetrovima, našalilo se i nadragalo s tihim lahorom, a sad ga svako povjetarce otkida od suhih grančica, raznosi ga na sve strane, dok ga ne baci u šikarje, dok se pomalo ne nagomila u jarcima, još vlažnim od posljednje kiše.

Olga, Milka i njezin brat često izlaze iz grada u slobodnu prirodu. Ne trpe oni gradske buke; mir, tišina prija njihovu srcu. Hod, razgovor, šala i isto smiješenje, sve im je svuda turobno, žalosno. Te duge šetnje bile su jedina radost nesretnoj Olgi. Idući uz Dragutina, milo i nježno se s njim razgovarala o uništenim nadama, o slatkim trenucima prošlosti. Njezino bi lice oživjelo gledajući u crno i nešto zagasito oko krasnoga mladića. Slatko se smiješila naslonjena o njegovu ruku, a riječi su joj bile prepune najsladnih utjeha. Ljudska zloba, blud i predrasude uništise im zauvijek blaženstvo na ovom svijetu. Dragutin je znao da je ta bijela i nježna ručica koja mu je mirno u desnici počivala, znao je da je to ručica žene drugoga čovjeka, no osjećao je ipak da nije zločin što on tu ručicu kadgod stisne. Olgina muža nije mrzio.

Šeću se i promatraju krasno jesensko predvečerje. Nad vodama, nad potocima, nad Savom diže se laka i blijedoružičasta maglica koja se lagano miješa u trcima sunca sa zapada. Grudi im se nadimaju u onom zraku, vlagom nakvašenu i procijedenu posljednjim uzdisajima mirisnih poljana. Sjeta im srce zalijevala, misleći na prolaznu toplinu, žalili su za veselom prirodom, a večernji hladni vjetrić, spuštajući se prodolima i dragama, sjećao ih na led, na siromašan svijet koji badava huče u crvene, smrznute i ispucane ruke. Pred njima se širi zelena tratina, opkoljena debelim drvećem. Traci sunca sa zapada upiru se o debla starovjekih hrastova kojima se mah, izrastavši po ispucanoj i hrapavoj kori, sjetno sjaji. Prateći nehotice tiho padanje požutjela lišća i gledajući kako se po travi valja, kako se miče, kao da je u njemu još tračak života, uronila bi Olga u nujne i gorke misli. Podignuvši oborenu glavu i tražeći pogled zamišljena Dragutina, suze bi joj se iz očiju lagano orunile. Naslonila bi mu se nježno i pouzdano na prsi i tiho bi se isplakala...

*

Olga je neprestano posjećivala svoju prijateljicu. Jedna bez druge nisu mogle živjeti. Vrijeme je, međutim, prolazilo, i napokon nastane zima. Zagreb se zaogrnuo bijelim plaštem. Cijela priroda s njima tuguje; sve je žalosno i turobno, svud vlada grobna tišina. Hladovite šume, ures zelenoga Sljemena i svih onih dražesnih brežuljaka što su se tako divno rastalasalili oko Zagreba, izgubiše svoje zeleno lišće. Na drveću tiho sjedi prst debeo snijeg, držeći se hrapave kore dok ga sjever ne strese s gole grane.

Sjedeći kod prozora, gledala je Olga u mali vrt koji se prostirao za kućom. Vrt je bio pod snijegom iz kojeg je gdje-gdje virilo obamrlo i požutjelo lišće, žalostan ostatak i jedini svjedok da je pramaljeće već odavno minulo. Promatrajući mrtvu prirodu i golo drveće, pričinila se Olgi nemoguće da to opet može ozelenjeti. Priroda je jača od nas, mislila je ona, jer kad nama uvene srce, kao ono žuto lišće, mi gubimo sve nade da će nam opet osvanuti bujno pramaljeće. - Upirala je zatim svoje krasne oči u mutno nebo po kom su se valjale silne gromade tmastih oblaka, i duboko uroni u misli. Studen vjetar tresao je prozorom i šumio kroz gole grane u pustom vrtu. Sjete se na onaj krasni

svibanjski dan u Beču kad je čitala kod prozora i kad ju je ono dražesno dijete, zlačane i rude kose, u čitanju bilo smelo. Sjeti se na sve mrske noći i srsi je prođu. Probljedi i glava joj klone na grudi...

Sama u pustoj sobi, mislila je na svoj udes, a debele suze, kao biserna zrna, kapale su niz njeno prekrasno lice. Bolno uzdahnuvši, sjeti se lijepoga lišca onog djeteta, na posmijeh mu i na onaj poljubac koji joj bijaše bacilo svojom malenom ručicom.

- Oh, Dragutine, Dragutine!... - dahne i utone u more svoje boli.

I opet je mislila na krasno dijete što ju je bilo smelo u čitanju. No je li ono bilo samo snoviđenje ili istina? Je li njeno oko uistinu vidjelo onu krasnu glavicu ili je možda njeno srce pod sobom bilo osjetilo novu luč života?...

Olgi preleti nešto nježno i nujno licem, turobno se nasmiješi i zašaputa:

- Možda će mu biti sličan...

*

Dva mjeseca zatim ležala je Olga u postelji, a do nje u lijepoj zipci malo njeno novorođenče, lijepi joj i zdravi sinčić.

Milka je svaki dan dolazila k svojoj prijateljici, koja je mjesec dana ostala u postelji. Bilo joj je oko sedamnaest godina kad je postala majka, a to joj se činilo čudnovato i nije mogla pojmiti ona nepoznata i slatka čuvstva svoga srca koje je radosno tuklo kad bi ljubazno gledala svoje milo dijete, svoga malog Milana. Nije više bila osamljena na ovom svijetu. Svaki čas bit će do nje to čedo koje će je ljubiti, koje će je radosno gledati i svojim ručicama dragati.

Mali je Milan plod zločina, dijete prisiljene ljubavi, on je sin nesretnog baruna Alfreda koga ona ne može ljubiti, no nije li ona uvijek mislila na Dragutina dok je to dijete nosila pod srcem? Ne pozna li to nevino dijete sve njezine uzdisaje, nije li ono čulo sva kucanja njezina ranjenog srca? Ne, to njeno dijete ne bi ništa smjelo imati od svoga oca, od propale pijanice, od okrutnog čovjeka komu nije ništa sveto, koji ne zna štovati bol svoje nesretne žene. Jest, ona je samo o Dragutinu snivala, ona je samo njega ljubila dok je to dijete pod srcem nosila, a Dragutinova duša i njena duša, ista je to božja iskra, a ta iskra gori i u malom joj sinčiću koji će ljubiti onoga koga ona ljubi, koji će ljubiti i nju i svoju domovinu, kao što ih oboje Dragutin ljubi. Takve su misli oblijetale mladu majku.

Naslonjena na podignuto uzglavlje i držeći svoje djetesce na grudima, Olga se rajski smiješila, slušajući dobru Milku koja joj je pripovijedala da će i ona doskora postati majkom. Blijedo i prekrasno Olgino lice zadobilo je onaj isti mili i blaženi izraz koji se samo kod majke vidi. Zlatni pramovi Olgine kose, protisnuvši se nad nježnim zatiljkom ispod ruba bijele svilene mrežice, hoće kao da zaplove niz njena nježna leđa.

- Jest, Olgice, i ja se nadam da ću za kratko vrijeme biti kao i ti sretna - govorila je Milka zadovoljno. Smiješeći se, reče Olga:

- Znaš što bih ja željela? Ja bih... ja bih željela da ti Bog da kćerku, pa da bude dobra, kao što si ti, i... da onda... jednom...

- Razumijem te! - upane joj u riječ Milka. - Jest, Olgice, to bi bilo lijepo. Tvoj bi Milan bio malko stariji od nje...

- Bog zna, kako će biti - uzdahne Olga i brzo šapćući doda: - Govori tiho, Milan je usnuo.

- Zašto si dopustila da ga tako krste? - upita tiho Milka.

- Meni je milo to ime, jer me sjeća na poštenoga i dobrog čovjeka s kojim sam se lani upoznala prije svoga vjenčanja - odvrne Olga žalosno.

- A tko je taj čovjek? - upita prijateljica.

- Barun Milan. Ti ga valjda ne poznaš ni od viđenja. Ima veliko imanje u Zagorju.
- Ja poznam ljepših imena - nedužno se i nježno našali Milka.
- Molim te, Milko! - nasmiješi se tužno Olga, gledajući jasnim okom u krasno Milkino lice.
- Čekaj, koje ime... a, a, na primjer... na priliku... Dragutin - ne doreče i poljubi Olgu kojoj se suza zasjaji u oku.
- Ali si čudna!... Odmah suze! - ukori je ljupko Milka.
- Milko, ti si -- ti si sretna! - uzdahne mlada barunica.

*

Barunica Klara posjećivala je veoma rijetko svoju kćerku dok je bila u postelji, a još rjeđe kad je ustala. Ta zipka sa svilenim zavjesama, a u njoj to malo dijete, njezin unuk, ona već baka, baka! Jao, boli! Ta je misao neprestano muči: naglo skače s meka divana pred ogledalo, brižno, pomnjivo se ogledava, još je mlada, ne, ne, nema još na čelu nabora, lice joj glatko, kosa se još ne srebrni, no ništa to ne koristi, svijetu se ne mogu zatvoriti usta, po gradu svi govore da će se žena pokojnoga Milića brzo "umiriti", jer da već mora biti dosta stara kad joj je kći rodila unuka.

- Baka! baka!... Prokleta zipka! Prokleta dijete!...

Barunica Klara mrzi kćerku i unuka, ali hoće da omami sebe i ostale prijatelje pljuskom zabava, u javnom preljubu. Ne, ne, ona mora da na svaki način osvjedoči i prostačinu da je još mlada, da je još jaka i žilava i da još nije došlo vrijeme u kojemu mogu neke žene bezbrižno spavati...

Olga nije, međutim, ništa znala o rasipnom, o ludom životu svoje majke. Što se tiče Alfreda, nije se ni najmanje čudila što za sina i za nju ne mari. Jednoga dana našla je slučajno neka Linina pisma po kojima je saznala za sve tajne Alfredove. Pročitavši ta pisma, probljedi malko. Ona mu, uopće, nikad ne bi bila rekla ni riječi o tome, da je nije prisilio.

Jedne noći, došavši pijan kući, htjede unići u njezinu sobu, no vrata su bila zaključana.

- Olgo, spavaš li? - upita srdito.

- Ne spavam - odvrati Olga.

- Otvori, zaključala si nehotice vrata.

- Nisam ih nehotice zaključala.

- Tako? - začudi se pijani Alfred.

- Jest, tako. Neću da budem suparnica vašoj Lini! - odvrati Olga, tješeci svoga sinčića koji se bio probudio.

Na Olgin hladan i odrešit odgovor otiđe Alfred iz kuće i vrati se tek za dva dana. Dode do "razjašnjenja" između muža i žene i sve se uredilo po želji Olginoj koja je od sada bila samo pred svijetom Alfredova žena. Osim Milke, za to nije nitko znao. Olga je imala u srcu samo jednu tajnu za svoju prijateljicu, za onaj mrski zločin nije nitko znao, osim nje, njezine majke i njezina muža.

Alfred je bio u ono nekoliko mjeseci dva puta u Beču, a svaki put je ostao po dvije sedmice kod Line. Pio je po svojoj staroj navadi, kartao se sa starim barunom i s nekoliko časnika.

Barun Steiner nije živio baš u najljepšoj slozi i u najvećem miru sa svojom ženom. Porječkali bi se često, i to obično radi novaca. Klara je opazila da se u kući odviše troši, da se živi odviše vratolomno. U kratko je vrijeme razabrala da joj je muž veliki raskošnik, da je ni najmanje ne ljubi, i da ju je uzeo samo radi imutka. Uostalom, tješila se mišlju da je postala barunica. Mnoge gospođe bile su joj zavidne zbog nenadane sreće.

Ni barunici Klari, ni barunu Steineru nije bilo teško pri srcu kad bi se, i prečesto, odviše živo posvadali. Milostivu barunicu tješio je fini i elastični Ferdinand, čovjek i u najškakljivijim situacijama veoma delikatan. Svijet je govorio da je još nekoliko gospode tješilo barunicu.

Steinera je tješilo vino, konji, karte i sve što spada u pravu sportsmeniju.

Da nije imao dvije velike pogreške, stari bi Steiner sasma udobno i sretno živio u Zagrebu. Prva je pogreška bila što se rado pačao u tuđe stvari, a druga što je rado i nesmotreno psovao sve što nije bilo njemačko.

*

Milka je stanovala u drugom katu kuće barunice Klare. Ona je bila poštena žena, vragoljasta i vrlo vesele i živahne ćudi. Svidala se staromu barunu koji ju je nekoliko puta vidio na ulici. Bijaše mlada izvanredno krasna gospođa. On je počeo s onim običnim očjukanjem, bivao sve bezobrazniji i usudio se baciti po koju riječ najprije uljudno, a onda sve slađe i slađe. Nije ni sumnjao o uspjehu. On, barun, aristokrat, čovjek iskusan, a ona žena prostoga trgovca!...

Ludorije! Po njegovu računu bila bi za Milku velika čast kad bi mogla šapnuti u uho koje vjerne prijateljice: eno vidiš, onaj me fini kavalir ljubi!

Žena "prostog" trgovca ismijavala je, međutim, ludog baruna. Jednoga dana htio ju je barun na stubama zaustaviti. Ona naglo uzide u svoj stan. Milkina sobarica, krasna i vesela djevojka, silno je bila zaljubljena u jednog od trgovačkih pomoćnika koji su bili u službi kod gospodina Marka. Steiner napiše ljubavno pismo, preda ga sobarici da ga uruči gospođi. Sobarica to reče svom ljubavniku.

Nad Milkinih stanom bio je visok tavan, a na tom tavanu bile su dvije male sobice u kojima je spavalo pet trgovačkih pomoćnika. Te su sobice bile nasuprot stubama, na onom mjestu gdje je krov kuće najviši. Pred sobicama bijaše nešto prostora, a lijevo i desno moglo se ući u veće prostore toga tavana.

U tim mračnim i zaprašenim prostorijama bilo je starih dasaka, opeka, gredica, starog i bršljivog pokućstva i ostalih stvari koje nisu bile za upotrebu.

Sutradan, pošto je barun dao sobarici pismo, primio je miomirisno pisamce u kom je bilo proliveno cijelo more uzburkanih, plamtećih i slatkih osjećaja. Poziva ga - valjda Milka - da dođe istoga dana, tačno u pola noći, nad drugi kat, pred one sobice na tavanu, jer da mu već ona želi kazati sve što za njega osjeća, jer da više ne može podnositi "slatkih jada". Pismo je dobio poštom, ali nije bilo potpisa. Barun pomisli: "Pametna žena! Pravo je učinila, što se nije potpisala. Pismo se može lako izgubiti".

Istoga dana naveče ostane Steiner sve do jedanaest sati u svojem običnom društvu. Bio nešto uzrujan, svaki je časak gledao na sat.

Sretan čovjek! Molio je za sastanak, napisao je čuvstveno pismo, te nije ni čudo što mu se tako naglo podala ta lijepa i neiskusna ženica!...

Otiđe iz svoga društva i prošeće se samotnim ulicama. Dvanaest sati odbije na zvoniku sv. Stjepana. Barun otvori lagano velika vrata, uđe, izuje cipele i popne se do tavana. Došavši na određeno mjesto i ne videći nikoga, zakašljuca malko. Noć je bila posve tamna. Iz kuta odazove mu se nježan glas. Netko mu se približi, uze ga za ruku i odvede u neku ropotarnicu, veleći:

"Pst, pst, amo". - U ropotarnici zagrlj barun strastveno taj nježni stvor u ženskim haljinama, poljubi ga i pogladi po glatkom i punanom licu. Barun htjede opet zagrliti lijepu ženu "prostoga" trgovca, no ona se prestraši i krikne. Stane je tješiti. Sad se začuje štropot nogu žamor glasova. Barun se prestraši, tko to dolazi i htjede se sakriti u kakav kut. Učini dva koraka, netko ga silno povuče za nogu, a on se strovali preko starih dasaka i ljosne na pod. Sav drhtaše od straha. Ležeći potrbuške,

zvao je svoje zlato koje se nije odazivalo. "Valjda je u nesvijesti", pomisli barun i ustane da pobjegne iz ropotarnice. Korakne, a opet ga netko silno povuče za nogu. Strovali se nauznak i grdno lupi glavom o pod. Grozno... Krv mu stine u žilama... Ta tmina, ta samoća, a negdje kraj njega na podu, u nesvijesti ona lijepa žena, možda već i mrtva!... Barun se prekrži... netko ga uhvati za noge i stane ga potrbuške vući po tavanu. Koža mu se naježi, vlasi mu skoče uvis. Počne se koprcati, no uzalud, jer mu na leđa zajaše nekakav demon i odmah odskoči da drugomu mjesta dade. Barun zajauče: ne zna, da li je živ ili mrtav. Nastane grobna tišina, smrtni ga srsi prolaze. U blizini mu netko teško izdiše:

- Barune... molite... da mi... da mi... suprug... oprosti... umirem...

Barun izlance:

- Gospodo... gospodo...

Tišina opet zavlada. Nitko više ne diše!

- Umrla je, umrla!...

Barun se zgrozi. On sam i njezino mrtvo tijelo!... Opet se križa, ali ga opet uhvate za nogu i povuku po podu. Hoće da viče u pomoć, ali ne može, glas mu zapinje u grlu. Podigne glavu i vidi pred sobom nekakav blijedi stup, nekakvu sablazan koja mu se sve više i više približuje... Vuku ga, a sablazan za njim skakuće, dulji se, svija se i prigiba, ali nije više sama... iz nekoga kuta dokotrlja se druga, ustane se i uz drugu skakuće. U barunovu srcu sledila se krv, mrzli mu znoj oblio tijelo.

Tišina...

Nešto se zablješti, barun gleda: ropotarnica se svijetli crvenom, groznom svjetlosti... Opazi vrata, hoće da ustane, no tmina ga opet zaokruži. Misli da je umro, da je u paklu... Više ga demona uhvati, jedan za vrat, drugi za noge, obaviju mu nečim glavu, smiju se grohotom, a batine, ljute batine počnu po njemu padati. Barun se trzao i jauče, no sve uzalud. Kad to prestane, metnu ga u nekakvu staru škrinjetinu, zatvore ga i stanu lupati batovima po pokrovu. On se vrti i koprcu u vlažnom prahu, zgraža se, hoće da zavikne, no pade u nesvijest...

Pet vragova nosi škrinju iz ropotarnice, a onda lagano preko stuba u prvi kat, pred vrata barunice Klare. Vragovi pozvone svom silom, kuharica i sobarica otvore vrata, no videći ljude s krinkama na licu, stanu vikati i bježati po cijelom stanu. Vragovi, međutim, gurnu škrinju u stan i naglo iščeznu. Na viku sobarice i kuharice svi skoče iz postelje, skupe se na hodniku i opaze škrinju, u kojoj netko stenje. Svi se u čudu pogledaju.

- Otvorite, otvorite... - začu se onemogli glas iz škrinje.

Svi dršću od straha. Otvore i opaze baruna, uvaljana u pepelu. Blijed kao mrtvac. Klara krikne i sruši se onesviještena u naručje gospodina... Ferdinanda...

Trgovački pomoćnici Milkina oca i supruga bili su se malo našalili. Milka je tek drugi dan saznala da joj je barun bio pisao. Pomoćnici su čitavu šalu izveli na svoj račun. Po cijelom Zagrebu govorilo se o tavanu i o barunu kome su bili nadjenuli ime "barun-ropotarnica".

Barunica Klara silno se srdila, a da Milkin otac nije kupio drugi kat njene kuće, morao bi se bio, bez sumnje, iseliti iz kuće.

Barun se izmirio sa svojom suprugom nakon dugo vremena. Na batine nije mogao nikako zaboraviti, te je stoga i neprestano mislio kako da se Milki osveti. Nešto nepredviđeno osujeti mu sve namjere.

Kroz bijeli Zagreb teče mutna voda koje se ime, po mišljenju nekih ljudi, ne smije spomenuti u boljem društvu. Jedne večeri, idući desnom obalom te vode, susretne barun Steiner dvojicu nakićenih pravnika. Jedan od tih pravnika koji su dolazili ravno iz krčme, približi se barunu s cigarom i reče hrvatski:

- Molim vas, gospodine, malo vatre.

- *Bitte* - odvrati barun koji je također čvrknut bio i pruži mu svoju cigaru.

Pravnik zapali i zahvali hrvatski.

- *Ich bitte Sie, sagen Sie mir, wo ist das Gasthaus "Zum goldenen Lamm?"* - upita barun.

- Ne znam, gospodine, njemački; *nichts verstehen!* - odvrne pravnik.

- *Was sind Sie denn?* - hoće barun porugljivo.

- Jurist, gospodine! - odvrati pravnik ljutito.

- *Dann schämen Sie sich!* - reče stari barun i hoće poći dalje.

- Vi ste, gospodine, bezobrazan čovjek! - plane sada pravnik.

Počnu se pravdati i psovati, barun htjede batinom po pravnicima, no rvajući se, posklizne mu noga i on pade u vodu. Izvukavši se nekako, otiđe kući. Bila je te noći kruta zima. Barun prozebe kroz sve kosti. Grozničavo drščući, legne u postelju iz koje nije više ustao. Umro je nakon dva tjedna.

Poslije smrti baruna Steinera trsio se Ferdinand da utješi udovicu Klaru. Uzdajući se u svoju rječitost, ne klone duhom, već uloži sve svoje sile da je razveseli i da s njom rastegne gustu koprenu nad crnom prošlosti. To mu i pode za rukom, ali tek nakon tri dana!...

Ako je barun i umro, Klara nije, međutim, zbog takve malenkosti prestala biti barunica. Pa ne bi li i ludo bilo tugovati za rasipnikom koji se nenadano preselio u vječnost? Klara, kao pametna žena, znala je da nam je svima umrijeti.

Barun se Artur u svojim nadama prevario. S početka, kad je saznao žalosnu vijest, htjede odmah otputovati u Zagreb da primi zemaljsko blago koje mu je pokojni stric namro posljednjom svojom voljom. Lina ga, međutim, umiri, veleći mu da se ne prenagli, nego da počeka dok ne sazna štogod sigurno. Ali kad se ne oglasiše ni sudovi, ni bilježnici upita Artur pismeno Alfreda da mu štogod javi o baštinstvu. Alfred mu odgovori da nije pokojni barun nikomu ništa ostavio, osim nekoliko dugova, što će Klara namiriti.

Klara se udala za Steinera, a što je značilo: ti me, Steineru, uzmi za ženu da budem barunica, a ja ću tebi dati sve dok živiš: stan, odijela, hranu i dosta novaca. Pokojnik je pristao uz tu pogodbu vesela srca, a nije sigurno s tim lud korak učinio, jer je bar posljednje mjesece svoga života proživio ne brinući se za svagdanji kruh. Od svih, valjda, ljudi u Zagrebu, najviše je barun Alfred za njim žalovao, no ta žalost bijaše na neki način "posredna", jer da se pokojnika sjeti i da za njim tuguje, valjalo je da najprije misli na kartanje.

Alfred je živio razuzdano i raskošno, kao nikad u svom životu. Sve crte tamnocrvena i razrovana mu lica bile su nabreknute. Svaki božji dan bio je pijan, trošio je ludo i mnogo, a još je više slao u Beč svojoj Lini koja mu se uvijek grozila da će doći u Zagreb ako joj odmah toliko i toliko ne pošalje. Imanje mu je većim dijelom bilo založeno, a u Zagrebu je imao duga u svim kutovima. Već ranim jutrom čekalo je u predsoblju nekoliko srditih vjerovnika. Dugove je namirivao dugovima, te nije imao nikad mira, ni počinka. Dvije kuće koje je posjedovao u Zagrebu bile su prodane ispod prave vrijednosti.

I Klara se strovalila u sijaset briga i neprilika. I na nju su navaljivali vjerovnici kao gladni vuci. Za života pokojnog baruna razvuklo se dosta, novac se bacao kroz prozor. Ona je to bila opazila, ali se nije znala zaustaviti u naglom padanju. Barunski naslov skupo ju je stajao. Sve što je prvi njezin muž bio stekao neumornim radom i velikom mukom, sve je to bilo uništeno, kao u vjetar razbacano. Već je bila tako duboko pala da je radi zabava i srebrninu i druge dragocjenosti zalagala. Nekakve stare babe vrzle su se po kući odnoseći u košaricama skupocjene stvari.

Klara je, međutim, imala još imutka, a da je znala i htjela, mogla je urediti stvari: platiti dugove i onda pametno i skromno živjeti. Milkin otac savjetovao je često da proda jednu kuću, da plati svoje vjerovnike, jer da će je drukčije uništiti kamati.

*

Jedna je godina prošla od smrti barunove. Klara već odbacila crne haljine.

Priroda se opet oholo gizzdala u zelenu ruhu što joj ga donosi pramaljeće. Olga je bivala uvijek bljeda, a i san je počeo izbjegavati. Liječnik je zamoli da pođe na ladanje, uvjeravajući je da će se doskora oporaviti u slobodnoj prirodi, u svježem zraku. Olga pristane nakon opetovanih molba na savjet liječnikov, ne samo zbog sebe nego i zbog svoga djeteta koje je, uostalom, bilo zdravo. Veselila se neizmerno, videći u duhu kako joj se mali Milan igra po travici, kako su mu lišca uvijek rumenija.

Osvane i dan odlaska. Olga dođe k Milki koja je postala sretnom majkom lijepog sinčića, poljubi nju i dijete joj, ogrli Dragutina, usne im se sastave u trajan, topao i nezaboravan cjelov, uzdahne, htjede izaći, no bolno zajeca i sjedne na divan, gdje prolje gorke suze, tužno se nasmiješi, pa reče:

- Dragutine, Milko, poljubite me još jednom! Vidjet ćemo se još! Zbogom!

Poljube se i rastanu.

Brat i sestra suznim su očima zapanjeno gledali za njom, stojeći u sredini sobe. Okrenuvši se na pragu sobe, upre Olga u njih svoje sjajne i orošene oči, zaokupi ih svojim mirnim i nebeskim pogledom, uzdahne, šapne slatkim glasom, koji kao da se nečemu nadao, svoj posljednji: "zbogom" i lagano izađe iz sobe.

Drugog dana oprostila se Olga s majkom.

Uzevši sa sobom dijete i sobaricu, odveze se u prekrasno Zagorje.

XIII.

Olga je mirno sprovodila svoje vrijeme na ladanju, na imanju svoga muža, živeći samo za svoje dijete. Prve dane činilo joj se čudno što je mogla otići iz Zagreba. Neugodno joj je bilo pri srcu svaki put kad bi stupila u kuću koja ju je sjećala na najgroznije trenutke njena života. No, njezin mali Milan, divotan kraj i slobodna i vesela priroda, sve je to lijepo razblaživalo njezino srce, pa se napokon obikne na onaj mirni i blaženi ladanjski život. Sva ju je družina u kući zamilovala, svi su govorili o njezinoj dobroti i o njezinoj prijaznosti.

Mjesec dana za njom dođe i Alfred na ladanje, no on se malo skrbio za svoju ženu i za svoje dijete, te se družina nije mogla načuditi njegovu bezobzirnom i neuljudnom vladanju.

Olga je najradije čitala i vezla, šecujući po zapuštenim i hladovitim puteljcima prostranoga vrta. Mali Milan, opazivši kakav poljski cvijet, otkinuo bi ga i došao k majci da joj ga svojom ručicom dade. Olga bi obuhvatila objeručke sinčića nad bokovima, digla bi ga malko nad glavu, a onda smiješeći mu se spustila bi ga na grudi i ljubila mu andeosko lišće. Međutim, treptalo je dijete svojim malenim nožicama po zraku, smijalo se i kliktalo zvonkim glasićem i grlilo majčino nešto rumenije lice. Sjednuvši na kamenitu klupu, držala ga na rukama, ljubila ga, dragala i cjelivala neprestano. Pustila bi ga iz svog naručja i gledala kako poljsko cvijeće zabrinuto bere, kako ga meće u svoje malo krilo, kako sjeda u travu i kako hoće da slaže kiticu svojim ružičastim i nespretnim prstićima.

Noću nije mogla spavati, jer ju je često budila bol u prsima. Poduprla bi tad glavu rukom, naslonila se na uzglavlje, slušala bi tiho disanje svoga djeteta i motrila mu krasno i uznojeno lišće, rasvijetljeno slabim sjajem svjetiljke što je visjela u sredini sobe. Tek pred zoru zatvorile bi se umorne Olgine trepavice na blagi san.

Dan prođe za danom i nastane silna sparina. Olga biva sve slabija; nije više izlazila, a napokon legne teško bolesna. U Zagreb nije htjela pisati da je u postelji, jer je znala koliko bi se Milka i Dragutin

rastužili. Mislila je da će se za malo vremena oporaviti i vjerovala to liječniku, koji je k njoj dolazio iz obližnjega većeg mjesta.

Olga je mnogo trpjela onako prikovana uz postelju; udaljena od svoje prijateljice, osjećala se sasvim osamljenom. Sobarica joj bila poštena djevojka, iskreno odana bolesnoj gospodarici. Jednoga dana uđe jecajući u sobu bolesnice.

- Što ti je, moja dobra Marijo, da plačeš? - upita je Olga utješljivo.

- Gospodin barun... - ne doreče i zajeca.

- Što!... Gospodin barun... - začudi se Olga. - Govori, Marijo, molim te, govori...

- Gospodin barun... htio me poljubiti, ja nisam htjela, a on se rasrdi i reče da moram za nekoliko dana od vas otići - izusti jače jecajući.

- Je li moguće, Marijo? - upita Olga žalosnim glasom.

- Jest, dobra gospodo. Rekao mi je također da vam kažem kako je već drugu sobaricu našao i da mogu kod vas ostati samo dok ona dođe.

- I ti me, dakle, ostavljaš? - uzdahne Olga.

- Gospodo, vi znate koliko vas ljubim, vas i vaše dijete! Vi ste bolesni, a ja da vas... - govorila Marija, roneći suze.

Deset dana zatim dođe druga sobarica, krasna i mlada žena. Marija je plakala kod bolesne gazdarice; trebalo je da otiđe, jer ju je bila zamijenila druga. Poljubivši malog Milana, teškim se srcem rastala Marija s tom žalosnom sobom.

Alfred je nadošlu sobaricu zvao Terezom pred slugama i pred ostalim svijetom, a nasamu - Linom.

I bila je to zaista Lina.

Alfred joj je pisao da je na svojem imanju sa ženom koja je teško bolesna... neće dugo živjeti. Lini se nato prohtjelo ladanjskog života.

Izmijenili su još jedno ili dva pisma i stvar je bila gotova.

Alfred je imao u ovoj stvari bar toliko obraza, da ju je u kuću uzeo kao sobaricu...

Kad je Olga opazila Linu, trgla se malko na postelji. Lina joj se pričinila poznatom, a onda je i iznenadi njena, za jednostavnu sobaricu previše gospodstva haljina. U cijelom je biću te mlade žene bilo nešto što joj se nije nikako sviđalo.

- Dobar dan, milostiva barunice... - rekla je Lina, ušavši prvi put u sobu - dobar dan, barunice, donijela sam vam mlijeka...

- Dobar dan - odzdravi Olga, pogledavši ljubazno u Linino lice, ali se odmah uozbilji, odmah joj pogled strogo sijevnu kad pogleda bolje svoju novu sobaricu. - Vaše lice, gospođice, čini mi se veoma poznato - nastavi Olga - niste li vi bili u Beču pred dvije godine?

- Milostiva barunice, ja nisam nikad bila u Beču - lagala je Lina mirno, hladnokrvno.

- A kako se zovete? - upita Olga.

- Zovem se Tereza, milostiva barunice - lagala je opet, gledajući u lice bolesnice.

- Dobro, dobro. Sad možete otići. Kad vas ustrebam, pozvonit ću - reče Olga slabim glasom.

Lina je odmah opazila da je Olgi veoma zlo. Nadala se da će što prije umrijeti, jer ona nije valjda došla da bude sobarica na ladanju. Radovala se već u srcu kako će sva ta služinčad strepiti na mig njezina oka, a to se moralo dogoditi brzo, možda za nekoliko dana. Dolazila je veoma rijetko u sobu bolesnice, jer joj je ova rekla da dođe samo onda kad je bude zvala.

Lina je znala što je liječnik Alfredu u predsoblju rekao o Olginjoj bolesti. Ona je mrzila iz dubine srca tu nesretnu i bolesnu ženu i jedva je čekala da zauzme njeno mjesto u kući Alfredovoj koji nije nikad dolazio u Olginu sobu.

Olga je dva puta pisala Milki da joj je gore i da ne zna hoće li ozdraviti. Lina je bila otvorila ta pisma potajno, no budući da nije znala hrvatski, dala ih je čitati Alfredu.

Olga je pisala prijateljici mnogo i o Dragutinu, no to su bili izljevi najčišće duše. Alfred preveđe pisma na njemački, a Lina dirnu u Olgino poštenje: počne ismijavati Alfreda koji joj je govorio o vjernosti svoje žene. On nije više sumnjao da se varao kad je Olgu smatrao čestitom ženom.

Milka, ne znajući ništa o svojoj bolesnoj prijateljici, pošla je u prvi kat k barunici Klari koja joj reče da je Olgi vrlo zlo. Tako da joj Alfred piše. Rekla joj je još da bi rado otišla do postelje svoje kćeri, ali da ne bi mogla podnijeti udarca, ako bi je možda i na umoru morala gledati, jer da je odviše ljubi.

- Uostalom - zaključi Klara - neće biti baš onako kako mi piše barun Alfred, pa ja najposlije ne bih mogla svoju kuću samu ostaviti.

Udovičine riječi probiju Milkinu srce. Jecajući, vrati se u svoj stan. Dragutin bio obolio pred nekoliko dana. Nestrpljivo je čekao sestru koja nije htjela ući u njegovu sobu onako zaplakana. Da je bio zdrav, rekla bi mu bila голу istinu. Milka je sada rijetko spavala. Njezin je sinčić teško obolio. Sad bi sjedila kod zipke, a sad kod postelje svoga brata.

Milka napiše dugo pismo svojoj prijateljici, moleći je da joj oprostí što ne može k njoj sama zbog bolesti svog brata koji će je posjetiti na ladanju čim se malko oporavi od groznice što ga već nekoliko dana trese. Njezin je sinčić umro.

Milka je zadobila grozan udarac.

Olga je primila njezino pismo i pročitala ga više puta. Vrele suze kapahu na bijeli list i na ljubazne riječi. Znala je i osjećala da je bolesna, no nadala se da će brzo otputovati u Zagreb.

Isti dan kad je dobila Milkinu pismo, bio je kod nje liječnik. Bilo je jutro. Alfred ga je čekao pred kućom u vrtu. Kad se vratio od bolesnice, upita ga u prisutnosti Line:

- No, kako je, doktore?

Liječnik iskrenom sućuti odvratí:

- Gospodine barune, vrlo zlo. Mislim, još jedan dan. No, ne treba očajavati...

Linine oči sijevnuše.

Olga, taj nježni stvor, nesretna kao djevojka i kćerka i supruga, odviše je u svom životu pretrpjela, odviše puta bilo se njezino srce grčevito stisnulo, a da joj se ljuta bol ne udomi u grudima. Došla je na svijet krasna i mila, njezino srce niti je moglo niti je znalo mrziti, bilo je toplo ognjište svih plemenitih osjećaja. Udes je donio prepunu čašu nebeskih nada i slasti pred njena još rumena ustašca, no kad se ona htjela iz te čaše napiti, razbila joj se ova nemilo o biserne zube. Ležeći na postelji, ljubezno je gledala dijete koje se igralo svojim ručicama, smiješeći joj se radosno i milo. Osjećala se obnemoglom, ali na smrt još nije mislila. Ta bila je mlada, još ni devetnaest godina, pa da umre! Ne, ne, to nije moguće! Činilo joj se da je sretna, da je najsretnija majka na ovom svijetu: ta koja žena može na svoje grudi pritisnuti tako milo i krasno dijete, kao što je njezin sinčić? O, Bog je dobar, on zna da ja ne mogu, da ja ne smijem umrijeti, mislila je Olga; on zna koliko ja svoje dijete ljubim, ne može dopustiti da moje dijete, da taj njegov anđeo izgubi majku, jer tko bi ga onda ljubio, tko bi ga grlio i cjelivao?...

*

Krasan je rujanski dan.

Olga je već dva mjeseca u postelji. Nebo je vedro, a zemlja zelena. Sunčana svjetlost prolila se svemirom; zrak, lagano gibajući se, ljulja kapljice biser-rose na vlažnom lišću. Na ubavu brežuljku sjaje se zidovi vlastelinskog dvora kroz grane velikih lipa po kojima cvrkuću vesele ptičice. Cvrkut i

poj tih ptičica probija prozore vlastelinskog dvora i dopire zamirući do uha i do srca mlade i bolesne žene koja zabrinuto gleda svoje dijete. U sobi je polutamno. Kroz zavjese prozora divotna ulazi svjetlost, i sjeća Olgu da je vani zlatan dan, da sunašće milo svijetli i svu prirodu razveseljuje, da je nebo vedro i bistro, kao oko njezina sinčića, da se u vinogradima bijele haljine veselih seljakinja.

Olga sluša poj ptičica, gleda u prozore, no oni su zatvoreni. - Ah, da se mogu naužiti svježega božjeg zraka! - pomisli bolno i teško uzdahne. - Ali što me to tako silno u grudima boli?...

Lagano svrne okom po sobi i opazi Milkino pismo na stolu. Dugo vremena mislila je Olga o Milki i o Dragutinu, sjećajući se onoga posljednjega trajnog i nezaboravnog cjelova. Zagledala se u svoje dijete, srce joj se bolno stislo, neizreciva je tuga obuzela, a iz poluugasnula oka pomolila se velika suza koja joj orosi trepavicu i na njoj ostane.

Olga pozvoni, a sobarica uđe.

- Zapovijedate, milostiva barunice? - upita Lina promatrajući upala lica bolesnice.

- Dajte mi, Terezo, dijete - zamoli Olga slabim glasom.

Sobarica to učini pa izađe iz sobe.

Olga stane grliti i cjelivati malog Milana koji je začuđeno gledaše. Da ga umiri, reče mu dragajući ga:

- Nemoj se bojati, moj slatki golube, neće tebi ništa tvoja mama. Vidiš, zlato moje, ti... ti ne znaš što je smrt, ali ja... ja je ćutim. Jest, dijete moje, ja ćutim, da ću te ostaviti...

- Ne, ne, mama me neće ostaviti, ja ću biti dobar, dobar - govorio je mali Milan.

- Jest, zlato moje, ti si dobar, ti si uvijek dobar bio, ti nisi svoju mamu nikada srdio.

- Mama, mama, meni su rekli da si bolesna. Tereza je rekla da ću biti sam.

Olga nije mogla više govoriti. Milan, naslonjen na njezine grudi, ostane miran, misleći da majka spava. Rumena mu lišća bijahu oblivena suzama, a mili pogled vlažnih mu očiju mirno je počivao na blijedu licu obnemogle bolesnice. Položivši ruku na glavicu svoga djeteta i osjećajući pod njom mekanu mu kosu, sjeti se bezbrižne svoje mladosti.

Pred njezinim duhom lebdi velik grad, kroz ulice vrvi veseo i zadovoljan svijet, hrleći pred sveti hram koji ona poznaje, jer je to sveti Stjepan u Zagrebu. Svi ljudi žele vidjeti sretne mladence koji se približuju k oltaru da im Bog ljubav blagoslovi i posveti. A ti mladenci, to su ona i Dragutin, blaženstvo im se blista u očima, već su pred oltarom, već hoće da kleknu, no crkva se promijeni u krasan kraj, na nekom zidu bijele se zidovi ljetnikovca... Crni se oblaci spuste, vjetar šumi, gromovi praskaju, nedužna žrtva umire, i dok umire, šapću joj u uho: barunica ili - bludnica!...

Olga zadržta cijelim tijelom, a mali se Milan prestraši i ovije joj ruke oko vrata.

Već poslije objeda odlučio je Alfred da će otići k nekomu bližnjemu prijatelju, samo da ne bude u blizini svoje supruge, ako bi slučajno umrla još iste noći. Preporučio je bolesnicu Lini da na nju pazi, da ostane uvijek kod nje.

Odlazeći k svome prijatelju, zape mu pogled o vrata Olgine sobe. Savjest ga stane peći, neka nepoznata i neodoljiva sila kao da ga vuče k bolesnoj ženi. Sjeti se pisma koje je Milka pisala i htjede otići, no popostane i pomisli: ne vjerujem! Olga je poštena.

Pokuca.

- Tko je? - oglasi se slabi glas bolesnice.

Alfred otvori i uđe. Opazi joj blijedo lice, glava mu klone i ostane kod vrata. Otkad je oboljela, nije je posjetio.

- Vi ste, barune?... - tiho upita Olga.

Alfred je pogleda, pristupi k njezinoj postelji i padne na koljena:

- Olgo, oprosti!

- Od srca vam, barune, opraštam. I vi meni oprostite što vas nisam mogla ljubiti...

- Olgo, ti ne znaš, ti ne znaš kako sam nesretan!

- Barune, vjerujem vam... Molit ću se Bogu za pokoj vaše duše, a onda, onda sastat ćemo se opet gdje nema mržnje ni predrasuda; ljubiti ćemo se svi, i vi i Dragutin, i ja i Milka, i majka mi...

- Oh, Olgo, oprosti, oprosti!...

- Alfrede, vidite, evo ovo je vaše dijete, gledajte kako je milo i krasno! Alfrede, budite mu otac...

Barun poljubi nju i sina i naglo izađe iz sobe.

Lina ga čekala u predsoblju, te opazivši ga zaplakana - upita podrugljivo i smijući se:

- No, je li što bolje tvojoj vjernoj ženici?

Barun umjesto da joj odgovori, čušne je silno. Lina osta okamenjena, a kad se razabrala, bio je barun izvan kuće.

Sat zatim sjedio je kod stola svog prijatelja kod koga je ostao cijelu noć, lijevajući u se jednu čašu za drugom i nijemo buljeći preda se.

Sunce je već bilo zapalo, a prekrasni predjeli Zagorja stali iščezavati, tonući u lagodnom sutonu. Negdje poslije podne zamolila je Olga sobaricu da podigne zavjese na prozoru. Ležeći u svojoj postelji, promatraše sada, s milinom u srcu, zeleni brežuljak što se dizao nasuprot ljetnikovcu na drugoj strani dražesne doline kroz koju se vijuga bistar i dubok potok, obrašten gustim šikarjem. Po brežuljku širi se gust vinograd u kom se bijele ljudi, kao tačke, mičući se kroz trsje, izlazeći iz njega i gubeći se u šumi, kud se povlači staza, spuštajući se do doline gdje se prosulo nekoliko kućarica. Olga ne vidi s postelje te sretne seljačke stanove, no pazi na sivi dim što im se iz dimnjaka i iz slabih krovova probija da se onda nad šumom lijeno raširi i lagano iščezne u tihom zraku blagoga predvečerja. U njezino srce počne se slijevati neko bolno čeznuće za životom, za utješljivom svjetlošću, kad se soba punila onom sivom i sjetnom polusjenom umirućeg dana. Slušajući tiho i lagano disanje krasnoga djeteta, sjeti se svih trenutaka svoga života... Slatko i bolno smiješi se Olga, upirući svoje rajске oči u prekrasno i bijelo lice rastužena mladića koji promatra milo nju i dijete joj...

Dragutinova je slika lebdjela pred njenim duhom.

Sobarica uđe u sobu i reče:

- Milostiva barunice; došao je neki barun N. N., te želi s vama govoriti.

Bolesnica se ne oglasi.

Lina pogleda po sobi, pristupi bliže k postelji i začudi se, videći blijedu i mirnu Olgu, te glasno izgovori:

- Toliko bolje!

Sad uzme nježnu i bijelu Olginu ruku. Mrski posmijeh demonskog zadovoljstva preleti joj licem!

- Još je topla!... - šane i ispusti ruku koja padne na postelju kao obamrla.

Olga se gane, osvijesti se, otvori oči, opazi Linu pa upita:

- Što želite, Terezo?

- Mislila sam da ste već mrtvi - odvratila Lina prestrašeno.

Olga se nasmiješi, a Lina nastavi:

- Neki barun N. N. želi s vama govoriti.

Na licu bolesnice zasja izraz radosti:

- Molim, neka uđe.

Lina otvori vrata.

Lijep, visok čovjek stupi u sobu. Približi se postelji, opazi blijedo Olgino lice... ljuta ga bol obuzme.

- Dobar večer, barune - pozdravi ga Olga slabim glasom.

- Dobar večer, Olgo, dobar večer. Ti si bolesna... - ne doreče barun Milan.

Barun Milan nije već dugo vidio Olgu. Dva puta bio ju je posjetio u Zagrebu. On je zamilovao tu nesretnu suprugu, kao da mu je rođena kćerka.

- Milane, hvala ti, što si se potrudio do mene. Hvala ti. Sjedni, sjedni do moje postelje - zamoli ga Olga.

- Došao bih i prije, ali nisam bio kod kuće.

- Bolesna... bolesna... Ne znam da li ću još ustati...

- Nemoj, Olgo, tako govoriti - prekine joj riječ barun Milan. - Ti si mlada, a Bog ima sve u rukama...

- Mlada... mlada!... Nije mi zbog mene, ne bojim se ja smrti, ali gledaj ovo milo dijete... - dahne Olga, a u očima joj se zablistaju suze.

Barun pogleda malog Milana, duboko uzdahne, otare oči i upita:

- A gdje je Alfred?

- Bio je danas kod mene... Trpjela sam dosta u svom životu, a sad osjećam da se približujem grobu...

- Ta nemoj, Olgice; odstrani te crne misli! - utješi je barun Milan.

- Ne, ne, dobri moj Milane, ja osjećam da ostavljam sve što sam ljubila, no samo jednom da mi je zagrliti majku, Milku i Dragutina, samo jednom, samo jednom! Milane, daj mi amo mog sina; vidi, probudio se, vidi kako te milo gleda, daj mi ga amo da se njega nagrlim.

- Olga, ti si nesretna bila, ali Bog će ti naplatiti tvoju strpljivost... - reče barun uzevši dijete iz zipke i položivši ga na postelju do bolesne mu majke koja ga stane cjelivati i milovati.

Njeno je lice nešto oživjelo.

- Milane, molit ću se uvijek dobrom Bogu da oprostí onima koji su me učinili nesretnom... - reče Olga i pogleda prema nebu.

- Plemenita Olgo, drugi si ti udes zaslužila! Jest, Olgo, plemenito ti je srce, sve si ti ljubila, i majku i Milku i Dragutina i...

- I domovinu - prekinu ga Olga, duboko i bolno uzdahnuvši.

- Jest, Olgo, znam da ljubiš našu nesretnu domovinu. Onomadne imao sam posla u Zagrebu, upoznao sam se s Dragutinom i s njegovom obitelji. Pošteni su to ljudi, mnogo su mi o tebi govorili.

- Dragutin, Dragutin... - zajeca Olga.

- Jest, Dragutin mi je pripovijedao kako ti nada sve ljubiš našu nesretnu domovinu.

- Zašto nesretnu? - upita Olga. - Ne, ne, Milane! Sretna je naša domovina. Izdajica ima svuda, no čil i uman je naš narod. Milane, ja osjećam da sam pri kraju života, ali vjeruj mi, teško je umrijeti kad vidim... O, moj mali Milan živjet će samo za svoju domovinu!

Olgino se oko razveseli. Gledajući svoga malog Milana, govoraše mu sa zanosom:

- Jest, slatko moje dijete, jest, ja ću te doskora ostaviti, no rasti mi, postani junak i živi za svoju domovinu.

- Olgo, ti misliš i govoriš kao i Dragutin. Sretne li nam domovine da su sve Hrvatice kao što si ti! - reče s ushitom barun.

- Olgo, ja ću za dva-tri dana u Zagreb; što želiš reći onima koji te ljube?

- Reci im da mi je posljednja molba da mi dijete čuvaju i da ga uzgoje kao Hrvata.

- Ali molim te, Olgice, rekao sam ti već da se kaniš crnih misli.

- Pozdravi mi majku, kaži joj, da mirno umirem... da sam sve zaboravila...

Bolesnica je tiho jecala.

- A je li i Dragutin u Zagrebu?

- Jest, bolestan je, pisala mi je Milka. I njezino je dijete bolesno. Reci im da ćemo se na drugom svijetu sastati... Bože!... - bolno, srdačno, drščućim glasom jecala je Olga.

Vrele suze potekoše joj blijedim licem. Barun, držeći joj malenu ruku, tješio je najsladim nadama. No ona je plakala i plakala. I mali je Milan plakao. Naslonjen na majčine grudi, neprestano ju je dragao, zovući je: majko! majko!...

U sobi je bilo već tamno. Barun upali svijeću. Dugo je vremena još tješio bolesnicu koja se nije nikako mogla umiriti. Oko deset sati ustane da otiđe. Gorak rastanak. Olga ga je opetovano grčila, kao rođena oca, a on, poljubivši nju i dijete i obećavši joj da će je što prije posjetiti, rastane se napokon tužan i rascviljen.

Olga se bila napokon umirila. Njene misli nisu više bile na ovom svijetu. Zaokruživši svojom rukom glavicu usnula sinčića, gledala je prema nebu.

Još se jednom htjela sjetiti svoje prošlosti, ali njezin se duh već oslobađao uvenulog tijela...

Minula mladost, sve boli, sva ljubav i sva mila lica, sve joj se činilo maglovit i nejasan san. Utješljiva smrt s posmijehom rajskih nada obavijala je već njezine misli i njena čuvstva svojom sjajnom koprenom koju spuštahu radosni i zlatokrili anđeli na njezinu postelju iz otvorena neba. Po toj kopreni, bliješteći se, sunu do nje iz modrih visina anđeo za anđelom, smiješe se njoj i njenu djetetu, lebde nad obasjanom posteljom, uzdižu je i nose je lepršajući, a ona vidi da je već daleko odmaknula... Olgin duh gleda ushićeno nebrojene svjetove; svud vlada sklad, svud caruje ljubav, a tamo, u golemoj daljini slabo se sjaji mala tačka, hrleći označenim putem oko mnogo veće i sjajnije tačke, ne brinući se i ne znajući za jade, za nevolje i za suze nesretnih stvorova koji vrve na njezinoj krhknoj i tankoj lupini. Ona tu sitnu tačku već raspoznava, jer sve više i više raste, a na najljepšoj njezinoj strani raspliću se i šire divotni i čarobni predjeli: sinje more cjeliva im sivi krš, srebrne rijeke vijugaju se kroz zelene poljane i valovite brežuljke, gole i šumovite planine dižu se ponosno pod svod nebeski, na ravninama, na obroncima i na podancima bijele se gradovi i sela...

Olga je naglo disala.

Već je ponoć odbila na zvoniku obližnje župne crkve.

Krasna, lagodna je noć. Po plavetnom nebu plovi mirno pun mjesec; u granatim lipama kojih sjena ljupko počiva na zidovima ljetnikovca tiho se dozivaju ptičice, probudene i poplašene od sovetine koja je kvrcala negdje u tamnoj šumi, premještajući se gladna mrtvim letom. Olga leži kao da je mrtva. Slaba svjetlost svjetiljke sjetno se odsijeva na njenu blijedu licu.

Mali Milan slatko spava.

Lina uđe lagano u sobu, došulja se na prstima do postelje i uzme Olgu za ruku. Olga se ne makne. Mислеći da je mrtva, stane je Lina promatrati.

- Još diše, živa je!... - šane Lina prigušeno.

Linine se oči zakrijese. Probljedi, usne joj se stisnu, nosnice zadržću, kosa joj se naježi. Nešto paklenskoga preleti njenim licem. Obazre se po sobi i, videći da je sama, uhvati Olgu za grlo i stane je gušiti.

Bolesnica se gane, a iz grla vinu joj se riječi:

- Dragutine... ne grli me... tako...

Olgin se sinčić probudi i prestrašeno upilji svoje očice u Linino lice.

Lina stisne jače Olgino grlo. Žrtva se trgne cijelim tijelom, htjede podići glavu, opazi Linu, oči joj se rasvijetle i naglo ugasnu.

- Oh, Bože! - uzdahne i - zadržta.

Mrtva...

*

Mjesec i pô zatim, upravo na Dan mrtvih, zaustavi se lijepa kočija na cesti pred nekim selom u Zagorju. Iz kočije izidu mlada žena i blijed mladić. Noseći dva svježa vijenca, popnu se na mali brežuljak na kojem je bilo skromno groblje.

Zrak je hladan, kiša sipi, a po busenima po visokoj travi vise debele kaplje. Čiji grob traže brat i sestra, ako ne Olgin?...

- Evo ga!...

- Mila Olgo... - uzdahne Milka, pade na koljena i pritisne čelom vlažan humak.

Dragutin gleda nepomično taj grob. Suza mu kane niz blijedo lice, uzdahne i klekne do sestre...

XIV.

Dragutin i Milka nijemo su se gledali kad im je stigla vijest o smrti Olginoj. Milkin sinčić umro je dva dana poslije nesretne Olge. Neizreciva bol i crna tuga savije se oko srca sestre i brata. Dragutin je bolovao još, a Milka, sjedeći mu do uzglavlja, tješila je samu sebe, tješeci njega. Suprug joj i otac nastojali su da im ublaže ljutu bol.

Kad je Dragutin ozdravio, posjetio je Olgin grob.

Mali Milan bio se probudio kad mu je Lina gušila majku. On je opazio paklenko lice sobarice, a taj kobni za njega trenutak, taj grozni prizor, duboko mu se upiljio u pamet.

Umorivši Olgu, pošla je Lina u svoju sobu, ali nikako nije mogla usnuti.

Ostavši nasamu kraj tijela mile majke, počeo je Milan plakati. Videći da se ne miče, da je mirna i da mu ne odgovara, uze je milovati po licu. Cjelivajući joj usnice, prestraši se i osjetivši kako su mrzle, zaplače jače. Htjede joj podići ruku, no spusti je, jer je teška, jer neće da mu se oko vrata ovije. Dugo ju je vremena zvao najsladim imenima, dugo ju je vremena cjelivao. Misleći zatim da spava, otvarao joj oči svojim prstićima i dršćući nadao se: na, sad će mi se nasmiješiti, no te su oči mirne, staklene. Teško zajeca i pusti zlatne majčine trepavice koje se lagano zatvore.

Plamen je svjetiljke tinjao, slabo osvjetljivao tužnu veliku sobu.

Dijete položi svoje ručice na snježne majčine obraze, upre u nju suzne očice i zajeca:

- Majko, ti si mrzla, ti si mrzla...

Svjetiljka se ugasne, a dijete ogrli mrtvu majku i plaćući usne...

*

Sunčana svjetlost već se prolila nad krasnim Zagorjem kad se Milan probudio. Neke slugе začuju mu glasan plač i pozovu Linu da ga utješi. Malo zatim javi Lina družini, jecajući i držeći bijeli rubac nad očima, da je milostiva barunica umrla. Svačije oko zasuzi.

Barunica Klara bila došla na ladanje četiri dana poslije smrti svoje kćeri. Ona ne posjeti grob svoje kćeri, nego uzevši sobom malog Milana, i to na molbu baruna Alfreda, vrati se odmah u Zagreb. Lina je hinila da je bolesna, te se stoga nije ni susrela s tom ženom kojoj je umorila jedinicu.

Alfred, kad su mu ženu spustili u grob, još se istoga dana, naveče, opio silnije nego obično.

Mali Milan nikako se nije mogao umiriti, plakao je i pitao za svoju majku. Tek nakon nekoliko vremena Milka i Dragutin mogli su ga utješiti i razveseliti. Dijete nije voljelo barunice Klare, premda mu je kupovala svakojake igračke, misleći da je to dovoljan dokaz njege i ljubavi. Cijele je dane bilo to dijete u drugom katu, a Milka ga ljubila kao da ga je pod svojim srcem nosila. Često ga je tješila, da mu je ona majka, ali on je odvrćao:

- Ne, ne, ti nisi moja mama.

Milan je bio posve nalik na pokojnu Olgu, oko mu bilo sjajno i veliko, pa kad ga Dragutin gledaše, činilo mu se, kao da mu vidi majku. Dok je bolovao, često bi ga uzeo k sebi da ga miluje i da se s njim igra. Kad je kasnije, poslije svoje bolesti, čitao i pisao, dao bi mu kakvu knjigu sa slikama, a on ju je mirno pregledavao, držeći je na svojem malenom krilu i sjedeći do njega na divanu.

Negdje prije Božića posjeti barun Milanu i Dragutinu i pripovjedi im kako je bio kod bolesnice upravo na dan njezine smrti. Dugo su se vremena razgovarali o pokojnici.

*

Nekoliko dana poslije Olgine smrti otputuju Alfred i Lina u Beč gdje ostanu više mjeseci, vjenčaju se, jest: vjenčaju se, pa dođu u Zagreb, upravo u pokladno vrijeme.

Lina je mislila da je udovica Klara još silno bogata, te nadajući se da će veći dio imutka ostaviti malom Milanu, odnosno Alfredu, odnosno njoj, bila je prisilila baruna na vjenčanje. No, da se vjenčanje obavi, trebala je Lina svoj krsni list. A taj je krsni list svjedočio da je Lina bila kći neke Mađarice. Njezina se majka, naime, zvala Berta Körös. Lina, međutim, nije znala mađarski jezik, niti je poznavala svog oca.

Barun Alfred imao je mnogo dugova; da je sve svoje vjerovnike htio namiriti, preostalo bi mu možda nekoliko tisuća od velikog imutka koji je u deset godina protepao. Živio je, međutim, sasvim raskošno, kao i prije. Linu nije više ljubio, ali ipak nije mogao živjeti bez nje.

Bio je prava lutka u njezinim šakama. A ona, međutim, uvijek dražesna i mlada žena! Do svog barunstva malo je držala.

Alfred se nije smio opijati svaki dan. Lina se na njega silno srdila. Da se može napiti, ostao bi do kasna vani, te dolazio kući kad bi ona spavala.

Nije ni čudo što se Lina s barunicom Klarom brzo upoznala u tako malenu gradu. Nakon nekoliko izmijenjenih posjeta nije bilo u Zagrebu prijateljica koje bi se toliko ljubile i međusobno štovale i cijenile... Sad je bila kod barunice Line zabava, a sad kod barunice Klare. Tu se skupljala lijepa kita gospođa, gospodica i udovica. Onaj Ferdinand nije nikada manjkao. Lina je jednog dana nehotice Klaru uvrijedila, veleći o njem: *a fater menč*.

Nakon nekoliko vremena dođe iz Beča Artur i nastani se pod gostoljubivim krovom baruna Alfreda, svoga iskrenoga prijatelja.

Lina se pokazivala veselom i nestašnom, no trebalo joj uvijek društva, jer samoću nije mogla podnositi. Noć je bila za nju nešto strašno, grozni su je sni neprestano oblijetali, mučili i morili. Misleći na Olgu, srdila bi se i plakala što ne može odstraniti te crne misli. Vrtjela se na postelji s jednoga boka na drugi, ali pred očima bila joj je uvijek Olga. Usnuvši napokon, snivaše o svom zločinu: vidi i gleda kako u sredini sobe nešto u zraku titra, nekakva slaba sjena raspleće se i povećava, uvijek bjeljom postaje, pretvarajući se u krasnu ženu, visoka, vitka, zrakovita stasa. To čudnovato biće stoji mirno i upire u nju svoje velike i sjajne oči. Dugačke i sjajne haljine prelijevaju se u velikim naborima po tom biću, razvezana se kosa sjaji, sve se bijeli, samo oko vrata crne se modre pruge... Lina gleda prestravljeno, koža joj se ježi i ne može maknuti oko s onih modrih pruga. Ta blijeda sjena laganim korakom stupa k njezinoj postelji, prigiba se i, prihvativši je za vrat, stisne je malko, no odmah je pusti. Lina se probudi, dršće od straha, nategne pokrivalo preko glave

i sva se svija i grči, znojeći se i naglo dišući. Kao mala djevojčica čula je govoriti o raju, o paklu, o vragovima i utvarama. Usne, no opet je muče grdne prikaze. Kraj postelje vidi mladića, oči mu se od razjarenosti krijese, hvata je za grlo, samokres prasne, tane joj probi čelo, ona osjeća kako je u moždanima pali, pa umire. Nekakve nemani uhvate je za ruke i za noge, vuku je s postelje, pod se otvori u njezinoj sobi, krvav plamen zasuklja, a nemani je bace u gorući ponor... Ona pada i pada kroz plamen i dim, pa se zaustavi na kupu smrdljivih i na pol izgorjelih leševa koji se previjaju i motaju kao klupko oguljenih zmija. Vragovi je nabadaju na razbijeljeni ražanj, osjeća kako joj plamen liže tijelo, čuje kako joj koža puca, kako joj se meso tali, kako cvrči kapljući na velike komade ugljena. Veliki crni psi crvenih očiju skaču preko njezina tijela, a svaki put kad skoče, ugrizu je u okrvavljene grudi. Svaki taj crni pas nosi na izjedenu hrptu velikoga crnog mačka, dlaka mu se ježi, rep mu strši, te kad joj psina grudi kida, mačak je gleda svojim velikim svijetlećim očima, pokaže joj svoje zube, reži, hoće da joj na obraz skoči, no ražanj pukne, a ona padne na žeravicu, vragovi je osmrču na klupko leševa. Lina se probudi i vrisne. Smrtni ju je znoj oblio, pa dršće, svija se i grči pod pokrivalom.

*

Bile su poklade kad je barunica Lina banula u Zagreb. Pleše se na sve strane. Lina, da zaboravi svoj zločin, baci se u vrtlog zabava. Njena prijateljica Klara nije mogla polaziti plesove zbog pokojne kćerke. Korota. Lina ju je uvjerala da su to predrasude.

Barunica Lina je svuda slavljena, bila je svuda, u svakom društvu, u svakoj zabavi. Koliko Ferdinandića u nju lakomo zuri, koliko ih oko nje skakuće, svijajući se i prigibajući kao da su se nazobali nezrela grožđa! Cijelo jato ih je, čitav roj, sve kao pčele, svima su vratovi nategnuti, ispruženi, svi hoće da obližu onaj med u njezinoj... lisnici, one volove, one plodne oranice Alfredove, one šume i sjenokoše, pretvorene u prezreni novac. No, varaju se nesretnici, jer Lina zna da se svaki čovjek mora skrbiti za stare dane! Sad je ona barunica, pa ne bi li ludorija bila tratiti uludo svoju mladost? Ta ona je lijepa dražesna i mlada! Njena bijela ramena, njezin zamamljivi hod, cijelo njezino razbludno tijelo, njeno otmjeno i vrlo, vrlo "grabensko ponašanje", pa ono smiješeće žmirenje koje je od Klare naučila, sve to jasno svjedoči, sve ti milostivo obećava da je stvorena da bude zaštitnica i pokroviteljica svih nadobudnih i lakajskih, uljudnih i prijaznih mladića koji se žele više popeti...

Bila je nekakva zabava. Glazba je prestala svirati valčik. Nekoliko izabраниh otplesalo ga "šesterokoračno". Tko tako znade, sretna li čovjeka, slava mu je osigurana najmanje za deset godina!

Lina, uznojena, sjedi na divanu pod velikim ogledalom. Kako se naglo okrenula, kako je sjela, ostala je repetina njezine haljine sa svojim repovima i repićima gotovo pred njom, no ona ju je izvanredno otmjeno i koketno na stranu gurnula svojom krasnom cipelom. Stisnute, uznojene, nešto otkrivene grudi naglo se uzdižu i padaju. Svi su s njom htjeli plesati, svako malo je slušala: *Baronin, eine Tour!* - Iz jednog je naručaja letjela u drugi. Poslije svakoga plesa posjetila je barunica Lina svoju prijateljicu barunicu Klaru, te bi joj pripovijedala kako je provela noć i s kime se najbolje zabavljala. A Klara joj je otkrivala svoje tajne, kako ona na druge načine traži odštetu, kad se ne smije javno zabavljati...

Jednoga dana odluče Lina i Klara da se gospodski našale. Posljednja je pokladna nedjelja.

U Ilici bila je onda neka poznata plesaonica.

Već je jedanaest sati prošlo. Kruta je zima, po staklu prozora one plesaonice topi se led. Kroz rupice poderanih, crvenih zastora vidi se mnogo svijeta kako se miješa u dimu i u prašini. Na vratima visi crvena svjetiljka na kojoj su naslikane krabulje. Crvena svjetlost te svjetiljke pada na nagomilani snijeg po kojem se šire crne, blatne ljage. Tanka magla provlači se ulicom. Najednom

doškriplje po snijegu i smrznutim kaljužama kočija i zaustavi se pred plesaonicom. Iz kočije izmotaju se dvije ženske krabulje u crnim haljinama, otvore vrata plesaonice, a topla para zasuklja, izvije se na ulicu.

Krabulje uđu. Zapareni zrak, nečista sapa, jak miris pića, sve je to pomiješano u dimu i u prašini što se diže iz starog i crnog poda. Taj upaljeni zrak smrdi, ima u njemu nešto masno, nešto kuhinjsko. Djevojke, ostrižene kose, guraju se raznoseći pivo, krabulje u blatnim haljinama motaju se i vrzu, šale se i smiju, a po koja ima i masne rukavice. Neke krabulje skinule su krinku, odjevene su kao muškarci, šecu se i ljenivo obrću mutne oči. U drugoj je sobi plesaonica. U kutu sjedi nekoliko pospanih muzikaša. Tu je tek prava vreva. Da se neki muškarci kadgod krupno "zaborave", dokaz su psovke, a nerijetko i čuške. Sve to sjeća na bečke zabave na "liniji". U onom dijelu gostionice gdje se jede i pije, sve vrvi i bruji, pije se naglo, sluškinje se silno znoje. Tamo u kutu razvalio se pijan radnik, kosa mu je sva raskuštrana, šešir mu pao nad zatiljak, bulji u pod i križa rukama po zraku razgovarajući se sam sobom, njemačkim jezikom.

Krabulje koje su se dovezle kočijom šecu se, razgledavaju svjetinu, ali mjesta ne mogu naći da sjednu. Međutim, zasniva glazba, svijet ustaje i bježi u plesaonicu. Krabulje sjednu napokon k stolu kod koga se tiho razgovarahu dva stražmeštra, pijuci pivo i pušeci virđinke. Jedan od tih vojnika bio je jak i lijep čovjek. Nakon nekoliko trenutaka stanu se krabulje šaliti sa stražmešтром. Podaleko od vojnika sjedio je barun Alfred u jednom kutu, naslonjen na vlažan zid. Buljeći u bocu vina i držeći ruku oko vrata neke mlade žene koja nije imala krinke na licu, mislio je na pokojnog baruna Steinera. Barunova krabulja ode u plesaonicu, no on ne ostane dugo sam, jer mu se odmah približi jedna od onih krabulja koje su sjedile sa stražmešтрima. Počne mu govoriti tiho i nenaravnim glasom da ga neizmerno ljubi i da je samo stoga ovamo došla. Alfreda je to ispočetka srdilo, nije bio te večeri za šalu, no napokon sprijatelji se s tom nepoznatom ženom. Nakon četvrt sata razgovora otiđe barun s krabuljom iz plesaonice u neku poznatu gostionicu u kojoj bješe netko drugi naručio dvije sobe, jednu do druge. I ona je druga krabulja bila otišla s onim lijepim stražmešтром u onu istu gostionicu.

Alfredu je udarilo vino u glavu kad je došao na zrak iz gostionice. Putem buncao je o Lini, o Steineru i o mnogim drugim stvarima, ali sve bez smisla, sve bez repa i glave, upravo kao da je poludio. Krabulja se bojala idući sama s tim pijanim čovjekom kroz samotnu Ilicu. Došavši u hotel, baci se Alfred odjeven na postelju i usne kao top.

Oko pet sati ujutro izađe krabulja na hodnik i pokuca na vrata najbliže sobe.

- Odmah, čekaj da se odjenem - odazove se ženski glas iz sobe u kojoj je bio i stražmeštar.

- Molim te brzo, već je kasno, a zima mi je.

Malo zatim izađu iz gostionice.

- No, Klaro?... - upita Lina izišav iz druge sobe.

- Pijan kao top.

- Je li te Alfred prepoznao?

- Jest.

- Pa što je rekao?

- Rekao je: *das ist zu dumm!*

- Ha, ha, ha, ha!

- Lako se tebi, Lino, smijati!...

Barunice su se bile nedužno našalile...

Domala prošlo je pokladno vrijeme i nastupila korizma. Lina nije ni kod jedne "prodičke" manjkala. Držeći svoj mali molitvenik, s koricama od slonove kosti, skromno je sjedila, slušajući riječ božju.

Pred crkvom stajala mlada gospoda, čekajući da izađe "lijepi svijet". Kad bi barunica Lina izašla, svi bi dignuli šešir i duboko se naklonili, a ona bi malko kimnula glavom, ali nikoga ne bi pogledala. Barun Artur, čekajući je, pridružio bi joj se da je prati kući...

I Arturu bilo je dobro u Zagrebu. Nekoliko je mlade gospode presretno što mogu s njim čak i šetati. Nije šala, barun iz Beča! Kad su u Ilici, on je uvijek u sredini, a oni gledaju u prozore da vide je li ih ova ili ona gospođica opazila u društvu tako otmjene, tako visoke ličnosti. Oponašaju ga u svačemu, govore njegove izraze i cijele izreke, misleći da je sve što on kaže izvanredno bontonski.

Svuda o njemu pripovijedaju kako je zatrovao srce te i te udovice ili mlade supruge, i sretni su što to znaju i što barun za njih nema tajna. Kad dođu s njim u gostionice ili u kavane, barun se Artur približi djevojkama koje tu služe, potrepta ih velegradski po licu, djevojke mu se nasmiyehnu, jer znaju da je barun, a gizdelini to zapaze; pa i oni prvom zgodom upotrijebe te otmjene manire.

Nakon jednogodišnjeg boravka dosadi Lini zagrebački život. Bilo je potkraj rujna kad je otputovala sa svojim mužem u Beč. Kod rastanka poljubi barunica Klara "to dražesno dijete" - tako ju je nazivala; malo da se ne onesvijesti od tuge i boli. Klubovi i koterije trzali su se, jer im je odlazila duša...

XV.

U bečkom predgrađu Neubau, u nekoj uskoj i dugoj ulici nastanio se barun Alfred sa svojom suprugom. Dvije su male i siromašne sobice cijeli njihov stan. Lina leži bolesna već puna dva mjeseca. Bolesna je od poroda. Alfred malo mari za nju i za njezino dijete koje leži do nje zamotano u starim krpetinama. Kruta je zima, na prozorima je led, a ona ne može naći pomoći. U dva mjeseca sve je založila i prodala: odijela koja su je stajala na stotine forinti, dala je za samih pet. Artur nije imao nikakve zaslužbe, i to upravo stoga što je ona bolovala. Da je mogla izlaziti, sigurno bi bila štogod zaslužila... No, ovako nema pomoći; ona mora da na svačemu oskudijeva. Eto i glad je već zavirio u njezin žalosni i pusti stan. Kad je bila došla u Beč, imala je dosta novaca, ali živeti raskošno, sve je protepla. Lina je sada psovala i plakala, no Alfred kao da je i ne čuje. I sam bijaše u velikoj brizi. Vjerovnici su prodali sva njegova imanja i sve kuće, ništa više nije imao na ovom svijetu do nekoliko stotina forinti. Lina ga je molila da joj pomogne, zaklinjala ga čim je bolje znala, no on se srdio da je ona svemu kriva, da ga je ona upropastila svojim ludim i mahnitim življenjem. Jednog je dana došlo do krupnih.

- Jest, ti si kriva što nemam više ni novčića, ti si me upropastila, ti si me dovela na prosjački štap! - ljutio se Alfred.

- Nemoj, dragi Alfrede, tako govoriti; to nije istina, ti si sam ludo živio, ti si sigurno više od mene bacio u vjetar.

- Šuti ili te ubijem! - plane Alfred gledajući je gnjevno.

- Pa dobro, Alfrede, ja sam, što te volja; vrijeđaj me, no smiluj mi se zbog ovoga djeteta koje je i moje i tvoje, smiluj mi se, dobri Alfrede... Ja već od prekjučer nisam ništa jela - plakala je Lina.

- A ti crkni!

- Ali tvoje dijete, tvoje dijete, naša Ida - uzdisala je Lina.

- Što? Naše dijete? Vrag bi znao čije je! Bit će kakva si i ti, bludnica.

- Ja bludnica!

- Da što si drugo? Misliš li da ja ništa ne znam? Čuo sam te ja govoriti s Arturom o tvojim stvarima, pa nije li mi i Klara sve o tebi kazivala? No, ja ne bih bio vjerovao da nisam na svoje uši čuo što i kako si govorila s tvojim Arturom.

- Pa ti se pozivaš na Klaru? Ta to je...

- Ono što i ti!

- Alfrede, ti nisi čovjek, ti si divlja zvijer, ti nemaš srca! - plakala je Lina.

- Šuti, da te ne zagušim! - zakriješti barun i uhvati je za grlo. Lina je drhtala od straha; sjeti se crnih pjega na vratu blijede Olge.

Držeći je za vrat i upirući u nju svoje mutne oči, muklo je upita Alfred:

- Jesi li je ti umorila?

Lina se prestravi, cijelim tijelom zadrhta.

- Odgovori ili si mrtva! Je li, da si je ti ugušila?

- Koga? - istisne Lina.

- Olgu.

- Nisam, nisam...

- Jesi, bludnice! Zašto uvijek snivaš o pjegama oko vrata, o Olgi, o gušenju?

- Ja snivam?... - upita, a smrtni je znoj obljuje.

- Jest, glasno govoriš o svom zločinu. Reci istinu, da li si je ugušila? Brzo, odgovori!

- Nisam! - odvrati Lina sve više drščuci.

Alfred jače stisne i zapita:

- Jesi ili nisi? Odgovori!

- Ona bi bila ionako umrla...

- Ah, razbojnice! Još ću te danas prijaviti sudu - reče Alfred i pljune joj u lice.

- Idi slobodno! Tuži me, ali znaj, da je i oskrnuće zločin kao i umorstvo. Klara mi je ispriopovijedala cijelu stvar o onoj juhi koju ste dali Olgi prije vjenčanja.

- Šuti, zmijo, šuti ili si mrtva!

- Zašto da šutim? Ja sam počinila jedan zločin, a ti hoćeš sada drugi na svojoj supruzi i na svom djetetu.

Alfred se zgrozi. Baci joj nekoliko forinti, pa pobjegne iz sobe.

Gledajući u zipku svoje Ide, Lina je očajavala i proklinjala svoju majku i trenutak u kojem je sama postala majka. Glad, mrzla i ledena soba, a još k tomu i bolest! Lice joj je blijedo i upalo. Tupo i ugasnuto oko plaho i bojažljivo bulji u studene i vlažne zidove i u blijedo i boležljivo lice male Ide.

Lina je napokon ustala, ali izlaziti još nije mogla. Ogledavajući se u staro i zamazano zrcalo, očajavala je i nije se više nadala boljemu životu. Pisala je Klari u Zagreb, slikajući joj najcrnijim bojama svoj nesretni život, svoje nevolje. Molila ju je da spasi nju i dijete, da joj se smiluje, da joj što god pošalje. Klara pročita pismo, slegne ramenima i baci ga na stranu. Lina nije imala čime da se odjene, sve je bila rasprodala. Samo jedno odijelo, no i to istrošeno i zamazano, visjelo je na zidu. Artur zamoli više puta Alfreda da spasi ženu i dijete, i da joj kupi bar jednu toplu haljinu. Alfred se izgovarao da ne može; jer da nema ni krajcara. Naglo bi se razljutlo, sav bi počeo drhtati, a tamno rumenilo, prolilo bi mu se licem. Imao je još do osam stotina forinti, no taj je novac trebao sam. Artur ga opet molio da se smiluje Lini, a on mu ljutito odvrćao da ga pusti na miru, da će ubiti sve, pa i njega, jer da je on prvi bio koji ga je počeo varati i u propast voditi. Nije mu samo jednom rekao: nosi mi se, huljo, ispred. očiju. Artur, međutim, nije nikada htio ostaviti Linu samu blizu toga ogorčenog čovjeka.

Alfred je uvijek mislio na samoubojstvo: Kad potrošim sav novac, skočit ću u Dunav! Cijele se noći klatario po onim malim kavanama, pijući svuda žestoka pića. Lutajući tamnim ulicama, razgovarao se sam sobom, te bi nehotice došao do kanala koji teče između grada i Leopoldstadta. Gledao bi dulje vremena u mutne valove, ali pomislivši na stotine koje je imao u lisnici, oteturao bi do koje bližnje kavane. Dolazeći rijetko kući, nije mijenjao svoju rubeninu, te je bio sav zamazan. Svaki je

dan dublje greznuo u blato, više nije mogao govoriti ni misliti. Hod mu je bio trom i lijn, osjećao se slab i uništen, te mu nije bilo druge, nego da u rakiji traži utjehu.

Lina se, međutim, nešto oporavila, ali njeno je lice bilo još uvijek blijedo i upalo; postarala se, kao da joj je trideset godina. Odluči da izađe na ulicu. Pogleda se u zrcalo, sjeti se prijašnjih sjajnih haljina, poljubi svoje dijete i ostavi gladna svoj stan, u nadi da se neće badava prošetati. Ulice su blatne, svjetina vrvi, ona se ogledava da li je tko slijedi, popostaje na uglovima, ali nitko, nitko se na nju i ne osvrće. Opet luta, haljine su joj otraga mokre i zamazane, već osjeća vodu u poderanim cipelama, i posrće na iskrivljenim petama. Vraća se kud je već prošla, ulazi u veže starih i pocrnjelih kućerina, opet izlazi i gleda u bogate dućane, plaho namiguje prolaznicima, prisiljeni posmijeh gmiže joj usnicama koje se tresu od gladi. Nakon četiri sata klatarenja dolazi onemogla u svoj vlažni i studeni stan. Od ljutosti plače, gleda svoje blatne haljine i svoje bolesno dijete. Dan prolazi za danom, a ona se uzalud šeće. Nitko se na nju i ne obazire, samo prezirni pogledi drugih nesretnica prate je i mjere. Već očajava, već i ona misli na samoubojstvo, ali Arturu posluži sreća kod igre. Dobije stotinu forinti. Sad su spaseni. Barun joj kupi odijelo i sve što joj treba za toaletu. Lina se rumeni sada kao jabuka, koralne se usne smiješe. Kist je pomogao. Ne šeće se uzalud...

*

Prođe nekoliko dana. Alfred dođe kući oko deset sati ujutro. Nije bio pijan, ali oči su mu se krijesile. Opazivši suprugu, zaleti se na nju i uhvati je za grlo. Prije negoli je mogla pobjeći, sruši je na pod. Držeći je pod koljenom gledao ju je kao da je pobjesnio. Artur priskoči iz druge sobe i htjede je osloboditi šaka nesretnika. Alfred ustane naglo i baci se na nj kao zvijer, stanu se rvati sve troje, a prvi se sruši Alfred. Lina i Artur pobjegnu u drugu sobu i zaključaju se.

- On je poludio! - zadržće Artur.

- Ja se sva tresem. Ja neću, ja neću da budem više u ovoj kući - izusti Lina blijeda i prestrašena.

- Ta koga si mu vraga rekla da se onako na te oborio?

- Ni riječi, Arture, ni riječi! Sjedila sam mirno, kad se vrata naglo otvore, on uđe, lice mu je bilo strašno, skoči k meni, uhvati me za grlo i baci me na pod.

Nakon nekoliko vremena počne Alfred lupati, psovati u drugoj sobi. Hoće da sruši vrata i sve nešto bunca.

- Što da učinimo? - upita Lina.

- Što da učinimo? Ti ne možeš ovdje ostati. Ne boj se, Lino, ne boj se, vidjet ćemo... - tješio ju je barun Artur.

Alfred se napokon nešto umiri, pa poviče da se ide utopiti. Otiđe iz kuće. Lina se nadala da će joj muž sada zbilja izvesti svoju nakanu.

Istoga dana naveče bilo je već kasno u noći kad su se ona i Artur razgovarali kako i kamo da pobjegnu. Mala je Ida spavala. Najednom se silno uzdrmaju vrata prve sobe.

- Evo ga! - reče Lina i probljedi.

- Ne boj se, Lino! - Tko lupa? - upita Artur.

- Ja sam! Otvorite! - zakriči Alfred izvana.

Artur otvori, držeći u ruci nož da se obrani, ako bi na nj ili na Linu navalio.

Alfred srne u sobu, korakne prema Lini, ali opazivši nož u zraku, osupne se i uzmakne za dva koraka. Stojeći kao okamenjen, prestrašeno i zapanjeno zagleda se u svoju barunicu Linu kojoj se od groze kosa ježila. Dugo vremena upirao je u nju svoje pomućene oči. Tijelo mu se prigne, ruke mu se spuste, koža na licu i donja usnica objese mu se, probljedi kao krpa, padne tromo na koljena, muklim glasom uzdahne:

- Lino, spasi me! Lino, spasi me!...

Lina se zgrozi i htjede pobjeći iz svog stana, no kako mu se približila, uhvati je on za haljine, ovije joj ruke oko koljena, a ona, braneći se, strovali se pred njega na pod. Artur, videći je u pogibelji, uhvati ga čvrsto za grlo, prevali ga na leđa i pritisne mu prsa koljenom. Držeći nad njime nož u desnici, sve mu žile od gnjeva nabreknu. Drhtao je cijelim debelim tijelom. Želeći se osloboditi, silno se trgne, očajno podigne glavu, no Artur stisne ga jače za grlo, a on lupne glavom o pod. Alfred problijedi, slina pomiješana s krvlju dođe mu na usta. Pogleda bijesnim okom nož, izvadi lisnicu iz džepa i preda je Lini koja ga je, zgražajući se, promatrala. Barunica otvori naglo lisnicu, opazi novčanice, oči joj se zasvijetle, potraži svoj i Arturov šesir i reče:

- Arture, bježimo!

- Izađi i uzmi ključ da ga zatvorimo - posavjetuje Artur, držeći joj muža za grlo.

Lina izade i metnuvši ključ u ključanicu, počeka Artura koji tada naglo ustane. Pogledaju još jednom jasnika koji je mirno ležao na podu, zatvore vrata, pa bježi' niz rasklimane stube.

Na ulici upita Lina:

- A mala Ida?

- Neće je valjda ubiti, ako je i poludio - odvraća mirno Artur.

*

Udovica Klara strašno se bila zadužila. Pet godina poslije smrti baruna Steinera, svoga supruga, nesmiljeni lihvari prodali su pod bubanj sve što je posjedovala. Ostalo joj bilo nekoliko tisuća, a s tim pođe u Beč, uzevši sobom malog unuka Milana, sina svoje nesretne kćerke Olge. Nastani se s početka kod svoje tetke gospođe Leonore, ali kasnije uzmu zajedno veći stan. Klara je postala praktična žena, nakon velikog iskustva... Uredi tri sobe i iznajmi ih nekim gospođicama. Mala glavnica, veliki dohoci.

Milan je kasnije polazio školu. Bio je lijep dječarac plave kose, krasnih očiju i vitka stasa. Kad je ponarastao, kazivala mu Klara mnogo stvari o roditeljima i o nekim drugim osobama, kao na priliku o nekom kapetanu Smidtu kojemu da je garibaldinsko tane rasprskalo moždane. Milan je, dakle, dobro znao da mu se pokojni otac drugi put bio oženio s nekom Linom Körös, da je poludio od silnog pijanstva i da je odmah zatim u ludnici umro. Znao je, također, da mu je maćuha bila pobjegla od oca, ostavivši mu malo djeteta, no nije znao gdje je ta maćuha i njezino dijete.

Milan je uvijek imao pred očima noć, u kojoj mu je majka umrla, sjećao se strašnoga lica one sobarice, ali nije mogao nikako pojmiti, zašto je ona sobarica onako mrska bila u strašnom onom trenutku. Baka mu je često pripovijedala da je Lina, maćuha mu, sasvim upropastila oca. S milinom u srcu sjećao se nekih osoba koje su ga uvijek cjelivale i milovale dok je bio u Zagrebu, osoba kod kojih je proživio svoju najmlađu dob.

Godine 18.. umrije Klara nakon kratke bolesti. Do groba ispratiše je lijep mladić, sijeda gospođa i nekoliko nesretnih djevojaka...

Nakon mnogo godina plakao je Milan.

Bio je on mladić veoma dobra srca, ali živeći u kalu velegradskog života morao se napokon pokvariti. Ne radeći ništa, klatareći se i kartajući cijele noći, pao je u šake lihvara.

Godine 18.. počini zločin prevare, stara Leonora dade mu nekoliko stotina forinti, no on mjesto da namiri nekog lihvara, pobjegne iz Beča u Italiju. Sve svoje nade polagao je u sreću kod "zelenog" stola, a bio je čvrsto nakanio da će se ustrijeliti, ako izgubi svoj novac ili ako ga stigne ruka policije koja ga je već tražila. Lutajući sjevernom Italijom, dođe u Milan.

Jedne večeri, negdje oko ponoći, zađe u neku zloglasnu kuću. U salonu bilo je više tužnih djevojaka koje su se većim dijelom razgovarale mađarski. U kutu na divanu sjedila je krupna žena, a do nje visok i starovit muškarac. To su gazdarica i njen muž. Milan izide iz salona s mladom djevojkom i nestane u uskom hodniku.

Dan je svitao, kad se Milan probudio. Soba se punila golubinjom svjetlosti. Djevojka još spava, on je sumorno promatra. Lijepa je, a možda i mila. Počne se malko razgovarati. Milan je bio čuvstven mladić, te poče ispitivati djevojku o njezinoj prošlosti. Pripovijedanje postajalo svaki trenutak zanimljivije. Djevojka mu reče da je došla pred nekoliko dana iz Pešte, jer da ju je dozvala gospodarica ove kuće. Mladić ju je sažalijevao, govorio je sućutno, a djevojka sve iskrenija, te joj poteku suze niz nešto uvenula lica. Najposlije, upita je odakle je i sazna da je iz Beča. Zapita je za ime. Djevojka sakri lice i šapne tri riječi.

Mladić zadrhta, problijedi i naglo skoči s postelje. Sjedne k stolu i zamisli se.

Djevojka ga zapanjeno gleda.

Milan ustane, pođe k svojem odijelu, izvadi revolver i blijed pristupi k postelji.

Djevojka se zgrozi i skoči s postelje, htjede pobjeći iz sobe, ali je on uhvati za raspletenu crnu kosu tako silno, da se srušila naznak. Milan klekne do nje i primi je za grlo. Oboje su drhtali.

- Molim, molim... - uzdisala je jadnica.

- Ne, ne, oboje moramo umrijeti! - reče muklo mladić.

- Milost... milost... tko... si ti... zašto me?...

- Tvoj brat, tvoj brat Milan.

- Moj brat?... Ti?...

- Jest, tvoj brat - reče očajno Milan, podigne joj malo glavu, ogrli je i poljubi naglo i strastveno...

- Milost!... milost!...

Ne izgovori, a tane joj probi grudi.

Milan klečeći do nje, odape drugi hitac ravno u svoje srce.

U sobu sunuše gospodar i gospodarica te zlokobne kuće i više djevojaka.

Svi se prestrave, videći nesretnike u krvi.

Gospodarica skoči k djevojci, podigne joj glavu i vrisne:

- Ida! Ida! Dijete moje! Ja! ja sam tvoja majka!...

- Ti?... ti?... Ne... ne! - dahne umirući Ida.

Odrine od sebe majku i mrtva lupne glavom o pod.

- Što ćemo sada, Lino? - upita Artur, gospodar u toj kući.

- Ne znam, Arture... - odvrati gospodarica Lina.

RJEČNIK

a la souteneur des femmes (franc.) - poput svodnika

Allora mi bel salutar signor Mario (iskv. tal.) - Dakle moj ljepi pozdrav gospodinu Mariju

bakfiš (njem. *backen* - peći + *Fisch* - riba) - pržena riba; prenes. šiparica, mlado neiskusno djevojče

bareš (franc. *barege*) - laka tkanina od vune, svile i pamuka (prema mjestu Barege)

Baronin, eine Tour! (njem.) - Barunice, jednu turu (ples)

Bite sen, darf ik biten, volen frailain mit mir tansen? (iskv. njem.) - Molim lijepo, ako smijem zamoliti, da li bi gospodica plesala sa mnom?

Bite, pardon, frailain (njem.-franc.) - Molim, oprostite, gospodice.

bitte (njem.) - molim

Dann schämen Sie sich! (njem.) - Onda se sramite!

das ist zu dumm (njem.) - to je preglupo
dumme Gans (njem.) - glupa guska

Eskulap - rimski bog medicine

Ich bitte Sie, sagen Sie mir, wo ist das Gasthaus "Zum goldenen Lamm? Ich danke schön, danke schön! (njem.) - Molim Vas, recite mi, gdje je gostionica "Kod zlatnog janjeta"? Zahvaljujem, hvala ljepo!

jour fixe (franc.) - stalan dan u tjednu određen za primanje gostiju, dan primanja

kanonir (njem.-franc.) - posluživač kod topa, topnik

kuzen (franc. *cousin*) - bratić, rođak

kuzina (franc. *cousine*) - sestrična, rođakinja

Lei non pefer, fenir con me (iskv. tal.) - Ne bi vam se svidjelo doći sa mnom?

Ma ateso fenir con me (iskv. tal.) - Ali odmah doći sa mnom

maitresse (franc.) - gazdarica; ljubavnica

makao - vrsta kartaške igre

mistfih (od njem. *Mistvieh*) - stoka

nichts verstehen! (njem.) - ne razumijem
Noi tutti esser amici Italia. (iskv. tal.) - Mi svi biti prijateliji Italija.

Nur ein Zufall, Baronin (njem.) - Samo slučaj, barunice

per dio (tal.) - zaboga

Perche non foler tormir a casa? (iskv. tal.) - Zašto se ne želite vratiti kući?

Pfui Teufel (njem.) - Fuj vraže

provizor - nadstojnik, upravitelj

Servus (lat.) - pozdrav, »sluga«

so eine dumme Kroatin (njem.) - takva glupa Hrvatica

Spottpreis, ein Spottpreis, Herr Baron! (njem.) - Bagatela, bagatela, gospodine barune!

stražmeštar - narednik (najviši podoficirski čin u austrijskoj vojsci)

valčik - valcer

virđinka - (prema Virginiji) vrsta cigare, savijene oko slamke koja se prije pušenja izvuču

Warum eine dumme Kroatin (njem.) - Zašto glupa Hrvatica?

Was sind Sie denn? (njem.) - Što ste vi onda?

